

A
SZORIA·MORIA
PALOTA

NÉPEK MESÉI

SZERKESZTI ORTUTAY GYULA

A SZORIA-MORIA PALOTA

FINN, NORVÉG, SVÉD, LAPP, DÁN MESÉK

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

NÉPEK MESÉI

VÁLOGATTA BEKE MARGIT ÉS KOROMPAY BERTALAN

FINN ÉS FINN-LAPP MESÉK

MIKKO, AZ ERDŐK FIA

Valamikor réges-régen egy híres vadász naphosszat járta a rengeteg erdőt, s mikor esteledett, hazafelé indult. Egyszerre csak előtte termett Tapiotar, aki nem volt más, mint az erdők szellemének, az agg Tapiónak a lánya.

Tapiotar megfogta a híres vadász kezét, szép szóval kérlelte, tartson vele otthonába, a rengeteg erdő legrejtettebb zugába.

Hajnal pirosa csillant a magas fák közül, mire a rengeteg erdő legrejtettebb zugába, Tapiotar otthonába értek.

– Ezentúl itt lesz az otthonod – mondta Tapiotar a vadásznak. – Ez lesz a te igazi hazád. Békességben, örömben élhetsz, míg hű maradsz hozzám, de jól vigyázz! Ha álnok leszel, ha szökni próbálsz a rengeteg erdőn át, engem soha többé nem láatsz!

A híres vadász feleségül vette Tapiotart, s boldogan éltek a rengeteg erdő mélyén. Egy idő múlva fiuk született, s mikor fölcseperedett, Mikko, az Erdők Fia – mert így hívták a gyermeket – magányosan járta a sötét rengeteg legsötétebb zugait, vadállatokkal játszódt, birkózott, s később, nagyobbacska korában az apjánál is bátrabb, ügyesebb vadász lett belőle.

Csakhogy az anyja neki is megtiltotta, hogy a rengeteg erdőből csak egyszer, akár egyetlenegyszer is kitegye a lábát. Mikko, az Erdők Fia engedett is az anyai szónak, nem hagyta el a rengeteg erdő sötét sűrűjét, inkább csak a ház körül űzte a vadat.

Tapiotar egyszer nagy útra indult, ment apjához, Tapióhoz, az erdők szelleméhez. Mielőtt elindult volna, lelkére kötötte az urának is, a fiának is, hogy míg odajár, ki ne tegyék lábukat a házból. Azok ketten meg égre-földre esküdöztek, ígérték, hogy megfogadják Tapiotar szavát.

Csakhogy az ifjú Mikko, az Erdők Fia nem sokáig bírta otthon tétlenül. Könnyörögni kezdett az apjának, hogy mégiscsak menjenek el vadászni, férfiemberhez nem illő naphosszat a lócán ülni! Addig-addig kérlelte az apját, míg az engedett, s a ház környékén vadászgatott a fiával. Második nap már eltávolodtak a háztól, a rengeteg erdő szélén kóboroltak, s onnan hazatérve Mikko erős szóval kérte az apját, meséljen neki azokról a tájakról, falukról,

emberekről, akiket Tapiotar kedvéért odahagyott mindörökre. S Mikko apja, a híres vadász azontúl minden este a szülőfalujáról mesélt az Erdők Fiának.

Minél több mesét hallott Mikko, annál erősebb lett szívében a vágy, hogy csak egyszer is láthassa a tájat, amit apja látott ifjúkorában, hogy láthassa ő is a madarak szabad röptét, láthassa a napvilágot úgy, ahogy a szabad vizekre süt, hiszen ő, mióta él, csak a rengeteg erdő óriás fáinak közül látta néha-néha fölcsillanni.

Addig-addig beszélt az apjának, hogy hagyják oda a sötét rengeteget, térjenek meg oda, ahonnan ifjú vadász korában elindult, addig sürgette, addig kérlelte, míg az apja ráállt. Összeszedelőzködtek, s nekivágtak a rengetegnek.

De alig hagyták maguk mögött a házat, megérkezett Tapiotar, s ahogy látta, hogy se ura, se fia, nyomban sejtette, hova indultak, s utánuk eredt. Hamarosan utol is érte őket, szép szóval kérlelte, marasztalta az urát meg a fiát, de azoknak ugyan beszélhetett: se egyik, se másik nem hallgatott többet kérő szavára.

Tapiotar ekkor varázsigét mondott, megrázkódott, azon nyomban átváltozott szarvassá, eliramodott mellőlük, nekivágott a rengeteg erdőnek, se ura, se fia nem látta soha többé.

Napokon, éjszakákon át vándoroltak azok ketten, hogy rátaláljanak, míg végül is a sűrű, sötét erdőn által a vadász rég elhagyott falujába, a szülőházába értek.

Ott, abban a faluban nőtt-növekedett Mikko, az Erdők Fia, s ahogy múltak a napok, az évek, egyre erősebb és erősebb lett, már túlságosan erős volt, rettegett tőle ember, állat, mert félelmetes ereje miatt rosszat tett akkor is, amikor nem akart. Ha játszani kezdett fiú-meg lánypajtásaival, abból is csak baj származott; játék közben olyan erővel hajította el a labdát, hogy hol keze, hol meg lába tört annak, akit talált.

Mentek is a falubeliek Mikko apjához:

– Csinálj már valamit a fiaddal, mert rettentő erejével csak bajra van a fiainknak meg a lányainknak! Fogd be valami hasznos munkára, hadd koptassa az erejét!

Maga elé hívatta Mikkót az apja:

– Erdőben nőtt édes fiam, nehéz neked itt a faluban élni! Kiskorodban vadakkal birkóztál, öles fákat szaggattál, nem tudsz te

szép szelíden játszózni! Menj inkább a rengeteg erdő szélére, úgylis fogytán a tüzelőnk, hordj haza néhány öl fát!

– Hordok én, édesapám, hogyne hordanék – mondta Mikko, az Erdők Fia –, van szánunk is, van lószerszámunk, az öreg gebénk helyett meg majd befogom magamat! Ha pedig nehéz teherrel jövök hazafelé, gondoskodom igavonókról!

Fogta Mikko a szánt meg a szerszámot, kiment az erdőre, de nem ám a szélére, ahogy az apja mondta, hanem be a sűrűbe, ahol a legszebb fenyők zöldelltek. Nekiesett a sudár fáknak, gyökerestül tépte-szaggatta őket a földből, s hányta egy halomba. A nagy recsegésre-ropogásra fölriadtak az erdei vadak, s nekitámadtak Mikkónak; azaz csak támadtak volna, de nem bírtak vele, Mikko a nyakuknál fogva kapta el a medvéket, azok meg könyörgőre fogták:

– Kegyelmezz életünknek, Erdők Fia!

– Jól van, megkegyelmezek nektek, de nem addig van az! Befoglak benneteket a szánba, s szépen hazahúzzátok a sok fát!

Úgy lett, ahogy mondta. A négy legnagyobb medvét befogta a szán elébe, a többivel a fát rakatta föl, jómaga fölült a sok fa tetejébe, s indult haza.

A kapujukban leugrott a farakás tetejéről, megzörgette az ablakot, s bekiáltott:

– Kedves apám, hoztam fát, meg hoztam jó erős igavonókat is!

Hej, megörült Mikko apja, sietett is ki a kapuba, de menten visszahőkölt, ahogy meglátta a medvéket:

– Te szerezted, fiam, az igavonókat, csinálj is velük, amit akarsz, az én udvaromba ugyan nem hozod őket!

Fogta magát Mikko, szabadon eresztette a hatalmas medvéket, azok meg vágtattak keresztül-kasul a falun, az emberek alig tudtak kitérni előlük.

Mentek is megint panaszra Mikko apjához:

– Csinálj már valamit a fiaddal, se éjjel, se nappal nincs nyugovásunk tőle!

– Eredj, fiam, Mikko, halászni a tóra, hadd lakjak jól egyszer kedvemre sült hallal! – mondta a vadász a fiának; gondolta, legalább békesség lesz a faluban, míg az Erdők Fia a tavak partját járja.

– Megyek, édesapám, csak azt engedje meg, hogy az öreg gebénket befogjam a szánba! Hozok halat annyit, hogy csak győzze

enni!

A szán elé fogta Mikko az öreg gebét, s ahogy a tó partjára ért, gyökerestül kitépett a földből egy sudár fenyőt, abból csinált magának horgászbót. Csakhogy a horogra nem hal, hanem egy szép sellő akadt.

– Kegyelmezz az életemnek, Erdők fia! – könyörgött a sellő. – Meghálálom jószágodat!

– Jól van, megkegyelmezek neked, sellő, de fogd ezt a zsákot, merülj a víz alá, szedd tele hallal, s rakd a szánra!

Engedelmeskedett a sellő a parancsnak, csakhamar teli zsák halat hozott a partra. Csakhogy Mikko nem érte be ennyivel, háromzsáknyi halat rakatott a sellővel a szánra, s még akkor sem engedte vissza foglyát a tó mélyére, maga mellé ültette, úgy hajtott vissza a falujába.

A kapujuk előtt megállt, megzörgette az ablakot, s bekiáltott:

– Kedves apám! Hoztam halat, háromzsáknyit, meg hoztam gazdasszonyt is, aki megsüsse!

Hej, megörült Mikko apja, sietett ki a kapuba, de ahogy a sellőt meglátta, menten visszahőkölt:

– Te szerezted, fiam, a gazdasszonyt, csinálj vele, amit akarsz, de nekem ugyan nem kell világ csúfjára, emberek ijedelmére!

Elkergette Mikko a sellőt, a falubeliek meg azt sem tudták, hová legyenek csodálkozásukban. A féltősebbek megint csak panaszra mentek Mikko apjához:

– Csinálj már valamit a fiaddal, se éjjel, se nappal nincs nyugovásunk tőle!

Gondolkozott Mikko apja, mitévő legyen nagy erejű fiával, aztán így szólt hozzá:

– Eredj, fiam, Mikko, indulj a varégek^{1} királyához, két hordó arannyal tartozik az nekünk, még az ükapám ükapja adta neki kölcsön, követeld ki tőle ezt a két hordó aranyat!

Erdők Fia, Mikko, nagy vidáman készülődött a hosszú útra. Hatalmas barnamedvéket fogott a szánjába, s olyan robajjal vágatott a királyi palota udvarára, hogy a varégek királya rémüldözve sietett elébe. Mikor aztán meglátta, hogy micsoda lovak toporzékolnak, fújtatnak a szánba fogva, minden inában reszketve kérdezte Mikkót:

– Mit kívánsz, te félelmetes idegen?

– Két hordó aranyat rakass, de íziben, a szánomra! Az apám ükapjának az ükapja adta kölcsönbe azt a két zsák aranyat neked, varégek királya!

A varégek királya nem hagyta, hogy Mikko, az Erdők Fia kétszer mondja el a mondókáját, máris ráparancsolt a szolgálira, hogy két, arannyal telt hordót rakjanak a szánra.

No, vágatott haza nagy vígan Mikko, az Erdők Fia. Az apja megdicsérte, gyönyörködött a sok szép sárga aranyban, de öröme, nyugalma nem sokáig tartott, Mikko egy szép napon elibe állt:

– Kedves apám, unom itthon az életemet, varrj nekem vándortarisznyát, nagy a világ, hadd nézek szét benne!

Puha bőrből tarisznyát varrt Mikko apja, egy nap nem sok, máris elkészült vele, s odaadta a fiának:

– Eredj, Mikko, Erdők Fia, járj szerencsével!

Mikko vállára akasztotta a tarisznyát, s látnak indult. Ment, mendegélt erdőkön, mezőkön át, míg egy magas hegyhez érkezett. Egy legény ült annak a magas hegynek a csúcsán, két sziklakolonccal játszadozott, hol egymáshoz csapta, hol a levegőbe hajította azokat a koloncokat, s úgy kapta el őket, mint gyöngé csibét a karvaly.

– Adjon isten, Sziklák Pásztor – köszöntötte Mikko a legényt, az meg visszaköszönt:

– Adjon isten, Mikko, Erdők Fia! Nem bánnád-e, ha melléd szegődnék, ha együtt vándorolnánk tovább?

– Gyere, Sziklák Pásztor, gyere velem, ha kedved tartja; kettesben jobban múlik az idő!

Most már kettesben vándoroltak tovább. Kisvártatva megláttak egy legényt, aki két markával két folyót fogott össze.

– Adjon isten, Vizek Juhásza – köszöntötte Mikko a legényt, az meg visszaköszönt:

– Adjon isten, Mikko, Erdők Fia! Nem bánnád-e, ha melléd szegődnék, ha együtt vándorolnánk tovább?

– Gyere, Vizek Juhásza, gyere velem te is, ha kedved tartja, ezentúl hármásban vándorolunk tovább!

Kisvártatva sűrű erdőbe érkezett a három legény, a sűrű erdőben meg egy házra bukkantak. Bementek annak a háznak az udvarába,

az udvarról az istállóba, ahol öt-hat szép tehen kérődött. Bementek a házba is, de a nagy szobában nem láttak egy teremtet lelket sem.

– A gazdája alighanem elhagyta ezt a házat – mondta Mikko, az Erdők Fia. – Szükséget azért csak nem szenvedünk, lesz fődél a fejünk fölött éjszaka, vacsora is akad, leöljük, megfőzzük az egyik tehenet.

Tetszett ez a szó a Sziklák Pásztorának meg a Vizek Juhászának; mindjárt le is öltek egy tehenet, a Sziklák Pásztorát a tűzhelyhez állították, hogy főzze a levest; Mikko, az Erdők Fia a Vizek Juhásával együtt ment tűzifáért.

Csakhogy ez a ház egy gonosz boszorkány háza volt, az a boszorkány pedig éppen az erdőt járta, mikor a három vándor betelepedett a hajlékába. Mikor a Sziklák Pásztorá javában főzte a levest, s már csak a só hiányzott belőle, hazaérkezett a boszorkány, s ráívalt a legényre:

– Ki engedte meg, hogy betolakodj a házamba?! No, megállj, most megkapod a magadét!

Azzal megragadta a Sziklák Pásztorát, az ajtóhoz vágta, egy rúddal oda is szorította a legényt, a rudat rá is lakatolta az ajtóra úgy, hogy az a boldogtalan moccanni sem tudott. Aztán fogta magát, s fölfalta mind a levest, a csontokat a sarokba hajigálta, s megint csak elment hazulról.

A Sziklák Pásztorá addig-addig mocorgott, vergődött a rúd alatt, míg nagy nehezen kiszabadult. Összeszedte a csontokat, abból főzött másik levest.

Mire elkészült vele, Mikko, az Erdők Fia meg a Vizek Juhásza, nagy halom fával a hátukon, hazaérkeztek, s nyomban enni kértek.

– Miért olyan sovány ez a leves, hiszen a legkövérebb tehenet öltük le?

– Igen ám – mondta a Sziklák Pásztorá –, csakhogy nagyon öreg, nagyon roskatag már ez a ház, inognak a falai, aztán mikor javában főtt a leves, úgy megingott az egész, hogy fölborult a fazék, s a leves aljából főztem ezt a sovány löttyöt.

No, másnap reggel újra leöltek egy tehenet, most a Vizek Juhásza állt be szakácsnak, Mikko és a Sziklák Pásztorá meg ment fáért.

A Vizek Juhásza sem járt különkül: az ő nyakát is rúd mögé szorította, őt is az ajtóhoz lakatolta a gonosz boszorkány, az ő levesét is mind fölfalta, s a Vizek Juhásza is csak a csontokból főzött valami sovány lötytöt, mikor nagy nehezen kiszabadult a rúd mögül.

Morgott is a Sziklák Pásztora meg az Erdők Fia, hogy éhen vesznek, ha örökösen ilyen sovány lötytel kell beérniök, de a Vizek Juhásza éppúgy füllentett, mint a Sziklák Pásztora: ő is azt mondta, hogy meginogtak az öreg ház falai, kiborult a jó erős leves, az aljából főzte a sovány lötytöt.

No, a következő reggel is leöltek egy tehenet, de most már Mikko, az Erdők Fia állt a tűzhely mellé; a Sziklák Pásztora és a Vizek Juhásza ment fáért.

Míg a leves főtt, Mikko, az Erdők Fia behozta az itatóvályút, fölborítva a tűzhely mellé tette, s hogy gyorsabban múljék az idő, kantelét⁽²⁾ fabrikált magának, aztán letelepedett a vályúra, és játszani kezdett.

Hazaért a boszorkány.

– Hej, Mikko, Erdők Fia, hogy merészeltél betolakodni a hajlékomba?! – rivallt a legényre.

– Csöndesebben, anyó, csöndesebben! – mondta Mikko, s tovább játszott a kantelén. – Nem szeretem ám, ha muzsika közben szájalással zavarnak!

A gonosz boszorkány nekiugrott Mikkónak, a torkának esett volna, csak hogy az Erdők Fia elkapta a derekánál fogva, s a fölfordított itatóvályú alá hengergette. Aztán szép nyugodtan megfőzte a levest, s várta haza a Sziklák Pásztorát meg a Vizek Juhászt.

Meg is jöttek hamarosan, olyan éhesen, hogy a szemük szikrázott bele. Letelepedtek a Mikko főzte leves mellé, s nagy étvágyal kanalazták.

– Ízlik-e a leves? – kérdezte az Erdők Fia.

– Ízlik bizony! – felelte a Sziklák Pásztora meg a Vizek Juhásza.

– Merthogy most nem ingott meg az öreg ház, nem dőlt ki a fazék – csúfolódott Mikko, azzal kicsit megemelte az itatóvályút. – Ide nézzetek! Tudom ám, hogy ez a boszorkány ette meg mind a levest, tudom azt is, hogy hazudtatok nekem!

Röstelkedett a két legény, majdhogy az étvágyuk is elment, de szólni nem szóltak egy szót sem.

Másnap reggel aztán Mikko, az Erdők Fia szólította őket:

– Menjünk tovább, itt már nincs semmi keresnivalónk, járjuk tovább a nagyvilágot!

A Sziklák Pásztor meg a Vizek Juhásza az Erdők Fiával vándorolt tovább. Mentek, mentek, egyre csak előre, míg végül egy sűrű bozótosban nagy gödör állta az útjukat, de olyan nagy volt az a gödör, hogy nem is látták a fenekét.

– Mégiscsak meg kellene tudnunk, hogy mi van a mélyén! – mondta az Erdők Fia.

Addig-addig tanakodtak, hogy mitévők legyenek, míg valamelyiknek eszébe jutott a három leölt tehén bőre. No, hosszú szíjakra hasították, valami kosárféle alkalmatosságot is fontak belőle, s elhatározták, hogy a kosárba ül az, aki leszáll a gödör mélyére, a másik kettő meg majd fönt tartja jó erősen. Abban is egyetértettek, hogy Mikko, az Erdők Fia száll le elsőnek, s ha valami kincset, drágaságot találna, az erős szíjak végére köti, a Sziklák Pásztor meg a Vizek Juhásza majd felhúzzák a kincset, a kincs után meg Mikkót.

Rákötötték Mikko derekára a szíjakat, s Mikko ereszkedett lefelé. Már azt hitte, sohasem ér a gödör fenekére, olyan sokáig tartott az útja. Egyszer azonban mégiscsak földet érzett a talpa alatt. Körülnézett, soha nem látott idegen tájakat pillantott meg a szeme, egészen más volt ez a föld alatti világ, mint amit az Erdők Fia eddig valaha is megsejtett. Nagy bátran elindult a föld alatti világban, s hamarosan a tengerpartra, ottan is egy kunyhóba ért. Mikko, az Erdők Fia bement a kunyhóba; azt hitte, boszorkánnyal lesz találkozása, de nem boszorkány, hanem világszép lány ült a szobában. Hófehér ruha volt azon a lányon, aranycsillagok ragyogtak a hajában, ezüstcsillagok fénylettek a vállán, csillagfüzér ékeskedett a nyakában, a szeme kék volt, mint a nyugodt vizű tavak tükre. Gyöngye kezével aranyrokkán aranyszálat font az a lány.

Megrettenve kérdezte a szépséges lány:

– Ó, te idegen világból való legény, hogyan kerültél ide szerencsétlenségedre? Gonosz boszorkány tart engem itt rabságban; ha megjön, ha meglát, menten megöl!

– Ne félj, csillagfüzérés szép húgom! – mondta Mikko, az Erdők Fia. – Se ezen, se a másik világon nem akad ám emberfia, akitől én megijednék! Éretted megküzdök a leggonoszabb boszorkánnyal is, le is győzöm, el is viszlek innen, mert én vagyok Mikko, az Erdők Fia.

Hamarosan meg is érkezett a boszorkány. Mikko, az Erdők Fia elébe toppant, derékon kapta, s úgy földhöz teremtette, hogy menten elszállt a gonosz párája.

Mikko, az Erdők Fia összeszedte a boszorkány teméntelen kincsét, aranyát, belerakta a bőrkosárba, beleültette a csillagfüzérés szép leányt is, gondolta, hogy majd csak a mátkája után tér vissza a fölvilágba.

A Sziklák Pásztora meg a Vizek Juhásza fölhúzták a bőrkosarat, kíségtették belőle a szépséges lányt, meg kiszedték mind a kincseket, aztán leeresztették újra, hogy fölhúzzák az Erdők Fiát is.

Lent Mikko beleült a bőrkosárba, de fönt a Sziklák Pásztora meg a Vizek Juhásza összenézett, gonosz gondolatra jutottak, s így pusmogtak:

– Minek húznánk föl Mikkót, az Erdők Fiát? Még a végén kismizmizne bennünket a töméntelen kincsből! Olyan ereje van annak, hogy mi hiába dobálózunk sziklával, hiába terelgetjük a folyóvizeket, Mikkóval, az Erdők Fiával nem érünk fel erőben!

No, fogták magukat, s egyszerűen elengedték a bőrszíjakat, Mikko meg zuhant lefele, le egyenest a föld alatti világba.

„Most mihez kezdjek?...” – töprengett a legény. Aztán nagyot sóhajtott, s fölnézett a föld alatti világ egére. Éppen egy nagy madár röpült el fölötte. Mikko rákiáltott a madárra:

– Szállj le hozzám, szépséges madár!

A madár nyomban a lába elé telepedett s megkérdezte:

– Mit kívánsz tőlem, Mikko, Erdők Fia?

– Szép madár, hallgasd meg a szavam! Két cimborám, vándorlásban társaim, a Sziklák Pásztora meg a Vizek Juhásza álnokul cserbenhagyott.

Azzal rendre elmondott a madárnak mindent, semmit sem felejtett ki belőle.

Amint a mondókája végére ért, a madár így szólt hozzá:

– Ülj a hátamra, Erdők Fia, e föld alatti világból csak én vihetlek vissza a te világodba, csillagfüzérés mátkádhoz.

Mikko nem kérette magát, a madár hátára telepedett, az meg szállt vele, szállt föl, egyenesen a mélységes mély gödör partjára. Ott letette Mikkót, s továbbröpült.

A Sziklák Pásztora meg a Vizek Juhásza javában marakodott: egymást ütötték, tépték, mindegyik magának akarta a töméntelen kincset meg a csillagfüzérés lányt. Mikor az Erdők Fia közibük toppant, rémületükben majd kővé dermedtek. Az pedig megfogta előbb az egyiket, aztán a másikat, a gödörbe hajította egyiket is, másikat is, és még utánuk kiáltott:

– Sziklák Pásztora, Vizek Juhásza! Vándoroljatok a föld alatti világban, legyen a ti sorsotok az, amit nekem szántatok!

Azzal összeszedte a töméntelen kincset, kézen fogta a csillagfüzérés lányt, s vitte haza, a falujába, ahol azontúl boldogan és nyugalomban élt Mikko, az Erdők Fia.

A TENGERBŐL KIKELT LEÁNY

Élt hajdanában két testvér, egy legény meg egy leány. Mind a kettő olyan szép, olyan jó volt, hogy azt szóval elmondani nem lehet. A legény egy napon elszegődött pásztornak a királyhoz, de nem telt öröme a pástorkodásban, nehezen vált meg testvérhúgától, s a királyi udvarban is egyre utána búslakodott. Egyszer, amikor a nyáját legeltette, fölrajzolta a testvérhúga képét egy fakéregre. A képet aztán ujjasának zsebébe rejtette, hogy valahányszor elfogja a honvágy és a bánat, ezzel vigasztalódjék. Egyszer aztán úgy esett, hogy a király, aki arra járt, meglátta a képet, s annyira elbűvölte a szépséges leányarc, hogy megparancsolta a pásztornak, vezesse elébe testvérhúgát, s ő azon nyomban feleségül veszi.

Boldogan ment haza a legény. Hazaérve elmondta a húgának, hogy a király feleségül akarja venni, unszolta, kérlelte a lányt, hogy sietve induljanak a király elébe.

– Csak akkor megyek – mondta a lány –, ha majd az apánktól, anyánktól jussolt malomkő a sok használattól darabokra tört.

Fogta magát a legény, darabokra törte a malomkövet, majd ügyesen összeillesztette a darabokat, hogy a kő épnek lássék. Amikor a lány örölni kezdett, a malomkő darabokra esett.

– Jössz-e most már, édes húgom? – kérdezte a legény.

– Csak akkor megyek – válaszolta a lány –, ha majd az apánktól, anyánktól jussolt szövőszék meghasadt.

Fogta magát a legény, belefűrészelt a szövőszékbe, s mikor a lány szőni kezdett, a szövőszék kerete széthasadt.

– Jössz-e velem, édes húgom? – kérdezte a legény.

– Csak akkor megyek – válaszolta a lány –, ha majd az apánktól, anyánktól jussolt mozsár a sok használattól kilyukadt.

Fogta magát a legény, addig verte a mozsarat, míg az kilyukadt, s aztán a testvére elé állt:

– Jössz-e velem, édes húgom?

– Csak akkor megyek, ha a házunk küszöbe elkopik – mondta a lány.

Fogta magát a legény, addig ütötte-verte a küszöböt, míg az csorbára kopott.

– Jössz-e velem, édes húgom?

A szép leány már nem tudott mit mondani, felöltötte hát ünneplő ruháját, hogy bátyjával együtt a királyi várba menjen. Hogy odajussanak, a tengeren kellett átkelniük, s mikor éppen a csónakba szálltak volna, a tengerpartra szaladt Pilkka, a szép leány kutyája, s addig-addig hízelgett, míg őt is a csónakba vették.

Egy darabig csöndben eveztek, de mikor az első félsziget csúcsához közeledtek, hallják ám, hogy valaki feléjük kiáltozik. Rút boszorkány, maga a Szüőjeter állt a parton, s egyre kiabált:

– Hé, te legény! Hé, te leány! Kössetek ki, vegyetek be a csónakba!

A testvérek rá sem hederítettek, továbbveztek, de mikor a második félsziget csúcsához értek, megint csak látták a csúf boszorkányt, most is a parton állt, s feléjük kiáltozott:

– Hé, te legény! Hé, te leány! Kössetek ki, vegyetek be a csónakba!

A testvérek megint csak továbbveztek; de mikor a harmadik félsziget csúcsához értek, és újból meglátták a boszorkányt, újból meghallották esengő szavát, a legény kikötött a parton, s hagyta, hogy a rút Szüőjeter a csónakjukba szálljon.

A boszorkány menten a legény meg a leány közé telepedett, gonosz varázslattal megrontotta a fülüket, s a testvérek ettől fogva nem értették egymás szavát.

Mikor messziről feltünedezett a királyi vár, a legény odaszólt a leánynak:

– Édes húgom, ékesítsd fel magad, látom már a királyi várat!

A lány a gonosz varázslat miatt nem hallotta, mit mond a bátyja, a boszorkányt kérdezte:

– Mit mond az én édes bátyám?

– Azt mondja – hazudta a boszorkány –, hogy vedd le az ünneplő ruhádat, s vedd magad a tengerbe.

A szép leány rémületében elengedte az evezőt, a boszorkány meg menten kezébe kaparintotta. Most már ő evezett tovább.

Kisvártatva másodszor is szólt a legény:

– Édes húgom, ékesítsd fel magad, közeledünk a királyi várhoz!

– Mit mond az én édes bátyám? – kérdezte a leány, mert megint csak nem hallotta a testvére szavát.

– Azt mondja – válaszolt a boszorkány –, hogy vedd le az ünneplő ruhádat, s vedd magad a tengerbe.

A szép lány szomorúan vetette le ünneplő ruháját, s csak nézte, nézte a tenger sötét vizét, míg a legény harmadszor is megszólalt:

– Édes húgom, ékesítsd fel magad, közeledünk a királyi várhoz!

A boszorkány harmadszor is félrevezette a leányt:

– Azt mondja a bátyád, ha szereted őt, vedd magad a tengerbe!

– Hát ha harmadszor is ezt mondja – sóhajtott a leány –, nincs más hátra, megteszem, amit kíván – s ezzel a habok közé ugrott.

A legény rémülten ugrott volna utána, de a boszorkány hatalmas csapásokkal messze evezett, s a leány eltűnt a szemük elől.

A legény már-már visszafordult volna, de a ravasz Szüőjeter addig beszélt neki, addig hízelgett, míg rávette, hogy őt vezesse a királyi várba, mondja azt, hogy ő a menyasszony. A legény nagy szorultságában engedett a csalárd szónak, a boszorkány meg magára öltötte a szép leány ünneplőjét, s mentek az ifjú király elébe.

– Király uram – mondta a legény –, elhoztam a menyasszonyodat!

– Ez a testvérhúgod? – szörnyülködött a király a csúfság láttán.

A legény hang nélkül csak bólintott.

A király meg mit tehetett egyebet, ha már egyszer királyi szavát adta, eljegyezte a csúf boszorkányt, de a legényt haragjában vadállatok ketrecébe vettette. A következő nap reggelén azonban ugyancsak meglepődött, mikor szolgálai jelentették, hogy a legénynek hajszála sem görbült, a vadállatok a lába előtt heverésznek, a legény meg csak nézi őket nagy szomorúan.

– Akkor hát vessétek őt a sárkányok közé! – mondta a haragos király. – Azok majd elbánnak vele.

Közben az igazi menyasszony, a világszép leány a tenger hullámai közül egyenesen a vízikirály palotájába került, s a vízikirály, ahogy meglátta, nyomban feleségül kérte. A leány nemet mondott, s naphosszat sírdogált, testvérbátyja sorsán emésztődött. Aranyos-ezüstös fonálból sapkát szőtt, aztán a vízikirály elé állott, s szép szóval kérte, engedné föl a tengerpartra, hadd juttassa el az aranyos-ezüstös sapkát a várba, hátha megenyhül az ifjú király szíve, s megkegyelmez a bátyjának. A vízikirály ezüstbilincset csatolt a világszép lány bokájára, hosszú ezüstitlánra fűzte, csak úgy

engedte föl a tengerpartra. A lány kutyája, Pilkka, naphosszat a vár körül kódorgott, nem akadt senki, aki egy falatot vetett volna neki, már csak csont-bőr volt szegény pára. Egyik este aztán lement a tengerpartra, egy kőhíd közelében kikötve még most is ott himbálózott a legény meg a leány csónakja. A kutya a csónakba húzódott és elaludt. Az a kőhíd pedig egy öregasszony házához vezetett, aki országszerte híres volt nagy bölcsességéről. Éjfélkor a világszép lány kikelt a tengerből, ezüstitáncainak, ezüstbilincseinek csörgése mérföldekre is elhallatszott. Leült a szép lány a híd lábához, belenézett a csónakba, meglátta a Pilkka kutyát, fölébresztette, a fogai közé tette az aranyból-ezüstből szőtt sapkát, s azt mondta a kutyájának:

*Pilkkám, Pilkkám, kicsi Pilkkám,
gyorsan surranó nyilacskám,
halkan nyíljon kapu, ajtó,
nehogy meghallja az alvó!
Nehogy kapu csikorduljon,
nehogy ajtó nyikorduljon,
fekete tehén ne hallja,
mert elbődülne a zajra.*

– Menj, kutyám, tedd ezt a sapkát az ifjú király vánkosa alá. Talán megesik a szíve a bátyám sorsán, talán megkönyörül rajta.

A kutya, ahogy úrnője parancsolta, besurrant a várba, a sapkát a király vánkosa alá dugta, s nesztelenül, ahogy jött, távozott, s futott egyenest a tengerpartra. Ott várt rá a világszép lány.

*Pilkkám, Pilkkám, kicsi Pilkkám,
gyorsan surranó nyilacskám,
hírrel sietvén siessél,
mint a szél, nálam teremjél,
mondd el, merre van a bátyám,
milyen vidéken találnam.*

A kutya meg szomorúan mondta:

*A bátyádat bajban láttam:
vad sárkányok barlangjában,*

*drága életére törnek,
vérét venni készülődnek.*

A világszép lány tovább kérdezgette:

*Pilkkám, Pilkkám, kicsi Pilkkám,
gyorsan surranó nyilacs-kám,
hát a kedvesem házában
mondd el, mondd, amit kilestél!
Ha valami jó hírt hoztál,
gyorsan mondani siessél!*

A kutya így felelt:

*Szomorú hírt kellett hozzak,
szomorú hírt kell hogy mondjak:
kedvesed házában baj van,
csúf boszorka az úr abban,
csúf boszorka ül a házban,
az parancsol, látva láttam.*

– Kedves Pilkkám, jó kutyám, jöjj ide a következő két éjszakán is – mondta a világszép lány, majd lemerült a habokba, visszatért a vízikirály palotájába, ahogy megígérte.

Reggelre kelve a király sehogyan sem értette, hogyan került vánkosa alá az aranyos-ezüstös sapka. Tanácstalanságában megkérdezte a boszorkányt is, vajon nem tudja-e, ki tette a sapkát a vánkosa alá.

– Örölsz neki? – kérdezte a boszorkány. – Tudd meg hát, hogy én szőttem, én varrtam neked, míg te aludtál.

A király sehogy sem hitt a boszorkánynak, sorra kérdezte a szolgálait is, de azok egyre csak azt mondták, senki idegen nem járt a várban. Elmondták azt is, hogy a sárkányok barlangjába vetett legénynek most sem görbült hajszála sem, a sárkányok a lába előtt hevernek, a legény meg csak nézi őket szomorúan.

A király nem értette, mitől szelídültek meg hirtelenében a vérszomjas sárkányok, s elhatározta, hogy elmegy a bölcsességéről híres öregasszonyhoz, az talán majd megmagyarázza neki ezt a csodát.

A bölcs öregasszony hallgatta, csak hallgatta a királyt, mikor az rendre elmondta, hogyan szeretett bele egy világszép lányba, a pásztorfiú testvérhúgába, hogyan állt elébe a legény egy világcsúfjával, hogyan vettette vadak ketrecébe, sárkányok barlangjába a legényt, s hogy reggelre kelve aranyos-ezüstös sapkát talált a vánkosa alatt.

A bölcs öregasszony sokáig gondolkozott, aztán így szólt:

– Az igazi menyasszonyod, a világszép leány most a tenger mélyén van. Ő küldte neked az aranyos-ezüstös sapkát, hogy csillapítsa haragodat, s könyörülj meg a bátyján. Most pedig térj haza, király, látsz még más csudát is.

Eljött a második éjszaka. A világszép lány most ezüsttel-arannyal átszőtt inget varrt a királynak. Ismét éjfélkor kelt ki a tengerből, ezüstitláncainak, ezüstbilincseinek csörgése mérföldekre is elhallatszott. Pilkka kutya a parton várt rá.

*Pilkkám, Pilkkám, kicsi Pilkkám,
gyorsan surranó nyilacsukám,
halkan nyíljon kapu, ajtó,
nehogy meghallja az alvó!
Nehogy kapu csikorduljon,
nehogy ajtó nyikorduljon,
fekete tehén ne hallja,
mert elbődülne a zajra.*

– Menj, kutyám, tedd ezt az inget az ifjú király vánkosa alá. Talán megesik a szíve a bátyám sorsán, talán megkönyörül rajta.

Pilkka, fogai között az inggel, vágatott a királyi várba, s ahogy úrnője meghagyta, a vánkos alá dugta az ajándékot.

Reggelre kelve a király sehogyan sem értette, hogyan került vánkosa alá az arannyal-ezüsttel hímzett ing. Tanácstalanságában ismét megkérdezte a boszorkányt, vajon nem tudja-e, ki tette a vánkosa alá.

– Tudd meg hát – mondta a gonosz lélek–, én szőttem, én hímeztem az inget, s míg aludtál, én rejtettem a vánkosod alá.

A király most sem hitt a boszorkánynak, sorra kérdezte a szolgálait is, de azok megint csak azt mondták, hogy senki idegen nem járt a várban. Jelentették azt is, hogy a sárkányok barlangjába vetett

legénynek még mindig nem esett baja, a sárkányok most is a lába előtt heverésznek.

No, fogta a király az arannyal-ezüsttel hímzett inget, ment vele a bölcsességéről híres öregasszonyhoz.

– Nem csoda ez, öreganyám? Most meg arannyal-ezüsttel hímzett inget leltem a vánkosom alatt! És tudod-e, hogy a sárkányok közé vetett legénynek még mindig nem esett bántódása? Hát nem csoda ez?

– Hát az nem csoda-e, édes fiam – válaszolt a bölcsességéről híres öregasszony –, hogy éjféltajt egy szépséges lány kel ki a tengerből, a kőhíd végénél? Aranytól-ezüsttől csillog annak a lánynak a ruhája, s olyan szép az orcája, hogy azt szó el nem mondhatja. Ez a lány hozza neked az ajándékokat. Ő a te igazi mátkád, aki meg a házadban tanyázik, nem más, mint Szüőjeter, a gonosz boszorkány.

A király megkérdezte az öregasszonyt, nem tudna-e okos tanácsot adni, hogyan láthatná meg csak egyszer is a világszép leányt, s ha már meglátta, hogyan tarthatná magánál.

– Még egyszer és utoljára följön a vizek mélyéből – mondta a bölcs öregasszony –, de aztán mindörökre vissza kell térnie, a vízikirály nem engedi többé a habok fölé. Eredj, fiam, menj a kovácshoz, kovácsoltass vele éles kardot, erős láncot. Mikor a lány fölmerül a habokból, gyorsan övezd körül az erős láncsal, az éles karddal vágd el az ezüstbilincset, s többé ne engedd el magadtól.

Sietett a király a kovácshoz, kardot, láncot kovácsoltatott, aztán a kőhíd lábához telepedett, ott várta az éjfélt.

Éjféltajtban fölhangzott az ezüstláncok csörgése, a habokból kilépett a lány, de olyan szépséges volt, hogy azt szó el nem mondhatja.

A lány nyomban a kutyáját szólította:

*Pilkkám, Pilkkám, kicsi Pilkkám,
gyorsan surranó nyilacskám,
halkan nyíljon kapu, ajtó,
nehogy meghallja az alvó!
Nehogy kapu csikorduljon,
nehogy ajtó nyikorduljon,*

*fekete tehén ne hallja,
mert elbődülne a zajra.*

– Menj, kutyám, tedd ezt az ujjast a király vánkosa alá.

A király azon nyomban előugrott a híd lába mögül, az erős lánccal körülövezte a lányt, az éles karddal elvágta ezüstbilincseit, s a bilincsek, az ezüstitlancok csengve hullottak a vízbe, csengésük öt mérföldre is elhallatszott.

– Engedj el engem, király! – könyörgött a szépséges lány. – Engedj vissza a habok közé! Ha váradba viszel, a gonosz Szüőjeter úgyls elemészt engem.

– Ne félj, édes mátkám, ne félj – vigasztalta a király. – A boszorkány nem marad a váramban, nem marad egy szempillantásig sem!

A király a bölcsességéről híres öregasszonyra bízta a mátkáját, őrizze, mint a szeme világát, míg édes bátyjával együtt vissza nem jön érte. Aztán indult haza, a várába. Azon nyomban maga elé hívatta hűséges szolgálait, s szigorú parancsot adott nekik:

– Menjetek, hűséges szolgálaim, a fürdőházba, rakjatok akkora tüzet, hogy a vas is megolvadjon, vörösen izzón. A fürdőház küszöbe elé meg ássatok háromölnyi mély gödröt, töltsétek meg kátránnyal. Ezt a gödröt pedig takarjátok le sötétbarna takaróval, terítsetek kék szőnyeget a csúf boszorkány szobájának ajtajától egészen a fürdőház ajtajáig, s ezen a kék szőnyegen vezessétek a gonoszt a sötét gödörig, s ha abba bele nem vész, vezessétek az izzó vasig.

Kék szőnyegen vezették a szolgálak a gonosz Szüőjeter, kék szőnyegen kézenfogva, ahogy a király mátkáját szokás kíséni.

Amint a fürdőházhoz közeledtek, a boszorkány egyre küldte a szolgálakat:

– Hagyjatok csak, magam is betalálok a fürdőbe, engedjétek el a kezemet!

De a hűséges szolgálak csak nem engedték, a kék szőnyegről a barna takaróra vezették. Ahogy arra a barna takaróra lépett, nyomban belezuhant a háromölnyi mély verembe. Estében a haját tépte, cibálta, úgy kiáltozta:

– Legyen a hajam szúnyog a levegőben, féreg a földben, hernyó a fán az emberek örök kínjára és kárhozatára!

Abból a királyságból így tűnt el a gonosz Szüőjeter mindörökre. Az ifjú király meg feleségül vette igazi mátkáját, a világszép leányt, édes bátyját megtette első tanácsosává, megfelezte vele kincseit, drágaságait, s boldogan éltek, míg meg nem haltak.

FAGALLY ANTTI

Két tudós varázsló egyszer hosszú útra indult. Útjuk az erdőn át vezetett volna, az erdő szélén érte őket az alkony, s mielőtt teljesen besötétedett, szállás után néztek. Rövid keresés után rá is bukkantak egy ütött-kopott házra, jobban mondva kunyhóra. Egy szegény asszony meg egy szegény ember lakott abban a kunyhóban, no meg a sok gyerekük. A két tudós varázsló bekopogott a kunyhóba, és szállást kért éjszakára a szegény embertől. Az meg szíves szóval mondta:

– Adok én szállást, hogye adnék, csak egy a bökkenő: az egyetlen szobánkba már befogadtunk éjszakára valakit, a konyhában alszik a sok gyerekünk meg jómagam is az asszonnal. De ha beéritek a padlóssal, a puha szénában jót alhattok.

A két utas szépen megköszönte a szegény ember szívességét, azt mondták, jó lesz nekik a padlóson is, a puha szénában, majd csak megvirrad, s folytathatják az útjukat.

De az éjszaka mégsem múlt el nyugalomban. A két varázsló minduntalan fölébredt a konyhából felhangzó gyereksírásra; a szegény asszonnak éppen aznap született a tizedik gyereke, egy kisfiú, az sírdogált olyan keservesen.

Kérdezi az egyik varázsló a másikat:

– Mondd, mi lesz ebből a kisgyerekből nagy korára?

Felel rá a másik varázsló:

– Derék ember lesz belőle meg gazdag is, ő öröklí annak a kalmárnak minden vagyonát, aki most lent a szobában alszik.

Csakhogy a kalmár sem tudott aludni a gyereksírástól, kint járkált az udvaron, és meghallotta a két varázsló beszélgetését. Még hogy ez a poronty lesz az ő örököse? Mérgében elhatározta, hogy el fogja tüntetni a gyermeket, nehogy a jóslat beteljesedjék.

Reggel aztán odaállt a szegény asszony meg a szegény ember elé, szép szóval kérte őket, adják neki a tizedik gyermeküket, van őneki pénze garmadával, jó dolga lesz nála a gyereknek, embert farag belőle.

Nehéz szívvel váltak meg a szegények az újszülött kisfiútól, de azzal vigasztalták magukat, hogy a gazdag kalmár házában

mégiscsak jobb sorsra jut, mint az ő nyomorúságos házukban.

A kalmár meg fogta a gyereket, és nekivágott egyenesen a rengeteg erdőnek. A rengeteg erdő legrejtettebb zugába érve pólyástul felkötötte egy magas fa gallyai közé. Előbb-utóbb majd csak itt vész a gyerek, s akkor ugyan soha be nem teljesedik az a jóslat – gondolta magában, s mint aki dolgát jól végezte, továbbállt.

Alighogy otthagya a magas fenyőt, a magas fenyő gallyai között a kisfiút, arra jött egy vadász, s az meghallotta a gyereksírást. Kereste-kutatta, honnan jöhet a hang, s végül fölfedezte a magas fenyő gallyai között himbálózó gyereket. Fölmászott érte, karjába vette, hazavitte, s mert derék ember volt ez a vadász, fölnevelte a gyereket, mintha a sajátja lenne. Antiinak hívta a fiút, de a falubeliek, mikor megtudták, hogyan került a vadászhoz, elnevezték Fagally Anttinak, s ezentúl mindenki csak így hívta.

Múltak az évek, Fagally Antti szép szál legénnyé növekedett a vadász otthonában. Egyszer aztán úgy esett, hogy az a gazdag kalmár megint csak arra a vidékre tévedt, s éppen a vadásztól kért éjszakai szállást. A vadász jó lélekkel a házába vezette, s így történt, hogy meghallotta Fagally Antti nevét. Megkérdezte a vadászt, ugyan honnan ragadt a fiára ez a furcsa név. Az meg töviről hegyire elmesélte neki, hogyan talált rá a gyerekekre egy magas fa gallyai között, hogyan vette magához, fogadta fiává.

Megrémült a gonosz kalmár, egész éjszaka le sem hunyta szemét, váltig azon töprengett, mitévő legyen, hogyan akadályozza meg a jóslat beteljesedését. „El kell tüntetnem a föld színéről ezt a legényt” – határozta el magában.

Reggelre kelve így szólt a vadászhoz:

– Sürgős dolog hazaszólít, de nem szívesen szakítanám meg az utamat. Elvinne-e a fogadott fiad egy levelet a családomhoz?

– Elviszi az szívesen – mondta a vadász –, csak magyarázd meg neki, merre menjen.

A kalmár a levélben szigorúan meghagyta az övéinek, hogy a levél vivőjét, ha belép a házba, ragadják meg, s azon nyomban kössék fel az udvar mögött a dombon álló nyírfára. Átadta Fagally Anttinak a levelet, s elmagyarázta neki, merre induljon.

Ment Antti a levéllel, még sietett is, nehogy elkéssen. Egnapi gyaloglás után nagy hegy tövébe ért, ott megpihent egy fa

árnyékában a mohás földön, s el is aludt, de a levelet akkor is a kezében szorongatta.

A véletlen úgy hozta, hogy éppen arra tévedt két jókedvű diák, meglátták az alvó legényt, a legény kezében a levelet, s széles jókedvükben elvették tőle, és elolvastak. No, egyszeriben odalett a jókedvük. Elnézték az alvó legényt, megesett rajta a szívük. Ugyan ki lehet az a gonosz, aki ilyen álnokul kelepcebe csalja? Fogták magukat, összetépték a levelet, s a kalmár írását utánózva írtak helyette egy másikat, melyben ez állt:

„Ahogy megérkezik ez a legény, akitől levelemet küldöm, azonnal adjátok hozzá feleségül a lányomat, az öreg kutyámat meg kössétek föl az udvar mögött a dombon álló nyírfára.”

A diákok az új levelet Antti kezébe csúszttatták, s csöndben odébbálltak.

Fagally Antti jól kialudta magát, s ahogy fölébredt, folytatta útját, meg sem pihent, míg a kereskedő házához nem ért. Bekopogott a gazdag házba, s a levelet egyenesen a kalmár feleségének a kezébe adta. Az meg elolvasta, nagyot nézett, nem értette, de a gazda szava parancs, megkérdezte hát Fagally Anttit, akarja-e feleségül a lányát. Szép volt a lány, meg kedves is, Fagally Antti hát nyomban igent mondott. Az öreg Muszti kutyát pedig, ahogy a levélben állt, fölötötték a domboldalon álló nyírfára.

Múltak a napok, egyszer csak hazaérkezett a gazda. Már messziről látta, hogy valami feketeség himbálózik a nyírfán. Megörült a gonosz, azt hitte, hogy Fagally Anttit kötötték föl arra a fára, csak hogy mikor közelebb ért, ugyan megnyúlt a képe: nem Fagally Antti, hanem a Muszti kutya lógott a kötélen, Fagally Antti meg vidáman füttyörészve éppen akkor lépett az udvarra.

Hanem ez a kalmár nemcsak gonosz volt, hanem ravasz is. Nem mutatta ki a haragját, félelmét, jó képet vágott a dologhoz, de mikor megtudta, hogy Fagally Antti feleségül vette a lányát, így szólt hozzá:

– Minthogy te lettél az egyetlen lányom férje, alighanem te fogod örökölni egész vagyonomat. Úgy illenék, hogy tégy is valamit, amivel kiérdemled a lányt meg a vagyont. Én kalmár vagyok, azt tudod, de azt már nem tudod, hogy unom ezt a foglalkozást, sohasem szerettem, és egész életemben törtem a fejem, ugyan melyik munka

teszi boldoggá az embert, melyik az a foglalkozás, amelyik a legtöbb örömet szerzi. Szedd össze magad, fiam, indulj Pohjolába⁽³⁾, kérdezd meg Louhit, Észak úrasszonyát, ő majd bölcs választ ad a kérdésre.

A gonosz kalmár persze azt gondolta magában, a hosszú úton majd csak odavész a legény, s mégsem öröklí az ő vagyonát.

Föltarisznyált Antti, nekivágott a nagy útnak. Ment, mendegélt, egyszer csak egy magas hegy lábához ért. Az a magas hegy pedig a Hiszi sziklája volt, a legtetején vad tekintetű óriás topogott, feje a felhőket érte, sipkájában nyolc vihar gomolygott. Meglátta az óriás Fagally Anttit, s megkérdezte:

– Hová, hová, édes fiam?

– Megyek Pohjolába, meg kell tudakolnom Észak úrasszonyától, hogy melyik az a munka, amelyik boldoggá teszi az embert.

– Ejnye, ha már egyszer úgyis oda mész, kérj tanácsot Észak úrasszonyától az én ügyemben is. Van nekem egy kertem, mely mindig szépen termett, most meg csak senyved benne a gyümölcs, a virág. Kérdezd meg Észak úrasszonyát, mit tegyek, hogy a kertem ismét szépen teremjen. Hálából neked adom az útra a legjobb lovat.

–Jól van, ezt is megkérdezem Észak úrasszonyától – mondta Fagally Antti, majd föl pattant a Hiszi lovára, úgy vágatott tovább.

Egyszer csak iszonyatos recsegést-ropogást hall. Nézi, figyel, ugyan honnan ez az éktelen zenebona, hát a közelben egy hatalmas kővár, annak a kővárnak a lépcsőjén egy mérges óriás topog, a kezében hatalmas kulcs, mindegyre próbálja kinyitni a kővár kőkapuját, de a kulcs nem illik a zárba, az óriás az öklével dörömböl, lábával rugdalja a kaput, mindhiába.

Fagally Antti ráköszönt az óriásra, az meg megkérdezte:

– Hová, hová, édes fiam?

– Megyek Pohjolába, meg kell tudakolnom Észak úrasszonyától, hogy melyik az a munka, amelyik boldoggá teszi az embert.

– Ejnye, ha már egyszer úgyis oda mész, járd el az én ügyemben is. Kérdezd meg Észak úrasszonyát, hol van a váram igazi kulcsa, mert sehogy sem tudom kinyitni a kapumat. Ha meghozod a választ, arannyal fizetek szívességedért.

– Jól van, ezt is megkérdezem Észak úrasszonyától – mondta Fagally Antti, s tovább vágatott Hiszi paripáján.

Kisvártatva ismét hatalmas sziklához érkezett. Ennek a sziklának a tetején magas fenyő nőtt, a magas fenyő csúcsán egy óriás ült, roppant lándzsával a kezében. A szikla tövében hatalmas tűz lángolt, és a fán ülő óriás a lándzsával egy egész szarvast forgatott a tűz fölött.

Fagally Antti ráköszönt az óriásra, az meg megkérdezte:

– Hová, hová, édes fiam?

– Megyek Pohjolába, meg kell tudakolnom Észak úrasszonyától, hogy melyik az a munka, amelyik boldoggá teszi az embert.

– No, ha úgyis odavisz az utad – mondta az óriás –, mindjárt megkérdezhetnéd Észak úrasszonyától azt is, hogy miért kell nekem örökkön-örökké ezen a fán ülnöm. Nem mondom, nem volna itt rossz, mert egy-egy szarvast elejtek a lándzsámmal, meg is tudom sütni, s olyankor van mit ennem, de van úgy, hogy az erdő nem ereszti vadjait, engem meg az éhhalál kerülget. Kérdezd meg Észak úrasszonyától, hogyan kerülhetnék le a fáról.

– Jól van, ezt is megkérdezem.

– No de mielőtt továbbmennél, kedves fiam, gyere, egyél velem pár harapást!

Fagally Antti derék lovával fölkaptatott a szikla tetejére, jóllakott szarvaspecsenyével, aztán továbbvágatott.

Nagy utat megjárt, mikor széles folyóhoz érkezett. A folyó partján egy csónak, a csónakban horgas állú vénasszony, a kezében evező.

Megszólította Fagally Antti a vénasszonyt:

– Öreganyám, átvinnél-e a túlsó partra?

– Átviszlek én, fiam, miért ne vinnélek? De mi lesz a lovaddal?

– Itt marad a parton, míg vissza nem jövök. Legelhet itt jó fűvet kedvére – mondta Fagally Antti, s beült a vénasszony mellé a csónakba.

– Aztán mondd csak, édes fiam, hová mész? – kérdezte a vénasszony.

– Megyek Pohjolába, meg kell tudakolnom Észak úrasszonyától, hogy melyik az a munka, amelyik boldoggá teszi az embert.

– Innen már hamarosan eljutsz Louhi birodalmába. De ha már úgyis ott leszel, járj el, fiam, az én ügyemben is: kérdezd meg Észak

úrasszonyát, miért kell nekem örökkön-örökké utasokat szállítani át a folyón. Már vagy negyven éve vagyok révész, igazán átvehetné valaki a munkámat. Kérdezd meg, fiam, Észak úrasszonyát, hogyan tudnék szabadulni innen.

– Jól van, ezt is megtudakolom – mondta Antti, és tisztességtudóan megköszönte a vénasszonynak, hogy átvitte a folyón. Aztán folytatta az útját, s hamarosan Louhi háza elé ért. Bekopogtatott, be is nyitott, de Észak úrasszonya nem volt odahaza, csak hajadon lányát találta a szobában, az meg éppen tésztát gyúrt.

Fagally Antti szép jó napot kívánt, aztán megkérdezte a lányt, mikor jön haza Észak úrasszonya.

– Estére megjön bizonyosan – válaszolta a lány, Fagally Antti meg letelepedett a lócára, elhatározta, hogy megvárja a mindentudó Louhit. Hogy gyorsabban múljék az idő, elbeszélgetett a leánnyal, elmondta neki, miért keresi Észak úrasszonyát, milyen kérdésekre akar tőle választ.

– Sok ez a sok kérdés, bizony nem kicsiség! Nem hinném, hogy az anyám valamennyire válaszolna, de ha hallgatsz a szavamra, megtudhatsz mindent, amit akarsz. Ahogy beesteledik, bújj el a kemencesutba, de hegyezd a füled, figyeld, mit beszélünk az anyámmal. Ha szerencséd lesz, még ma este megtudhatsz mindent, amit akarsz.

Így is történt. Ahogy eljött az este, Fagally Antti megbújt a kemencesutban. Kisvártatva megérkezett Észak úrasszonya, s menten kérdezte a lányát, nem járt-e a házban idegen, míg ő odavolt.

– Volt itt egy legény – mondta a lány –, ezt is, azt is akart kérdezni, de aztán nem győzte bevárni anyámat, elment, hogy majd megkérdezi mástól!

– Nem nagy esze lehet annak a legénynek, ha azt hiszi, hogy más is tudja azt, amit én tudok – csóválta a fejét Louhi.– Aztán mondd csak, édes lányom, mégis miket akart kérdezni.

– Először is azt szerettem volna megtudni, melyik az a foglalkozás, amelyik legboldogabbá teszi az embert – mondta Louhi lánya.

– No, erre a kérdésre úgysem válaszoltam volna neki, más meg nem tud felelni rá, mert a feleletet csak én tudom, csak éppen nem árulom el senkinek. De te tudd meg, édes lányom, az a

legboldogabb ember, aki a földet túrja, aki gyökerestül irtja a fát, halomba hordja a követ, aztán megműveli, beveti a földjét.

A lány folytatta:

– Azt is meg akarta kérdezni az a legény, hogy az óriás kertjében, mely azelőtt bőven termett gyümölcsöt is, virágot is, most miért senyvednek a gyümölcsfák, a növények, miért pusztul a kert.

– Erre aztán könnyű a felelet – mondta Észak úrasszonya. – Kígyó lapul az óriás kertjében, az öli a föld termőerejét. Két kő között húzódik meg az a kígyó a kert sarkában, el kell pusztítani, s újra kivirul az óriás kertje. Másra nem volt kíváncsi az a legény?

– De igen – válaszolt a lány. – Látott egy óriást, és az az óriás hiába próbálta kinyitni kővéra kőkapuját, csak nem boldogult vele, nem találta az igazi kulcsot.

– Pedig könnyen megtalálhatta volna! A vár igazi kulcsa a kőlépcső legfelső foka alá csúszott. Éppen csak el kell mozdítani a lépcsőfokot, és az óriás máris megtalálja a kulcsot.

– Azt is mondta az a legény – folytatta Louhi lánya –, hogy útközben látott egy óriást, és az az óriás elpanaszolta neki, hogy örökkön-örökké a fa tetején kell ülnie. Megkérte a legényt, tudakolja meg, hogyan juthatna le a földre.

– Ehhez aztán nem kell nagy tudomány – mondta Louhi. – Égerfa bottal a fa gyökerére kell ütni, a fa koronája azon nyomban aranyá változik, és a földre dől, az óriás meg mehet, ahova akar. Másról nem kérdezősködött az a legény?

– De bizony kérdezősködött. Széles folyón kelt át, mikor felénk tartott, egy vénasszony hozta át azon a széles folyón. Elpanaszolta a legénynek, hogy nagyon régóta evez ide-oda a folyón, öreg ő már a révészséghez, szeretné, ha kiváltaná valaki, csak nem tudja, mi a módja.

– Ez sem nagy tudomány – nevetett Észak úrasszonya. – Mikor a legközelebbi utasát átviszi a túlsó partra, neki kell először partra ugrania, aztán bal lábával vízre kell taszítania a csónakot, s rákiáltani az utasra: „Én továbbállok, te meg itt maradsz révésznék!”

– Mást nem is kérdezett az a legény – mondta Louhi lánya.

Fagally Antti meg a kemencesutban jól megjegyezte Észak úrasszonyának minden szavát, s mikor az a lányával együtt elaludt, csöndben kilopakodott a szobából.

Alig pirkadt, mikor a széles folyó partjához ért. A vénasszony már messziről kiáltozott Fagally Antti felé:

– Kedves fiam, hoztál-e választ a kérdésekre?

– Hoztam én, öreganyám, de előbb vigyen át a túlsó partra, aztán majd megmondom, mit beszélt Észak úrasszonya.

Átvitte a vénasszony utasát a túlsó partra, s mikor Fagally Antti lába földet ért, megmondta a vén révészasszonynak, mit kell tennie, ha meg akar szabadulni az örökös evezéstől.

Megköszönte a vénasszony a jó tanácsot, szép nyugodtan a csónakban maradt, úgy várta következő utasát, aki majd megváltja a révészségtől.

Fagally Antti fölpattant jó lovára, s nyargalt tovább.

Először útba ejtette a fa tetején üldögélő óriást, az most is ott gubbasztott úgy, ahogy Fagally Antti utoljára látta.

– Megjöttem a jó tanáccsal! – kiáltotta feléje már messziről Fagally Antti. – Hamarosan megszabadulsz, jöhetsz-mehetsz kedvedre, csak most várj egy kicsit.

Azzal leugrott a lováról, égerfa botot faragott, megütötte a sudár fenyő gyökerét, azon nyomban arannyá vált annak a fenyőnek a koronája, és az óriás az aranyágakkal együtt zuhant a földre.

– Édes fiam, kedves fiam! – örvendezett az óriás. – Mivel hálálhatnám meg a hozzám való jóságodat?

– Ha nem sokallod, hát adj nekem egy-két gallyat az aranyágakról!

– Szíves örömet! – lelkendezett az óriás, és már tördelte is a csillogó aranygallyakat. Jó nyalábbal adott belőle Fagally Anttinak, az meg a lovára ugrott, s nyargalt tovább.

Most a kulcsát kereső óriást ejtette útba. Az óriás még mindig a vára előtt topogott, s mikor meglátta Fagally Anttit, örömeiben nagyot rikkantott:

– Hoztál-e jó tanácsot, édes fiam?

– Hoztam bizony! Emeld csak meg a legfelső lépcsőfokot, ott lesz az igazi kulcs!

Hej, boldog volt az óriás, arannyal-ezüsttel gazdagon megjutalmazta Fagally Anttit, az meg nyargalt tovább jó paripáján, s meg sem állt, míg annak az óriásnak a várához nem ért, aki Hiszi paripáját adta neki az útra.

– Öld meg a kígyót – mondta az óriásnak –, öld meg a kígyót, mely a kerted sarkában két kő között lapul, s pusztítja kerted termőerejét. Ha megölted a kígyót, kerted ismét virulni fog!

– Édes fiam, kedves fiam, mit is adjak neked hálából?... Odaadom ezt a derék paripát, megérdemled, rászolgáltál igazán.

Így történt, hogy Fagally Antti a pompás paripán érkezett haza. A gonosz kalmárt majd szétvetette a méreg, hogy a hosszú úton semmi baja, bántódása nem esett a legénynek. Haragját azonban most is eltitkolta, mézesmázos szóval kérdezte Fagally Anttit, hogy vajon mit mondott Louhi, melyik az a mesterség, amelyik a legboldogabbá teszi az embert.

Fagally Antti hűségesen elmondott mindent, amit Louhi a föld megműveléséről mondott, nem felejtett ki belőle egy árva szót sem. Aztán sorra előszedte a kincseket, az aranyat, ezüstöt, amit útközben szerzett. Hej, a gonosz kalmár kékült-zöldült, úgy irigykedett, s nyomban elhatározta, hogy ő is elindul, ő is megteszi azt az utat, amit Fagally Antti bejárt, van ő olyan ügyes ember, mint a jöttment veje, ő majd még gazdagabban, még több arannyal fog hazatérni.

Föltarisznyált, el is indult, el is ért a széles folyó partjához, ahol a vénasszony a csónakban ülve várta az utast.

– Átvinnél-e a túlsó partra, öreganyám? – kérdezte a kalmár.

– Átviszlek én, szíves örömet – mondta a vénasszony, s magában boldogan nevetett, hogy végre megszabadulhat a révészektől.

Amint a túlsó partra ért a csónak, a vénasszony talpra ugrott, bal lábával meg – amint Louhi mondta – vízre lökte a csónakot, s elkiáltotta magát:

– Én innen most továbbállok, te pedig itt maradsz örökre, te leszel a révész, amíg csak élsz!

Így is történt, a kalmár mindörökre ott maradt révésznek, mert soha többé nem akadt utasa, akinek átadhatta volna a csónakot meg az evezőt, nem akadt utasa, mert Fagally Antti mindent megtudott Észak úrasszonyától, megtudta még azt is, mi az a mesterség, ami a legnagyobb boldogságot szerzi a finn embernek.

Fagally Antti pedig boldogan élt ifjú szép feleségével meg a gyerekeivel, rászállt az eltűnt kalmár nagy vagyona is, úgy, ahogyan

azt a varázsló az erdei kunyhóban megjósolta.

AZ ÖRDÖG HÁLÁJA

Messze-messze északon, a rengeteg erdő szélén öreg ember élt a legény fiával. Hatalmas nyírfák fogták körül a tanyájukat, a fák ágai között seregestül fészkeltek a nyírfajdok. A fiú mindegyre kérte az apját, engedné meg, hogy íjával célba vegyen legalább egy madarat, de az öreg szigorúan megtiltotta, hogy akár egyet is leterítsen.

Egyszer aztán úgy fordult, hogy az apa elment hazulról, a legény meg fogta az íját, kiment a nyíresbe, s célba vette az egyik nyírfajdot. A nyíl csak megsebesítette, de nem ölte meg a madarat, s az, szegény, kétségbeesetten verdesett a szárnyával, majd a földre hullott. A legény máris ugrott, hogy elfogja, de alighogy a nyírfajd közelébe ért, a madár fölröppent, és szállt beljebb az erdőbe, a fiú meg utánvetette magát. A madár le-lebukott, de amint üldözője megközelítette, ismét felröppent. A legény oda sem figyelt, hogy a madár üldözése közben mennyire eltávolodott a tanyájuktól, csak akkor kapott észbe, mikor már az áthatolhatatlan sűrűbe jutott. Alkonyodott, de a madarat még mindig nem tudta elfogni; egy pillanatra fáradtan megállt, a nyírfajd meg azon nyomban eltűnt a szeme elől, még a neszezését sem hallotta.

Az erdőben sűrűsödött a homály, a legény kereste a hazafelé vezető utat, de akármerre indult, sehogy sem ért a rengeteg erdő szélére, sehol sem bukkant emberlakta helyre. Már rászánta magát, hogy az erdőben valamelyik nagy fa tövében tölti az éjszakát. Ekkor azonban recsegés-ropogás, farkasüvöltés hangzott fel a közelében: egy öreg ördög közeledett vágatva, nyomában meg farkasfalka, a vezérük már-már az ördög sarkába mart. A legény felkapta az íját, nyilat rőppentett a vezérfarkasba, a többi meg rémülten menekült.

Az ördög, aki nem volt más, mint az ördögök öregapja, nem győzött hálálkodni a legénynek, hogy megmentette a halál torkából, szépen kérte, menjen vele erdei tanyájára, ott majd busásan megjutalmazza.

– Bizony nem bánám, ha fedél alá kerülnék éjszakára – mondta a legény. – Egész nap az erdőt jártam, s most sehogy sem találok a hazavezető utat.

– Akkor hát tarts velem – mondta az ördögök öregapja, s magával vitte a legényt erdei tanyájára.

Amint megérkeztek, a legény nyomban lefeküdt, s holtfáradtan elaludt; a ház ura meg vadászni ment, hogy friss hússal traktálhassa megmentőjét.

Míg az ördög odajárt, a szolgálólány megpróbálta fölébreszteni a legényt, egyre rázta, cibálta, a fülébe kiáltozott, hogy veszedelem fenyegeti, meneküljön, amilyen gyorsan csak tud. De azt ugyan hiába költögette, nem ébredt föl, néhányszor ugyan álomittasan hunyorgott, de csak tovább aludt.

Megjött az ördögök öregapja a friss vadhússal, s ráparancsolt a szolgálóra, hogy főzzön vacsorát. Amint megsült a pecsenye, szólították a legényt, Hogy telepedjen asztalhoz, de azt ugyan szölongathatták, aludt tovább. Mit volt mit tenni, az ördögök öregapja meg a szolgáló megette a friss pecsenyét.

Másodszor is elment az ördög vadászni, másodszor is megsütötte a szolgáló a pecsenyét, a legény azonban még mindig nem ébredt föl, megint csak kettecskén ették meg a finom falatokat.

Harmadszor is elment az ördög vadászni, s míg odajárt, a legény fölébredt, és beszélgetni kezdett a szolgálóval. Elmesélte neki, hogyan indult a megsebzett nyírfajd után, hogyan mentette meg az öreg ördögöt a farkasoktól, és hogyan került az ördög erdei tanyájára.

No, a lány most már nem unszolta menekvésre, inkább azon törte a fejét, milyen jutalmat kérhetne a legény az ördögök öregapjától. Végül is azt tanácsolta, kérje az ördög pej kancáját, azt, amelyik az istállóban jobbról a harmadik állásba van bekötve.

Megérkezett az ördög a vadászútról, étellel-itallal jól tartotta vendégét, aztán megkérdezte:

– Mit kívánsz jutalmul, édes fiam?

– Nem kérek én egyebet, csak azt a lovat, amelyik az istállóban jobbról a harmadik állásban van. Hosszú az út hazáig, nehezemre esne a gyaloglás.

– Jaj, édes fiam, kedves fiam – siránkozott az ördögök öregapja –, kérj valami egyebet, kérj akármit, csak ne vidd el a legkedvesebb lovam!

De a legény hajthatatlan volt, neki csak az a ló kell, semmi egyéb jutalmat nem kíván. Az ördög meg mit tehetett egyebet, kivezette kedvenc lovát az istállóból, a legénynek ajándékozta, s ajándékát még meg is toldotta: adott neki egy kantelét, egy hegedűt meg egy furulyát.

– Ha valaha veszélybe kerülsz, édes fiam – mondta a legénynek –, szólaltasd meg a kantelét, ha ez nem segít, pengesd meg a hegedű húrjait, és ha ez sem használ, fújj bele a furulyába, majd meglátod, nem késik a segítség.

A legény tisztességtudóan megköszönte az ajándékokat, föl pattant a pej kancára, s elvágatott.

A sűrűben lépésre fogta a lovát, s ahogy így baktatott, egyszerre csak megszólalt a ló:

– Nem volna tanácsos most hazamenned! Apád alaposan helybenhagy, ha hazaérsz, mert nagyon haragszik rád a nyírfajd miatt. Azt mondanám neked, édes gazdám, menjünk inkább a városba, meglátod, nem bánod meg, ha hallgatsz a szavamra.

Így is történt. A legény a város felé vette útját, s pompás paripájával hamarosan oda is ért. A városban aztán mindenki őt bámulta, azaz nem is őt, inkább a kényes járású, szép paripát. Még a királynak is megvitték a hírt:

– Egy legény jött a városunkba, de olyan csodaszép paripán, hogy olyat még ember nem látott!

Leszállt a király fényes trónusáról, hogy ő is láthassa a gyönyörű paripát. Ahogy meglátta, nyomban alkudozni kezdett a legénnyel, aranyat-ezüstöt, minden kincset megadott volna a paripáért, de a legény nem állt kötélnek, nem lett semmi a vásárból, mert a ló odasúgta neki:

– Ne adj el a királynak, inkább kérd meg, fogadjon föl téged lovásznak, nekem is adjon helyet a paripái között. Mondd meg neki, ha te gondozod a lovait, azok is olyan szépek lesznek, mint én vagyok!

Hallgatott a legény a pej kanca szavára, a király meg is fogadta lovászának, és nem bánta meg, mert a lovain hamarosan meglátszott, hogy jó kezekbe kerültek: csillogott, fénylett a szőre valamennyinek. Acsarkodott is rá a régi lovász, mondott az fűt-fát a legényre, s hogy a király mégsem zavarta el, nagyot gondolt, s még

nagyobbat hazudott. Azt hazudta ez a régi lovász a királynak, hogy az új lovász reggeltől estig azzal kérkedik, akkora az ő hatalma, hogy a király legjelesebb paripáját is elő tudja teremteni, azt a gyönyörű lovat, amelyik néhány éve eltűnt az erdőben.

A király hitt a régi lovász hazug szavának, maga elé hívatta a legényt, s ráparancsolt, hogy három nap múlva ott legyen az a ló az istállóban, mert különben rossz világ vár rá.

Búnak eresztette fejét a legény, ment a gyönyörű pej kancához, azt kérdezte meg, mitévő legyen.

– Egyet se búsulj – mondta hűséges paripája –, te csak hallgass a szavamra. Menj a királyhoz, mondd meg neki, hogy visszaszerzed a lovát, de előbb adjon neked száz ökröt, ölesse le, daraboltassa föl mind a százat. Ha a száz ökör húsát megkaptad, indulunk az erdőre. Mikor az erdei forráshoz érünk, majd kilép a vízből egy ló, de nehogy kötőféket vess a nyakába, mert ez nem az igazi, aztán kilép majd egy második is, de az sem lesz az igazi, várd meg a harmadik lovat, azt keresi a király, annak vess kötőféket a nyakába, azt kantározd föl.

A legény megfogadta a ló tanácsát, és jól tette, mert ahogy az erdei forráshoz érkezett, egymás után három gyönyörű paripa ugrott ki a vízből, de ő csak a harmadikat, a legszebbiket fogta el, azt kantározta föl.

Ekkor ismét megszólalt a pej paripa:

– Jól vigyázz, hazafelé gonosz hollók támadnak ránk, hogy fölfaljanak bennünket, de te meg ne ijedj, vedd elibük a száz ökör húsát, s vágtsd tovább, a hajadszála sem görbül.

Minden úgy történt, ahogy a kanca mondta, s a legény épségben vezette a rég eltűnt paripát a király elébe.

De a régi lovász csak nem nyughatott, újabb hazugságot talált ki. Azt állította, hogy a legény még a király rég eltűnt édes feleségét is haza tudja hozni. No, több sem kellett a királynak, ráparancsolt a legényre: azonnal teremtse elő az asszonyt, mert különben halál fia.

Ej, búnak eresztette fejét a legény! Ment a gyönyörű pej kancához, azt kérdezte meg, hogy most mitévő legyen.

– Egyet se búsulj – vigasztalta a pej –, visszahozzuk a király feleségét is. Ugorj csak a hátamra, elviszlek a forráshoz, oda, ahol a király kedvenc paripája is megkerült. Semmi mást ne csinálj, csak

lökj engem a forrás vizébe, s látsz majd csodát: asszonnyá változom a forrás vizében, mert én vagyok a király rég elsiratott felesége. Az ördögök öregapja varázsolt engem pej kancává, az kötött az istállójába, ahonnan te elhoztál.

No, vágatott a legény, vágatott az erdei forráshoz, s ahogy odaért, a pejkancát nyomban a vízbe lökte, s a forrás vizéből gyönyörű szép asszony lépett elő. Kézen fogta a legény a gyönyörű szép asszonyt, s vezette a király elébe. Volt nagy öröm, vigasság, a király azt sem tudta, hova legyen nagy örömeben, s hogy illő módon megjutalmazza a legényt, megtette első tanácsosává.

Bántotta az irigység a régi lovászt, nem is maradt nyugton most sem. Ment a királyhoz, ment azzal a hazugsággal, hogy a legény azzal fenyegetőzik, megöli a királyt, s ő foglalja el a trónját.

Hitt a király a lovasz hazug szavának, s tömlöcbe dobatta első tanácsosát, majd parancsot adott, nagy szigorút, hogy másnap akasszák fel, mert nem érdemel mást az, aki jótévője életére tör.

Ácsolták már a bitófát, el is készült, vitték is akasztani a legényt. A bitófa alatt azt az utolsó kegyet kérte a királytól, hadd játsszék még egyszer és utoljára a kantelén. A király megengedte, a legény kezében felzendült a kantele, és láss csodát: a kantele hangjára táncra perdült mindenki, táncoltak a hóhérlegények, táncolt a király, táncolt az egész város. A legény egész nap játszott hangszerén, ők meg egész nap járták a táncot, s estére már mozdulni sem tudtak a fáradtságtól. A kivégzést másnapra kellett halasztani.

A következő napon ismét összegyűlt a nép meg az egész királyi udvar, hogy végignézze a kivégzést. A legény most azt a kegyet kérte a királytól, hogy utoljára hadd játsszon a hegedűjén.

A király megengedte neki, de alighogy megszólalt a hegedű, táncra perdült a sok kíváncsi nép, táncra perdült a királyi udvar, járta veszettül maga a király is. A legény estig hegedült, a hóhérlegények meg a többiek mind estig táncoltak, estére meg már mozdulni sem tudtak a fáradtságtól. A kivégzést megint csak el kellett halasztani.

Megvirradt a harmadik nap is, vitték a legényt akasztani. Most meg azt kérte, hogy belefújhasson még egyszer utoljára a furulyájába. Csakhogy a király sehogy sem akart kötélnek állni.

– Már két álló napja táncoltatsz bennünket, te bitang, ha most megint engedek a kérésednek, a fáradtságtól itt pusztulunk

valamennyien! Nem, eszem ágában sincs megengedni, Hogy furulyázz.

A legény könyörgőre fogta, s olyan szívhez szólóan esdekelt, hogy az udvari népek is kérlelni kezdték a királyt, hadd furulyázzon még egyszer, utoljára ez a legény!

A király kénytelen-kelletlen engedett, de óvatosságból úgy odakötöztette magát egy sudár fenyőhöz, hogy mozdulni sem tudott, nehogy táncolni.

Mikor a királyt odakötözték a fenyőhöz, a legény belefújta a furulyájába, s lám, megint csak táncra perdült mindenki, aki hallotta a furulya szavát. Még a fához kötött király is hajlongott, tekergőzött ide-oda, úgyhogy a ruhája ronggyá foszlott, de még a bőre is lehorzsolódott a hátáról. Addig-addig furulyázott a legény, míg egyszer csak ott termett az ördögök öregapja, s megkérdezte:

– Mitől félsz, édes fiam, mi veszély fenyeget, hogy szüntelenül lármázol, a furulyád hangjával szüntelenül hívogatsz?

– Látod, látod, mi sorsra jutottam? – panaszkolta a legény. – A király megparancsolta, hogy akasszanak föl, vegyék el ifjú életemet, pedig én szereztem vissza a kedvenc lovát meg a szép feleségét!

– Hát így állunk?! – rikkantott az ördögök öregapja, azzal a sudár fenyőhöz lépett, melyhez a király oly erősen odakötöztette magát, egy rántással kitepte azt a sudár fenyőt, s fölhajította a levegőbe, de olyan magasra ám, hogy fölröpült az a fenyő a királlyal együtt, föl, egészen a fellegekbe, és soha többé nem látta senki.

A legényt meg a nép királyának választotta, s máig is él, ha meg nem halt.

A BÁTYJAIT KERESŐ LEÁNY

Valamikor réges-régen élt egy szegény asszony meg egy szegény ember. Volt kilenc fiuk, de lányuk egy sem. Zúgolódtak is a fiúk, miért nincs nekik lánytestvérük; az anyjuk meg egyre csitította őket: „Várjatok csak türelemmel!”

Mikor aztán a szegény asszony ismét gyermeket várt, a kilenc fiú elment hazulról, annyira félt valamennyi, hogy megint csak fiúgyerek születik. Mielőtt útnak indultak volna, megkérték apjukat, anyjukat, hogy ha mégis lánytestvérük születnék, akasszanak ki egy orsót a kapufélfára, de ha fiú születik, fejszét akasszanak oda; ha ők azt a fejszét meglátják a kapufélfán, a házba többé be nem teszik a lábukat.

Ment a kilenc fiú, ment ugyancsak messzire, az erdőn is túlra, ott építettek egy házat, s éldegéltek csak úgy magukban. Az anyjuknak közben megszületett a tizedik gyermeke, egy szépséges leányka, s nagy boldogan kiakasztotta az orsót a kapufélfára. Az ám, csakhogy éppen akkor járt arra Szüőjeter, és a sűrű sötétségben, amikor senki sem látta, fejszével cserélte ki az orsót.

Még az éjszaka hazament a legkisebbik fiú, hogy megnézze, orsó avagy fejsze lóg-e a kapufélfán. Mikor látta, hogy bizony csak fejsze csúfoskodik ott, nekibúsultan ment vissza a testvéreihez a hírral: nincs őnekik lánytestvérük, fehér arcú húgocskájuk, akit széltől is óvnának, naptól is félténeek. Bánatukban, haragjukban el is határozták, hogy nem mennek többé haza a szülőanyjukhoz. Nem is hallott azóta róluk senki, legföljebb a sűrű erdő mesélhette volna el, hogyan élnek, mint élnek ők kilencen.

Odahaza meg közben felnőtt a szépséges leányka. Már nagyocska volt, mikor édesanyja először beszélt neki a kilenc bátyjáról meg arról, hogy gonosz kéz kicserélte a kapufélfára akasztott jelet: orsó helyett fejszét láttak az ő fiai, azért bujdosnak el, ki tudja, hova, ki tudja, merre.

A leányka ettől fogva egyre a bátyjait siratta; beszélhetett neki apja, anyja, ugyan hiába, csak sírt a leányka, egyre sírt, egyre kérlelte apját, anyját, engedjék elmenni, vándorútra kelni, hadd keresse meg a kilenc testvérbátyját. Az édesanyja, amikor látta, hogy hiába a jó

szó, hiába a marasztalás, előkeresett egy mázas csuprot, abba fogta föl a lányka könnyeit, s mikor a csupor megtelt, a sok könnyet elkeverte liszttel, s megkérdezte a lányát:

– Ha elindulsz a nagy útra, édes lányom, ki lesz a te hű kísérod sűrű erdőn, tavak partján, járatlan utakon?

– Ne féljen, édesanyám, elkísér majd engem Pilkka, az én hűséges kis kutyám, jön az velem sűrű erdőn, tavak partján, járatlan utakon!

Mit volt mit tenni, az öregasszony odaadta szép lányának a könnyekkel dagasztott kenyeret, azt mondta neki, gurítsa csak mindig maga előtt, a kenyér majd jó úton vezet.

Elindult a szép leányka a kutyával, maga előtt görgette a könnyekkel dagasztott kenyeret, s egyre mondogatta:

*Aj, én kenyérként, guruljál,
hosszú úton messze jussál,
te könnyel dagasztott, menjél,
lánykát, engemet, vezessél,
kilenc dali bátyáimhoz,
anyám édes fiaimhoz,
kik egy anyától születtek,
kik a vakvilágba mentek.*

Gurult a kenyér, mutatta az utat, a lányka meg a kutya ballagott utána. Mentek, mendegéltek a kenyér nyomában, mikor egyszer csak hozzájuk szegődött Szüőjeter is, aztán már hármásban mendegéltek.

Forró nap sütötte, tüzes szél tikkasztotta őket, mikor szép, tiszta vizű tavacskához értek. Azt mondja a boszorkány a lánynak:

– Mártózzunk meg, édes lányom, a hús vízben, hiszen már jártányi erőnk sincs a hőségtől!

A lányka már ugrott volna a tiszta vizű tóba, de megrántotta a szoknyáját Pilkka kutya, s így beszélt hozzá:

– Ne hallgass a gonoszra, ne hallgass rá soha, hamis ennek minden szava, ne fürödj meg, gazdasszonykám!

A lányka elhúzódott a vízparttól, a boszorkány meg úgy felbőszült, hogy mérgében belerúgott a kutyába, szegény Pilkka egy lábára le is sántult azon nyomban.

A lányka fogta a könnyekkel dagasztott kenyeret, megint elgurította s mondogatta:

*Aj, én kenyérként, guruljál,
hosszú úton messze jussál,
te könnyel dagasztott, menjél,
lánykát, engemet, vezessél,
kilenc dali bátyáimhoz,
anyám édes fiaihoz,
kik egy anyától születtek,
kik a vakvilágba mentek.*

Gurult a könnyel dagasztott kenyér, mögötte ballagott a lányka, a Pilkka kutya meg a gonosz Szüőjeter. Kisvártatva forró naptól, tüzes széltől eltikkadtan ismét tóparthoz értek, s a boszorkány megint rákezdte:

– Mártózzunk meg a hús vízben, édes lányom, meglátod, hogy fölfrissülünk, majd könnyebben megyünk tovább!

A lányka már indult volna a tó vizébe, de a kutyája megint megrángatta a szoknyáját:

– Ne hallgass a gonoszra, ne hallgass rá soha, hamis ennek minden szava, ne fűrdj meg, gazdasszonykám!

No, megint elmaradt a fürdés, és a boszorkány nagy haragjában megint belerúgott a Pilkka kutyába, s az menten lesántult a második lábára is. A lányka szívből szánta hűséges kutyáját, de szólani nem mert, elgurította a kenyeret, s rákezdett a mondókára:

*Aj, én kenyérként, guruljál,
hosszú úton messze jussál,
te könnyel dagasztott, menjél,
lánykát, engemet, vezessél,
kilenc dali bátyáimhoz,
anyám édes fiaihoz,
kik egy anyától születtek,
kik a vakvilágba mentek.*

És mentek, egyre mentek a könnyel dagasztott kenyér nyomában; Pilkka kutya két lábon bicegett a gazdasszonykája után. Egyszer csak megszólalt:

– Gazdasszonykám, szép leányka, hamarosan el kell válnunk, tudom én, hogy elemészt engem ez a gonosz, aki hozzánk szegődött, ez a boszorkány, aki rosszat forral ellened is, ellenem is. Én most már csak arra kérlek, ne fürödj vele soha, még vizet loccsantana a szemedre, gonosz varázslattal megrontana!

Elértek a harmadik tóhoz. Szüőjeter megint csak biztatta a leánykát, hogy mártózzanak meg, frissüljenek föl a habokban, de a Pilkka kutya megint csak visszatartotta úrnőjét. A gonosz boszorkány mérgében fütyköst ragadott, s akkorát sújtott a Pilkka kutyára, hogy az menten kimúlt.

Sírt a szép lányka, hogyne sírt volna hűséges kutyája vesztén, de mit tehetett mást, csak tovább gurította a könnyel dagasztott kenyeret, tovább mondogatta a mondókát:

*Aj, én kenyérként, guruljál,
hosszú úton messze jussál,
te könnyel dagasztott, menjél,
lánykát, engemet, vezessél,
kilenc dali bátyáimhoz,
anyám édes fiaimhoz,
kik egy anyától születtek,
kik a vakvilágba mentek.*

Gurult a kenyér, pergett a mondóka, s egyszer csak elértek a negyedik tóhoz. Nem volt már Pilkka kutya, hogy óvta volna a leánykát a víztől, intette volna, ne menjen a közelébe a boszorkánnyal együtt.

Szüőjeter biztatására végül is levetkőzött, s fürödni indult a lányka, a boszorkány meg utána ment a tó hűvös vizébe, s mikor melléje ért, jó marék vizet loccsantott a szép leányka arcára, s varázsigét mondott:

– Mostantól fogva legyen enyém a te arcod, legyen tiéd az én arcom!

Alighogy kimondta, a leány olyan csúf lett, mint Szüőjeter, a lápok, tavak, erdők, hegyek boszorkánya, a boszorkány meg kedves, szép arcú leánnyá változott, szakasztott olyanná, mint a bátyjait kereső lány volt a fürdés előtt.

Ám az álnok Szüőjeter nem érte be ennyivel, gonosz varázslattal megrontotta a lányka nyelvét is, s ettől fogva csak akkor tudott megszólalni, ha a boszorkány megengedte neki.

Most már Szüőjeter képében gurította a könnyel dagasztott kenyeret, s így mondta a mondókát is:

*Aj, én kenyérként, guruljál,
hosszú úton messze jussál,
te könnyel dagasztott, menjél,
lánykát, engemet, vezessél,
kilenc dali bátyáimhoz,
anyám édes fiaihoz,
kik egy anyától születtek,
kik a vakvilágba mentek.*

Gurult, gurult a könnyel dagasztott kenyér, míg egyszer csak a kilenc fiútestvér házához nem ért. Itt aztán a boszorkány fölemelte a kenyeret, és az elcsúfított lánykával együtt belépett a kilenc legény házába.

– Honnan jöttök, mi szél hozott erre benneteket? – kérdezte a kilenc fiútestvér.

Szólt volna a lányka, hogyne szólt volna kilenc testvérbátyja láttán, de hát nem szólhatott szegény a gonosz varázslat miatt. De bezzeg beszélt helyette az a gonosz boszorkány! Azt mondta a kilenc fiútestvérnek, hogy az édesanyjuk tizedik gyermeke ő, egyetlen édes húguk, meg hogy a szegény édesanyjuk kiakasztotta az orsót a kapufélfára, hogy jelt adjon a fivéreknek, csak hogy az orsót fejszével cserélte ki valaki, ugyan ki mondhatná meg, hogy ki?... Aztán még folytatta is:

– Mikor nagyobbacska lettem, s megtudtam, hogy gonosz család űzött el titeket a szülői háztól, erősen megfogadtam, hogy megkereslek benneteket. Nem volt többé nyugovásom, örökké csak utánatok sírdogáltam. Addig-addig kérleltem anyámat, míg megengedte, hogy utánatok induljak, hogy megkeresselek benneteket. Kenyeret sütött anyánk, könnyeimmel dagasztotta, az a kenyér mutatta az utat idáig!

A kilenc fiútestvér hitt a hazug szónak, miért is ne hitt volna? Csak azt nem értették, vajon a húguk miért hozta magával azt a csúf

jószágot, aki bábész némán ült a lóca végén.

– Jó lesz majd tehénpásztornak! – mondta Szüőjeter. – Elkél a segítség egy ilyen nagy házban!

A boldogtalan leányka meg csak ült szótlanul, a szíve majd megszakadt bánatában, hogy nem szólhat testvérbátyjaihoz, nem ölelheti meg őket, de szólni nem tudott, moccanni meg nem mert, csak hallgatta a gonosz sok-sok hazugságát.

A boszorkány már másnap reggel elküldte a leánykát a tehenekkel a mezőre. Maga is elkísérte egy darabon, s visszavarázsolta a hangját, hogy legalább a teheneket tudja szólongatni. Este aztán elébe ment, gonosz varázslattal megint megrontotta a nyelvét, s mire a lányka hazaért, újból az a szótlan, csúf teremtség volt, akinek először is látták a bátyjai.

Így éldegélt a lányka boldogtalanul, csöndben a testvérbátyjai házában. A lópok, tavak, erdők, hegyek boszorkánya annyi gonoszsgót művelt vele, amennyit csak akart. Ha feltarisznyázta, kenyeret csak olyat adott neki, amibe nagy darab követ süttött, aludni sem engedte a házban, éjszakánként kint volt a helye az istállóban, a tehenek mellett. Odahaza mindig némán túrt, szenvedett a lányka, de kint a legelőn az enyhe szélnek, mezei füveknek, szálló madaraknak elpanaszolta bánatát:

*Aj, napocska, fényességes,
aj, szépen sütő, te ékes,
felhőkbe ne tűnedezzel,
fenyők mögé ne rejtezzél,
nyájam haza hadd tereljem,
birkám békibe hadd menjen,
mert gonosz parancsolómat,
kínos kínnal kízzatómat,
boszorkányok boszorkányát,
ördögebek fattyúlánnyát
meg nem indítom különben,
hullván hullhat csak a könnyem.
Követ rak a kenyereembe,
azt adja csak a kezembe,
hogy ha szegem, késem csorbul,
könnyem kenyerekre csordul.*

*Aj, kilenc szép dali bátya,
húgocskátokat ki szánja?
Egy anyától születettek,
vakvilágba mért mentetek?*

A kilenc fitestvér meghallotta egyszer, hogyan dalolgat a mezőn az a világcsúfja pásztorlányka. Elcsodálkoztak ugyan, de nem kérdezősködtek, mert olyan csúf volt az árva, hogy sehogy sem állhatták.

Egyik este, mikor a levegő oly tiszta, oly csöndes volt, hogy levél sem rezdült, a legifjabb testvért, aki éppen fát döntött az erdő szélén, úgy elbűvölte a pásztorlány dala, hogy kedve támadt közelebből megnézni.

Egy ideig hallgatta, hallgatta, aztán elébe lépett:

– Mondd csak, te lány, mért van az, hogy ilyen szépen énekelgetsz, mikor egyedül vagy, a házban meg soha szavadat sem halljuk?

A kis csúfság szomorúan nézett legifjabbik bátyjára:

– Én vagyok a ti igazi húgotok, az a másik, aki az én orcámmal járkál köztetek, az nem más, mint Szüőjeter, a lápok, tavak, erdők, hegyek gonosz boszorkánya. Ő cserélte el az édesanyám akasztotta jelet is, ő tett fejszét az orsó helyére!

A csúf leányka így rendre elmondta, mi minden történt vele, hogyan indult el megkeresni a bátyjait, hogyan találkozott a csúf boszorkánnyal, hogyan küldte a halálba hűséges Pilkka kutyáját, s hogy egyetlen védelmezője elpusztult, hogyan loccsantotta szembe a tó vizével a boszorkány, hogyan vette el szép arcát, csengő hangját.

A legkisebbik fiú átölelte, megcsókolta a húgát, mint testvért szokás, noha nagyon csúf volt az árva, aztán odakiáltotta a többieket is, és amikor mind együtt voltak, a lányka újból elmondotta, mit tett vele a boszorkány, hogyan kínozza azóta is.

Megesküdött a kilenc legény, hogy a tizedik testvért, egyetlen húgukat megszabadítják a gonosz varázslattól, valami fondorlattal majd ráveszik a boszorkányt, hogy adja vissza kis húguk régi, szép arcát, mindörökre adja vissza messze csengő, kedves hangját.

Addig-addig tanakodtak, tépelődtek, míg végül is kifundálták, mitévők legyenek. A lánykának meghagyták, hogy még napvilágnál

hajtsa haza a teheneket, de ahogy az udvarba ér, menten kezdjen el nagy fennhangon jajgatni, mintha beteg lenne. Nyugtatták, hogy ne féljen senkitől, semmitől, ők mindig a közelében lesznek, segítenek rajta, ha kell.

Így is történt. A lányka még napvilágnál hazahajtotta a teheneket, s ahogy a kapun beért, keserves jajgatásba kezdett. A boszorkány lélekszakadva futott a kapuba:

– Hogy mertél nélkülem hazajönni a mezőről? Csitt! elhallgass! Még meghallja valaki a hangodat! Ne jajgass már!

– Bizony jajgatok én – válaszolt a lányka úgy, ahogy a kilenc bátyja tanácsolta –, jajgatok én, mert nagyon fáj a szemem!... Ha egy kis vizet öntenél rá, az talán enyhítené!

Fogott a boszorkány egy csupor vizet, s a lányka arcába loccsantotta, az meg nyomban elmondta a varázsigét, melyet azóta sem felejtett el:

– Legyen enyém a te arcod, legyen tiéd az én arcom!

A varázsigének most is foganatja volt: a lányka visszanyerte édes szép arcát, csengő hangját, a boszorkány meg újból olyan csúf lett, mint addig volt, míg a bátyjait kereső lány meg nem merült vele a tó vizében.

A kilenc fitestvér meg botot, füttyköt, ostort ragadott – ki amit ért –, úgy kergették el a háztól a gonosz boszorkányt. Az meg futott, futott, míg a világból ki nem futott, azóta sem látta senki.

Ők pedig fölkerekedtek mindahányan, a szép lányka meg a kilenc bátyja, s mentek vissza a szülői hajlékba, apjukhoz, anyjukhoz, s máig is ott élnek, ha meg nem haltak.

AZ EGÉRMENYASSZONY

Volt egyszer egy király, volt annak három fia. A két nagyobbik fiát szerette, becsülte, de a harmadikat, a legkisebbet semmibe se vette, csak málészájúnak, mihasznának nevezte, s hogy ne lássa szüntelenül maga körül a várban, katonának adta.

Történt egyszer, hogy a király magához hívatta mind a három fiát, s így szólt hozzájuk:

– Menjetek, keressetek magatoknak menyasszonyt. Holnap, mire az óra kilencet üt, kinek-kinek legyen meg a választottja.

A király fényes hintót s a hintó elébe szép járású paripákat adott a két idősebbik fiának, hogy úgy induljanak lánynézőbe, de a legkisebbiknek csak tarisznyát akasztott a vállára; a mihasznának így is megteszi – gondolta.

Indult volna lánynézőbe szegény királyfi, de hát hova, merre induljon a viseltes katonaruhájában, tarisznyával a vállán? Bánatában nekiindult az erdőnek, majd csak lesz valahogy. Ment, mendegélt a fák között, egyszer csak apró kunyhóhoz ért. Belépett a kunyhóba a királyfi, hogy kicsit megpihenjen, leült a csöpp szobában az asztal mellé, s látja ám, hogy az asztról egy egérke pislog rá a gyöngyszemével.

„A kunyhó lakói alighanem az erdőt járnak” – gondolta magában a királyfi, s körülnézett a szobában.

Egyszer csak megszólalt az egér:

– Mi járatban vagy, királyfi?

– Ne legyen arra gondod, egérke, segíteni úgysem tudsz rajtam.

– Mégis mondd el, mitől vagy olyan szomorú, hátha segítségedre lehetek.

– Lánynézőbe küldött az apám – mondta végül a legkisebbik királyfi –, de hát melyik kastélyba, melyik várba kopogtathatnék be a viseltes katonaruhámban, az ócska tarisznyámmal?... A bátyáim fényes hintón, szép járású paripákkal indultak lánynézőbe, engem meg így eresztett el az apám.

– Tudod, mit, királyfi, végy el engem feleségül – szólt a kis egér.

A királyfi nagyot nézett, de aztán eszébe jutott, hogy az apja mindig csak mihasznának szólította őt, elzavarta hazulról, katonának

adta, no, jó, ha ő mihaszna, hát visz neki egy mihaszna menyasszonyt! Nyomban el is jegyezkedett az egérkével.

Az éjszakát a kunyhóban töltötte, reggel az egér fölébresztette, hogy mire kilencet üt az óra, királyi apja elébe állhasson.

A három királyfi egyszerre lépett a trónus elé. Három szék állt a királyi trónus előtt, a legelső szék a legidősebb királyfi számára volt odakészítve, kicsit lejjebb állt a középső királyfié, leghátul meg a legkisebbiké. Leültek, és a király sorra kérdezte őket:

– No, fiam, kit választottál mátkádu?

– Én, király apám, eljegyeztem a főminiszter lányát! – mondta a legidősebb királyfi.

– Jól van, fiam, derék legény vagy! Hát neked, középső fiam, neked ki a mátkád?

– Én, király apám, eljegyeztem az alminiszter lányát.

– Jól van, fiam, derék legény vagy! Hát te, mihaszna, te hol lertél menyasszonyra?

– Én, édesapám, az erdőben találtam menyasszonyt.

– Aztán mondd, ki leánya ez a te menyasszonyod? Ki adja hozzád feleségül?

A királyfi nem merte megvallani, hogy egeret jegyzett el, azért csak ennyit mondott:

– Amit az erdőben lelünk, azt az erdő adja!

– Mihasznának mihaszna a fecsegése! – ripakodott rá a király a legkisebbik fiára.

Telt-múlt az idő, a két idősebbik fiú a királyi várban élt, a legkisebbik meg a katonák között búslakodott. Egyszer aztán ismét maga elé hívatta három fiát a király.

– Holnap, mire kilencet üt az óra, ki-ki hozzon a menyasszonyától egy jó korsó sört, a sör ízéből majd meglátom, ügyes gazdasszony-e a mátkátok. De még azt is meglátom, hogy kié a legügyesebb.

Indult a három királyfi, ment mindegyik a maga mátkájához. A legkisebbik királyfi bekopogott az egér erdei kunyhójába, s elmondta neki, mit parancsolt király apja.

– Ezt a parancsot könnyen teljesítjük – mondta a kis egér. – Te csak feküdj le, aludd ki magad, a többit bízd rám.

Lefeküdt a legkisebbik királyfi, el is aludt, az egérke meg kiállt a kunyhó elé, s így kiáltott:

– Hűséges szolgálaim, gyertek elő mind!

Jól megtelt az udvar egerekkel, se szeri, se száma, annyi volt.

– Mit parancsolsz, úrnőnk? – kérdezték kórusban.

– Induljatok, szolgálaim, induljatok a városba, hozzatok komlót, malátát, hozzatok mindent, ami a sörkészítéshez szükséges. Holnap reggelre legyen is készen a sör.

Vágtattak az egerek a város felé, hamarosan vissza is tértek, s egész éjszaka sűrögtek-forogtak.

Reggel az egérke ébreszti a királyfit:

– Ébredj föl, királyfi, menj az apádhoz, vidd a korsó sört, indulj máris, nehogy a bátyáid megelőzzenek!

Ahogy kilencet ütött az óra, mind a három királyfi az apja előtt állt, mindegyik kezében egy korsó sör.

Megízleli a király először a legidősebb fiú sörét, de csak fintorgott, ízetlen kotyvalék volt az, nem is igazi sör. Kóstolja a középsőét is, az sem volt különb. Kénytelen-kelletlen megízlelte a legkisebbikét is, először csak egy kortyot ivott, aztán még egyet, végül fölhajtotta az egészét, még csettintett is utána a nyelvével.

– Ej, mihaszna, úgy látom, ügyes lány a mátkád! Aztán mondd csak, ki adja hozzád feleségül?

– Az erdő adja azt, amit az erdőn lelünk – válaszolt a legény, mert még mindig nem merte megmondani az apjának, hogy a menyasszonya nem más, mint egy kis szürke egér.

Megint teltek-múltak a napok, míg egyszer a király ismét maga elé hívatta három fiát:

– Holnap, mire kilencet üt az óra, ki-ki hozzon a mátkájától tenyérszéles aranyláncot, olyan hosszút, hogy körülérje a várat.

Elindult a három királyfi, ment mindegyik a maga mátkájához. A legkisebbik királyfi bekopogott az egér erdei kunyhójába, s elmondta neki, mit parancsolt király apja.

– Holnap reggelre meglesz a tenyérszéles aranylánc – mondta az egérmenyasszony –, te csak fekjüdj le, aludd ki magad, a többit bízd rám.

Lefeküdt a legkisebbik királyfi, el is aludt, az egérke meg kiállt a kunyhó elé, s így kiáltott:

– Hűséges szolgálaim, gyertek elő mind!

Megtelt az udvar egerekkel, se szeri, se száma, annyian voltak.

– Induljatok, szolgálaim, induljatok a királyi várhoz! Mérjétek meg, mondjátok meg, mekkora aranylánc kell annak a körülkerítéséhez. Reggelre aztán csináljátok meg a láncot, de ékes legyen, fényes legyen, tenyérszerű széles legyen!

Vágtattak az egerek a királyi vár felé, aztán meg egész éjszaka sűrögtek-forogtak.

Reggel az egérményasszony ébreszti a királyfit:

– Ébredj föl, királyfi, menj apádhoz, vidd az aranyláncot, indulj máris, nehogy a bátyáid megelőzzenek.

Fölkel a királyfi, emelné a sok láncot, de csak nem bírja tartani, olyan hosszú, olyan széles, olyan nehéz az a temérdek lánc.

– Azért te csak ne búsulj – mondta neki az egérményasszony. – Indulj üres kézzel király apád várába, az útkereszteződésnél látsz majd egy öregembert butykossal a kezében. Köszönts illő módon azt az öregembert, s az majd megkínál a butykosából. Fogadd el a kínálást, igyál egy kortyot, utána megkapod az öregembertől a láncot, s onnan már könnyen viszed tovább apád várába.

Elindult a királyfi üres kézzel, s minden úgy történt, ahogy egérményasszonya mondta: ott állt az öregember az útkereszteződésnél, megkínálta a királyfit a butykosából, ivott belőle, megkapta az aranyláncot, s olyan könnyen vitte a várba, mintha csak tollpihe volna.

A király elé állt a három fiú.

– Megjöttünk, király apánk, meghoztuk az aranyláncot.

Fogja a király a legöregebbik fia aranyláncát, megpróbálja vele körülkeríteni a várat, de még csak a feléig sem érte be! Csóválta a fejét a király, nem jól van ez így. Fogja a középső fiú láncát, az nagy keservesen félig körülérte a várat, no de ez sem volt az igazi. Végre fogja a legkisebbik királyfi láncát, hát az az ékes-fényes, tenyérszerű széles lánc éppen körbe érte a várat.

Megörült a király, s kérdezi a fiát:

– Ki adja hozzád feleségül azt a lányt?

– Az erdő adja, amit az erdőben lelünk – felelte a legkisebbik királyfi, és ennél többet nem is mondott.

– No, mihasznának mihaszna a fecsegése is! – mérgelődött megint csak a király.

Telt-múlt az idő, s a király megint maga elé hívatta a fiait:

– Holnap, mire kilencet üt az óra, mind a hárman vezessétek elibém a mátkákat, egy percet se késsetek.

Indult a két idősebbik királyfi fényes hintón, kényes paripákkal, elindult a legkisebbik is kopottas katonaruhában, nagy szomorúsággal a szívében, indult az erdőbe, egérmenyasszonyához.

Nehéz szívvel kopogtatott be a kunyhóba, s mikor meglátta menyasszonyát, még sötétebbre fordult a kedve. Hogyan vezessen ő ilyen mátkát királyi apja elébe? De az egér vigasztalta:

– Holnap reggelig ne törődj semmivel, fekjűd csak le, aludd ki magad.

Lefekűdt a legkisebbik királyfi, gondolta, majd az éjszaka jó tanácsot ad, de bizony reggelre kelve sem tűntek el a gondjai. Most is az egér ébresztette föl:

– Ébredj, kedves vőlegényem, mindjárt indulnunk kell király apádhoz! Csak egy kicsit várj még – s ezzel eltűnt az egyik padlórésben.

A királyfi közben felöltözött, s egyszer csak azt látja, hogy gyönyörű lány áll a szobában.

– Ki vagy te? Hogyan kerültél ide? – ámuldozott a királyfi.

– Én vagyok a mátkád, nyűjtsd a kezed, és induljunk apádhoz!

De a királyfi ujjal sem merte érinteni a szép lány kezét, csak nézte, nézte, aztán nagy keservesen mondta:

– Az én menyasszonyom egy szűrke kis egér.

– Egér voltam én is, egér leszek újból – mondta a szép lány, azzal ismét egérkévé változott, ismét eltűnt a padlórésben.

Kisvártatva ismét a vőlegénye elé állt, de most még szebb volt, mint az előbb. Kezét nyűjtotta a királyfinak, de az megint csak nem merte kézen fogni. Akkor megszólalt a szépséges leány:

– Még egyszer eltűnök, még egyszer visszajövök hozzád, de ha akkor sem nyűlsz a kezemért, soha többé nem látsz, mindörökre egér maradok! – Szólt és ezzel megint eltűnt a padlórésben.

– Csak még egyszer viszontlássam, nem válok el tőle se jó, se rossz sorsomban! – sóhajtott a királyfi.

Harmadszor is elébe állott a szép leány, de most olyan szép volt, hogy ember szeme olyat még nem látott. Mikor a királyfi a kezéért nyűlt, csoda történt, egyszeriben kastélyá változott a kunyhó,

házakká változtak az erdő fái, város lett az erdőből, de akkora, de olyan fényes, hogy Pétervár sem különb annál!

Csak hogy a királyfi nem gyönyörködött a kastélyban, bánta is ő a fényes várost, megölelte, megcsókolta a mátkáját, csak a szépséges lánynak örvendezett.

– Gyere, galambom, induljunk haza király apámhoz!

– Te királyfi vagy, én meg királyfi mátkája, hogy is mehetnénk gyalogszerrel! – mondta a szépséges lány, s máris megparancsolta hűséges szolgálóinak, hogy a négy legszebb lovat fogják be a legislegszebb hintóba.

A legkisebb királyfi meg szépséges mátkája így indult a királyi várba; előttük sima úttá szélesedett a keskeny erdei ösvény, melyen a királyfi egérményasszonyához járt, és a fényes hintó szempillantás alatt a várudvarra röpítette őket.

Hamarosan megérkezett a legidősebb királyfi a főminiszter lányával meg a középső királyfi az alminiszter lányával, de az öreg király csak a legkisebb fia mátkáját nézte, csodálta.

– Édes fiam, ki adja hozzád feleségül ezt a világszép lányt, aki, látom, gazdag is, mert aranyos a hintója, de aranyból van még a kocsisa ostornyeje is!

– Az erdő adja azt, amit az erdőben lelünk – felelt a legkisebb királyfi, s ennél többet nem is mondott.

– Mindig ilyen furcsa a szavad járása, édes fiam! – mondta a király, és ezután soha többé nem nevezte mihasznának a legkisebb fiát.

De a világszép lányt megkérdezte:

– Honnan jöttél, ki lánya vagy, legkisebb fiam szépséges mátkája;

Arra aztán a menyasszony elmondta, hogy gazdag és hatalmas király leánya ő, és hogy az apja férjhez akarta adni egy gonosz varázslóhoz, akit ő sehogy sem állhatott. A varázsló bosszúból egérré változtatta az egész udvartartásával, a kastélyával, városával együtt, de ő tudta, mindig tudta, hogy egyszer majd eljön érte az igazi vőlegény, s akkor visszaváltozik szép lánnyá, kunyhója ismét kastély lesz, a körülötte zúgó fák meg fényes paloták; hogy öröme válik majd minden bánat.

No, az öreg király megölelte, megcsókolta a legkisebbik fiát, a lányává is fogadta, s attól kezdve a legkisebbik fia lett szíve kedves gyermeke, az örökölte a királyi trónust is, és szép feleségével együtt máig is boldogan él, ha meg nem halt.

MESE AZ ÖREG KAKASRÓL

Valamikor réges-régen történt. Egy dölyfös király udvarában élt egy öreg kakas, de olyan öreg volt már az a kakas, hogy a király ráparancsolt a szolgálóira, ne is adjanak neki enni, úgysem veszik már semmi hasznát.

Az öreg kakas egy ideig a környéken kóborolt, hol itt, hol ott koldult némi eleséget, úgy tengette az életét. De aztán csak ráunt arra, hogy öreg fejével kóboroljon, kolduljon, elhatározta, hogy visszamegy a várudvarba, majd csak megesik rajta a király szíve. Útközben találkozott a rókával, s a róka megkérdezte:

– Hová, hová, kakaskám?

– Ráuntam a koldulásra, megyek haza, hátha megesik rajtam a király szíve.

– Vigyél magaddal – kérte a róka.

– Vinnélek én, vinnélek szíves örömet, de hogy is volna erőm ekkora állatot cipelni, mint te vagy? De ha bolhává változol, ha megbújsz egyik szárnyam alatt, viszlek a várba!

A rókának nem kellett kétszer mondani, nyomban bolhává változott, megbújt a kakas jobb szárnya alatt.

Továbbment, mendegélt a kakas, találkozott a farkassal, s a farkas megkérdezte:

– Hová, hová, kakaskám?

– Ráuntam a koldulásra, megyek haza, hátha megesik rajtam a király szíve.

– Vigyél magaddal! – kérte a farkas.

– Vinnélek én, vinnélek szíves örömet, de hogy is volna erőm akkora állatot cipelni, mint te vagy? De ha bolhává változol, ha megbújsz a másik szárnyam alatt, viszlek a várba!

A farkasnak sem kellett kétszer mondani, nyomban bolhává változott, s megbújt a kakas bal szárnya alatt.

Továbbment, mendegélt a kakas, találkozott a medvével, a medve is megkérdezte, hová megy, a medve is kérte, hogy vigye magával, a medve is bolhává változott, akár a róka meg a farkas, csakhogy a medve nem a kakas szárnya alatt bújt meg, hanem a mellén, a tollak alá rejtőzött.

Továbbment, mendegélt a kakas, míg végre megérkezett a királyi várba, ott a várudvar kellős közepére állt, s torkaszakadtából kukorékolt, így:

*Kikeriki! Kukurikú!
Vén kakas, aranysisakú!
Aj, rossz király, aj, mihaszna,
vén kakasát elzavarta!*

Meghallotta a király a kakas szavát, s éktelen haragra gerjedt. Ráparancsolt a szolgálira, hogy fogják el és öljék meg a kakast. A szolgák azonban húzódoztak, sehogy sem volt kedvükre, hogy megöljék az öreg állatot, amelyik oly szépen tud kukorékolni. Meg is mondták a királynak, hogy ők bizony nem pusztítják el; ha a királynak nem tetszik a kakas szava, találjon ki valamit ellene.

Parancsot adott a király, nagy szigorút, hogy fogják el a vén kakast, s éjszakára zárják az istállóba, a szilaj csődörök közé. Vítették a szolgák a kakast a szilaj csődörök közé, a király meg örvendezett, hogy kényes-fényes paripái majd csak agyontapossák az éles torkú kakast, de ugyan hiába örvendezett, nem esett annak semmi bántódása! Nekirontottak ugyan a paripák, nekirontottak, hogy agyontapossák, de az öreg kakas elkukorékolta magát:

– Gyere elő, medve!

A medve nyomban kiugrott a kakas tollai közül, nyomban vissza is változott medvévé, és széttépte a dölyfös király legszilajabb paripáját, jól is lakott a húsból, a többi meg reszketve menekült a kakas elől.

Hajnalban ment a király a paripákhoz, ment, hogy megnézzé, elpusztították-e az öreg kakast. No, látott is csodát! A kényes paripák a sarokban reszkettek, a kakas meg az istálló közepén feszített, s ahogy a királyt meglátta, rázendített:

*Kikeriki! Kukurikú!
Vén kakas, aranysisakú!
Aj, rossz király, aj, mihaszna,
vén kakasát elzavarta!*

A dölyfös király majd eszét vesztette haragjában, s egyre törte a fejét, mit tehetne a kakassal. Volt a királyi vár istállójában tizenkét

vad bika. Maga elé rendelte a király a szolgáit, rájuk parancsolt, hogy ingereljék fel a vad bikákat, és mind a tizenkettőt szabadítsák rá az öreg kakasra.

A szolgák rászabadították a vad bikákat a kakasra, de amint a legvadabbik neki akart rontani, a kakas elkukorékolta magát:

– Gyere elő, farkas!

Kibújt a farkas az öreg kakas bal szárnya alól, nyomban vissza is változott farkassá, nekiugrott a dölyfös király legvadabb bikájának, szétmarcangolta, jól is lakott a húsból, a többi meg reszketve menekült a kakas elől.

Hajnalban aztán ment a király a vad bikákhoz, ment, hogy megnézze, elpusztították-e az öreg kakast. No, látott is csodát! A vad bikák a sarokban reszkettek, a kakas meg az istálló közepén feszített, s ahogy a királyt meglátta, rázendített:

Kikeriki! Kukurikú!

Vén kakas, aranyisakú!

Aj, rossz király, aj, mihaszna,

vén kakasát elzavarta!

A dölyfös királyt majd szétvetette a méreg, s csak tovább törte a fejét, mitévő legyen a nagyhangú kakassal.

Volt ennek a dölyfös királynak tizenkét gonosz bakkecskéje is. Ráparancsolt a szolgáira, éjszakára vigyék a vén kakast a kecskeólba, majd azok a gonosz bakkecskék elhallgattatják mindörökre.

Fogták a szolgák az öreg kakast, be is zárták a gonosz bakkecskék közé, a leggonoszabb már neki is rontott volna, hogy felöklelje, hanem a kakas elkukorékolta magát:

– Gyere elő, róka!

Előugrott a róka a kakas jobb szárnya alól, nyomban vissza is változott rókává, neki is ment a gonosz bakkecskének, széttépte, jóllakott a húsból, a többi meg reszketve menekült a sarokba.

Hajnalban ment a király a gonosz bakkecskékhez, ment, hogy megnézze, elpusztították-e az öreg kakast. No, látott is csodát! A gonosz bakkecskék a sarokban reszkettek, a kakas meg az ól közepén feszített, s ahogy a királyt meglátta, elkukorékolta magát:

*Kikeriki! Kukurikú!
Vén kakas, aranyisakú!
Aj, rossz király, aj, mihaszna,
vén kakasát elzavarta!*

A dölyfös királyt majd szétvetette a méreg, s elhatározta, hogy ő maga pusztítja el a kakast, saját kezével tekeri ki a nyakát. Így is történt. Csakhogy a kakas, mielőtt kiadta volna a párját, még egyszer megszólalt:

– Nem szabadulsz tőlem, dölyfös király, nem szabadulhatsz! Még egyszer hallod majd a hangomat, de akkor jaj neked, elpusztulsz te is!

A dölyfös király csak nevetett az öreg kakason meg a jóslatán. Megparancsolta a szolgálainak, hogy tüzes kemencében süssék meg a kakast még az estére, s vacsorára meghívta mind a szomszédos királyokat. A vendégek összesereglettek, a kakas megsült, a szolgák aranytálon tették a király elé, hogy fenséges kezével maga szeletelje fel a bajkeverőt. Aranykéssel vágta le a király a kakas fejét, s közben így dünnyögött:

– No, te se fogsz többé a fülembé kukorékolni!

Azzal a szájába vette a levágott darabot, de jóformán be sem fejezte a dünnyögését, a vén kakas kidugta fejét a király szájából, s megint csak rázendített:

*Kikeriki! Kukurikú!
Vén kakas, aranyisakú!
Aj, rossz király, aj, mihaszna,
vén kakasát elzavarta!*

A szomszéd királyok összenéztek, no, ez furcsa lakoma! A dölyfös király meg, mikor nagy nehezen magához tért ijedelméből, ráparancsolt szolgálaira, ha a kakas ismét kukorékolni kezd, hatalmas buzogánnyal vágjanak oda, de úgy vigyázzanak, hogy egyszeriben eltalálják a kakas fejét.

No, a kakas megint csak rázendített a nótájára, a szolgák meg – mert ketten fogták a hatalmas buzogányt – oda sújtottak, ahonnan a hangot hallották, vagyis egyenesen a dölyfös király szájára. Le is fordult az menten a székről, el is pusztult azon nyomban, úgy, ahogy az öreg kakas megjósolta.

ILMARINEN HÁZTŰZNÉZŐBEN

A vasverő Ilmarinen, a híres-nevezetes kovács éppen egy hatalmas vasrudat hevített, fújtatójával a parazsat szította, mikor belépett műhelyébe az egyik szomszédasszony, s így szólt hozzá:

– Hej, Ilmarinen, ha te tudnád, amit én tudok, nem szítanád a parazsat, nem hevítenéd a vasat! Hej, Ilmarinen, ha te tudnád, amit én tudok, nyomban hosszú útra indulnál!

– Mondd el, édes néném, a mondókádat, mondd csak szaporán, hadd szítom a parazsat, hadd hevítem a vasat szép nyugodtan.

– Nem lesz nyugalmad, Ilmarinen, nem lesz egypercnyi sem, ha megtudod, amit én tudok, hogy kérők indultak az ördögkirály palotájába, két deli legény csónakba szállt, vörösrézből kovácsolt evezőjük már habosra veri a kék vizet; jó lesz, ha indulsz te is, mert még másé lesz a fürtös fejű, fehér arcú Katarina!

Sarokba vágta a kovács a vasat, parázs közé hajította nehéz pörölyét, csak úgy szállt a szikrazápor, ő maga meg egyszeriben otthon termett, az édesanyja elé állott, s így szólt hozzá:

– Anyám, édesanyám, kérők indultak, két deli legény szállt a tengerre, mennek az ördögkirály palotájába, feleségül kérik a fürtös fejű, fehér arcú Katarinát, rég választott édes mátkámat! Anyám, édesanyám, készíts fürdőt, szálljon a gőze tüzesen, mint az izzó vas meg az izzó réz, szálljon is a gőz messzire, hadd tudja meg országvilág, hogy fürdőbe megy Ilmarinen! Készítsd elő patyolat ingemet is, feszes posztónadragomat, pirossal szegett kék zekémet, indulok én is Katarinához, rég választott édes mátkámhoz!

Elkészült már Ilmarinen fürdője, szállt is a gőz messzire, a vasverő tisztára mosta kormos orcáját, szikrázóra, fényesre két szemét, magára öltötte ünneplő ruháját, aztán hívta öreg szolgáit:

– Tüstént szerszámozzátok fel három nyarat látott jeles csikómat, és fogjátok be az iratos szánkóba; adjátok rá a réz lószerszámot a vaskantárral, acélgyeplővel, cinszügyelővel!

Térültek-fordultak az öreg szolgák, máris befogták a három nyarat látott jeles csikót a vasveretes, iratos szánba, Ilmarinen meg az édesanyja elébe állott:

– Anyám, édesanyám, add rám áldásodat, messzi földre indulok rég választott édes mátkámért, a fürtös fejű, fehér arcú Katarináért!

Megáldotta édesanyja Ilmarinent, egyetlen kincsének, aranyalmájának nevezte, aztán sírva megölelte, s befordult a házba, nehogy a szolgák könnyét lássák.

Ilmarinen beült a vasveretes, iratos szánkóba, megrántotta az acélgyeplőt, indult a tengerpart felé. Hajtotta, szöktette szaporán három nyarat látott jeles csikaját, először a tenger lápos partja mentén repült zúgva az iratos szán, aztán a tenger habos kék vize fölött, de úgy vágtatott az a ló, úgy szállt nyomában az a szán, hogy még csak vizes sem lett a patkó, tajték sem érte a szántalpat. Hamarosan utol is érte, kicsinyég el is hagyta a csónakot, amelyben a két kérő rézből kovácsolt evezővel verte habosra a tenger kék vizét.

Utolérte, kicsinyég el is hagyta a csónakot, mikor a tenger túlsó partján az ördögkirály várának magas ablakából éppen kihajolt a fürtös fejű, fehér arcú Katarina, s meglátta, hogy a nagy vizen át kérők sietnek a vár felé.

– Apám, édesapám! – kiáltott a szépséges Katarina. – Három kérő tart a várunk felé, kettő csónakon, egy meg iratos szánon érkezik!

– Jól van, édes lányom – mondta az ördögkirály –, majd meglátjuk, a három közül melyik a legderekabb, melyik érdemes a kezedre!

A három kérő hamarosan kopogott a vár kapuján. Az ördögkirály nagy tisztességgel fogadta, meg is vendégelte őket, s miután ettek-ittak, megkérdezte tőlük, ugyan mi járatban vannak.

A három kérő annak rendje-módja szerint meghajolt az ördögkirály előtt, sorra mind elmondta, hogy a fürtös fejű, fehér arcú Katarina kezéért versengenek.

– Azé lesz a lányom, aki kiállja a három próbát – mondta az ördögkirály. – Az első próba pedig ez: aki a lányom kezét igazán akarja, szántsa föl, boronálja is el kertem kígyóktól hemzsegő földjét, de mezítláb induljon, mezítláb dolgozzon azon a földön, mely munkálatlan, fölszántatlan, mióta a világ világ.

Megrettentek a csónakon érkezett kérők, savanyú képpel el is somfordáltak; ki hallott már olyat: mezítláb szántani, boronálni a

kígyós kertben?!

De nem rettent meg a próbától Ilmarinen, a híres kovács. Lehúzta puha bőrből varrt szép lábbelijét meg a harisnyáját, amit édesanyja kötött még lánykorában, aztán eke elé fogta három nyarat látott jeles csikáját, nekivágott a kígyós kert földjének, s varázsdalt énekelt, így:

*Szánt, boronál Ilmarinen,
kotródjatok, kígyók, innen,
nyomom ekémet közétek,
ti fertelmes földi férgek!
Tekergőzhettek hiába,
vergölődhetek utána,
laposodok csak rajtatok,
ha békibe nem szánthatok,
sziszereghettek alattam,
kígyóméreg nem fog rajtam.
Hess, Ilmarinen szavára,
a vasverő óhajára!*

Egymás hegyén-hátán térdig hemzsegtek ott a kígyók, utálatos földi férgek, tekergőztek, vergődtek az eke nyomán, Ilmarinen lába körül, de egy sem merte megmarni a híres kovácsot. Föl is szántotta a kígyós kert földjét, el is boronálta, aztán az ördögkirály elébe állott:

– No, király, fölszántottam kígyós földed, adod-e a lányod?

– Nem adom én – válaszolt az ördögkirály –, míg ki nem álltad a második próbát. Menj, és intézd úgy, hogy mire a nap leszáll, a szérűskertemben, annak is a kellős közepén kék vizű tó csillogjon, a kék vízben nagy halak úszkáljanak, kis halak ficáncoljanak.

A második próbától sem ijedt meg Ilmarinen, a híres kovács. Kiment a szérűskertbe, annak is a kellős közepébe, megállt, s varázsdalt énekelt, így:

*Le ne szállj, piros napocska,
kicsidég maradj magosba,
mert varázsolásba kezdek,
ide tavacskát teremtek.
Kertnek kellős közepébe,
szérűskert dicső díszére
kék vizű tó csillámoljon,*

*kék vize hadd hullámojon,
nagy halak hadd úszkáljanak,
kis halak ficáncoljanak,
vasverő kovács szavára,
Ilmarinen óhajára!*

Ahogy a varázsdal végére ért, kék vizű tó csillogott a szérűskert közepén, a vízben nagy halak úszkáltak, kis halak ficáncoltak, ahogy az ördögkirály kívánta.

– No, király, tavat varázsoltam a szérűskertedbe, annak is a kellős közepébe, nagy, kövér halak kullognak, ezüstpikkelyű aprók csillognak annak a tónak a vizében, adod-e most már a lányodat?

– Nem adom én, míg ki nem álltad a harmadik próbát! Menj a tengerpartra, a tengerpart fövényében keresd meg a vasveretű nehéz ládát, abban van a szépséges Katarina jegyajándéka, menyasszonyi ruhája.

A harmadik próbától sem rettent meg Ilmarinen, a híres kovács. Ment a tengerpartra, gázolt a lágy fövényben, míg egyszer csak három szépséges leánnyal találkozott. Megszólította őket:

– Fehér arcú szép leányok, meg tudátok-e mondani, hol-merre találok a vasveretű nehéz ládát, mely a fürtös fejű Katarina jegyajándékát, menyasszonyi ruháját rejt?

– Ó, te szegény Ilmarinen – feleltek a lányok –, hogyan is lelhetnéd meg Katarina vasveretű nehéz ládáját? Ukko Untamo őrzi a titkot, csak ő tudja, hol van a láda, de aligha árulja el neked!

Ment Ilmarinen, ment egyenest Ukko Untamo várához, s ahogy odaért, belesett az ablakon. Láta, hogy Ukko Untamo, a legóriásibb óriás, a szobája küszöbére kuporodva mélyen alszik. Ilmarinen egy ugrással a szoba közepén termett, s nagyot kiáltott:

– Hej, Ukko Untamo, add elő a fürtös fejű Katarina vasveretes nehéz ládáját!

Fölriadt mély álmából Ukko Untamo, megdörzsölte a szemét, rápislogott Ilmarinenre, s így válaszolt:

– Ha ide tudsz ugrani a nyelvem hegyére, ha kis ideig táncolgatsz is rajta, megmondom neked, hol találsz a szépséges Katarina vasveretes nehéz ládáját.

A vasverő nekifohászkozott, ugrott egyet, s máris az öreg óriás nyelve hegyén táncolt. Ukko Untamo meg akkorára tátotta a száját,

hogy kilátszottak könyöknyi hosszú fogai, s mert álnok óriás volt, fogta magát, s lenyelte a nyelve hegyén ugrándozó Ilmarinent. De Ilmarinen, a híres kovács csöppet sem ijedt meg, azon nyomban levetette kék zekéjét, patyolat ingét, feszes nadrágját, zekéjéről, ingéről, nadrágjáról letépte a csatokat, ingéből fújtatót csinált; a bal kezét harapófogónak, a jobb öklét kalapácsnak, a térdét üllőnek használta, s kovácsolni, kalapálni kezdett Untamo gyomrában. Tüzes sasmadarat kovácsolt a sok csatból, tüzes sasmadarat vaskarmokkal, acélcsőrrel. Ahogy elkészült a madár, Ilmarinen varázsdalt énekelt, így:

*Héj, te tüzes sasmadaram,
te vaskarmú, szállj magasan,
Ukko Untamónak gyomra
engedi röptöd magosra,
hamar hát életre keljél,
ihol hát körülröpkedjél,
Ukko Untamo hadd érzi,
ha vaskarmod éle vérzi,
ha vascsőröd vág beléje,
ha vasszárnyad veri fennen,
tépvén tépdesei sebessen,
vasverő kovács szavára,
Ilmarinen óhajára!*

Aztán meglendítette a sasmadarat, az életre kelt, s röpdösni kezdett Ukko Untamo gyomrában. A legóriásabb óriás először csak jajveszékelt kínjában, aztán könyörgőre fogta:

– Ne marcangolj tovább, Ilmarinen, ne gyötörj, te híres kovács! Gyere vissza a nyelvemre, gyere, megmondom, hol van a szépséges Katarina vasveretű nehéz ládája!

Ilmarinen, a híres kovács föl pattant a maga kovácsolta tüzes sasmadár hátára, azon nyomban föl is röppent Ukko Untamo nyelve hegyére.

– Hol találom a fürtös fejű Katarina vasveretű nehéz ládáját? – kiáltotta nagy fennhangon.

– Eredj a tengerpartra, a tengerpart fövényében látsz majd három játszadozó szép leányzót. Ott, azon a helyen van elásva a vasveretű

nehéz láda, benne a szép Katarina menyasszonyi ruhája!

Ment Ilmarinen a tengerpartra, a tengerpart fövényében játszadó három szép leányhoz.

– Álljatok föl, fehér arcú szép hűgaim, itt, ezen a helyen van elásva a fűrtös fejű Katarina vasveretes nehéz ládája!

Fölálltak a játszadó szép leányok, Ilmarinen, a híres kovács meg kiásta a tengerpart fövényéből rég választott mátkájának a jegyládját, aztán a vállára emelte, s vitte az ördögkirály elébe.

– No, király, meghoztam a vasveretű nehéz ládát, benne a menyasszonyi ruhát, adod-e hát a lányodat?

– Kiálltad a három próbát, feleségül veheted a lányomat! – mondta az ördögkirály.

Nyomban lagzit ültek, s Ilmarinen a fűrtös fejű, fehér arcú Katarinával tengereken által útnak indult az iratos szánon. Röpült a három nyarat látott jeles csikó, nyomában csak úgy zúgott-surrogott a levegő. Röpültek a nagy vizek, hallgatag habok felett, mígnem rájuk köszöntött az éjszaka. Ilmarinen, a híres kovács ekkor varázsdalt énekelt, így:

*Héj, ti hallgatag halk habok,
most énreám hallgassatok!
Itt egy kicsit megpihennénk,
ha fekvén lefeküdhethénk,
ha sziget teremne ide,
hallgatag habok hegyibe,
hogy Katarinámmal éjjel,
fűrtös fejű feleséggel,
selymes fűvön lenne álmunk,
zizegd szénában ágyunk.
Hát azt kiáltom én fennen:
dombos sziget emelkedjen
Ilmarinen óhajára,
vasverő kovács szavára!*

S a hallgatag habok hegyibe azon nyomban sziget emelkedett. Megpihent a három nyarat látott jeles csikó, megállt az iratos szán azon a szigeten. Ilmarinen, a híres kovács meg felesége, a fűrtös fejű Katarina a sziget selymes fűvén vetettek maguknak ágyat

zizegő szalmával, illatos szénával. Ahogy pirkadt, Ilmarinen fölébredt álmából, de addigra a feleségének már csak hűlt helyét lelte. Fölugrott, szaladt a partra, megszámlálta a kék vízen úszkáló hófehér kacsákat, hát eggyel több úszkál ott, mint az este!

– Ne rejtőzködj előlem, Katarina, gyere vissza hozzám, fürtös fejű! – szölongatta a legszebb kacsát Ilmarinen, de azt ugyan hiába szölongatta. Ekkor varázsdalt énekelt, így:

*Héj, kacsák, ti hófehérek,
kék vízen úszkálók, kérlek,
fürtös fejű feleségem
közületek visszakérem,
közületek hívogatom,
fehér kacsák közt nem hagyom,
énelőlem ne szökdössön,
csapattal ne rejtőzködjön,
kék vízen már ne úszkáljon,
ura eleibe szálljon,
Ilmarinen óhajára,
vasverő kovács szavára!*

A legszebbik kacska azon nyomban visszaváltozott asszonnyá.

Ismét beültek az iratos szánba, röpült a három nyarat látott jeles csikó, nyomában csak úgy zúgott-surrogott a levegő. Röpültek a nagy vizek, hallgatag habok felett, mígnem ismét rájuk köszöntött az éjszaka. Ilmarinen, a híres kovács ekkor ismét elénekelté varázsdalát:

*Héj, ti hallgatag halk habok,
most énreám hallgassatok!
Itt egy kicsit megpihennénk,
ha fekvén lefeküdhetnénk,
ha sziget teremne ide,
hallgatag habok hegyibe,
hogy Katarinámmal éjjel,
fürtös fejű feleséggel,
selymes fűvön lenne álmunk,
zizegő szénában ágyunk.*

*Hát azt kiáltom én fennen:
dombos sziget emelkedjen,
Ilmarinen óhajára,
vasverő kovács szavára!*

S nyomban sziget emelkedett a hallgatag habok hegyibe.

Megpihent a csikó, megállt a szán, s ők ágyat vetettek a selymes fűben. Reggelre kelve Ilmarinen megint csak hűlt helyét találta Katarinának. Fölugrott, szaladt a partra, megszámlálta a vízmosta köveket: eggyel több volt, mint az este.

– Ne rejtőzködj előlem, Katarina, gyere vissza hozzám, fűrtös fejú! – szólongatta Ilmarinen a legcsillogóbb követ, de ugyan hiába szólongatta. Megint csak elénekelte varázsdalát:

*Héj, vízmosta kövek, kérlek,
Katarinám eresszétek,
köztetek a fűrtös fejú,
tiköztetek rejtőzködik,
mind éntőlem elszökdösik,
változik csillogó kővé,
tündökletes tündöklővé.
Közületek kivessétek,
kövek, kövek, ti kemények,
ura eleibe álljon,
ura előtt ne bujkáljon,
Ilmarinen óhajára,
vasverő kovács szavára!*

A legcsillogóbb kő azon nyomban visszaváltozott asszonnyá. Csakhogy Ilmarinen, a híres kovács ekkor már nagyon haragudott a fehér arcú Katarinára, s kemény szavakkal támadt rá:

– Teérted én már elviseltem olyan fáradalmakat, teérted én már kiálltam három olyan próbát, hogy valamennyi becsületére vált volna a legerősebb óriásnak is, és te mégis megcsalsz, álltokul bujkálsz előlem, kacsává, kővé változol, nehogy rád találjak. Menj hát, eredj az utadra, vándorolj a tengeren, végtelen vizeken, hallgatag habok felett, mindig szembe a széllal, míg a világ világ, hozzám vissza többé ne találj!

A fehér arcú Katarina nyomban sirállyá változott, szétterjesztette fehér szárnyait, s szállt szembe, örökösen szembe a széllal.

Ilmarinen meg hazaszáguldott három nyarat látott jeles csikájával, de a szíve csupa keserűség volt. Nem akart egyedül, feleség nélkül élni, vasból, rézből, aranyból kovácsolt hát magának asszonyt. Mikor elkészült a vasból, rézből, aranyból kovácsolt asszony, Ilmarinen hosszan nézegette, aztán fölsóhajtott:

– Szép ám ez is, ha nem is olyan szép, mint a fehér arcú Katarina volt, szép is, csöndes is, jó is, de hallgat, egyre csak hallgat, a szája nem nyílik édes szóra.

Ahogy eljött az este, Ilmarinen, a híres kovács selyemágyba fektette a vasból, rézből, aranyból kovácsolt asszonyt, s maga is lefeküdt melléje. Mielőtt elaludt volna, jobbát a maga kovácsolta asszony vállára, balját meg a saját mellére tette. Reggelre kelve iszonyodva vette észre, hogy a jobb keze jéghidegre dermedt, csak a bal keze meleg, amelyik a saját mellén nyugodott. És ekkor keserű szívvel mondta Ilmarinen, a híres kovács:

– Jaj, senki sem kovácsolhat magának asszonyt, magára marad az, aki nem őrzi meg rég választott mátkáját...

És ekkor Ilmarinen elénekelt utolsó varázsdalát, így:

*Nem kell vasból való asszony,
se rézből kovácsolt asszony,
aranyból se kellhet asszony,
hanem hús-vér-lelkes asszony.
Jöjjön az én fűrtös fejűm,
jöjjön az én Katarinám,
sirály képébe ne szálljon,
ne bolyongjon a világon,
ne szálldosson széllal szembe,
de jöjjön ura elejbe,
Ilmarinen óhajára,
vasverő kovács szavára.*

A végtelen vizek, a hallgatag habok felett, a széllal szembeszálló sirály meghallotta a varázsdalt, szélirányba fordult, Ilmarinen hajlékába szállt, s a küszöbén visszanyerte régi alakját; mire a

varázsdal véget ért, Ilmarinen előtt állt a fürtös fejű, fehér arcú Katarina.

Azontúl boldogan éltek, s talán még máig is élnek, ha meg nem haltak.

LIPPO ÉS TAPIO

Lippo, a híres vadász egy napon két társával rénszarvas vadászatra indult. Alkonyatig járták síléceiken az erdőt, majd az éjszakai hideg elől egy elhagyott kunyhóban húzódtak meg. Mikor megvirradt, felszedelőzködtek, hogy tovább cserkésszenek. Amint elindultak, rénszarvasnyomokra bukkantak. A nyomokat követve hamarosan három rénszarvast pillantottak meg: kettő szorosan egymás mellett, a harmadik meg kissé távolabb állt.

– Az a kettő a ti zsákmányotok lehet, én a magányos szarvast űzöm – szolt Lippo, s gyors iramban az elvágató vad után eredt.

De hiába volt a leggyorsabb sífutó, már az este is ráköszöntött, Lippo még mindig nem tudta beérni s elejteni a szarvast. Végül üldözött és üldöző egy tanyaházhoz ért, a vad itt egyenest az istállóba iramodott. Lippo követte volna, de parancsoló hang állította meg útjában. Tisztos külsejű aggastyán állt az udvaron, fejét és állát szürke fenyőmoha borította.

– Mi dolog ez?! – kiáltott az aggastyán. – Ki ez a vakmerő, aki udvaromban is hajsolni meri az én kedvencemet?!

Lippo az aggastyán elé lépett, tisztességtudóan köszöntötte, s elmondta, mi hozta idáig.

Tapio, az erdők szelleme – mert ő volt a tisztos külsejű agg – végighallgatta a vadászát történetét, aztán így szolt:

– Ha már itt ért az éjszaka, hálj meg nálam!

Lippo nem kérette magát, belépett a házba, de ott majd kővé meredt a csodálkozástól. A ház minden zugában erdei vadak nyüzsögtek, akadt itt rénszarvas, szarvas, medve, róka, farkas, mókus, nyúl, ki is tudná felsorolni, hányféle fajta állat népesítette be a házat.

Tapio ízletes vacsorával vendégelte meg a fáradt vadászt, majd jó éjszakát mondtak egymásnak, s mindketten pihenőre tértek.

Másnap reggel Lippo indult volna hazafelé, de sehol sem találta síléceit. Hasztalan kérdezősködött a ház gazdájánál, az először csak a fejét rázta, majd végül kérdéssel felelt a kérdésre:

– Mondd, vadász, nem maradnál-e nálam mindörökre? Feleségül adnám hozzád egyetlen lányomat, itt élhetnél boldogan, míg a világ

világ...

– Örömet maradnék – válaszolta Lippo –, csak hogy szegény vagyok, a fegyveremen meg a sílécemen kívül semmi egyebem, hogyan is gondolhatnék arra, hogy megházasodjak?

– Egyet se búsulj – mondta Tapio, az erdők szelleme. – Ha nálam maradsz, ha feleségül veszed a lányomat, meglesz minden, amit szemed-szád kíván.

Lippo hajlott az erdők szellemének szavára, feleségül vette az erdei lányt, s egy ideig boldogan élt az erdei házban. De ahogy múltak a napok, az évek, Lippo egyre szomorúbban gondolt a szülőföldjére, rég nem látott otthonára. Három év múlva kisfiuk is született, de Lippót oly keserves honvágy kínozza, hogy még a fiában is alig lelte örömét. Egy napon aztán Tapio elé állt, s arra kérte, mutassa meg neki az utat régi otthona fele. Tapio először hallani sem akart arról, hogy Lippo feleségestül, gyerekestül elhagyja az erdei otthont, de Lippo addig kérlelte, míg végül így szólt:

– Ha kedvemre való sílécet faragsz nekem, megmutatom az utat rég elhagyott otthonodhoz.

Lippo az erdőbe sietett, és munkához látott. Egyszer csak arra lett figyelmes, hogy fölötte egy faágon cinege fütyörészik, s a nótája mintha egyenesen neki szólna:

*Tetszik-e a cinkenóta?
Hallgass hát az okos szóra,
mert én, csöppnyi csöpp teremtmény,
hiába nem mondanám:
tüskés-hegyes ágacskát köss
a sítalpra szaporán!*

– Ej, mit fütyörészel, te bohó! – kiáltott a madárra Lippo, s egy forgácsot hajított feléje. A cinege elröpült, Lippo tovább dolgozott, s még mielőtt leszállt az alkony, elkészült a síléc. Szépen ki is cifrázta, s vitte Tapiónak:

– Itt a síléc, amit kívántál. Remélem, kedvedre lesz!

Az erdei szellem azonban csak csóválta a fejét:

– Hallod-e, Lippo, nem jó ez a síléc! Nem ilyet gondoltam.

Reggel Lippo ismét az erdőre ment, s nekilátott új sílécet faragni. A feje fölött a cinege megint csak rázendített arra az együgyű kis dalra. Lippo ismét elhessentette a madarat. Még mielőtt leszállt az alkony, elkészült az újabb síléc. Most még szebben kicifrázta, s vitte Tapiónak. Az erdők szelleme azonban megint csak elégedetlenül csóválta a fejét:

– Nem jó ez nekem, nem ilyet gondoltam!

Lippo harmadszor is kiment az erdőre, harmadszor is nekilátott sílécet faragni, s a madárka harmadszor is megszólalt a feje fölött:

*Tetszik-e a cinkenóta?
Hallgass hát az okos szóra:
tüskés-hegyes ágacska
kell a te sítalpadra.*

Lippo ezúttal hallgatott a cinege szavára, tüskés gallyacskát erősített a sítalpaljához, s vitte haza Tapiónak.

Az erdők agg szelleme bólintott:

– Ez már igen! Ez már kedvemre való síléc! Ha mindenáron akarod, holnap reggel útnak indulhatunk. Én megyek majd elől, te meg a feleségeddel és a kisleánnyal mindenütt a nyomomban. Könnyen megismerheted sílécem nyomát, a tüskés gally ágfogai külön kis rovátkát húznak a hóban. Ahol majd azt látod, hogy botom mély lyukat fúrt a hóban, álljatok meg, s töltsétek ott az éjszakát. De jól vigyázz! Ha kalyibát építetek éjszakára, olyan sűrűn rakjátok a fenyőágakat, hogy a csillagok fénye át ne hatolhasson rajtuk!

Ahogy megvirradt, elindultak. Mindig Tapio siklott elől, s a lécei aljára erősített tüskés gallyacska mutatta az útját. Estefelé megpillantották Tapio botjának a nyomát is, a lyuk mellett meg egy jó darab rénszarvaspecsenyét. Ahogy Tapio meghagyta nekik, megálltak, kalyibát építettek, s oly sűrűn rakták a fenyőgallyakat, hogy a csillagok fénye ne hatolhasson át rajtuk.

Reggel aztán ismét nekiindultak. Estére kelve megint meglátták Tapio botjának mély nyomát, a lyuk mellett megint egy darab rénszarvaspecsenye várta őket. Sűrű fenyőgallyakból ismét kalyibát építettek, s itt töltötték az éjszakát.

Harmadik este Tapio botjának mély nyoma mellett már nem rénszarvaspecsenye, hanem fajdkakas várt rájuk, s Lippo

örvendezve kiáltotta:

– Közeledünk az otthonomhoz! Fajdkakast csak mifelénk lehet találni, s míg az otthonomtól messze jártam, egyszer sem láttam fajdkakast!

Nagy örömeiben sietve eszkábálta össze a kalyibát, nem rakta elég sűrűn a fenyőgallyakat, s éjszaka beragyogtak a csillagok. Mikor Lippo felébredt, feleségének már csak hűlt helyet talált. Eszébe jutottak Tapio szavai: az erdők szelleme óva intette attól, hogy a csalóka éjszakai csillagfény a kunyhójukba süssön. Lám, nem vigyázott eléggé, s felesége eltűnt mellőle. Karjába fogta kisfiát, a kalyiba elé telepedett, s tanácstalanul nézett körül. A közelükben bánatosan bőgő szarvas iramlott tova. Mást nem is láttak egész áll nap. Mikor rájuk köszöntött az éjszaka, Lippo és a gyermek a kunyhóba húzódtak, s reggelre kelve ismét találtak az ajtajukban egy fajdkakast, s újból látták a bánatosan bőgve tovairamló szarvast.

Így múltak el a napok, a hetek, majd az esztendőök. Lippo és fia minden reggel talált a kunyhó előtt egy-egy fajdkakast, s minden reggel látták a tovairamló szarvast.

A gyermek idővel okos, derék ifjúvá serdült. Egy napon arra kérte Lippót, engedné meg, hogy becserkéssze a környéket, hol, merre is vannak voltaképpen. Lippo nagy nehezen ráállt, hogy fia elmozduljon a kunyhó közeléből, s a kalyiba küszöbén állva várta visszatértét. Az alkonyi szürkülettel vissza is érkezett, s elmondta apjának, hogy látta a tájat, melyről gyermekéke óta oly sokat hallott, látta a fajdkakasok lakta bozótost, messziről látta a vadászokat is, akikről Lippo mesélt neki. Addig-addig beszélt az ifjú a szomorú Lippónak, míg rávette, hogy ő is kössön sílécet, s induljon vele a régen látott otthon felé.

Lippo és a fia a következő napon már a hazai földön siklottak, és soha többé nem látták a régi kalyiba közelében tovairamló szarvast.

A rege szerint Lippo derék fia volt a lappok ősapja, akinek hőstetteiről, okosságáról annyi mese, annyi legenda szól.

NORVÉG MESÉK

A SZORIA-MORIA PALOTA

Élt egyszer egy ember a feleségével meg az egyetlen fiával. Fiuk, Halvor – mert így hívták a fiút – már gyerekkorában se csinált semmi mást, csak a hamuban szeretett turkálni. Szülei sokféle mesterségre próbálták taníttatni, de egyik helyén se maradt meg, néhány nap múlva hazaszökött, és megint csak a hamut örölgette egyik kezéből a másikba.

Hanem aztán egyszer egy hajóskapitány állított be hozzájuk, és azt kérdezte a fiútól, hogy nem kívánczik-e a tengerre, nem akar-e idegen országokat látni, mert ő elvinné magával. No, ehhez már több kedve volt. Egykettőre útra készen állott.

Hajóztak éjjel-nappal. Hogy mennyi idő telhetett el így, azt nem tudnám megmondani, de egyszer csak éktelen nagy viharba kerültek, és mikor végre elcsitultak a hullámok, nem tudták, hol vannak, idegen partra verte őket a vad szél. Most aztán olyan csendes volt a levegő, hogy a tollpihe is megállt volna benne, ott kellett vesztegelniük. Halvor szeretett volna körülnézni az idegen parton, kérte a kapitányt, hogy hadd szállhasson ki, mert most mehetnékje van, nincs kedve aludni, heverészni.

– Csak nem akarsz így mutatkozni az emberek előtt? – kérdezte a kapitány. – Hiszen rongyos a ruhád!

De ő nem tágított, a vége az lett, hogy a kapitány engedett. Csak azt kötötte ki, hogy mihelyt feltámad a szél, siessen vissza a hajóra, mert akkor felszedik a horgonyt, és indulnak tovább. Halvor hát útnak eredt, hogy meglássa, ami látnivaló. Szép vidék volt ez, amerre nézett, mindenütt kövér szántóföldek, rétek, és ami elég furcsa, embernek se híre, se nyoma. Nem sokkal azután, hogy a partra lépett, feltámadt a szél, de a legénynek csöpp kedve se volt visszatérni a hajóra. Mindenképpen szerette volna megtudni, hol vannak az emberek. Nemsokára kiért egy széles útra, de az olyan sima út volt, hogy tojáást lehetett volna gurítani rajta. Halvor most már ezen az úton vándorolt tovább, és alkonytájt feltűnt előtte a messzeségben egy fényesen kivilágított palota. Mivel egész nap vándorolt, és útravalót nem hozott magával, ugyancsak megéhezett.

De ahogy közeledett a fényes palotához, mindinkább inába szállt a bátorsága.

Látta, hogy a konyhában ég a tűz, hát oda nyitott be. Ilyen konyhát se látott még, mióta eszébe jutott: kondérok, csebrek, minden arany meg ezüst, és sehol egy teremtetten lélek! Várt egy darabig, hogy talán jön valaki, de aztán benyitott az egyik szobába. Hát ott ült egy királylány a rokkájával, és font.

– Uramfia, ki vagy te, emberi lélek, hogy ide merészkedtél?! – kiáltott fel a lány. – De te is jobban teszed, ha visszafordulsz, mert ennek a háznak az ura egy háromfejű troll,⁽⁴⁾ ha itt kap, felfal szőröstül-bőröstül.

– Nem bánom én, ha négy feje van is! – felelt a legény. – És miért mennék el? Nem vétettem senkinek, nincs mitől félnem. Inkább adj ennem-innom, mert veszettül megéheztem az úton.

A királylány jól tartotta, és aztán egy kardra mutatott a falon, azt mondta, próbálja leemelni és megforgatni. De Halvor bizony megmozdítani se tudta a súlyos kardot.

– No, akkor igyál egy kortyot abból az üvegből, amelyik mellette van, a troll is abból iszik mindig, ha csatába indul.

Halvor kortyintott az üvegből, és úgy megnövekedett az ereje, hogy könnyűszerrel megforgatta feje felett a kardot.

Éppen jókor, mert hazajött nagy zúgással a troll. Halvornak csak annyi ideje maradt, hogy az ajtó mögé ugorhasson.

– Phú, phú, emberszagot érzek! – morogta mérgesen a háromfejű csoda, mikor bedugta egyik fejét az ajtón.

– Azt jól érzed – mondta Halvor, és lecsapta előbb azt az egy fejét, aztán a többi.

A királylány azt se tudta, hová legyen jókedvében, amiért megszabadították; táncolt, dalolt. Hanem aztán eszébe jutott a két kisebb testvére, és szomorúan sóhajtott:

– Bárcsak a két húgomat is megszabadítaná valaki!

– Hát azok hol vannak? – kérdezte Halvor.

Arra elbeszélte neki, hogy a középső királylány hat mérföldre van egy palotában, oda hurcolta a troll, amelyik elrabolta. A legkisebb pedig még azon is túl kilenc mérfölddel.

– De most előbb segíts eltakarítani az útból ezt az ördögfajzatot.

No, Halvor úgy megerősödött a bűvös bortól, hogy könnyen megtette, amire kérték; egy szempillantás alatt éppen olyan rend és tisztaság volt a szobában, mint azelőtt.

Most már vígan voltak, mulatoztak, de Halvornak nem sokáig volt maradása. Másnap, alig pirkadt, már útnak indult. Ment, ahogy mehetett, egész nap, és amikor estére feltűnt előtte a palota, megijedt egy kicsit. Ez még pompásabb volt, mint az első, és itt se látott egyetlen teremtet lelket se. Benyitott a konyhába, de most nem időzött, mindjárt a szobába ment, ahol egy királylány ült a rokkájával, és font.

A királylány csodálkozva kiáltott fel:

– Uramfia! Hát van olyan teremtet lélek, aki ide merészkedik? Nem tudom, mióta vagyok ebben a házban, de embernek azóta színét se láttam. Te is jobban teszed, ha visszafordulsz, mert ennek a palotának az ura egy hatfejű troll.

– Nem megyek el, ha már itt vagyok. Azt se bánom, ha tizenkét feje van – mondta Halvor.

– Jaj, de hiszen felfal szőröstül-bőröstül!

Hiába beszélt neki, Halvor nem állt el a szándékától. Csak arra kérte, hogy enni-inni adjon neki, mert szörnyen megéhezett a hosszú úton.

Mikor jóllakott, a lány megint kérve kérte, hogy menjen tovább, amíg nem késő.

– Nem megyek én – makacskodott Halvor –, nem vétettem senkinek, nincs mitől félnem!

– A troll azt nem kérdi, nem ismer becsületet, igazságot. Ha itt kap, felfal – mondta a királylány. – De ha már semmiképpen nem akarod megfogadni a szavamat, hát próbáld meg, tudsz-e bánni azzal a karddal, amelyik ott lóg a falon.

No, Halvor megmozdítani se tudta a troll kardját, hanem aztán kortyintott egyet a bűvös borból, és attól úgy megerősödött, hogy gyerekjáték volt neki megforgatni a feje felett.

A legjobbkor, mert éppen hazajött a hatfejű csoda. Ez még nagyobb, még kövérebb volt, mint a másik, csak oldalvást tudott befurakodni az ajtón. Alighogy az első fejét bedugta, mérgesen felmordult:

– Phú, phú, emberszagot érzek!

Halvor abban a nyomban lenyisszantotta azt az egy fejét, és utána a többit. A királylány azt sem tudta, melyik lábára álljon örömeiben, de mikor eszébe jutott a testvérhúga, felsóhajtott, hogy bár azt is megszabadítanák. Halvor olyasmit mondott, hogy ezen talán segíthetnek, és máris indulni akart, csak még el kellett takarítani az útból a szörnyet. Így aztán csak másnap indulhatott.

Hosszú, fáradságos útja volt. Ment, ahogy mehetett, hogy még sötétedés előtt odaérjen, és alkonytájban csakugyan feltűnt a messzeségben a palota, még nagyobb, még pompásabb, mint a másik kettő. Halvor most jóformán egy szikrát se félt. Benyitott egyenest a konyhába, onnan a szobába. Ott ült a legkisebb királylány, és olyan szépséges szép volt, hogy azt elmondani nem lehet.

Ugyanolyan szavakkal fogadta, mint a nénjei, azt mondta, nem tudja, mióta van ott, de azóta nem látott embert; kérte, hogy forduljon vissza, mert ennek a háznak a gazdája egy kilencfejű troll, és az felfalja elevenen.

– Nem megyek én, ha már itt vagyok, azt se bánom, ha kétszer kilenc feje van is! – felelte Halvor, és a kályha mellé húzódott.

A királylány, mikor látta, hogy hiába beszél neki, megmutatta a troll kardját, odaadta neki az üveget is, amelyekben a bűvös bor volt, és mihelyt egyet kortyintott, semmiség volt neki megforgatni a nehéz kardot.

Éppen jókor, mert hazajött nagy zúgással, dübörgéssel a kilencfejű csoda, még nagyobb és kövérebb, mint a másik kettő, és oldalvást is nehezen tudott befurakodni az ajtón.

– Phű, phű, emberszagot érzek! – morogta, mihelyt az első fejét bedugta, de Halvor azon nyomban lecsapta azt is meg a többit is. Hanem az utolsó feje nagyon keményen ült a nyakán, keserves munkájába került, amíg le tudta vágni, így még sohase dolgoztatták meg életében.

Most aztán odagyűltek a királylányok mind a hárman a legnagyobb palotába. Soha életükben ilyen jókedvük nem volt. Azt mondták Halvornak, válasszon közülük feleséget, de a legkisebb még jobban szerette, mint a nénjei.

Így telt-múlt az idő. Hanem aztán észrevették a királylányok, hogy Halvor nem az már, aki volt, szótlanul, búsan járkál közöttük. A

legkisebb megkérdezte:

– Mi bántja szívedet, kedvesem? Elkívánkozol innen? Nincs elég jó dolgod?

– Jó dolgom van – felelte Halvor. – Megvan mindenem. Csak az a bajom, hogy erősen vágyakozom haza, öreg szüleimet nagyon szeretném még egyszer látni.

– No, ezen talán segíthetünk – mondta a királylány. – Hazajuthatsz épségben, meg vissza is jöhetsz ide hozzánk, ha megfogadod a tanácsunkat.

Megfogadja, már hogyne fogadná meg – mondta Halvor –, mindenben úgy tesz, ahogy kívánják. Akkor felöltöztették drága, szép ruhákba, olyan délceg ifjú lett belőle, hogy beillett királyfinak. Ujjára egy gyűrűt húztak, és az olyan gyűrű volt, hogy oda vitte, ahová kívánkozott, és elhozta neki, amit kívánt.

– De jól vigyázz a gyűrűdre – mondták neki –, el ne veszítsed, és mirőlunk semmit se beszélj, különben vége a boldogságunknak, soha többé nem látjuk egymást.

„Bárcsak otthon lennék szüleim házában!” – mondta magában Halvor, és abban a pillanatban apja háza előtt állt. Mikor a két öreg meglátta a fényes öltözetű idegen ifjút, azt se tudták, hova legyenek zavarukban, bókkoltak, hajlongtak előtte.

Halvor megkérdezte, nem szállhatna-e meg ott éjszakára.

– Nem, dehogyis – szabadkoztak –, hogy tudnánk ebben a szegényes házikóban ilyen nagyúri vendéget kiszolgálni? Ez sincs, meg az sincs, ami a kényelméhez kellene. Sokkal jobb, ha felmegy a kastélyba, nincs messze, idelátszik a kéménye, ott ellátják mindennel bőven.

Halvornak nem volt ínyére ez a beszéd. Erősködött, hogy inkább ott hálna, de a két öreg csak a magáét hajtogatta. Nem, nem, menjen csak a kastélyba, hiszen ők le se tudják ültetni, nincs egy rendes szék a házban.

– Az nem baj – mondta Halvor. – Beülök a kemencesutba, itt jó helyem van. A kastélyba ráérek holnap felmenni.

No, az öregek erre már igazán nem szólhattak semmit. Halvor meg beült a kemence szegletébe, a régi helyére, és a hamuban kezdett turkálni, mint azelőtt, amikor még otthon volt, és csak lopta a napot.

Elbeszélgettek erről-arról, aztán egyszer csak megkérdezte:

– Gyerekük nincs, nem is volt sohase?

– De igen, volt egy fiunk, Halvor – felelték. – Hanem arról azt se tudjuk, hol, merre jár, él-e, vagy már halott.

– Akkor azt se tudhatják, nem én vagyok-e az!

– Ezt az egyet bizonyosan tudom – mondta az öregasszony. – A mi fiunk lusta volt, egy szalmaszálat se tett odább. És olyan rongyosan járt, hogy egyik rongy a másikat pofozta rajta. Abból ugyan nem lett ember, hát még ilyen derék ember, mint kegyelmed.

De mikor kis idővel azután az öregasszony odament a kemencéhez, hogy megpiszkálja a tüzet, és a parázs fényében látta a legény arcát – egyszeriben ráismert.

– No de ilyet! – kiáltott fel. – Hát igazán te vagy az, fiam?

Azt se tudták, hova legyenek örömükben. Halvornak el kellett beszélnie, mi minden történt vele, mióta nem látták. Az anyja nem tudott eleget gyönyörködni benne, és azt akarta, hogy most, mindjárt menjen fel a kastélyba, hadd lássák azok a kényes fruskák, a szolgálók, akik azelőtt szóba se álltak vele.

Ő maga előresietett, elújságolta a kastélyban, hogy Halvor hazajött, és olyan, mint egy királyfi.

– Meséld annak, aki elhiszi – gúnyolódtak a szolgálólányok –, biztosan rongyos, mindig is az volt!

De akkorra már odaért Halvor, betoppant a konyhába, és a lányok úgy elszégyellték magukat, hogy ingüket a kemencén felejtették, mert éppen bolhászkodtak. Egy szál alsószoknyában szaladtak ki. Aztán mikor bejöttek megint a konyhába, rá se mertek nézni a délceg ifjúra, akit annak idején fitymáltak, csúfoltak.

– Az ám, ti nagyra vagytok a szépségetekkel, cifrálkodtok, kényeskedtek – kezdte el a szót Halvor. – De látnátok csak a legidősebb királylányt, akit megszabadítottam, elbújhattok mellette, annyit mondok. És a középső még szebb, a legkisebb meg, akivel szeretjük egymást, százszor szebb a két nénjénél is. Bárcsak itt lennének, hogy magatok szemével látnátok őket.

Még jóformán végig se mondta, ott állt mind a három, és ő ugyancsak elszontyolodott, mert abban a pillanatban eszébe jutott az ígérete. A kastélyban nagy tisztességgel fogadták a királylányokat, fényes asztalt terítettek nekik, de azok nem akartak

ott időzni. Azt mondták, inkább lemennének a Halvor szüleihez, azokat szeretnék látni. No, meg körül is néznek egy kicsit, ha már itt vannak.

Elindultak hát négyesben Halvorral. A kunyhó előtt nagy tó volt, és a tóparton, a domboldalon olyan hívogató zöld pázsit, hogy a királylányok letelepedtek, megpihentek, és gyönyörködve nézték a vizet.

Kis idő múlva megszólal a legkisebb:

– Hajtsd az ölembe a fejedet, Halvor.

Halvor úgy is tett, és mihamar elszenderedett a kedvese ölében. Akkor a lány lehúzta ujjáról a gyűrűt, másikat tett a helyébe, testvéreinek meg azt mondta:

– No, most, néném, fogóddzunk össze hárman, hipp-hopp, legyünk a Szoria-Moria palotában!

Mikor Halvor felébredt, és látta, mi történt, sírt, kesergett, azt se tudta, hová legyen bánatában. Szülei hiába vigasztalták, hiába marasztalták, elbúcsúzott tőlük, és azt mondta, aligha látják már ebben az életben, mert ha meg nem találja a királylányokat, az életétől is elbúcsúzik.

Háromszáz tallérja volt még, azt a zsebébe tette, és útnak indult. Alig ment egy darabon, találkozott egy lovas emberrel. Gondolta, megveszi tőle a lovát. Alkudozni kezdtek.

– Nem volt szándékomban eladni – mondta az ember –, de ha megegyezünk, így se bánom, legyen a tied. Olcsón vettem, olcsón adom, mivel sokat nem ér. Hátasnak megteszi, de hámba nem való. Tarisznyádat megbírja, meg téged is, ha kíméled, és apránként haladsz.

Végre megalkudtak. Halvor a nyeregkápára akasztotta tarisznyáját, és úgy tett, amint az ember tanácsolta; hol felült a lovára, hol mellette baktatott, hogy kímélje. Estére egy kies rétre ért, amelyiknek közepén terebélyes nagy fa állt. Lovát szabadon eresztette, ő leült a fa tövébe, elővette a tarisznyáját. Evett, ivott, de aludni nem aludt, és mihelyt pirkadt, továbbindult, nem volt nyugta. Ment egész nap, hol lovon, hol gyalog, egy irdatlan nagy erdőn keresztül, ahol zöld tisztások ragyogtak ki a fák közül. Meg se pihent, legfeljebb annyi időre, míg lova jóllakik friss erdei fűvel, és ő

csillapítja éhségét. Ment, csak ment, már azt hitte, sohase lesz vége annak a rengeteg erdőnek.

De másnap este világot pillantott meg a sűrűségben.

„Bárcsak ébren találnám a kunyhó lakóit – gondolta –, kapnék pár falat meleg ételt, amitől felfrissülök.”

Mikor odaért, látta, hogy csakugyan szegényes, rossz kis kunyhó. Bekukucskált az ablakon, és két galambősz öreget látott a szobában, az anyónak olyan hosszú volt az orra, hogy tűzkaparónak használta.

– Szép jó estét! – köszöntött rájuk Halvor.

– Jó estét neked is, fiam! – felelt az anyó. – Mi járatban vagy? Száz esztendeje nem járt erre senki emberfia.

Halvor megmondta, hogy a Szoria-Moria palotába akar eljutni, kérte őket, hogy igazítsák útba, ha lehet.

– Annak a palotának hírét se hallottuk – mondta az anyó –, de éppen itt jön a hold, attól megkérdezhetem, neki tudnia kell, hiszen mindenüvé besüt, belát.

Mikor a hold fényesen, kereken állt a fák csúcsa felett, kiment az anyó a ház elé, és felkiáltott neki:

– Hallod-e, te hold! Hallod-e, te hold! Nem mondhatnád meg, merre visz az út a Szoria-Moria palotába?

– Nem – felelte a hold –, mert amikor oda sütöttem, egy felhő eltakarta előlem.

– Nem baj – biztatta Halvort az anyó –, várj még egy kicsit türelemmel, mindjárt itt lesz a nyugati szél, annak okvetlen tudnia kell, az mindenüvé befúj, minden zugot kiséper.

De hogy meglátta odakinn a lovat a ház előtt, mindjárt arra terelte a szót:

– Látom, lovad is van. Mért nem ereszted ki a gyepre, hogy legelhessen szegény állat? Csak nem hagyod itt az ajtó előtt, étlenszomjan? És mondanék egyet, kettő lesz belőle. Csinálhatnánk egy jó cserét: te nekem adod a lovadat, én meg odaadom neked ezt a pár ócska csizmát, ami itt áll a sarokban. Ez olyan csizma, hogy ha felhúzod, hét mérföldet lépsz egyszerre. Hamarabb elvisz a Szoria-Moria palotába, mint a ló.

Halvor ráállott, az anyó meg majdhogy táncra nem perdült, úgy örült a lónak, merthogy most ő is lovon járhat majd a templomba.

Marasztalta a legényt, hogy feküdjön csak le a lócára, aludjon egy sort, ő majd ügyel, és felébreszti, ha jön a nyugati szél.

Jött is nemsokára nagy zúgással, bömböléssel, csak úgy recsegett a kunyhó fala. Az anyó meg, uzsgyi! – ki a ház elé.

– Hallod-e, te nyugati szél, nem mondhatnád meg, merre van a Szoria-Moria palota? Van itt egy legény, azt kellene útbaigazítani.

– De igen, tudom, hol van, hogyan tudnám – felelte a nyugati szél. – Éppen oda készülök én is, ruhát kell szárítanom a lakodalomra. Ha jó lába van a legénynek, velem tarthat.

Halvor nyomban ott termett.

– De igyekezz ám, ha nem akarsz hátramaradni – mondta neki a nyugati szél, és már mentek, szálltak, hegyen, völgyön, erdőn, vízen át. Halvor olyan szaporán lépkedett, ahogy csak tudott, de így is majdnem elmaradt.

Aztán egy helyen hátraszólt neki a szél:

– No, én tovább nem megyek veled, itt elválunk, mert most más dolgom van. Ki kell még tépniem azt az erdőt ott, majd csak aztán megyek ruhát szárítani. Te meg csak haladj tovább a hegygerincen. Nemsokára egy rétre érsz majd, ahol ruhát mosnak a lányok, onnan már nincs messze a palota.

És csakugyan, Halvor alig ment egy darabon, odaért a rétre, a mosólányokhoz, és azok mindjárt tudakolódtak tőle, hogy nem látta-e a nyugati szelet, mert azt ígérte, hogy megszáritja nekik a ruhát, amit kimostak.

– De igen, találkoztam vele – felelte Halvor. – Azt mondta, hogy csak egy erdőt tép ki még előbb, és mindjárt idesiet.

A lányok megmondták, merre visz az út a palotába, és mikor odaért, látta, hogy az udvaron csak úgy nyüzsög a sok nép meg a sok hátasló. Róla leszakadozott a ruha, ahogy a nyugati szél után törtetett tüskén, bozóton keresztül, nem akart ilyen rongyosan mutatkozni; gondolta, félrehúzódik, és majd csak a lakodalom utolsó napján lép elő, amikor már asztalnál ülnek a vendégek.

Mikor a menyasszonykiváltásra került a sor, és amint az már szokás, az italtöltögető sorra járta a lakodalmas népet, mindenkivel külön koccintott – a menyasszony, vőlegény meg a lovagok és csatlósok után végre Halvorhoz is odament. Az felhajtotta a bort, és a pohárba csúsztatta a gyűrűt, amelyet a királylány húzott az ujjára a

tóparton, mikor aludt. Megkérte az italtöltőgetőt, hogy köszöntse nevében a menyasszonyt, és adja át neki ezt a kis ajándékot.

No, fel is ugrott a királylány az asztaltól, mihelyt a gyűrűt meglátta.

– Ki érdemli meg jobban, hogy feleséget választhasson közülünk? Aki megszabadított bennünket, vagy aki itt ül az asztalnál a vőlegény helyén?

Erre a kérdésre csak egyféleképpen felelhettek, akik ott voltak. Halvor is hallotta. Most már nem késlekedett, ledobta a rongyos ruhát, és felöltözött vőlegényi díszbe.

– Te vagy az igazi! – örvendezett a legkisebb királylány, a másíknak kiadta az útját, és Halvorral ülte meg a lakodalmat.

A FIÚ MEG AZ ÉSZAKI SZÉLVÉSZ

Volt egyszer egy szegény asszony, annak a szegény asszonynak volt egy legény fia. Ez a legény álló napon át dolgozott a gazdag molnár malmában, s fizetségül csak egy csupor lisztet kapott.

Amint nagy búsan hazafelé ballagott, rárontott az északi szél, s az utolsó csöppig elhordta a keserves munkával szerzett lisztet. Megharagudott a legény, s elhatározta, nem is megy haza az édesanyjához, míg vissza nem szerzi a széltől a lisztet.

Hosszú vándorlás után megtalálta az északi szélvész tanyáját.

– Mi járatban vagy itt, ahol a madár sem jár? – így sivített a legényre az északi szélvész.

– Add vissza a lisztet, amit elfújtál a csupromból! – mondta nagy bátran a legény. – Megdolgoztam érte, nem is megyek haza üres kézzel az édesanyámhoz!

– Hej, hát mitévő lehetnék... – fohászzkodott az északi szél. – Nincs nekem egymaroknyi lisztem sem, útközben meg azt is elszórtam, amit tőled vettem el. De hogy mégse menj haza üres kézzel az édesanyádhoz, adok neked egy mesebeli asztalkát. Ha csak annyit mondasz neki, hogy: „Terülj, terülj, asztalkám!” – menten tele lesz mindenféle jóval.

A legény ráállt az alkura, hóna alá fogta az asztalkát, s indult hazafelé, az édesanyjához. De hosszú volt az út, közben sötét este lett, s a legény betért egy fogadóba. Se enni, se inni nem kért a fogadóstól, leállította az asztalkáját az egyik sarokban, s elmondta a varázsigét:

– Terülj, terülj, asztalkám!

Az asztal azon nyomban roskadásig telt mindenféle jóval, a legény evett, még többet ivott, s tüstént elaludt. A fogadónak meg több sem kellett, az északi szélvész ajándékát kicserélte egy másik, szemre szakasztott olyan asztalkával.

A legény reggelre kelve fogta az asztalkát, s ment tovább hazafelé. Estére oda is ért az édesanyja házához.

– Lelkem, édesanyám, most lát ám csodát! Ide nézzen, mit adott az északi szélvész cserébe a lisztemért!

– Azzal leállította az asztalkát, s elmondta a varázsigét: „Terülj, terülj, asztalkám!” – de bizony nem terült az, hogy is terült volna, hiszen az az igazi a fogadósnál maradt.

Nekibúsult a legény, fogta magát, s indult vissza az északi szélhez.

– Nem ér semmit az asztalkád, amit a lisztemért adtál cserébe! Add vissza a lisztemet, vagy adj más egyebet helyette, nem megyek haza üres kézzel az édesanyámhoz.

– Hej, hát mitévő lehetnék... – fohászzkodott az északi szél. – Nincs nekem egy maroknyi lisztem sem, de hogy mégse menj haza üres kézzel az édesanyádhoz, adok néked egy csodálatos, kecskét. Ha csak annyit mondasz neki, hogy: „Adj aranyat, kis kecském!” – azon nyomban elpottyant egy tallért.

A legény ráállt az alkura, madzagot kötött a kecske szarvára, s indult hazafelé, az édesanyjához. Mikor besötétedett, megint betért az út menti fogadóba, vacsorát meg éjszakai szállást kért, s mikor fizetésre került a sor, megsimogatta a kecskét, elmondta a varázsigét:

– Adj aranyat, kis kecském!

A kecske meg azon nyomban adott három aranytallért. A legény evett, ivott, aztán elaludt, de még álmában is a kecske nyakára kötött madzagot fogta. A ravasz fogadós azonban szépen eloldotta a mesebeli állatot, s egy szemre szakasztott olyan, másik kecskét kötött a helyére.

Reggel aztán a legény ismét útnak indult, ment hazafelé. Estére odaért az édesanyja házához.

– Édesanyám, most lát ám csodát! Ide nézzen, mit adott az északi szélvész cserébe a lisztemért!

Azzal megsimogatta a kecskét, s elmondta a varázsigét: „Adj aranyat, kis kecském!” – de bizony nem adott az aranyat, hogy is adott volna, hiszen a fogadósnál maradt a mesebeli jószág.

Nekibúsult a legény, fogta a madzag végét, s indult vissza az északi szélhez.

– Nem ér sokat a kecskéd, csak egyszer adott aranyat! Add vissza a lisztemet, vagy adj más egyebet cserébe, nem megyek haza üres kézzel az édesanyámhoz.

– Hej, hát mitévő lehetnék... – fohászzkodott az északi szél. – Nincs nekem egy maroknyi lisztem sem, de hogy mégse menj haza üres kézzel az édesanyádhoz, adok néked egy csodálatos fütyköt. Ha csak annyit mondasz annak a fütykösnek, hogy: „Üsd, vágd, ne sajnáld!” – addig hadakozik helyetted, míg csak rá nem szólsz, hogy: „Elég lesz már, botocskám!”

A legény fogta a fütyköt, s indult hazafelé az édesanyjához. Mikor besötétedett, megint betért az út menti fogadóba. A fogadós menten megsejtette, hogy a terület, terület, asztalkám, az aranyat adó kecske után ez a fütykös is valami mesebeli szerszám. Igen ám, de a legény is gyanút fogott, lefeküdt a lócára, horkolni kezdett, mintha aludna, s várta, mi lesz. A fogadós a lóca mellé lopakodott, már nyúlt volna a fütykösért, mikor a legény elkiáltotta magát:

– Üsd, vágd, ne sajnáld!

No, a mesebeli fütykös ütötte-verte az álnok fogadóst, az meg ordított, jajgatott, s a végén könnyörgőre fogta:

– Jaj, jaj nekem! Állítsd meg a mesebeli botod, mert még agyonver! Állítsd már meg, inkább visszaadom mesebeli asztalkádat, mesebeli kis kecskédet!

Ekkor aztán a legény odaszólt a fütykösnek:

– Elég lesz már, botocskám! – s a fütykös azon nyomban abbahagyta az ütlegelést.

A legény meg vállára vette a mesebeli asztalkát, egyik kezében a fütyköt fogta, másikkal a kecskét vezette, s indult haza az édesanyjához.

Ha azóta meg nem haltak, máig is együtt örvendeznek a mesebeli asztalkának, aranyat adó kecskének, jobbra-balra vagdalkozó fütykösnek.

KELETRE A NAPTÓL, NYUGATRA A HOLDTÓL

Volt egyszer egy szegény ember, és annak egy rakás gyereke. Se rendesen ruházni, se jóllakatni nem tudta a gyerekeit, de szépek voltak, azt meg kell adni, kivált a legkisebb lányka olyan gyönyörű szép volt, hogy hetedhét országban nem akadt párja.

Egy késő őszi napon, csütörtök este, a konyhában ült együtt a család a tűz körül, ki-ki a maga munkájával. Odakinn csúnya sötétség volt, szakadt az eső, bömbölt a szél, csak úgy recsegtek a falak. Egyszer csak hallják, hogy megzörgetik az ablakot, tisztán hallották a három kopogást. Kimegy az ember, gondolja, megnézi, mi az, hát egy hatalmas nagy fehér medve áll odakinn.

– Szép jó estét! – köszönt.

– Szép jó estét! – feleli a gazda.

– Ha nekem adod a legkisebb lányodat, olyan gazdaggá teszek, amilyen szegény vagy most – mondja a fehér medve.

A gazdagságot nem bánta volna az ember, de a lány nélkül mégse határozhatott ebben a dologban. Bement a házba, hogy beszéljen vele, de a lány nemet mondott. Hogyisne, neki ugyan nem kell a fehér medve! Mire az ember újra kiment a medvéhez, és abban állapotok meg, hogy jövő csütörtökön adnak majd végleges választ, a medve jöjjön el újra.

Mire letelt a hét, az embernek sikerült levenni lábáról a lányát, addig beszélt neki, hogy milyen jó dolga lesz, meg a szüleivel, testvéreivel is milyen jót tesz, hogy végül beletörődött szegényke a sorsába. Kimosta, megjavította azt a pár darab hitvány ruhácskáját, ami volt, kicsinosította magát, ahogy tudta, és felkészült az utazásra. A csomagolással nem sok időt töltött.

A megbeszélte időben érte jött a fehér medve: felült a hátára a kis batyujával, és már indultak is. Mikor már jó ideig mentek, hátrafordítja fejét a fehér medve, és megkérdi:

– Félsz-e?

A lány azt mondta, hogy nem fél.

– Hát csak kapaszkodj a bundámba jó erősen, meglásd, nem lesz semmi baj.

Nagysokára-valahára elérkeztek egy magas sziklához. A fehér medve kopogott a sziklafalon, mire kapu nyílt ott, és beléptek. A hegy belsejében fényes palota volt, a szobák mind kivilágítva, a lánynak szinte káprázott a szeme a sok aranytól, ezüsttől. A legnagyobb szobában terített asztal várta, olyan pompás, annyi jóval megrakott asztal, hogy azt el se hiszed, hiába mondom. A fehér medve egy kis ezüst csengettyűt adott neki, hogy ha akármire szüksége van, rázza meg. Úgy is tett. Mikor megvacsorált és elálmosodott, eszébe jutott, hogy jó volna már lefeküdni. Megrázta a csengettyűt, és abban a pillanatban már a hálószobában állt egy gyönyörűen megvetett, selyempaplanos, aranyfüggönyös ágy előtt. Az egész szoba csillogott-vakított a sok aranytól, ezüsttől.

A lány hát lefeküdt, eloltotta a gyertyát. De akkor valaki csöndesen benyitott a szobába, és odajött hozzá. A fehér medve volt az, éjszakára levetette medvebőrét, de a lány nem látta igazi alakjában, mert akkor jött be, amikor ő már eloltotta a gyertyát, és mire szürkülni kezdett a reggel, már nem volt mellette.

Így történt másnap, harmadnap este is, így éltek egy darabig. Nem is lett volna semmi baj, hanem aztán a lány szomorkodni kezdett, lehorgasztott fejjel járkált, mert reggeltől estig egyedül volt, nagyon hiányoztak neki a szülei, testvérei. A fehér medve megkérdezte, mi bántja, és ő nem tagadta, hogy bizony szeretné már látni a szüleit, testvéreit, üres neki ez a ház, és sokszor fáj a szíve.

– No, ezen még segíthetünk – mondta a fehér medve. – Csak egyet ígérj meg: hogy anyáddal nem beszélsz négy szemközt. Ő majd kézen fog, és bevezet a kisszobába, mindenáron kettesben akar beszélni veled, de ne hallgass rá, ha nem akarsz boldogtalanná tenni mind a kettőnket.

Vasárnap reggel bejött hozzá a fehér medve, és azt mondta, hogy ha akarja, ma hazaviszi a szüleihez. A lány felült a hátára, és elindultak. Hosszú utazás volt, de végre megállt a medve egy takaros, nagy ház előtt.

– No, megérkeztünk – mondta –, ebben a házban laknak a szüleid. Csak aztán el ne felejtse, mit ígértél, mert különben nagy baj lesz.

A lány bizonykodott, hogy amit ígért, azt állja. A fehér medve hát visszafordult, ő meg benyitott az ajtón, bement a szüleihez.

Lett nagy öröm, mikor meglátták; azt se tudták, mit csináljanak vele. Nem győztek eleget hálálkodni neki azért, amit értük tett. Elsorolták, mi mindenük van most, milyen jó ez is meg az is, no meg, persze, tudakolták, hogy neki jó sora van-e, hogy és mint él, mióta nem látták.

A lány azt mondta, ő se panaszkodhat, van mit aprítania a tejbe. Egyébiránt pontosan nem tudom, mit felelt a szüleinek, testvéreinek, de kíváncsiságukat aligha elégítette ki.

Aztán, mikor megebédeltek, minden úgy történt, ahogy a fehér medve előre megmondta. Az anyja kézen fogta, behívta a kisszobába, hogy ott nyugodtabban beszélgethessenek.

– Ami mondanivalónk van egymásnak, itt is elmondhatjuk, édesanyám – szabadkozott a lány. De hogy, hogy nem, végül mégis engedett, és az anyja, amint kettesben maradtak, kivallatta.

El kellett beszélnie mindent, hogy este, mikor már sötét a szoba, bejön hozzá valaki, de nem tudja, kiféle, miféle, látni meg sohase látta, mert reggelre már nincs ott. Sokat bánkódik emiatt, no meg naphosszat egyes-egyedül van az üres nagy házban, nem találja helyét.

– Jaj, lányom, lányom – szörnyülködött az anyja. – És ha valami csúf troll a férjed! De várj csak, én kitanítlak, hogy és mint tégy, ha meg akarod látni. Nesze, itt van ez a gyertyavég, rejtsd a kebeledbe, és mikor már alszik, világíts rá. Csak arra vigyázz, hogy el ne cseppentsd a faggyút.

A lány kebelébe tette a gyertyacsonkot, aztán amikor este eljött érte a fehér medve, hátára ült, és indultak haza.

Alig mentek egy darabon, a medve megkérdezte, úgy történt-e minden, amint ő megmondta. A lány nem tagadta, hogy bizony úgy.

– Ha megfogadod anyád tanácsát, oda a boldogságunk, sohase lehetünk egymásé.

A lány fogadkozott, hogy nem hallgat az anyjára.

Otthon aztán megvacsorált, lefeküdt, és megint úgy volt minden, mint máskor. Várta, hogy bejöjjön az a valaki, és nem aludt el, éjnek éjszakáján aztán loppal felkelt, meggyújtotta a gyertyavéget, és rávilágított az alvóra. Hát uram istenem! Egy gyönyörű szép királyfi

fekszik az ágyában! Úgy beleszeretett hirtelenében, hogy meg akarta csókolni legalább a csukott szemét. De nem vigyázott: abban a pillanatban, ahogy föléje hajolt, hogy megcsókolja, három csepp fagyút az alvó királyfi ingére ejtett, és ezzel felébresztette.

– Jaj, mit tettél?! Most vége a boldogságunknak! – mondta a királyfi. – Pedig megválthattál volna, ha az esztendőt ki tudod várni. A mostohám küldte rám ezt a gonosz varázslatot, hogy nappal fehér medve legyek és éjjel ember. Így most el kell válnunk, sohase látjuk egymást többet. Elhagylak, kedvesem, megyek a mostohámhoz, hogy feleségül vegyem a háromsinges orrú lányát. Nem tehetek másként.

Kedvese sírt, jajgatott, rimáncodott, hogy vigye magával őt is, de hiába.

– Legalább azt mondd meg, hová és merre mégy, az utat hadd tudjam!

– Hogy hová megyek, azt megmondhatom neked, a mostohám palotájába, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól. De út nem visz oda, hiába indulnál a keresésemre, odáig el nem juthatsz, soha, míg világ a világ.

Reggel arra ébredt a lány, hogy se palota, se királyfi, egy tisztáson feküdt az erdő közepén, és mellette volt a kis batyuja, amit hazulról hozott. Mikor az álmot kidörgölte szeméből, keserves sírásra fakadt, aztán mikor belefáradt a sírásba, felkerekedett, és elindult, hogy megkeresse kedvesét. Ment, ment, hosszú-hosszú napokon át, azt se tudta már, hogy mióta vándorol, amikor végre egy nagy szikla tövébe ért. Ott ült egy öreg anyóka, és aranyalmával játszadozott. A lány köszöntötte az anyót, amint illik, és megkérdezte, nem tudná-e útbaigazítani, mert ő azt a palotát keresi, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól, ahol a királyfi van, akinek a csákányorrú királylányt kell feleségül vennie.

– Hát azt a királyfit te honnan ismered? – csodálkozott az anyó. – Tán bizony te vagy az, akinek szánva volt?

– Eltaláltad, öreganyám – felelte.

– No, még ilyen! Igazán te vagy az? A királyfiról nem sokat tudok, csak annyit, hogy igazán ott van a mostohájánál, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól. De oda ugyan sokára érsz el vagy soha. Hanem mondok egyet, kölcsönadom neked a lovamat, az elvisz a

szomszédasszonyomhoz, s talán többet mondhat. Ha megérkeztél, csapj a tenyereddel a ló bal fülére, és mondd neki: „Eredj haza!” – akkor hazajön. Vidd magaddal ezt az aranyalmát is, talán hasznát veheted.

A lány felült az anyó lovára, és utazott tovább, hosszú-hosszú napokig, mígnem sokára-valahára egy magas sziklafalhoz ért. Ott ült egy öreg anyó, aranymotollával a kezében. Köszöntötte, amint illik, és megkérdezte, nem tudná-e útbaigazítani, mert a kedvesét keresi, aki a mostohája palotájában van, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól. Ez az anyó is azt mondta, hogy oda ugyan sokára ér el vagy soha. De kölcsönadta neki a lovát, és a legközelebbi szomszédasszonyhoz utasította, hogy az talán többet mondhat a királyfiról. Megkérte, hogy a lovat majd küldje haza, és nekiajándékozta az aranymotollát.

A lány hát megint utazott, kocogott, ügetett, mígnem elérkezett a harmadik öreg anyóhoz. Az is a sziklája előtt ült, de aranyguzsaly volt a kezében, szorgalmasan fonta az aranyszálat. Köszöntötte, amint illik, és megkérdezte, nem tudná-e útbaigazítani a királyfihoz, aki a mostohája palotájában van, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól.

Az anyó kérte, hogy álljon el a szándékától, mert oda ugyan sokára jut el vagy soha. De mikor látta, hogy hiába beszél neki, megkérdezte:

– Tán bizony te vagy az, akinek a királyfi szánva volt?

– Eltaláltad, öreganyám!

– No, akkor mondok egyet. Kölcsönadom neked a lovamat, az elvisz a keleti szélhez. Ő talán ismerős azon a tájon is, ha szépen megkéred, odafúj. A lovat pedig, amikor már megérkeztél, legyintsd meg a bal fülén, és mondd neki: „Eredj haza!”

Neki ajándékozta az aranyguzsalyt, hogy talán annak is hasznát veheti, és elbúcsúztak.

A lány megint utazott hosszú-hosszú ideig, míg végre odaért a keleti szélhez. Annak is elmondta, mi járatban van: a palotát keresi, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól, mert a királyfi, aki neki volt szánva, oda utazott, és a csákányorrú lányt kell feleségül vennie.

A keleti szél azt felelte, hogy hallotta ugyan hírét a királyfinak meg a palotának is, de az utat nem tudja, olyan messzire még

sohase fújt.

– Hanem ha akarod, hátamra vehetlek, elviszlek bátyámhoz, a nyugati szélhez, az tán többet mondhat, mert erősebb, mint én.

A lány felült a keleti szél hátára, az pedig megiramodott, és szálltak nagy sebesen. Mikor megérkeztek, egyenest bement a nyugati szél tanyájára, elmondta neki, mi járatban vannak. Ezt a lányt kéne útbaigazítani, a királyfit keresi, aki neki volt szánva, és csak annyit tud róla, hogy a mostohája palotájában van, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól.

– Nem tudom az utat – felelte a nyugati szél. – Olyan messzire még sohase fújtam. De elvihetjük a bátyámhoz, a déli szélhez, az mind a kettőnkénél erősebb, sokfelé megfordul, sokfelé csatangol, ő talán többet tud.

A lány felült a nyugati szél hátára, és megint utazott, de most bezzeg nem volt hosszú az út, gondolhatjátok. Egykettőre odaértek a déli szél tanyájára. Öccse elbeszélte mindent, és megkérdezte, nem tudná-e útbaigazítani a lányt.

– No, nézd csak, hát te vagy az, akinek a királyfi szánva volt; – mondta a déli szél. – Igaz, hogy sokfelé járok, sokfelé csatangolok, de olyan messze még nem jártam. Hanem ha akarod, elvihetlek a bátyámhoz, az északi szélhez, az a legöregebb, legerősebb köztünk. Ha ő nem tudja megmondani, amit tudni szeretnél, hát hiába kérdezősködöl végig a világon, soha meg nem tudhatod. Ül fel a hátamra, és mehetünk.

A lány úgy is tett, és mentek, de még hogyan! A déli szélnek rövid volt a hosszú út.

Még oda se értek egészen az északi szél tanyájára, már hallották a tombolását, bömbölését, érezték a dermesztő hideg leheletét.

– Mit kerestek itt? – süvöltött rájuk, és majdhogyan jéggé nem fagyasztotta őket.

– Jaj, bátyám, ne légy már ilyen szigorú, én vagyok az, a testvéröcséd! Elhoztam ezt a lányt, a királyfit keresi már réges-régóta, aki a mostohája palotájában van, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól, de nem tudja az utat, téged szeretne megkérni, hogy igazítsd el, mert bizonyosan ismerős vagy arrafelé.

– Tudni tudom, hol az a palota – felelte az északi szél –, valamikor odafújtam egy nyárfalevelet, de úgy kifáradtam, hogy

napokig szusszanni se bírtam. Hanem azért, ha mindenáron oda akarsz jutni, lányom, és fel mersz ülni a hátamra, megpróbállak odafújni téged is.

A lány azt mondta, nem fél az utazástól, vigye csak, akármilyen veszett gyorsasággal, mert ha egyáltalában mód van rá, bizony szeretne eljutni a kedveséhez.

– No, jó – mondta az északi szél –, csakhogy akkor itt kell hálnod, mert rá kell szánnunk az egész napot. Még így is jó lesz, ha estére odaérünk.

Másnap, még alig pirkadt, felébresztette a lányt, felfújta magát éktelen nagyra, éktelen erősre, ránézni is rossz volt. Aztán hátára vette a lányt, és megzúdult. Hasították a levegőt, vágattak fönn a magasban, mintha egyenest a világ végére vágatnának. Olyan vihar dúlt azon a vidéken, hogy egész erdőket kitépett, egész házakat elvitt, és mikor a tenger fölé értek, száz meg száz hajó összetört, elsüllyedt, de még így is sokáig tartott az útjuk, olyan sokáig, hogy azt el nem hiszitek, hiába mondom. A tenger felett nyargaltak, mindig-mindig a nagy tenger felett, ez az utazás még az északi szélnek is sok volt. Fáradt, lankadt, egyre alacsonyabbra ereszkedett, míg végül már sarkát csapkodták a lánynak a hullámok.

– Fél-sz-e? – kérdezte az északi szél.

Azt felelte, hogy nem, ő nem fél.

Akkor már szerencsére nem messze volt a part, az északi szélben még éppen annyi szusz maradt, hogy a lányt a fövényre dobja, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól, a palota ablaka alatt. De úgy kifáradt, úgy ellankadt, hogy hosszú napokig nem is gondolhatott hazamenetelre.

A lány másnap reggel a palota ablaka alá állt, elővette az aranyalmát, és azzal játszadozott. Egyszer csak nyílik az ablak a feje fölött, kihajol a csákányorrú királylány, és lekiált neki:

– Mennyiért adod azt az aranyalmát?

– Nem eladó, se aranyért, se ezüstért – felelte.

– Mit kérsz hát érte, ha aranyért, ezüstért nem adod? Mert én megadom az árát.

– Ha bemehetek a királyfihoz éjszakára, nem bánom, legyen a tiéd az aranyalma.

– Majd úgy intézzük, hogy bemehess hozzá – mondta a csákányorrú, és megkapta az aranyalmát.

De a lány hiába mehetett be a kedveséhez, mert az mélyen, nagyon mélyen aludt, álomport keverték este a borába. Szólította, fülébe kiáltott, rázta, hogy ébredjen fel, hangosan sírt, jajgatott mellette – hiába. És reggel bejött a rusnya királynő, kizavarta.

Nappal aztán megint odaült az ablak alá, most az aranyotollával játszadozott. Azt is megkívánta a csákányorrú, kérdezte, mennyiért adná el neki.

– Aranyért, ezüstért nem eladó – felelte a lány. – De ha bemehetek a királyfihoz, és nála maradhatok éjszakára, legyen tiéd az aranyotolla.

Megint úgy volt, mint előtte való napon. A királyfi mélyen aludt, sehogy se tudott lelket verni bele. Sírt, jajgatott, megfogta a vállát, és rázta, minden hiába. És reggel bejött a csúnya királynő, kizavarta.

Harmadnap az aranyguzsallyal ült a palota ablaka alá, fonta a szép aranszálat. A csákányorrú lekiáltott neki, hogy kérjen, amit akar a guzsalyért, megveszi.

– Aranyért, ezüstért nem eladó. De ha bemehetek a királyfihoz éjszakára, tiéd lehet az aranyguzsaly – mondta a lány.

– Majd úgy intézzük, hogy bemehess hozzá – felelte a csúf királynő, és megkapta az aranyguzsalyt.

De azon az éjszakán másként történt. A királyfiéval szomszédos szobában két szegény utasember raboskodott, akiket a boszorka elraboltatott, és fogva tartott. Mert, hogy el ne felejtsem megmondani, a királyfi mostohája boszorka volt. Ezek a jóemberek mind a két éjszakán hallották, mi történik a királyfi szobájában, hogy rimánkodik neki a lány, hogy szeretné felébreszteni. Elmondták ezt a királyfinak, az meg tüstént kitalálta, mi történt. Aznap este nem itta ki a borát, csak úgy tett, mintha kiinná, és titokban az asztal alá lötytentyette. Mikor a lány bement hozzá, nem aludt, mindent elbeszélgetett magának, és végül azt mondta:

– Éppen jókor jöttél. Holnap lett volna a lakodalmam, de nekem nem kell a csákányorrú. Te vagy az egyetlen, aki megszabadíthatsz tőle. Majd azt mondom, hogy látni akarom, mit tud a menyasszony, megkérem, mossa ki a három faggyúfoltot a selyemingemből. Ő bizonyosan vállalkozik rá, mert nem tudja, hogy csak az moshatja ki

a faggyút az ingemből, aki rácsöppentette. Én meg kihirdetem, hogy az a lány lesz a feleségem, aki a foltokat kimossa, és emellett is maradok.

Reggel, amikor már nagyban készültek a lakodalomra, a királyfi azt mondta:

– Látni akarom, jó gazdasszonyt kapok-e feleségül. Teszek egy próbát. Mossa ki ezt a három foltot a selyemingemből! Megfogadtam, hogy azt a lányt veszem el, aki az ingemet tisztára mossa.

No, ez nem nagy feladat – gondolta a két ördögfi. A nagyorrú menyasszony mindjárt nekiállt a mosásnak, dörgölte a foltokat, de mennél jobban dörgölte, annál nagyobb lett mind a három.

Az anyja mérgeződött:

– Eh, nem értesz a mosáshoz! Add ide nekem.

Hozzáfogott ő maga, de alig ért kezével az inghez, a három folt nemhogy kiment volna belőle, inkább csúnyább lett és fekete. Akkor behívta a szolgálait, az ördögfiakat, gyúrták-dömöckölték szegény inget, végül már olyan volt, mintha a kéményből húzták volna ki.

– Látom, egyikőtök se ért hozzá – mondta a királyfi. – Hívjátok be azt a kolduslánykát, aki az ablak alatt ül. Hátha többet tud, mint ti.

És mikor a lány bejött, megkérdezte:

– Ki tudnád-e mosni ezt az inget? De hófehérre ám, hogy olyan legyen, mint új korában volt!

– Talán – felelte a lány. – Megpróbálhatom.

Jóformán a vízbe se mártotta az inget, hófehér lett, szebb, mint új korában.

– No, akkor te leszel a feleségem! – mondta a királyfi.

A vén boszorka, ahogy ezt hallotta, szétpukkadott mérgében, és alighanem éppen így járt a nagyorrú lánya is meg a kisördögök, mert azóta nem hallottam felőlük. A királyfi megszabadult a gonosz varázstól, kiszabadították a palotában raboskodó jóembereket is, aztán összeszedtek, amennyi aranyat, ezüstöt el bírtak vinni, és siettek el onnan, iparkodtak, hogy mennél hamarabb messze mögöttük legyen a palota, Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól.

A HÁROM FIÚ

Volt egyszer egy ember és annak három fia, de a fiain kívül aztán igazán semmije se volt ezen a világon. Mondta is nekik, amikor már annyira felnőttek, hogy keressenek valami szolgálatot, mert otthon csak az éhenhalás várja őket.

A szegény ember házából vagy fél napi járóföldre volt a király palotája. Annak a palotának az ablaka előtt egy tölgyfa olyan magasra nőtt, úgy elterebélyesedett, hogy elfogta a napvilágot, a szobák, termek örökös árnyékban voltak miatta. A király gazdag jutalmat ígért annak, aki a fát kivágja, de senki se boldogult vele, mert ha egy szilánkot lehasítottak róla, menten kettő nőtt azon a helyen. És még egy kívánsága volt a királynak: olyan kutat szeretett volna, amelyikből sohase fogy ki a víz, szomszédainál mindenütt volt ilyen télen-nyáron vizes kút, és szégyellette, hogy éppen az ő udvaráról hiányzik. Csakhogy a palota magas sziklahegy tetején állott, és alig ástak le egy-két hüvelyknyire az udvaron, kemény sziklát ért a csákány meg az ásó. Mindegy, a király nem nyugodott, megparancsolta, hogy ahány templom csak van az országa földjén, mindenikben hirdessék ki, mi a király kívánsága, és hogy aki ezt a kettőt meg tudja tenni: a nagy fát kivágja, és a télen-nyáron vizes kutat megássa, azé lesz a király lánya meg a fele birodalma.

Sokan próbáltak szerencsét, gondolhatjátok, de hiába csattogtak a fejszék, hiába kopogtak a csákánykapák, a fa törzse csak vastagodott, és a kőszikla se akart megpuhulni.

Egyszer aztán felkerekedett a szegény ember három fia is. A legkisebbet, akit bátyái csak Hamupipóknak csúfoltak, előbb nem akarták magukkal vinni, de az addig erősködött, hogy ő bizony nem marad otthon, míg végül mégiscsak beleegyeztek. Az apjuk örült, magában olyasmit gondolt, hogy a király lányát meg a fél országot aligha kapja meg egyikük is, de valami szolgálatot bizonyosan találnak, és ő ezzel is beérte volna. A fiúk hát feltarisznyáltak, és útnak indultak.

Alig mentek egy darabon, sűrű fenyveserdőhöz értek, az erdő felett kopasz tető volt. Egyszer csak hallják, hogy valami csattog, csattog odafönn a tetőn. Azt mondja Hamupipók:

– Jaj, de kíváncsi vagyok, mi lehet az, ami így csattog odafönn!
– Csakhogy megint kíváncsi vagy valamire! – csúfolódtak a bátyái. – Mi lenne? Egy favágó dolgozik ott. Van is mit csodálni rajta.

– Jó, de mért ne nézzem meg, ha kedvem telik benne? – kérdezte az öccsük, és már ment is.

– Hát csak kíváncsiskodj, dugd oda az orrodát mindenüvé, míg egyszer rá nem koppintanak! – kiáltották utána, de ő nem törődött velük, szaladt fel a hegyoldalra, árkon, berken, bozóton keresztül. Mikor odaér, ahonnan a csattogást hallotta, hát – egy fejsze van ott, és vág, újra meg újra lesújt egy fenyőfa lábára.

– Jó napot adjon isten! – köszönti a legény a fejszét. – Hát te csak így magadban vágsz, csattogsz itt?

Az meg feleli:

– Száz esztendeje itt csattogok, vágok, terád várok!

– Hát most itt vagyok – mondta Hamupipók, aztán fogta a fejszét, és tarisznyájába tette, külön a fejét, külön a nyelét.

Mikor leért az útra bátyáihoz, azok megint kinevették:

– No, megláttad a világraszóló csodát, mi?

– Csak egy fejsze csattogott, azt hallottuk – felelte.

Mentek megint együtt, hárman. Kevés idő múlva egy bércfok alá értek, és hallották, hogy valami áskál, kopácsol a magasban a fejük felett.

– Jaj, de kíváncsi vagyok, mi lehet az, ami ott kopácsol! – mondta Hamupipók.

– Csakhogy megint kíváncsi vagy valamire, te nagyokos! – gúnyolták a bátyái. – Sose láttál még harkálymadarat, amelyik a fán kopácsol, mi?

– Jó, de mért ne nézzem meg, ha kedvem telik benne? – mondta Hamupipók, és már ott se volt. Kiáltozhattak utána, csúfolódhattak, nem bánta, felkapaszkodott a meredeken. Mikor a szirtfokhoz ér, hát – egy csákány dolgozik ott, áskál, kapál.

– Jó napot adjon isten! – köszöntötte Hamupipók a csákányt. – Hát te csak magadban áskálsz, kopácsolsz itt?

Mire az így felelt:

– Száz esztendeje, hogy itt kapálok, ások, terád várok!

– Hát most itt vagyok – felelte a legény, és fogta a csákányt, tarisznyájába tette, külön a fejét, külön a nyelét. Aztán leereszkedett

a meredeken, visszament a bátyáihoz.

Azok csúfolták, nevették:

– No, megláttad a világraszóló csodát fönn a bércezen, mi?

– Nem volt ott semmi, csak egy csákány kopácsolását hallottuk – felelte a legény.

Mentek tovább, hárman együtt, mígnem egy patakhöz értek. Szomjasak voltak, hát lehasaltak, és úgy kortyolták a friss vizet.

Azt mondja a legkisebb:

– Jaj, de kíváncsi vagyok, honnan jön ez a patak!

– Mi meg arra vagyunk kíváncsiak, nem hiányzik-e egy kereked, te golyhó! – csúfolták a bátyái. – Abba bolondulsz bele, hogy mindent tudni akarsz. Honnan jön a patak! Sose láttál még vízeret, amelyik a földből szivárog fel?

– Jó, de mért ne nézzem meg, ha kedvem telik benne? – mondta az öccsük, és hiába nevették, hiába csúfolták, nem bánta. Elindult felfelé a patak mentén, többet futott, mint sietett.

Ahogy tovább-tovább ért, a patak egyre kicsinyedett, éppen hogy csoronkált. Aztán, hogy még ment egy darabon, meglátott egy nagy diót a kövek között, abból folyt ki a víz.

– Jó napot adjon isten! – köszöntötte a diót. – Hát te csak magadban, csordogálsz, folydogálsz itt?

Mire az így felelt:

– Száz esztendeje itt csorgok, csordogálok, terád várok!

– Hát most itt vagyok – mondta a legény, felmarkolt egy csomó mohát, azzal betömte a lyukat, hogy ne folyhasson ki a víz, a diót meg tarisznyájába tette. Aztán visszament a bátyáihoz.

– No, megláttad, honnan jön a patak? Szemed-szád elállt a csodálkozástól, mi? – csúfolták.

– Nemigen. Egy kis lyukból folyik ki. De nem sajnálom, hogy megnéztem – felelte Hamupipók, mire még csúfondárosabban nevettek rajta.

Most már nem messze voltak a palotától, hamarosan oda is értek. Igen ám, de mivel országszerte kihirdették, hogy aki a fát kivágja, és a kutat megássa, az megkapja a király lányát és fele országát, mindenfelől odacsődült a sok szerencsepróbáló, és a fatörzs kétszer olyan vastag volt, mint azelőtt, hiszen – talán emlékeztek arra, amit mondtunk – hogyha egy szilánkot

lehasítottak róla, menten kettő nőtt a helyén. A király is látta, hogy ez így nem jó lesz, és szigorúan megbüntette azokat, akik hiába csapkodták fejszájukkal a tölgyet: megvesszőzték, és aztán kitették őket egy magányos szigetre.

A Hamupipók bátyái nem ijedtek meg a büntetéstől, hetykélkedtek, fogadkoztak, hogy ha más nem is, ők elbánnak a nagy fával. Előbb az öregebbik próbált szerencsét, de bizony úgy járt, mint a többi kontár: kucoroghatott a szigeten. Öccse is ugyanarra a sorsra jutott.

Most hát a harmadik fiún volt a sor.

A király haragudott rá a bátyái miatt, és azt kérdezte tőle:

– Hé, te legény, ne veresek máris huszonötöt a talpadra, ha mindenáron erre a kitüntetésre vágyol? Így legalább a fáradságot megtakarítod.

De Hamupipók azt mondta:

– Én mégis inkább megpróbálnám előbb, hátha nekem sikerül.

Kivette tarisznyájából a fejszét, beütötte a nyelébe, és megparancsolta neki:

– Vágd magad!

No, a fejsze vágni kezdett, csak úgy repkedett a forgács, nem sok időbe telt, és a nagy fa megadta magát sorsának, kidőlt. Mikor ezzel megvolt a legény, elővette a csákányt, beillesztette a nyelét, és megparancsolta neki:

– Áss magad!

Mire a csákány nekiállt, ásta, kapálta a kemény földet, sziklát, felhőzött a por meg a sok kődarab. Mikor már elég mély volt a gödör, a legény fogta a diót, betette a gödör alján egy sarokba, aztán kivette a mohát, amivel a lyukat betömte volt, és ráparancsolta:

– Csordogálj, folydogálj!

A dió szót fogadott, előbb szivárgott, csordogált belőle a víz, aztán már dőlt, habzott, zuhogott, egykettőre teli lett a kút.

Hamupipók hát meg tudta tenni, amit a király kívánt, kivágta a tölgyfát, megásta a kutat, meg is kapta a királylányt és a fél országot. Az emberek, akik addig gúnyolták, most másként beszéltek róla. Azt mondták:

*No, ennek nem ártott a kíváncsiskodás,
többre vitte, mint más!*

AASE, A LIBÁS KISLÁNY

Egy királynak olyan sok libája volt, hogy külön pásztorlányt kellett fogadni hozzájuk. Ez a lány Aase⁽⁵⁾ volt, neve szerint, de mivel egész nap a libáit terelgette, mindenki, csak libás kislánynak hívta.

Történt abban az időben, hogy az angol királyfi házasodni akart, és elindult leánynézőbe. Ahogy lovagol az úton, elébe áll a libás kislány.

– Te vagy az, kicsi Aase? Mit keressz itt? – kérdezte a királyfi.

– Folt hátán folt a szoknyámon, az angol királyfit várom – felelte a lányka.

– No, arra hiába vársz, úgyse kapod meg – mondta a királyfi.

– Ha nekem van szánva, megkapom – felelte Aase.

Eltelt egy kis idő, és a királyfi sem abban az országban, sem a szomszéd országokban nem talált magának való lányt a rangjabeliek között. Képírómestereket küldtek a világ minden tájára, messze idegen országokba, hogy fessék le a legszebb királylányokat, és az angol királyfi majd a képük után választ közülük. Az egyik annyira megtetszett neki, hogy odautazott hozzá, megkérte, el is jegyezte. Kitűzték a menyegző napját.

Volt annak a királyfinak egy mindentudó köve, és azt a küszöb alá tette a hálószobájában. Mikor az idegen királylány odaérkezett, Aase megmondta neki, hogy ha valamit el akar titkolni a vőlegénye elől, hát jól vigyázzon, mikor majd átlép a küszöbön, mert a kő mindent elmond róla.

No, megijedt erre a szép királylány, de nagyon, mert éppen elég titkolnivalója volt. Töprengett, tanakodott, és végül azt találta ki, hogy a menyegző után, este, mikor a szobában már sötét lesz, majd Aase menjen be a királyfihoz helyette, ő meg éjszaka, ha a királyfi már alszik, észrevétlenül belopódzik, és akkor újra cserélnek. Így aztán reggel az igazi feleségét látja maga mellett, és nem veszi észre a suskust.

Úgy is tettek.

A királyfi, mikor Aase este bejött hozzá, megkérdezte a követ:

– Ki az, aki most átlépte küszöbömet?

– Tisztaszívu lányka – felelte a kő –, sohase szeretett senki mást kívüled.

Reggel, mikor felkeltek, és a királylány kiment a szobából, a királyfi újra megkérdezte a mindentudó követ, hogy ki az, aki a küszöbét átlépte, és az így felelt:

– Csalfa leányzó, három vőlegénye volt már, és mind a hármat elhagyta.

No, a csalfa leányzót hazazavarták az apjához, a királyfi pedig másik menyasszonyt keresett. Aztán, mikor kiválasztott egyet a képe után, lóra ült, és elindult abba az idegen országba, hogy feleségül kérje a szépséges szép királylányt.

Az úton elébe állt a libás kislány.

– Te vagy az, kicsi Aase? Mit keressz itt? – kérdezte a királyfi.

– Folt hátán folt a szoknyámon, az angol királyfit várom – felelte a lányka.

– No, azt úgyse kapod meg, hiába várod – mondta a királyfi.

– Ha nekem van szánva, megkapom.

Megint úgy történt minden, mint először. Annyi különbséggel, hogy mikor a királyfi reggel megkérdezte a mindentudó követ:

– Ki az, aki most átlépte küszöbömet?

A kő így felelt:

– Csalfa leányzó, hat vőlegénye volt, és mind a hatot elhagyta.

A királyfinak nem kellett a csalfa leányzó, hazazavarta. De gondolta, még egyszer próbálkozik, hátha akad a sok szép királylány között olyan is, aki hozzá való. Sokáig nézegette a képeket, sokat tűnődött, töprenkedett, amíg végre megint kiválasztott egyet.

Mikor lóra ült, és elindult a messzi idegen országba, hogy a szép királylányt feleségül kérje, az úton elébe állt a libás kislány.

– Te vagy az, kicsi Aase? Mit keressz itt? – kérdezte a királyfi.

– Folt hátán folt a szoknyámon, az angol királyfit várom.

– No, azt úgyse kapod meg, hiába várod.

– Ha nekem van szánva, megkapom.

És mikor az idegen királylány megérkezett, Aase annak is megmondta, hogy ha valami titkolnivalója van, jól vigyázzon, mikor a küszöböt átlépi, mert ott a mindentudó kő, és az elárulja a titkát a királyfinak. A királylány elszontyolodott, de kész volt minden csúfságra, akárcsak a másik kettő. Megkérte a libás kislányt, hogy

este majd ő menjen be helyette a királyfihoz, éjszaka meg újra cseréljenek. Reggelre kelve a királyfi az igazi feleségét látja maga mellett, és nem veszi észre a suskust.

Úgy is tettek.

Mikor Aase este bement a szobába, és a királyfi megkérdezte a követ, hogy ki az, aki a küszöböt átlépte, a kő így felelt:

– Tiszta szívű lányka, sohase szeretett mást, csak téged.

Lefeküdtek, de a királyfi most már erősen gyanakodott, hogy rá akarják szedni, és egy gyűrűt húzott Aase ujjára, mégpedig olyan gyűrűt, amit nem lehetett lehúzni.

Később beosont a királylány, és a libás kislányt elzavarta, hogy ő fekhessen a helyére.

Reggel a királylány kiment a szobából, a királyfi pedig megkérdezte a követ, hogy ki az, aki küszöbét átlépte, és a kő így felelt:

– Csalfa leányzó, kilenc vőlegénye volt, és mind a kilencet elhagyta.

No, megharagudott a királyfi, nyomban kiadta az útját a hamis leányzónak, és most már kérte a tudós követ, hogy mondja el neki, hogy és mint történt minden, mért felelt reggel mindig mást, mint este. Így tudta meg, hogy a királylányok milyen ravaszak és gonoszak voltak, hogy akartak kifogni rajta. A libás kislányt küldték be hozzá este, és éjszaka elzavarták, maguk feküdtek a helyére. Így aztán reggelre az igazi feleséget látja maga mellett, és nem veszi észre a suskust.

A királyfi bizonyosságot akart szerezni, elment a libalegelőre. Aase most is ott ült az árokparton, de az egyik ujjá be volt kötve, azt mondta, megvágta.

– Mutasd – mondta a királyfi –, hadd látom, nagyon megvágta-e az ujjadat.

De Aase a világért se akarta levenni a kötést. Ahogy ott huzakodtak, a rongyocska lecsúszott, és a királyfi meglátta a gyűrűt, az ő gyűrűjét.

„No – gondolta –, akkor ez a lány lesz a feleségem!” Kézen fogta, és a palotába vezette, ott felöltöztették bársonyba-selyembe, és mindjárt megtartották a hét országra szóló lakodalmat.

Így történt, hogy Aase, a libás kislány mégis megkapta az angol királyfit, csak azért, mert neki volt szánva.

A BECSÜLETES FIÚ EZÜSTGARASA

Volt egyszer egy szegény asszony, roskadozó kis kunyhóban élt, távol minden lakott helytől. Jóformán betevő falatja se volt, és a szeles, őszi hidegben nem tudott mivel fűteni.

Egyszer elküldte a fiát az erdőbe, hogy szedjen egy kis fát. Fázott az úton a gyerek, szeles, komor nap volt, majd megvette szegényt az isten hidege. Egyet ugrott, kettőt szökött, karját keresztbe csapkodta, valahányszor egy gallyat vagy rőzsészálat a kosarába tett, a két ökle olyan vörös volt a fagytól, mint a vörösáfonya a lába előtt.

Mikor már megtelt a kosara, hazafelé indult. Útközben egy tarlóhoz ért, és ahogy azon keresztülvágott, meglátott egy girbegurba nagy követ.

– Ó, te szegény öreg kő, milyen fehér vagy, milyen sápadt, bizonyosan te is fázol! – kiáltott fel, és azzal már le is vetette a kiskabátját, ráterítette a kőre.

Mikor hazaért a kosár fával, anyja megkérdezte, mi dolog, hogy csak így ingujjban jár a nagy hidegben.

– Jaj, édesanyám – felelte a fiú –, az úton egy nagy öreg követ láttam, olyan fehér és sápadt volt a hidegtől, hogy megszántam, ráterítettem a kiskabátomat.

– Ejnye, te bolond! – mondta az anyja. – Hát azt hiszed, hogy a kő fázik? De még ha vacogott volna a hidegtől, én akkor is azt mondom, hogy mindenki törődjön a maga bajával. Jól tudod, hogy nehezen ruházlak, még csak az kell, hogy az erdei köveket melengesd a kabátoddal. Hozd el rögtön azt a kiskabátot, szedtevette! – azzal visszakergette a fiát az erdőbe.

Mikor odaért a fiú a kőhöz, ahol a kabátját hagyta, hát látja, hogy a kő oldalára fordult, és kicsit kiemelkedett a földből. „Hát persze, te szegény, mert betakartalak” – gondolta magában. De hogy jobban odanézett, azt is látta, hogy van valami a kő alatt. Alig akart hinni a szemének – egy pénzesládikó volt ott, telis-tele ezüstpénzzel.

„Ejnye, ez csak lopott pénz lehet! – mondta. – A becsületesen szerzett pénzt senki se dugja a kövek alá.”

Fogta a ládikót, levitte a tóhoz, és bedobta a vízbe. El is merült nyomban az egész kincs, csak egy ezüstgaras maradt fenn a vízen.

„No, ez akkor becsületes pénz – gondolta a fiú –, mert ami becsületes, az nem merül el.”

Kihalászta a pénzdarabot, felvette kabátját is a kőről, és hazaballagott.

Otthon mindent elbeszél az anyjának.

– Tudja-e, mi történt, édesanyám? A kő, amit betakartam, oldalára fordult, és alatta egy ládikó volt színükig telve ezüsttel. Be is hajítottam a tóba, mert nem lehet becsületes pénz. Itt van ez az ezüstgaras, ez fennmaradt a vízen, haza is hoztam, mert akkor azt becsületesen szerezték.

– Jaj, te bolond! – mondta az anyja. – Ha csak az volna becsületes, ami a vízen fennmarad, ugyancsak rosszul állna a világ becsület dolgában. De még ha százszor lopott pénz volna is, te találtad meg, és én amondó vagyok, hogy mindenki törődjön a maga bajával. Ha megtartod azt a pénzt, kényelemben, nyugalomban élhetnénk holtunk napjáig. De tökfey vagy, az is maradsz. Nem is vesződöm veled tovább. Szedd a sátorfádat, és keress valahol szolgálatot.

Mit tehetett a gyerek? Nekivágott a nagyvilágnak.

Ment, mendegélt, szolgálatot keresett. De ahol csak próbálkozott, mindenütt azt mondták, hogy nagyon is fiatal, gyenge még a munkára. Míg végre egy kereskedő házában megfogadták a szakács mellé vízhordó legénynek. Már hosszú ideje élt abban a házban, mikor egyszer a kereskedő nagy útra készülődött, messzi idegen országokba, és megkérdezte háza népét, kinek mit vásároljon, mit hozzon ajándékba. Mindenki elmondta a kívánságát, míg végre a vízhordó legényre került a sor.

– Én csak azt kérem, amit ezért a pénzért kapni lehet – mondta a gyerek, és odaadta gazdájának az ezüstgarast.

– Aztán mit vegyek érte? – kérdezte az. – Drága holmi aligha lesz, annyi szent.

– Akármit, nekem mindegy – felelte a gyerek. – De ez becsületesen szerzett pénz, afelől nyugodt vagyok.

A ház ura megígérte neki, hogy úgy lesz, ahogy kívánja, és elvitorlázott.

Mikor abban a messzi idegen országban eladta a rakományát, és az új árut berakta a hajójára, megvette az ajándékokat, mindenkinek azt, amit kívánt, és már fel akarta szedetni a horgonyt, mikor hirtelen eszébe jutott, hogy bizony a vízholdó legénynek ezüstgarasa még mindig a zsebében lapul.

„Hát már most e miatt a nyomorult ezüstgaras miatt újra felmenjek a városba? Ezért nem jó, ha az ember a házába ilyen koldus népséget fogad. Csak bosszúsága van belőle” – mérgelődött.

Éppen arra jött a parton egy asszony, zsákot vitt a hátán.

– Mit viszel abban a zsákban? – kérdezte tőle a kereskedő.

– Csak egy macskát, nagy uram, nem győzöm már etetni szegény párát. A tengerbe akarom dobni, hogy ne éhezzen tovább – felelte az öregasszony.

A kereskedő pedig így töprengett:

„A gyerek azt mondta, hogy vegyem meg neki, amit a pénzéért kapok. Mi lenne, ha ezt a macskát venném meg e...”

Megkérdezte az öregasszonyt, eladná-e neki a macskát egy ezüstgarasért. Az persze kapva kapott az ajánlaton, mindjárt megkötötték az üzletet.

A kereskedő most már nyugodtan útnak indult. De alighogy kiérték a nyílt tengerre, félelmes vihar kerekedett, égszakadás-földindulás, a hajóját elsodorták a hullámok, és végül olyan partokra vetették, ahol még soha életében nem járt. Kikötött, aztán felment a városba, és betért a fogadóba. Elég furcsa dolog volt, amit ott látott. Az asztalokon minden teríték mellett fűzfavessző volt. Törte a fejét a kereskedő, hogy vajon mire valók a vesszők. Mire használják majd a vendégek? De nem szólt senkinek, nem árulta el csodálkozását, elhatározta, hogy mindent éppen úgy csinál majd, mint a többiek.

Bezzeg mikor felhordták a tálakat, megtudta, mire kellene a fűzfavesszők. Ezer meg ezer egér termelt az asztalon, megrohanták a tálakat, a vendégek pedig kétségbeesetten vagdalkoztak, vesszejükkel védelmezték az ennivalót, de így is csak nagy ritkán tudtak egy-egy falatot a szájukba tenni. Csapkodták, hajszolták az egereket, és közbe-közbe egymást is pofon csapták véletlenségből. Ilyenkor alig győztek bocsánatot kérni.

– Úgy látom, nehéz munka ebben az országban az evés – mondta a kereskedő. – Miért nem tartanak macskát az emberek?

– Macskát? – kérdezték a vendégek csodálkozva. Azt se tudták, mi az.

A kereskedő elhozatta a hajóról a macskát, amelyet a kis inas ezüstgarasán vásárolt. Alig jelent meg a macska a teremben, az egerek, ahányan voltak, annyifelé szaladtak, visszabújtak az egérlyukakba, és a vendégek emberemlékezet óta nem ettek olyan csendben, rendben, nyugalomban, mint akkor.

– Add el nekünk ezt a macskát – kérték.

Eleinte vonakodott a kereskedő, de végül azt mondta:

– Hát jó, legyen a tiétek, de száz tallér az ára.

A vendégek szó nélkül kifizették a száz tallért, sőt még meg is köszönték a szíveségét.

A kereskedő elhajózott, de alig ért a nyílt tengerre, látja, hogy a macska ott ül a nagy árboc csúcsán: visszaszökött. Szelte a hajó, szelte a habokat, míg egyszer csak megint félelmes vihar támadt, égszakadás, földindulás, még gonoszabb, mint az első. Olyan partokra sodorta a hajót, ahol a kereskedő még soha életében nem járt. Kikötött, és felment a városba, betért a fogadóba. Itt is ugyanazt a furcsaságot látta: fűzfavesszők voltak minden vendég terítéke mellett, de olyan nagyok, hogy botnak is beillettek. Jó hasznát vették az erős vesszőknek a vendégek, mert itt még több volt az egér, mint a másik helyen, és kétszer olyan nagyok.

A kereskedő elhozatta a hajóról a macskát, el is adta nekik kétszáz tallérért. Azok meg nem alkudtak, kész örömet megfizették az árát, még örültek is a szerencsájüknek.

A kereskedő továbbhajózott, de alig ért ki a nyílt tengerre, látja, hogy a macska ott ül az árboccon: visszaszökött. Nem sok idő telt bele, újra megdőrdült az ég, csapkodott a mennykő, olyan fergeteges vihar kerekedett, hogy elsodorta a hajót, ismeretlen partokra verte, ahol a kereskedő még soha életében nem járt.

Kikötött, felment a városba, és betért a fogadóba. Itt is vesszőket látott a terítékek mellett az asztalokon, jobban mondva nem is vesszőket, de másfél rőf hosszú, karvastagságú husángokat.

– Nincs nehezebb munka a világon, mint az evés – panaszkodtak a vendégek. Nem is csoda, hiszen itt ezrével hemzsegték az óriási egerek, a vendégek alig győzték hajkurászni őket, mindent kilopkodtak a tálakból az orruk elől.

A kereskedő megint elhozatta a hajóról a macskát, az egerek szétugrottak, a vendégek meg szépen, nyugodtan ehettek.

– Add el nekünk a macskádat – kérték.

– Szó se lehet róla – mondta a kereskedő, de végül mégis beadta a derekát.

– Hanem azt megmondom, háromszáz tallérnál alább nem adom.

Tüstént kifizették a háromszáz tallért, nem alkudtak, sőt áldották a nagylelkűségéért.

Alig ért a kereskedő a nyílt tengerre, számítgatni kezdte magában, hogy mennyit is hozott a kis inasnak az ezüstgarasa.

„A pénz egy része persze őt illeti – így gondolkodott –, de nem az egész, hiszen a macskát nekem köszönheti, és különben is, mindenki törődjön a maga bajával.”

Abban a pillanatban olyan vihar kerekedett, hogy azt hittek, elsüllyed a hajó.

A kereskedő most már látta, hogy nem tehet mást, megfogadta, hogy odaadja a hatszáz kemény tallért a vízhordó legényének.

Abban a pillanatban elült a vihar, jó szelet kaptak, és hamarosan hazaértek. Otthon aztán odaadta a legénynek – mert a gyerek közben legénnyé nőtt – mind a hatszáz tallért és ráadásul még a lányát is. Hiszen a vízhordó gyerek éppen olyan gazdag volt, mint ő maga, sőt még gazdagabb. Aztán elhozták a fiú édesanyját, sok jó napot láttak együtt, de a legény el-elmondogatta az anyjának:

– Látja, édesanyám, én akkor se adtam, ma se adok az olyan szóra, hogy mindenki törődjön a maga bajával.

A FIÚ, AKI LÁP ANYÓ LÁNYÁT KÉRTE FELESÉGÜL

Volt egyszer egy asszony, annak meg egy fia. Ez a fiú lusta volt és élhetetlen, semmilyen hasznos munkához nem fűlt a foga. Csak danolni meg táncolni szeretett, nem is csinált egyebet egész álló nap, de még az éjszakából is hozzákanyarított egy darabot. Ahogy telt-múlt az idő, a szegény asszony egyre szegényebb lett, mert a fiú nőtt, jó étvágyal evett, és sok ruhát pusztított, gondolhatjátok, hiszen ha kedve kerekedett, táncra perdült erdőn-mezőn is.

Mígnem az anyja megsokallta a dolgot, és azt mondta neki, hogy most aztán lásson valami hasznos munkához, mert különben felfordulnak éhen.

A fiúnak azonban nem volt kedve dolgozni, azt felelte, hogy akkor inkább feleségül kéri a Láp anyó lányát, mert ha azt megkapja, gondtalanul élhet holta napjáig, táncolhat, énekelhet, nem kell munkával vesződnie.

Mikor az anyja ezt hallotta, olyasmit gondolt, hogy talán nem is lenne rossz. Felöltöztette a fiát, amilyen rendesen tudta, hogy legalább ne rongyosan állítson be a Láp anyóhoz.

A legény útnak indult. Szépen, melegen sütött a nap, estére azonban eleredt az eső, felázott a föld, a réten tócsákban állt a víz. A legrövidebb utat választotta Láp anyóhoz, és most is danolt, táncolt az úton, amint szokása volt. Egyszer csak nagy lápos réthez ért, amelyen keskeny palló vezetett keresztül. Igen ám, csak hogy a palló nem ért végig, ő meg nem akarta bepiszkítani a cipőjét, átugrott egy vizesgödör felett a legközelebbi zsombékra.

Loccs! A zsombék nagyot loccsant, ahogy ráugrott, és eltűnt, fekete lyuk nyílt a helyén, a legény meg repült, repült lefelé, mígnem egy csúf, sötét odúban találta magát. Előbb semmit se látott, de aztán hozzászokott a szeme a homályhoz, és meglátott egy patkányt, amint fel-alá futkos, és jókora kulcscsomót lóbál a farkán.

– Te vagy az, kedvesem? – kérdezte a patkány. – Köszönöm, hogy eljöttél, régóta várlak. Tudom, mért jössz, hogy tartsuk meg már az esküvőt. De arra kérlek, légy türelemmel még egy kis ideig, mert nagy hozományt kapok, és az még nincs együtt, meg aztán a

lakodalomra is készülni kell. De megígérem neked, hogy nem váratlak sokáig.

Azzal elővett két tojáshéjat tányérnak, és mindenféle patkányételt tett a fiú elé.

– Tessék egy kis harapnivaló, egyél, igyál, bizonyosan megéheztél, és elfáradtál az úton.

A fiúnak egyáltalában nem volt ínyére az étel, egyre csak azon törte a fejét, hogy szabadulhatna onnan, de ezt egy szóval se mondta.

– Látom, hazakívánczol, hát csak eredj, kedvesem – mondta a patkány. – Én elkészíték mindent az esküvőre, amilyen gyorsan lehet, hiszen tudod, hogy türelmetlenül várom. Most pedig fogd ezt a lenfonalat, és ha felérsz, ne nézz körül, se hátra, csak menj egyenest haza, és útközben mondogasd ezt: „Elöttem rövid, hátam mögött hosszú.”

„Csakhogy itt vagyok megint! – gondolta a fiú, mikor a lyukból kibújt. – Rám ugyan várhatsz ítéletnapig!”

Kezében a gombolyaggal, táncolva, danolva indult hazafelé a réten át, ahogy szokott. De, bár a patkányodúra nem is gondolt, akaratlanul ezt danolgatta magában:

*Elöttem rövid, hátam mögött hosszú,
előttem rövid, hátam mögött hosszú.*

Mikor a házuk ajtajához ért, hátrafordult, hát – sok száz rőf finom lenvászon fekszik ott a földön, olyan finom és hófehér, hogy a legügyesebb szövőlány is büszke lehetne rá.

– Édesanyám, jöjjön ki hamar! – kiáltott be a házba a fiú. Az anyja kiszaladt, ijedten kérdezte, mi történt, és akkor meglátta a hosszú-hosszú vásznat, amelyiknek a végét szemével se érte el. Előbb azt hitte, káprázat, de mikor a fia elbeszélte, hogy és mint történt minden, és közelről megnézte, ujjai közé fogta a vásznat, érezte a selymes, finom szövését, olyan jókedve kerekedett, hogy maga is táncra perdült.

Az asszony felszabta a vásznat, ingeket varrt belőle mind a kettőjüknek, ami maradt, azt a városba vitte, és jó pénzért eladta. Egy ideig gondtalanul és boldogan éltek, de aztán elfogyott a pénz, és mikor már egy harapás ennivaló se volt a háznál, az asszony

megint csak azt mondta a fiának, hogy keressen valamilyen szolgálatot, különben éhen halnak mind a ketten.

De a fiú azt mondta, hogy akkor már inkább elmegy a Láp anyóhoz, és feleségül kéri a lányát.

Az anyja úgy gondolta, hogy ez talán csakugyan nem lenne rossz, hiszen most már rendes ruhája van a gyerekeknek, ő maga is elég szemrevaló legény, kicsinosította a fiát, ahogy tudta, az meg elővette az új cipőjét, és kifényesítette olyan ragyogóra, mint a tükör.

Aztán útnak indult. Minden úgy volt, mint először. Mikor elindult, szépen, melegen sütött a nap, estére azonban eleredt az eső, felázott a föld, csupa sár meg tócsa lett minden. A fiú egyenest Láp anyóhoz tartott, táncolt, dánok, mint ahogy szokott, de, bár most másik úton ment, mint először, megint ugyanahhoz a láphoz ért, amelyiken a keskeny palló volt. A palló nem ért végig, és mivel nem akarta bepiszkítani a cipőjét, átugrott a vizesgödör fölött a legközelebbi zsombékra.

Loccs! A zsombék nagyot loccsant, ahogy a legény ráugrott, és eltűnt. Fekete lyuk nyílt a helyén, ő meg repült, repült lefelé, mígnem egy csúf, sötét odúban találta magát. Előbb nem látott semmit, de aztán hozzá szokott a szeme a homályhoz, és meglátta a patkányt, amint fel-alá futkos, és kulcscsomót lóbál a farkán.

– Te vagy az, kedvesem? – mondta a patkány. – Isten hozott minálunk! Szép, hogy ilyen hamar eljöttél újra. Látom, türelmetlen vagy, pedig még egy kis ideig várnod kell, néhány apróság még hiányzik a kelengyémből. No de mire legközelebb eljössz, minden rendben lesz, ígérem.

Elébe tett tojáshéj tányéron mindenféle patkányételt, de bizony a fiúnak elment az étvágya, egy falatot se tudott lenyelni. Egyre azon törte a fejét, hogy szabadulhatna onnan, de ezt egy szóval se mondta.

– Látom, szeretnél már otthon lenni – mondta kicsivel azután a patkány. – Azon leszek, hogy mielőbb megtarthassuk az esküvőt, most pedig vidd magaddal ezt a gyapjúfonalat, aztán, ha felérkeztél, ne nézz körül, se hátra, csak menj egyenest haza, és útközben ezt mondogasd: „Előttem rövid, hátam mögött hosszú.”

„Csakhogy itt vagyok! – gondolta a fiú, mikor a lyukból kibújt. – Rám ugyan várhatsz ítéletnapig!”

Szokása szerint táncolt, danolt az úton, kezében a gombolyaggal, és bár a patkányodúra nem is gondolt már, akaratlanul ezt danolgatta magában:

*Elöttem rövid, hátam mögött hosszú,
előttem rövid, hátam mögött hosszú.*

Mikor a házuk ajtajához ért, hátrafordult, és látta, hogy több száz rőf finom gyapjúszövet nyúlik el ott a földön, ameddig a szeme ellát. Olyan finom, hogy nincs az a városi gavallér, akinek különb szövetből van a kabátja.

– Édesanyám, jöjjön ki hamar! – kiáltott be a házba a fiú. Az anyja kiszaladt, összecsapta a kezét, és majdhogy el nem ájult örömeiben, mikor a teméntelen sok gyönyörű szövetet látta. A fiú elbeszélte neki, hogyan szerezte, és mi minden történt vele. Az asszony felszabta a szövetet, csinos ruhákat varrt belőle mind a kettejüknek, a többit meg a városba vitte, és jó pénzért eladta. Most aztán vígan éltek, és a pénzükből mindenre jutott, kiszépítették a házat, udvart, az asszony maga is úgy megszépült öregkorára, olyan csinosan járt, hogy beillett volna úriasszonynak. De hát semmi se tart örökké. Egy reggel arra ébredt az asszony, hogy most már se pénz, se posztó. Nincs egy falat ennivaló a háznál.

– Eredj, édes fiam – mondta a fiának –, keress magadnak valami szolgálatot, láss valamilyen hasznos munkához, különben éhen halunk mind a ketten.

De a fiú azt mondta, hogy akkor már inkább feleségül kéri a Láp anyó lányát.

Az anyja nem is ellenkezett, annál kevésbé, mert az új, szép ruhájában ugyancsak szemrevaló legény volt a fia, nem hihette, hogy kikosarazzák. Megjavította, kimosta a holmiját, a fiú meg fogta az új cipőjét, és olyan fényesre suvickolta, hogy akárki megláthatta magát benne.

Útnak indult, de most nem a rövid utat választotta, jó nagyot került, mert a kis patkányt nem akarta látni, megelégette a farkcsóválását meg a sok fecsegését az esküvőről. Szépen, melegen sütött a nap, mint azelőtt kétszer. A fiú is éppen úgy szökdelt, danolt, de ahogy javában szökdél, danol, egyszer csak azon veszi észre magát, hogy megint ott van ugyanannál a lápos

rétnél, amelyiken a festett palló vezet keresztül. A palló nem ért végig, és mivel nem akarta bepiszkítani a cipőjét, átugrott a vizesgödör felett a legközelebbi zsombékra.

Loccs! A zsombék nagyot loccsant és eltűnt, fekete lyuk nyílt a helyen, a fiú meg repült, repült lefele, mígnem a csúf, sötét üregbe ért. Előbb megörült, azt hitte, nincs ott semmi, de aztán meglátta a patkányt, a farkára kötött kulcscsomóval, pedig jaj, de unta már szegényt!

– Jó reggelt, kedvesem! – mondta a patkány. – Látom, nem tudsz sokáig meglenni nélkülem, és ezért hálás is vagyok neked. Most már nem váratlak tovább, ne félj. Minden készen van, máris indulhatunk a templomba, esküvőre.

„Abból ugyan nem lesz semmi” – gondolta a fiú, de egy szóval se mondta.

A patkány füttyentett, mire az odút ellepték az egerek, patkányok. Hat jól megtermett patkány becipelt egy hosszú nyelű serpenyőt, két egér felugrott rá hátul lakáinak, kettő előreült kocsisnak, a patkány meg középen helyezkedett el a kulcscsomójával, körülötte a szolgálók ültek.

– Itt keskeny az út – mondta a fiúnak. – Gyere csak a kocsi mellett, kedvesem. Majd ahol kiszélesedik az út, ott felülhetsz mellém.

„No ez így éppen jó – gondolta a fiú –, csak felérkezzünk a földre, elillanok. Bottal ütheted a nyomomat!” De nem szólt egy szót se.

Ment a serpenyőkocsi mellett, ahogy tudott, hol négykézláb, hol kétrét görnyedve, mert keskeny és rossz volt az út, de ahol aztán kiszélesedett az útjuk, előreszaladt a fiú, és csak azt nézte, hogy lehetne kereket oldani. Akkor váratlanul megszólal mögötte egy kedves, csengő hang:

– No, itt már jó az út, ülj fel, édes mátkám!

A fiú megperdült a sarkán s még a szája is tátva maradt ámulatában. Gyönyörű hintó volt ott, hat fehér paripa elébe fogva, és a hintóban egy szép lány ült, olyan tündöklő szép, mint a nap, körülötte lánypajtásai, olyanok, mint a kedves, szelíd fényű csillagok. A lány királylány volt, a többiek meg a játszópajtásai. Valamennyiüket elvarázsolták, de a fiú megszabadította őket azzal,

hogy háromszor lement a patkányodúba, és nem mondott ellent, amikor az elvarázsolt királynő az esküvőt emlegette.

– Gyere már – mondta a királynő, és mikor kedvese melléje ült, továbbhajtottak, egyenesen a templom elé. Esküvő után a szép királynő azt mondta a fiúnak:

– Most előbb mihozzánk megyünk, aztán majd elküldünk a te édesanyáért.

„Szívesebben mennék haza anyámhoz, mint abba a csúf patkányodúba” – gondolta a fiú, de most se mondta ki, amit gondolt.

Egyszer csak megáll a hintó egy fényes palota előtt. Kiszálltak, bementek, és a lány azt mondta, hogy most már itthon vannak. Azután előállt egy hatlovas hintó, azt elküldték a fiú édesanyjáért, és mihelyt a szegény asszony megérkezett, kezdődött a nagy lakodalom. Tizennégy napig tartott, talán még most is tart; ha siettek, még jókor odaérhettek, és koccinthattok a vőlegénnyel, táncolhattok egyet a menyasszonnyal.

A KIRÁLY NYULAI

Volt egyszer egy ember, aki a gazdálkodásból már kiöregedett, és átadta földjét, házát a legidősebb családos fiának, ő maga meg a kisházban éldegélt. Volt még három legény fia, a legnagyobb Per, a középső Nils, a legkisebb Espen, de azt csak Hamujankónak csúfolták. Ezek a fiúk csak a napot lopták, mindennel elégedetlenkedtek, de a munkához nem fűlt a foguk. A legnagyobb fiú, Per, hallotta egyszer, hogy a király pásztort keres a nyulai mellé. Így szólt az apjához:

– Beállanék a királyhoz nyúlpásztornak, édesapám. Az éppen nekem való foglalkozás, mert kisebb embernél, mint a király, úgyse szolgálnék.

Az apja megmondta neki, amit gondolt, hogy nyúlpásztornak különb legény kell, olyan, aki frissen, fűgén mozog, nem álomszuszék. Szaladjanak csak szét a nyulak a világ minden tája felé, akkor majd megtudja Per, hogy hol lakik az Úristen! De a fiúnak nem volt maradása, fogta az iszákját, és nekivágott az útnak.

Ment, mendegélt, hegynek föl, völgybe le. Mikor már jó darabig ment, meglátott egy öregasszonyt, akinek egy fatuskóba szorult az orra. Mikor Per odaért hozzá, elnevette magát, majd megpukkadt, úgy nevetett. Hát még mikor látta, hogy rángatja orrával a tuskót az anyó.

– Mit nevezsz, te fajankó?! – kiáltott rá az öregasszony. – Inkább segíts kiszabadítani az orromat! Ezt a tuskót akartam széthasítani, és beszorult az orrom. Száz éve állok itt, próbálom kihúzni, rángatom, de hiába. És azóta nem volt egy falat se a számban!

De Per csak mulatott az anyó baján, és azt mondta neki, ha száz évig kibírta, hát bírja ki még száz évig, és azzal otthagya.

Szerencsésen eljutott a királyi udvarba, mindjárt meg is fogadták nyúlpásztornak. Azt mondták, nem nehéz szolgálat, enni-inni bőven kap, ráadásul még fizetséget is, ha beválik, de ha csak egy híja is lesz a jószágnak, huszonötöt vernek a talpára, és mehet, amerre szeme lát.

Nem is volt semmi baj, amíg az akolból a közeli legelőre terelte a nyulakat. De mikor déltájban felért velük az erdei rétre,

szétszaladtak, még hírmondó se maradt belőlük. Per utánuk vetette magát, futott, futott, de hiába. Lógó orral hazaballagott. Benézett az akolba, hogy hátha közben előkerültek a nyulai, de bizony egyet se látott. Rászánta hát magát, felment a palotába a királyhoz.

– Huszonöt botot a talpára, és menjen, amerre szeme lát! – mondta a király.

Per hát csúnyán megjárta a nyúlpásztorsággal.

Nem sok idő múlva a középső fiú, Nils is útra készülődött. Azzal állt az apja elé, hogy beállna a királyhoz nyúlpásztornak.

Az apja neki is megmondta, hogy nyúlpásztornak különb legény kell, nem olyan álomszuszék, aki csak mászik, mint tetű a kátrányos kefén. De a fiúnak nem volt maradása. Ő se járt se jobban, se rosszabbul, mint a bátyja. Mikor az anyókat meglátta, akinek a tuskóba szorult az orra, ő is kinevette és otthagya. A királyi udvarban mindjárt megfogadták nyúlpásztornak, de nem tudta megőrizni a nyulait, pedig eleget hajkurászta őket, kilógott a nyelve, mint forró nyári napon a juhászkutyáé. Aztán mikor este a nyulai nélkül állított be a király udvarára, ő is megkapta a huszonöt botot, és megmondták neki, hogy fel is út, le is út.

Telt-múlt az idő. Egyszer csak Hamujankó is az apja elé állt, és azt mondja neki, hogy elszegődne a királyhoz nyúlpásztornak. Az neki való munka lesz, csatangozhat erdőn-mezőn, számócát szedegethet, süttetheti hasát a nappal.

Az apja neki is megmondta, amit gondolt, hogy nyúlpásztornak különb legény kell, nem ilyen álomszuszék, és alighanem ő is úgy jár majd, mint a bátyái. Szaladjanak csak szét a nyulak a világ minden tája felé, majd megtudja Hamujankó, hol lakik az Úristen!

– Márpedig kisebb embernél, mint a király, én nem szolgállok – hajtogatta Hamujankó, és nem hallgatott a szóra. – Nyulat őrizni se nehezebb, mint kecskét vagy juhot.

Fogta az iszákját, és útnak eredt. Ment, mendegélt, hegynek föl, völgybe le, és amikor megéhezett, és éppen falatozni akart, odaért az anyókához, akinek az orra a tuskóba szorult. Illendően köszöntötte.

– Adj' isten, öreganyám! Hát te meg mit mívelsz, te szegény? Tán bizony az orrodát köszörülöd?

– Száz éve nem szólított öreganyjának senki – mondta az anyó. – Gyere, fiam, segíts már rajtam, és adj egy harapás ennivalót, mert száz éve már, hogy az orrom beszorult ebbe a tuskóba és azóta koplalok.

Hamujankó kettéhasította a tuskót, és ezzel megszabadította az öregasszonyt. Aztán megosztotta vele útravalóját, az anyó jó étvággal evett, az elemózsia nagyobbik fele neki jutott. Evés után megtörölte a száját, és így szólt a fiúhoz:

– Jótett helyébe jót várj. Fogd ezt a sípot, fiam, ez olyan síp, hogy ha az egyik végén belefújsz, szétszalad a világ minden tája felé, amit szét akarsz parancsolni, ha meg a másik végén fújsz bele, együvé gyűlik, ami szerteszaladt. És ha elveszítenéd, csak kívánnod kell, és a síp visszatér hozzád.

„No, ez aztán síp!” – gondolta Hamujankó, és szépen megköszönte az ajándékot.

Szerencsésen eljutott a királyi palotába, ott mindjárt megfogadták nyúlászornak; azt mondták, nem nehéz szolgálat, enni-inni bőven kap, ráadásul még fizetséget is, ha beválik, még az se lehetetlen, hogy a királylányt hozzáadják feleségül. De ha csak egy hija lesz a nyájnak estére, huszonötöt vernek a talpára, és fel is út, le is út.

„No, ez nem nagy dolog” – gondolta Hamujankó, és amíg az akolból a legelőre terelte a nyulakat, olyan szelídek voltak, akár a juhok. Hanem aztán az erdei réten, amikor a déli nap perzselni kezdte a hátukat, megbokrosodtak és eliramodtak, ahányan voltak, annyifelé. Hamujankó se volt rest, előkapta a sípját, belefújta, és ezt kiáltotta: „Uzsgyi, rajta, fussatok!” A nyulak meg szaladtak, mintha meg se akarnának állni a világ végéig. Aztán mikor egy szénégető boksához ért, megfújta a sípját a másik végén, és visszaparancsolta a nyulait. Egykettőre ott volt mind, felsorakoztak szép rendben, akár a katonák. „Ez aztán síp!” – gondolta magában a nyúlászor. Leheveredett a napos domboldalon, és aludt, amíg be nem alkonyodott. A nyulak kedvükre futkározhattak, csatangolhattak. Alkonytájt megint belefújta a sípjába, összeparancsolta a nyáját, és hazaterelte, mint juhász a juhait.

A király, a királyné meg a királylány már a tornácon álltak, várták a pásztort. Csodálkoztak ám, hogy egy se hiányzik a nyúlnyájából. A

király számolta, számolta, még a tíz ujját is segítségül hívta, de hiába, egy se hiányzott.

– Ez aztán a legény! – mondta a királylány.

Másnap Jankó megint az erdőbe terelte a nyulait. De alig hevert le nagy kényelmesen a szamócás domboldalon, látja, hogy jön a királyné szolgálója. Azért küldték utána, hogy tudja meg, milyen furfanggal tartja együtt a nyulakat. Hamujankó megmutatta a lánynak, mit tud a síp, belefűjt az egyik végén, arra eliramodtak a nyulak, aztán belefűjt a másik végén, és abban a pillanatban már futottak is vissza mindenünnen, felsorakoztak előtte, akár a katonák.

– Ez aztán síp! – mondta a szolgáló, és megkérdezte, nem adná-e el neki száz tallérért.

– Derék kis síp, annyi szent – mondta Hamujankó. – Hanem pénzért nem eladó. De ha minden tallért megtoldasz egy csókkal, megkaphatod.

A lány örömeiben két csókkal is megtetézett minden tallért.

Ám mikor a palotába ért, és oda akarta adni gazdáinak a sípot – hát se híre, se hamva. eltűnt, mert Hamujankó visszakívánta. Estefelé aztán látják, hogy jődögél a nyulaival, hazatereli a nyáját. Számlálta a király, számlálta, de bizony nem volt annak híja.

Másnap a királylányt küldték ki az erdőbe, hogy szerezze meg a nyúlpásztortól a sípot. Kedveskedett, édeskedett a királylány, csicssergett a fülébe, mint a madár, és kétszáz tallért kínált neki, ha a sípot odaadja, és azt is megmondja, mit kell tennie, hogy amit megvett, nála is maradjon.

– Pénzért nem eladó, mert nagyon derék kis síp – mondta Hamujankó –, de ha minden tallért megtoldasz egy csókkal, nem bánom, vidd el. Ha nagyon vigyázol rá, haza is érsz vele. Hogy aztán hogy őrzöd meg, *az már a te dolgod.*

A királylány előbb sokallta, amit a fiú a sípért kért, de végül megegyeztek, hiszen az erdőben senki se látja, senki se hallja őket.

– Isten neki – mondta, és leszámlálta a kétszáz csókot, mert a sípot mindenáron meg akarta szerezni. Hamujankó hát megkapta, amit kért, a királylány is megkapta a sípot, egész úton görcsösen szorongatta a markában. De mire a palotába ért, és meg akarta mutatni, üres volt a keze, eltűnt a síp.

Harmadnapon a királyné indult útnak, hogy elhozza a legénytől a sípot. Szentül hitte, hogy neki sikerül, ami a többinek nem sikerült. Pénz dolgában fukarabb volt, mint a lánya, előbb csak ötven tallért kínált, aztán apránként felment háromszázig, de a fiú azt mondta:

– Pénzért nem eladó ez a síp. Háromszáz tallérért szinte ingyen kapod. De nem bánom, a kedvedért odaadom. Csak azt kötöm ki, hogy minden tallér mellé adj egy cuppanós csókot.

A királyné nagy keservesen leszámlálta a pénzt. Bezzeg a csókot szívesen adta, azzal nem fösvénykedett annyira. Megkapta a sípot, jól eldugta és hazament. De mikor otthon elő akarta venni – hűlt helyét találta. eltűnt. A fiú pedig, mint engedelmes juhnyáját, úgy terelte haza a nyulakat.

A király bosszankodott.

– Látom már, magamnak kell a dolog végére járnom.

Másnap felkerekedett, és Hamujankó után ballagott az erdőbe.

Ugyanazon a jó napos helyen találta, ahol a szolgálója, a lánya meg a felesége alkudoztak vele. Ő is barátságos volt, nyájasan elbeszélgetett a nyúlpásztorával, az megmutatta a sípját, belefűjt előbb az egyik, aztán a másik végén, és a király mindenáron meg akarta venni tőle. Azt mondta, ezer tallért ad érte.

– Hát igen, derék kis síp, annyi szent – mondta Hamujankó. – Pénzért nem is eladó. Hanem látja Felséged azt a fehér kancát ott a nagy fenyő mellett a lápréten?

– Látom, hogyne látnám, hiszen az a Fehér, az én lovam. Talán csak megismerem.

– No, ha az ezer tallért ideadja Felséged, és ráadásul megcsókolja azt a kancát, elviheti a sípot.

– Nem kérhetnél valami mást érte; – kérdezte a király.

– Másként nem adom – mondta Hamujankó.

A király csak azt kötötte ki, hogy a selyemkendőjét ráteríthesse a kancára, amikor megcsókolja, és a legény ezt megengedte.

Mikor aztán minden megtörtént, odaadta neki a sípot.

A király előbb a bugyellárisába tette a sípot, aztán zsebébe dugta a bugyellárist, begombolta a zsebét, és úgy indult haza. De mikor otthon elő akarta venni a sípot, alig hitt a szemének – a nehezen szerzett jószág eltűnt, mintha sose lett volna ott. Estére pedig Hamujankó szépen hazaterelte a nyáját.

No, most aztán megharagudott a király, de nagyon. Dúlt-fúlt mérgében, amiért így lóvá tette valamennyiüket a sehonnai. Az ő s ípját, amit olyan drágán szerzett, kilopta a zsebéből!

– Halállal lakoljon a gazember! – mondta, és a királyné is úgy vélekedett, hogy az ilyen veszedelmes fickóval jobb mielőbb végezni.

Hamujankó maga viszont másképpen vélekedett. Úgy gondolta, hogy az ítélet igazságtalan, hiszen ő amit vállalt, azt teljesítette is. Bizonygatta, hogy nem vétett senkinek, védte az igazát, ahogy tőle tellett.

Végül is annyira megengesztelődött az öreg király, hogy azt mondta, megkegyelmez neki egy feltétellel: ha a nagy sörfőző üstöt csordultig telehazudja.

„No – gondolta Hamujankó –, ez nem lesz nehéz” – és mindjárt nekifogott, elbeszélte mindent töviről hegyire, ami történt vele azóta, hogy hazulról elkerült. Beszélte az öreganyóról, akinek az orra a tuskóba szorult, aztán egyszer csak félbeszakította a mondókáját:

– No, de hazudnom is kell már valamit, különben nem telik meg az üst.

Beszélt a sípról meg a szolgáról, aki száz tallért kínált érte, de ő még száz csókot is kért ráadásul, meg a királylányról, aki előbb nem akarta megcsókolni, hanem aztán mégis rászánta magát, mert az erdőben úgyse látja őket senki.

– Jaj, de hazudnom is kell már valamit, különben nem telik meg az üst – mondta hirtelen félbeszakítva a tulajdon szavát.

– Úgy látom, már színig van – mondta most az öreg király.

– Dehogysis! – ellenkezett a királyné.

A legény akkor a királyra térítette a szót meg a fehér kancára, amelyik a nagy fenyő mellett legelészett. És mivel a király erőnek erejével meg akarta szerezni a sípot, még azt is megtette, hogy...

– Engedelmet kérek – szakította félbe magamagát. – Valamit hazudnom is kell, ha azt akarom, hogy csordultig teljen az üst.

– Hagyd abba, elég már! – kiáltott a király. – Nem látod, hogy kicsurog?

Így aztán a király is meg a királyné is jobbnak látták, ha meghagyják Hamujankó életét, és nekiadják a lányukat meg a fele országukat.

Hamujankó pedig csak annyit mondott:
– Ez aztán síp, meg kell adni!

PÖTTÖM FRIKK, A HEGEDŰS

Volt egyszer egy szegény zsellér és annak egyetlen fia. Ez a fiú vékonydongájú, satnya gyerek volt, a növésben is elmaradt, semmilyen munkára nem foghatták. Frikk volt a neve, de mindenki csak Pöttöm Frikknek hívta.

A zsellérházban többet koplaltak, mint ettek, és a szegény ember mégiscsak szeretett volna valami szolgálatot keresni a fiának. Bejárta az egész környéket, megkérdezte minden háznál, hogy nem fogadnák-e meg a fiát pásztornak vagy mindenes cselédnek, de senkinek se kellett a cingár gyerekecske, kivéve a bírót. Az éppen előtte való héten kergette el a mindenes cselédjét, és nem kapott másikat helyette, mert senki se akart nála szolgálni. Az volt a híre, hogy nagy lator ökelme. No, a szegény ember úgy gondolta, hogy a semminél ez is több, megegyeztek. Koplalni nem is koplalt a fiú, de mást nem kapott a szolgálatért, mint az enivalót. Ruháról, fizetésről szó se volt. Aztán, mikor kitöltötte a három esztendőt, és el akart menni, a gazdája három ezüstgarast adott neki, azt mondta, kiadja egy összegben a fizetését, évenként egy garast számítva.

No, Frikk, aki soha életében pénzt nem látott, a három garasnak is örült. De azért megkérdezte, nem jár-e mégis valamivel több neki a háromesztendei munkájáért.

– Nem, dehogyis – mondta a bíró. – Többet kaptál, mint amennyi jár.

– No és a ruha? – kérdezte a fiú. – Ami rajtam volt, amikor beállottam, régen leszakadt rólam, és újat nem kaptam egy darabot se.

Igazat mondott, a ruhája csupa rongy volt, cafatokban lógott rajta.

– Megkaptad, ami az egyezés szerint dukál, és ráadásul még három garast. Nem tudom, mit akarsz. Végeztünk – mondta a bíró, de megengedte, hogy a konyhában valami kis útravalót kérjen. Akkor megmarad a pénze, ruhát is vehet magának, ha a várost útba ejti.

Frikk majd kiugrott a bőréből, úgy örült a három ezüstgarasának, minduntalan megtapogatta a zsebét, hogy ott van-e még.

Mikor már jó messzire haladt, és még azon is túl, egyszer csak keskeny sziklavölgybe ért, jobbról-balról meg előtte is járhatatlan. magas begyek meredeztek, út nem vezetett tovább. Ő meg szörnyen kíváncsi volt, mi lehet a hegyek túlsó oldalán, mindenáron el akart jutni oda.

Mit volt mit tenni, nekivágott a meredeknek. De hamar kifogyott belőle a szusz, sűrűn le kellett ülnie pihenni, és valahányszor megpihent, újra megszámolta a pénzét. Hanem aztán mikor a hegy legtetejére felkapaszkodott, hát semmi se volt ott, csak egy nagy, mohos hegyi láp. Pöttöm Frikk leült, hogy megnézzé, nem hiányzik-e semmi a pénzéből, de abban a pillanatban, honnan, honnan nem, előtte termett egy hórihorgas vén koldus. A gyerek úgy megijedt, hogy sírni kezdett.

– Ne félj, nem bántlak – mondta a hosszú vénember –, de adj egy garast, ha istent ismersz.

– Jóságos ég – sóhajtott a gyerek –, három garasom van összesen, és azon ruhát akarok venni.

– No, látod, én még szegényebb vagyok. Semmi pénzem nincs, a ruhám is még rongyosabb, mint a tiéd.

– Hát jó, nem bánom – mondta a gyerek, és odaadta az egyik garasát.

Aztán mikor megint ment egy darabon, és elfáradt, újra leült egy kőre, és ahogy felpillantott – újra ott állt előtte egy hórihorgas vénember, még hosszabb, még görbébb, mint az első volt. A legényke úgy megijedt, hogy kétségbeesetten sírni kezdett.

– Ne félj tőlem, fiam, én aztán igazán nem bántlak – mondta az öreg koldus –, csak egy garast akarok kérni tőled.

– Jóságos ég, hiszen két garasom van mindössze, és azon ruhát akartam venni a városban!

– Én még szegényebb vagyok, semmi pénzem nincs, a ruha is leszakadt rólam, látod – mondta az öreg.

Pöttöm Frikk nem tehetett mást, azt mondta:

– Hát jó, nem bánom – és odaadta neki az egyik garasát a kettő közül.

Aztán megint ment jó darabon, és mikor elfáradt, megpihent. De még egyet szusszanni se ért rá, megint elébe toppant egy hosszú-hosszú, csúnya vénember. Olyan magas és sovány volt, hogy a

gyerek hátrább-hátrább hajtotta fejét, ahogy felnézett rá a magasba, és mikor látta, hogy milyen éktelen hosszú ember, és milyen rongyos, rémületében sivalkodni kezdett.

– Ne félj, én aztán igazán nem bántlak, fiam. Szegény koldus vagyok, és egy garast akarok kérni tőled, más semmit.

– Jóságos isten! – kiáltotta a gyerek. – Egy árva garasom van mindössze, és azon ruhát akartam venni.

– No, látod, akkor hozzám képest gazdag vagy, mert nekem semmi pénzem nincs, a ruhám még rongyosabb, mint a tiéd.

– Hát jó, nem bánom – sóhajtott Pöttöm Frikk, és odaadta az utolsó garasát. „Így most már mind a hármatoknak van valamitek – gondolta magában –, csak nekem nincs semmim.”

De akkor megszólalt a vénember:

– Látod, fiam, amiért ilyen jó szíved van, teljesítem három kívánságodat, mert tudd meg, hogy nekem adtad mind a három garasodat, én voltam az első meg a második vénember, akivel találkoztál, csak más-más alakot öltöttem mindig, hogy ne ismerj rám.

Frikk gondolkodott egy darabig, hogy mit is kívánjon. Végül így szólt:

– Mindig szerettem a hegedűszót meg a táncot, vigasságot. Ha igazán megkaphatom azt, amit szeretnék, hát egy olyan hegedűt kívánok, hogy mihelyt megszólaltatom, táncra perdüljön, aki élő teremtés a közelben van, ha kétlábú, ha négylábú.

– Meglesz – mondta az öreg –, bár ami azt illeti, elég hitvány kívánság. A másik két garasodért majd ügyesebben kívánj.

– Mindig szerettem a vadászatot, célbalövést – mondta a gyerek.
– Ha megkaphatom, amit szeretnék, hát egy puskát kívánok, de olyant, hogy akármilyen messzi van is, amit célba veszek, eltaláljam vele.

– Meglesz, de ez is elég csipcsup kívánság, ami azt illeti. Az utolsó garasodért majd igyekezz ügyesebben kívánni – intette az öreg.

– Mindig szerettem a jókedvű, szíves embereket, és arra vágytam, hogy azok is kedveljenek engem. Ha megkaphatom, amit szeretnék, hát azt kívánom, hogy az első kérésemet senki se tudja megtagadni.

– No, ez már ügyesebb kívánság – bólintott a vénember, és azzal eltűnt a szeme elől. A gyerek pedig lefeküdt aludni, és reggel leballagott a hegyről a hegedűjével meg a puskájával.

Ahogy a városkába ért, egyenest a boltshoz ment, és egy öltözet ruhát kért tőle. Aztán lovat kért az egyik tanyán, a másik helyen meg szánkót, a harmadikon bundát, és első szóra megkapta, amit kért, még a legfösvényebb gazda se mondott nemet neki. A vége az lett, hogy Pöttöm Frikk lovas szánkón hajtott faluról falura, mint valami uraság.

Mikor már jó ideje kocsikázott így, egyszer csak szembejön vele az úton a bíró, akinél valamikor szolgált.

– Adj’ isten, gazduram! – mondja Pöttöm Frikk, megállítja a szánkót, és megemeli a kalapját.

– Adj’ isten! – köszön vissza a bíró. – De mikor voltam én a te gazdád?

– Ejnye, hát nem emlékszel rám? Három évig szolgáltalak három garasért – mondta Frikk.

– Hű, az áldóját, de fölvitte dolgodat az isten! Aztán hogy lett belőled ilyen nagy úr, mi?

– Hát csak úgy.

– És olyan mulatós vagy, hogy a hegedűt is magaddal viszed az útra?

– Igen, mindig szerettem a táncot, vigasságot. De ezt a puskát nézd meg, ez még többet ér. Amire célzok veled, azt leszedi, ha mégolyán messze van is. Látod azt a szarkát ott a fenyőfa csúcsán, a nagy mocsáron? Fogadjunk, hogy lelövöm innen, ahol vagyok!

A bíró szívesen fogadott vele, feltette volna a házát, lovát is, meg száz tallért még ráadásnak, mert bizonyosra vette, hogy olyan messzire a világ legjobb puskájával se lehet löni. De Frikk beérte annyival, hogy ha megnyeri a fogadást, a bíró odaadja neki, ami pénz nála van az utolsó garasig, és elhozza a zsákmányt. Eldurrant a lövés, a szarka lebukfencezett a fáról, a bíró meg inalt, ahogy bír, árkon-bokron át, mocsárban gázolt, bukdácsolt, felvette a madarat, hogy odavigye a legénynek. De Frikk még alaposabban meg akarta táncoltatni ökelmét, állá alá kapta a hegedűt, és húzta a talpalávalót, a bíró meg táncolt a mocsárban meg a túskebokrok között, végül

már sírva kérte, hogy könyörüljön rajta, ruhája ronggyá szakadt, majdnem pucéron maradt.

– No, így már jó – mondta Pöttöm Frikk, a hegedűs. – Most éppen olyan rongyos vagy, mint ahogy engem eleresztettél annak idején a szolgálatból. Most már elmehetsz békével, csak előbb add ide, ami pénz nálad van, hiszen lelőttem a madarat.

Mikor a városba érkezett, egy fogadóba szállt Pöttöm Frikk, hegedült, és aki csak ott volt, táncolt, mulatott, ő maga is tejbenvajban fürdött, mert senki se tudta megtagadni az első kérését.

Aztán egyszer csak betoppantak a törvényszolgák, és meg akarták fogni. A bíró tudniillik bevádolta, azt mondta, hogy Frikk megtámadta őt az országúton, kifosztotta, és hajszálon múltott, hogy meg nem ölte. Frikket tüstént halálra ítélték, de ő nem ijedt meg, minden bajra tudott orvosságot. Előkapta hegedűjét, és húzta, a törvényszolgák meg táncoltak a nótájára, addig ropták, amíg el nem kerültek a földön, és akkor már csak tátogtak, mint hal a szárazon. Másnap katonaságot küldtek érte, de a katonák is éppen úgy jártak, mint a poroszlók. Frikk addig táncoltatta őket, amíg ő maga bele nem fáradt a hegedülésbe, az pedig nem egyhamar volt.

De a vége mégis az lett, hogy éjszaka, álmában rátörtek és megfogták. Éppen csak annyi ideje maradt, hogy a hegedűjét felkapja, és már vitték is, egyenest az akasztóházhoz. No, Frikk nem búsult egy szikrát se, tudta, hogy a hegedűt senki el nem veheti tőle, ha ő nem akarja; és amíg a hegedű a kezében van, nagy baj nem érheti. Töméntelen sok nép gyűlt össze a vesztőhely körül, mindenki látni akarta a veszedelmes útonállót, aki a bírót majdnem lelőtte. Ott volt a bíró is, persze alig várta, hogy felkössék Frikket, amért őt csúffá tette, és a pénzét elszedte. Sokára-valahára odaértek a poroszlók Pöttöm Frikk-kel, az meg úgy tett, mintha lábát is alig tudná emelni a gyengeségtől. Mikor az akasztófa alá értek vele, és fel kellett mennie a létrán, minden fokon megpihent. Aztán a legfelső létrafokon leült, és megkérdezte, nem játszhatna-e el egy nótát, hiszen az utolsó kívánságát a legnagyobb zsványinak is teljesíteni szokták.

Erre csakugyan nem mondhattak nemet még a törvény szigorú emberei se. Csak a bíró lármázott, végül már rimánkodott:

– Jajjaj, csak azt ne tegyétek! Ne engedjétek, hogy csak ujjával is érintse a hegedűt, mert akkor végünk van!

És mikor látta, hogy hiába beszél, arra kérte a poroszlókat, hogy őt kötözzék meg. No, jó, a bírót odakötözték a nyírfához, amelyiknél állt. Pöttöm Frikk pedig álla alá kapta a hegedűjét, és ahogy rákezdte, táncra kerekedett, aki élő teremtes csak volt a közelben, kétlábúak, négy lábúak egyaránt. Táncolt a pap meg a kántor, a jegyző meg a végrehajtó, a bíró és a hóhér. Bokáztak a kutyák, macskák, malacok. De senki se járt olyan rosszul, mint a bíró: cafatokban lógott a bőr a hátáról, még a húst is leszedte helyenként a kemény nyírfakéreg, mert táncolt őkelme megkötözve is, hiába nem akart.

Pöttöm Frikk, a hegedűs meg szépen lesétált a létrán, egy ujjal se bántotta senki, már csak azért se, mert nem volt, aki az ujját mozdítani tudta. Mehetett, ahová akart, a puskájával meg a hegedűjével, és attól fogva boldogan, békességben élt, amíg meg nem halt, mert az első kérését senki se tudta megtagadni.

PEER GYNT

Élt a régi világban, a Gudbrand-völgyben egy híres-nevezetes vadász, Peer Gynt. Örökösen a hegyeket járta, medvét, farkast, vaddisznót lőtt, mert abban az időben még sokkal nagyobb erdőségek voltak, ahol megbújhatott az ilyen veszedelmes vad. Történt egyszer, hogy ősz vége felé, amikor a hegyi szállásokról már régen hazahajtották a jószágot a pásztorok és pásztorlányok, Peer Gynt megint nem nyughatott, a hegyekbe, vadon erdőkbe kíváncszott. Mire a pásztorokunyhóhoz felért, ahol meg akart szállni, koromsötét volt, egyarasznyira se látott az orra elé. Ráadásul kutyái is éktelen ugatásba kezdtek, úgyhogy megborsódzott a háta, pedig nem volt ijedős természetű. Egyszer csak belebotlik valamibe, és ahogy odanyúl, érzi, hogy hideg és síkos, mint a gyík vagy béka, de sokkal nagyobb. Hogy ott van a kunyhó előtt, abban bizonyos volt, az utat nem véthette el, hiszen úgy ismerte azt a környéket, mint a tenyerét.

– Ki ez itt? – kérdezte, mert mikor hozzáért a kezével, mintha megmozdult volna az a valami.

– Ej, hát a Görbe – felelte egy hang a sötétből. No, Peer Gynt ezzel se lett okosabb. A trollfajzattal sokszor volt ugyan dolga, mert ahol érte, pusztította őket, de ilyen nevűt nem ismert közöttük. „Pedig ez úgy beszél – gondolta –, a nevét is úgy mondja, mintha elvárná tőlem, hogy legalább hírből ismerjem. No, mindegy, ha mégolyan otromba nagy jószág is, valahol csak vége van, el tapogatózom mellette odáig, ahol megkerülhetem, úgy majd csak bejutok a kunyhóba.”

Ment egy darabon, de odább megint belebotlott valamibe.

– Ki ez itt? – kérdezte újra.

– Ej, hát a Görbe – felelte az előbbi hang.

– Nem bánom én, ha görbe vagy ha egyenes, csak eressz be a házba! – dohogott Peer Gynt, mivel most már látta, hogy körbe-körbe topog, az a valami a kunyhó köré tekeredett. De úgy látszott, véletlenségből eltalálta, mit kell mondania, mert ezekre a szavakra a Görbe megemelkedett, odább mozdult, és Peer bemehetett a pásztorokunyhóba.

Benn éppen olyan sötét volt, mint kinn, úgy kellett kitapogatnia a falat, a fal mellett botorkált tovább, hogy a sarokba letegye a puskáját, tarisznyáját. Egyszer csak megint érzi, hogy valami van ott, hideg és síkos, mint a gyík vagy béka, de sokkal nagyobb.

– Ki ez itt már megint?! – kiáltott rá.

– Ej, hát ki lenne? A nagy Görbe! – felelték a sötétből, és akárhová nyúlt, akárhová lépett, mindenütt beleütközött. „No, ha kinn is ez a Görbe van, meg idebenn is, hát én nem jó helyen vagyok itt – gondolta. – Különben majd teszünk róla, hogy ne legyen mindenütt láb alatt, eltakarítjuk az útból.”

Fogta a puskáját, és kiment, eltapogatózott odáig, ahol a fejét érezte.

– Hadd tudjam végre, miféle szerzet vagy – kérdezte.

– Ej, hát én vagyok az Etne-völgyi nagy Görbe – felelte a hatalmas troll. Peer Gynt most már tudta, kivel van dolga, és azt is tudta, hogyan kell cselekednie, ha végezni akar vele. Két golyót eresztett villámgyorsan egymás után a koponyája kellős közepébe.

– Lőj még egyszer! – biztatta az ördögfajzat. De Peer nem ment lépre, tudta, hogy a harmadik golyó visszapattanna rá.

Füttyentett a kutyáinak, aztán megfogták a kimúlt ördögfajzatot, és elvonszolták az útból. Körös-körül a buckák, sziklák között, mindenütt vinnyogtak, röhögtek. Így csúfolták a vadászt:

– Peer Gynt is húzta, de nehezét a kutyákra bízta!

Másnap reggel megint vadászatra indult Peer Gynt. Alig ment egy darabon, meglátott egy asszonyt, amint kecskéit, juhait terelgeti a hegygerincen. De mire odaért, eltűnt az asszony is meg a nyája, ahelyett nagy medvecsorda volt ott.

„Ejnye – gondolta magában Peer –, medvecsordát is most látok először, mióta eszemet tudom.” Abban a pillanatban a medvékből vadkanok lettek, és eltűnt az egész falka, csak egyetlenegy maradt ott.

Egy bucka mögül ezt vinnyogták:

Juj, kandisznó, most jársz rosszul!

Peer Gynt van itt mordályostul!

Peer most már bizonyosan tudhatta, amit addig is gyanított, hogy az ördögfajzatok incselkednek vele, új meg új alakot öltenek magukra,

hogy őt megijesszék vagy megtévesszék. Gyorsan célzott, lelőtte a vadkant. Körös-körül a hegyi réten csúfondáros vihogás hallatszott.

Peer lehúzta a vadkan bőrét, levágta a fejét, a többit meg elásta a görgetegen, a kövek alá. De a bőrt meg a fejet magával vitte. Hazamenet egy jól megtermett rókával találkozott.

– Ne te ne, kövér báránycám, hova futsz; – visították egy buckáról.

– Peer a mordályt kukkra tartja, fuss, ha tudsz! – hallatszott a túlsó hegyoldalról, mert Peer abban a pillanatban vállához emelte a puskát, célzott, és lepuffantotta a rókát. Azzal is úgy bánt el, mint előbb a vadkannal, bőrét, fejét magával vitte, és mikor hazaért, a kunyhó bejárata fölé szegezte a két állatfejet. Tudta, hogy ha ezt meglátják az ördögfajzatok, nem mernek odatolakodni.

Azután tüzet rakott, és feltette a levest főni, de olyan rettenetes füst volt, hogy majd megvakult, ki kellett nyitni a tenyérszellőzőablakot. Abban a nyomban ott termett egy trollfickó, és bedugta hosszú orrát a lyukon, olyan hosszú orra volt, hogy felért a kürtőbe.

– Ez aztán orr, ilyen se láttál még! – dicsekedett.

– Ez aztán leves, ilyen se ettél még! – mondta Peer, és orrára öntötte az egész fazék levest. No, az ördögfickó gyorsabban húzta vissza az orrát, mint ahogy odatolta, menekült keserves óbégatással. Körös-körül a buckákról, halmokról meg nevettek a baját:

– Levestazorrodra! Levestazorrodra!

Most egy ideig csend volt, de nem sokáig. Akkor megint robogást, zsvajgást hallott Peer. Kinézett, és egy medvefogatot látott, a trollok feltették a kocsira a nagy Görbét, az Etne-völgyi öreg manót, és elhajtottak vele a hegyekbe, hogy ott tisztességgel eltemessék. Míg Peer az ajtóból utánuk nézett, leereszkedett a kéményen egy veder víz, és eloltotta a tüzet. Vaksötétségben maradt, és körös-körül minden zegből-zugból röhögtek, csúfolták:

– Most Peer is szorul majd, mint a pásztorlányok!

Peer fogta a puskáját, tarisznyáját, füttyentett a kutyáinak, belakatotha az ajtót, és elindult észak felé, a pásztorszállásra, mert tudta, hogy ott még van három lány. Mikor felhágott a hegyre, ahonnan ellátott a kunyhóig, mintha lángok csaptak volna fel ott.

Ugyanabban a pillanatban farkasfalka állta el az útját. Jó néhányat lelőtt, a többi megfutott. De ahogy odaért a szállásra, vastag sötétség volt kinn is, benn is, még tűzfény se szűrődött ki az ajtóresen. Az ajtóban őrt állt egy ördögfajzat, arra rálőtt, de ezúttal elvétette a lövést, a fickó megfutott. A konyhából a lányok kiáltozása hallatszott; éppen jókor érkezett a segítségükre, három emberalakot öltött troll hajkurászta a pásztorlányokat, kettő közülük félholt volt az ijedségtől, de a harmadik, akinek – mint a faluban mondták – „hiányzott egy kereke”, nem félt a manóktól, azt mondta, jöjjenek csak, majd ő megregulázza őket.

Az ördögfajzatok, mihelyt észrevették, hogy Peer Gynt a szobában van, üvöltöztek, óbégattak, kékre-zöldre verték egymást a sötétben, azt hitték, Peer Gyntet ütik. Egyik a kéményen bújt ki, másik az ablakon, harmadik az ajtón – és menekültek eszeveszetten.

Peer Gynt hazakísérte a három pásztorlányt a faluba, mert most már a világ minden kincséért se maradtak volna ott a hegyi szálláson.

Peer Gynt is hazament a maga falujába, a Gudbrand-völgybe, de megint nem sokáig nyugodott. Karácsony előtt ismét útra kerekedett. Hallotta ugyanis – és az ilyenféle híreket sohase eresztette el a füle mellett –, hogy a Dovre-hegyen, egy tanyán csak úgy nyüzsögnek a manók minden karácsonyeste, annyian gyűlnek oda, hogy a gazda kiszorul a házból, be kell kéredzkednie valamelyik szomszédjához.

„No, oda ellátogatok” – gondolta Peer, mert kedvét lelte az ördögfajzatokban. Rongyos koldusnak öltözött, aztán előszólította kuckójából a kedves medvéjét, mert volt egy szelíd medvéje, és most azt akarta magával vinni útitársul. Tarisznyájába tett mindent: tűzőárat, szurkos fonalat, sörtekefét – ő tudta, mire kell neki, és elindult a Dovre-hegyi tanyára. Mikor odaért, megkérdezte a gazdát, nem fogadná-e be éjszakára, mert nincs hol meghálnia. Az összezsapta a kezét:

– Jóságos isten! Még hogy én szállást adjak valakinek! Hiszen jómagam is kiszorulok a házamból minden karácsonyeste! Ördögfajzatok tanyája ez, csak úgy hemzsegnek itt!

Peer fogadkozott, hogy ő kitakarítja onnan a manókat. Addig beszélt, míg a gazda beeresztette, még a disznóbőrt is odaadta neki

az ágya előtt, mert Peernek arra is szüksége volt a tervéhez. A medve a kemence mögé heveredett, Peer meg előszedte tarisznyájából a cipésszerszámot, kellékeket, és az egész disznóbőrből egy nagy cipőt szabott, ügyesen megvarrta, és madzag helyett jó erős kötelet fűzött bele, mégpedig úgy, hogy körül a szélét is összehúzhatta egyetlen rántással. Két tekerőfát is hozott a tarisznyájában, azokat is kikészítette maga mellé a padkára, hogy kéznél legyenek. Éppen jókor, mert jöttek is már a manók, nagy kurjongatással, hegedűszóval, betódult az egész sereg a szobába, és úgy viselkedtek, mintha otthon volnának. Egyik asztalhoz ült, nekiesett a lakomának, másik táncra kerekedett, de soknak nem kellett a gazdasszony főztje, békát, kígyót sütöttek maguknak a parázs felett, mert az a trollok kedves étele. De kevés idő múlva észrevették a nagy cipőt, valamennyien fel akarták próbálni, és persze tülekedtek, taszigálták egymást, egy se várt sorára. Peer Gynt csak azt várta, hogy mindnek a cipőben legyen a fél lába, akkor villámgyorsan megrántotta a kötelet, összehúzta a szélét, a kötelet meg feltekerte a fára-, és így szerencsésen megfogta az egész ördögsereget. Most kidugta az orrát a medve is a kemence mögül, megérezte a pecsenyeszagot.

Egyik ördögfickó odakiáltott neki:

– Kell-e kolbász, komám? – és egy békát, úgy forrón, ahogy a parázs közül kivette, a medve tátott szájába hajított.

– Karmolj, pofozz, Talpas! – biztatta Peer Gynt a mackóját, de biztatni se kellett, úgymint felmérgezte a gonosz tréfa. Nekiesett a rusnya fajzatnak, karmolta, pofozta, amelyiket érte. Peer meg a tekerőfával csapott közéjük. No, a manók nem várták meg, amíg valamennyiüknek betöri a fejét, ugráltak fél lábon kifelé, menekültek, amilyen szaporán tudtak. Peer Gyntnek maradt a jó karácsonyi vacsora, ott töltötte a két ünnepet is, vígan élt, evett, ivott, henyélt.

Jó néhány évvel később történt, ugyancsak karácsony előtt való napon, hogy a gazda fát vágott az erdőn az ünnepi sütésfőzéshez. Egyszer csak látja, hogy kidugja fejét a fák közül egy troll.

– Megvan-e még a fehér cicuskád, gazda? – kérdi messziről, mintha nem merne közelebb jönni.

– Megvan, hogyan volna – feleli az ember. – Kilencet kölykezett tavalyelőtt, és a fiai mind nagyobbak, erősebbek nálánál.

– No, akkor hozzád nem jövünk többet, ne is várj bennünket! – kurjantott a manó, és visszabújt a sűrűbe.

Attól fogva színét se látták az ördögfajzatoknak a Dovre-hegy környékén. Békességük volt a pásztorlányoknak, és a magányos tanyákon is békességben ünnepelhették a karácsonyt. Peer Gynt nevét pedig mindmáig emlegetik, nemcsak azon a vidéken, de egész Norvégiában.

A HÁROM KÁRÓKATONA

Élt egyszer a Rost-szigeten egy szegény halászember, Isak. Semmije se volt, csak a halászcsónakja meg a két kecskéje. A kecskéket a felesége etette, vagyis inkább tengette, összeszedte nekik a halbelet meg a pár szál száraz fűvet, amit a kövek között talált. Gyerekekkel bőven megáldotta őket az ég, és az egyik jobb étvágyú volt, mint a másik. Isak mégse panaszkodott a sorsa ellen, ha az Úristen így rendelte, hát így van jól – mondta. Mindent elviselt volna türelemmel, csak az bántotta, hogy szomszédja örökösen zaklatja, nem hágy neki békét. Gazdag ember volt a szomszéd, és a jó csónaktelelő helyet irigyelte Isak kunyhója alatt, a parton, arra fáj a foga, és el akarta üldözni onnan a szegény és népes családot.

Egy napon Isak megint a csónakjában ült és halászott. Alig két mérföldre lehetett a parttól, amikor hirtelen sűrű, sötét köd fogta körül, és olyan bösz vihar kerekedett, hogy ha nem könnyít a hajón, nem zúdítja vissza a tengerbe a halat, amit fogott, okvetlen felborul, és ott pusztul ő maga is. De még teher nélkül se volt könnyű a vitorlázás. Isak birkózott a tornyos hullámokkal, ügyesen kormányozta a törékeny alkalmatosságot, hol kerülgette a hullámokat, hol meg hátukra kapott, és vitette magát, sokszor már azt hitte – nincs tovább, még egy szempillantás, és elnyeli a feneketlen mélység. Mikor már öt vagy hat órája birkózott a haragos tengerrel, azzal biztatta magát, hogy most már okvetlen partot kell érnie, ha nem előtte, hát mögötte, ha jobbról nem, hát balról okvetlen felbukkan valamelyik sziget a sok közül. De azt leshette. És a vihar még jobban dühöngött, mint addig, a köd még feketedett. Így aztán nem gondolhatott mást, mint hogy megfordult a szél, vagy – ami még sokkal rosszabb – ellenkező irányba kormányoz, kifelé a nagy tengerre. Mert akármerre nézett, mindenütt csak a végtelen hánykódó tenger volt körülötte. Akkor pedig mindennek vége.

Egyszer csak gonosz vijjogást hall a hajó orrtökeje felől. Szentül hitte, hogy maga az ördög ül ott, és őt búcsúztatja gonosz énekszóval. Isten oltalmába ajánlotta feleségét és gyerekeit, most már nem kételkedett, hogy ütött az órája. Ahogy ott imádkozott, valami feketeség bukkant ki előtte a ködből. De csak három madár

volt, három fekete kárókatona ült egy úszó szálfán. Isak abban a pillanatban már el is repült mellettük, a hullám nagyot taszított rajta. Hányódott tovább, hosszú órákig. Éhes is volt meg fáradt, szemét is alig bírta nyitva tartani. Félig aludt, a kormány nyelét szorongatva, és ki tudja, mi történik vele, ha éppen akkor homok csikorgását nem hallja. Arra aztán megéberedett Isak, de meg ám, nem kellett kidöngölnie szeméből az álmod! A csónak fenekét súrolt, és orrával a part fövényébe fúródott. A nap is áttört a ködön, Isak ámulva nézte a kies tájat. A dombok, hegyek tövüktől tetejükig zöldek voltak, a lejtőkön szépen gondozott rétek, szántók ragyogtak, ahogy a nap rájuk sütt. Orra olyan édes illatokat érzett, friss fű és virágok csábító illatát, mint még soha, mióta eszébe jutott.

„Hála a jó istennek, most akkor révbe értem – gondolta –, mert ez Ut-Röst, más nem lehet.” Árpaföld nyújtózott mindjárt ott előtte a parton, a kalászkok nagyok, tömöttek, nem olyanok, mint amelyeket addig látott. Az árpaföldön keresztül keskeny ösvény vezetett fel a domboldalra, egy gyepfedelű kunyhóhoz. A kunyhó tetején aranyszarvú kecske legelészett, tőgye akkora volt, hogy tehénnek sincs különb. A ház előtt, egy háromlábú széken kék ruhás öregember ült, pipával a szájában, szakálla a mellét verte.

– Szerencsés jó estét, Isak! – köszöntötte, amint meglátta.

– Adjon isten! – felelte Isak. – Tán bizony ismer kegyelmed?

– Az könnyen meglehet. Persze itt akarnál meghálni Ut-Röstön ma éjszaka, mi? – kérdezte, és Isak a maga módján felelt:

– Bizony, betérnék valahová, ahol befogadnak. Nem válogatok, jó nekem a legjobb is.

– Csak a fiaimmal lesz baj. Nem állhatják az emberszagot. Találkoztál velük idejövet?

– Nem láttam én senkit, apám, csak három kárókatonát, egy uszadék szálfán ültek és rikoltoztak.

– No, azok a fiaim voltak.

Kiverte pipáját, és a vendégét a házba tessékelte.

– Eredj be addig is, bizonyosan megéheztél, megszomjaztál.

– Köszönöm a szívességet, öregapám – mondta Isak.

De ahogy a kis öreg kinyitotta előtte az ajtót, majdhogy földre nem gyökerezett a lába. Ilyen pompát, ilyen kápráztató ragyogást álmában se látott. Az asztal megterítve százféle jóval: tejfeles

pogácsa, őzpecsenye, ismeretlen halak, májpástétom sziruppal, sajttal, egész hegyek perecből rakva meg sör és méhsör, pálinka – volt ott minden, ami szemnek-szájnak kedves. Isak evett, ivott, amennyi belé fért, de a tálakon meg se látszott, az üvegekből, korsókból se fogyott ki az ital. A házigazda nem sok kárt tett az ételekben, szólni se szólt sokat, de mikor hirtelen lármát, dörömbölést hallottak kintről, felállt és kiment. Kis idő múlva visszajött, vele volt a három fia is. Isak összerezzen, mikor meglátta őket, de az apjuk nyilván beszélt a fejükkal, mert megjuhászodtak, barátságosan közeledtek hozzá, és mivel ő felkelt az asztaltól, át akarta adni a helyét, biztatták, hogy üljön csak vissza, igyék most már velük is, amint illik. Isak előbb szabadkozott, azt mondta, eleget evett, ivott, nem kér többet, hanem aztán mégis engedett az unszolásnak, leült velük poharazni. Iszogatták a pálinkát, de a sört, méhsört se vetették meg, abból is hörpintgettek közbe-közbe.

Összebarátkoztak, jól elbeszélgettek, és a fiúk invitálták, hogy jöjjön majd velük egyszer-kétszer nagyhalászatra, legalább vihet valamit a feleségének, gyerekeinek, amikor hazautazik.

Első alkalommal iszonyú viharba kerültek. A fiúk közül egy a kormánynál ült, a hajó hátuljában, a másik az evezőpadon, a harmadik meg a vitorlát kezelte. Isak a vizet hányta ki a hajóból egy irdatlan nagy vederrel, csak úgy szakadt róla a veríték. Repültek, mint az eszeveszettek, a vitorlát nem kötötték be, akárhogy tombolt a szél. Ha színig telt vízzel a hajó Isak buzgólkodása ellenére, felsiklatták egy hullámhegyre, úgyhogy hátul csak úgy dűlt, zuhogott belőle a víz, és mikor leszánkáztak, száraz volt megint. Aztán, hogy valamennyire csendesedett a vihar, nekifogtak halászni. Hegyekben állt a hal mellettük, alattuk, a vasmacskát se tudták kidobni. Az ut-röstiek, ahogy kivetették a horgot, már húzták is fel a halat, egyiket a másik után, megállás nélkül. De Isak a saját szerszámát használta, és bár a hal pedzette az ő horgát is, mindig elszabadult róla, egyetlenegy se fogott. Mikor már nem fért több hal a hajóba, hazavitorláztak a gazdag zsákmánnyal. Az ut-rösti legények kiharították és felterítették száradni a rudas szárítókra a halat, Isak meg elpanaszolta a nagyszakállú házigazdának, hogy járt. Hiába pedzette a hal a horgát, mire kihúzta volna, elillant. Az öreg azt mondta, sebjaj, legközelebb majd ő ad neki szerszámot, azzal több

szerencséje lesz. Úgy is történt. Mikor megint kiereszkedtek a tengerre a halászok, Isak éppen annyit fogott, mint az ut-röstiek, három rudas szárító tele lett azzal, ami a zsákmányból őt illette.

Hanem aztán mégiscsak vágyakozni kezdett az otthona után, és hazakészült. Mikor elbúcsúztak, az öreg egy nyolcevezős csónakot ajándékozott neki, még meg is rakta liszttel, lucernával és más hasznos portékával. Biztatta, hogy jövőre, mikor megint seregestül jönnek, oda a Lofot szigetekre a norvég halászok, látogasson el hozzájuk, elvárják. Meg azt is mondta, hogy mikor majd Bergenbe viszi a halát eladni, Isak tartson vele, alighanem jobb árat kap, mint ha csak maga árulja.

Isak megkérdezte, hogy talál oda Ut-Röst szigetére, mert bizony azt se tudja, keletnek vagy nyugatnak kormányozzon-e, ha oda akar jutni.

– Indulj a kárókatonák után – felelte az öreg –, azt nézd, merre repülnek, akkor egyenesen ide vitorlázol.

Isak hajóra ült, de mikor hátranézett – csak a nagy tenger volt körülötte, ameddig szeme ellátott; a sziget eltűnt nyomtalanul.

Aztán mikor eljött az ideje, hogy a szárított halat Bergenbe vigye, hát egy olyan hajó állt az öbölben a házikója alatt, amelyet álmában se látott még. Az eleje a végétől két kiáltásra volt: ha a kémlelő, aki elöl állt a hajó orrában, hátra akart kiáltani valamit a kormányosnak, az nem hallotta meg, ezért középre is ültettek egy embert, az árboc tövébe, hogy az tovább adja a kiáltást. De meg így is teli torokkal kellett hogy kiáltsanak. Az Isak halát a hajó elejébe rakták, ő meg a szárítókról hordta nyalábszámra, de ha mégannyit lehordott is a hajóra, kunyhója előtt a szárító éppen olyan tele volt, mint előbb, új halakkal rakódott meg csodálatos módon.

Bergenben csakugyan töméntelen sok pénzt kapott a haláért, vett egy új hajót, teljes felszereléssel meg halászszerszámot és egyebet, ami a magaféle embernek kell. Késő este, mikor már indulni akart a bergeni kikötőből, feljött a hajójára az ut-rösti öreg, és arra kérte, hogy ne feledkezzen meg a gazdag szomszéd özvegyéről, árváiról, mert maga az ember odaveszett egy halászaton. Szerencsét jóslt Isaknak, és a hajóról is mondott valamit:

– Ami áll a hajón, erősen áll, ne féltsd.

Ez annyit jelentett, hogy van valaki a hajón, akit nem látnak, és ha baj van, hátát nekifeszíti az árbocnak, hogy ki ne tépje a szél.

Isaknak valóban szerencséje volt attól fogva, és tudta, minek köszönheti ezt. Mikor télire partra húzták a hajót, és fedél alá állították, sohase felejtett el gondoskodni arról, aki a hajóját őrzi, mindig juttatott neki egy jó falatot, egy korty italt. És karácsony estéjén muzsikaszót, vidám kurjongatást, tánc és mulatozás zaját hallhatta a csónakszínből, aki arra járt, meg azt is láthatta, hogy tündöklő fény árad ki a telelő hajó ablakain.

SUHANÓ, A NYOLCLÁBÚ TÁLTOS

Az idők kezdetén történt, nem sokkal azután, hogy Odin és két testvére megteremtették a világot. Mindent bölcsen elrendeztek égen és földön, kijelölték az óriások lakóhelyéül a Világszélét, megépítették a maguk nemzetségének, a fényes isteneknek az Égi Birodalmat, a Világközepe pedig az emberek földje lett. Ámde az óriások a messzeségből is örökösen fenyegették az emberlakta földet, sőt mi több, a fényes istenek sem élhettek békességben tőlük. Ezért aztán nagyon megörültek, mikor egy különös idegen állított be hozzájuk, építőmesternek mondta magát, és ajánlkozott, hogy olyan hatalmas várfalat épít, amelyet nem ronthat le az óriások ereje. Három telet adjanak neki, azalatt elkészül a munkával, mondta. És azt se titkolta, hogy busás jutalmat kíván a nagy szolgálatért: nem kevesebbet, mint a legszebb istenasszonyt feleségül és a napot meg a holdat az égről.

Az istenek tanácskozássra gyűltek, de nem volt könnyű eldönteni, mitévők legyenek. Úgy vélték, túlságosan nagy árat követel az idegen, és volt, aki azt ajánlotta, hogy inkább mondjanak le a pompás várfalról. Ám akkor felszólt a szép arcú, de ármányos Loki, aki maga is félig-meddig óriások ivadéka volt, de megesküdött Odinnak, hogy ha az istenek maguk közé fogadják, őket fogja szolgálni, és megtagadja óriás-atyafiságát. Most azt ajánlotta, hogy egyezzenek meg az építőmesterrel, de két feltételt szabjanak neki: már ezen a télen építse fel a várat, és senki se segítsen neki munkájában. Ha az utolsó téli nap estéjén csak egyetlenegy kő is hiányzik, a mester elesik a jutalomtól, és nem bonthatja le, amit addig megépített.

Loki tanácsa tetszett, meg is kötötték az egyezséget az idegennel, ünnepélyes szertartások közepette, számos tanú előtt, és mind a két fél esküvel fogadta, hogy állja, amit vállalt.

A mester csak annyi engedményt kért, hogy lova segíthessen neki, és ezt a kérését teljesítették. De ugyancsak megdöbbenek, mikor látták, mekkora sziklaköveket rak lova hátára a nagy tudományú idegen, és már az első téli nap estéjén hegymagasságban áll az építőkö a majdani várfal előtt, a tágas

téren. A ló kétannyit végzett, mint a gazdája, és látni lehetett, hogy meg se érzi a roppant terhet.

Gyorsan nőttek, vastagodtak a falak, büszke bástyatornyok emelkedtek, és mikor már csak három nap volt hátra a télből, az istenek örömet aggodás váltotta fel. Bánni kezdték, hogy odaigérték a legszebb istennőt a félelmes idegennek, és még jobban sajnálták tőle a napot meg a holdat. Annak idején, amikor beállított az építőmester, és felajánlotta segítségét az óriások ellen, jóformán meg se gondolták, mit vállalnak, csak a fenyegető veszedelemből szabaduljanak. No meg titokban talán azt is gondolták, hogy az idő mindennek mestere, addigra majd csak kieszelnek valamit. De hiszen ha kopaszon marad az ég, fabatkát se ér az egész teremtett világ! Majdnem egyre megy, csúffá teszik-e, vagy átengedik az óriásoknak. Bajban voltak bizony, esküjüket nem szeghetek meg, és a feltételt sem teljesíthették.

Az utolsó előtti napon, amikor már csak a várkapu hiányzott, megint összegyűltek az istenek, és kutatták, firtatták, hogy is történhetett, ami történt. Loki maga se tagadhatta, hogy neki volt a legnagyobb része benne: az ő tanácsára fogadták el a kemény feltételeket, és ő volt az, aki elhitette, ékesszólóan bizonygatta, hogy semmi baj nem származhat abból, ha a ló segít a gazdájának.

Most már gyanús volt előttük Loki buzgólkodása. Hátha nem is becsületes építőmester a nagy tudományú idegen, hanem az óriások közül való! Hátha azért dolgozik ilyenkor, télen, mert az egyetlen, akitől az óriások félnek, a nagy erejű Thor isten, most messze keleten jár! Márpedig ha így van, hát a drága áron szerzett várfalban se bízhatnak!

Mindenképpen végére akartak járni a dolognak, és addig faggatták, szorongatták az Ármányost, amíg kivallotta az igazat. Ő bizony mindent tudott kezdettől fogva, hátuk mögött összeszűrte a levelet az ellenséggel. Vallomásával kezükre is adta magát. Az istenek törvényt láttak, és mindjárt kimondták fejére az ítéletet: az esküszegő halállal lakoljon – hacsak jóvá nem teszi bűnét, ki nem eszel valamit holnapig, hogy az építőmester elessék jutalmától.

Loki fogadkozott, hogy elhárítja fejükről a bajt, akármibe kerül is neki. A fényes istenek ezúttal bíztak a szavában, tudták, hogy a

maga bőre drága neki, és ha azt kell megmentenie, fortélyá megkettőződik, senki túl nem tehet rajta.

Az építőmester aznap is megrakta lovát az erdőben, és már haza akarta fuvarozni a hegymagas rakományt, amikor egy szép kanca szökött elő a sűrűből, és rányerített az ő ménlovára. A hatalmas mén felkapta fejét, visszanyerített, és egyetlen rántással elszakította a hámistrángot, repült a kanca után – a roppant sziklakövek szanaszét görögtek. A mester egész éjszaka hajkurászta lovát, de nem találta még a nyomát se. Kevés idővel azután a kancának csikója született, mégpedig nem akármilyen lovacska, hanem nyolclábú, ködszínű tálto. Ezen nincs mit csodálkozni, hiszen a kanca, amelyik a mént elcsábította, nem volt más, mint maga az Ármányos. Ezt a csejt ravaszkodta ki, hogy a halált elkerülje.

Az építőmester az elvesztett időt nem tudta pótolni, felvirradt az első tavaszi nap, és a várkapu még üresen tátongott. Mikor látta, hogy oda a jutalom, tajtékozott, tombolt, mint a bőszen fenevad. Ezzel elárulta volna titkát akkor is, ha Loki már két nappal azelőtt le nem leplezi. Mert az óriások fortélyosak, értenek a szemfényvesztéshez, sokféle alakot öltenek, olykor tetszetősét is – de haragjukban elárulják magukat.

Az utolsó pillanatban, mikor a nekibőszült óriás már-már összetörte nemcsak a várfalat, de azt is, amit a fényes istenek maguk építettek, hazaérkezett a nagyerejű Thor, Odin hatalmas fia, és bűvös kalapácsával fejbe sújtotta a dühöngőt.

A nyolclábú, ködszínű mén pedig, a Suhanó, Odin lova lett, és attól fogva hűségesen hordozta az istenek és emberek urát sziklán, bozóton, vadon sűrűjén, hegyek és tengerek felett, akár a suhanó szél.

THOR ÉS A VILÁGSZÉLI KIRÁLY

Thor, a Mennydörgő, akit a Föld Fiának is neveztek, sohase pihent sokáig otthon, az istenek palotájában. Tél közeledtével útra kelt, hogy a fagy és sötétség uraival, a jötunokkal éreztesse erejét. Egy ilyen útján furcsa és emlékezetes kalandja volt.

Abban az évben a leghatalmasabb jötunt, a Világszéli királyt akarta meglátogatni. Felkerekedett, és mint máskor is, kebelébe dugta kalapácsát, és Lokival, az Ármányossal, elindult az óriások földjére. Befogták a két hatalmas bakkecskét, Fogvicsorgatót és Fogcsikorgatót, felkaptak a Thor kocsijára, és hajtottak, akár a szélvész, egészen napestig. Akkor betértek egy paraszthoz, és szállást kértek éjszakára. Thor levágta a két bakkecskét, bőrüket lenyúzta, és a tűzhely mellé tette. Mikor a kondérban megfőtt a hús, asztalához invitálta a háziakat, a gazdát meg a feleségét és a fiát, lányát, de meghagyta nekik, hogy a csontokat dobálják a bőrökre.

A gazda fia egy hátsó combot kapott, lerágta a húst, és nagyon szerette volna a velőt is kiszopni. Az Ármányos észrevette ezt, és titkon odasúgta neki, hogy vágja ketté a csontot. A fiú úgy is tett. Aztán kiszopogatta a velőt, és a csontot a többihez dobta, a kecskebőrökre. Vacsora után lefeküdtek, de Thor kora hajnalban felkelt, fogta bővös erejű kalapácsát, a Zúzót, és megvarázsolta vele a kecskebőröket. A két bak nyomban feléledt, felállt, de egyik sántított a hátsó lábára. Thor megnézte, és tüstént látta, mi baja, azt is tudta, hogy csak a háziak valamelyike lehet a vétkes. Megmarkolta kalapácsát úgy, hogy keze fején a bütykök egészen kifehéredtek, két szemöldöke összefutott, és majdnem elfödte a szemét, de az a kicsi, ami látszott, villámot lövellt a parasztra. Meg is ijedt szegény, majd elvágódott rémületében. Jajgatott az egész háznép, rimánkodtak, hogy vegye el mindenüket kárpótlásul, csak életüknek kegyelmezzen. A Föld Fia, mikor rémületüket látta, megsajnálta őket, annál is inkább, mert gyanította, hogy az Ármányos találta ki a rossz tréfát. Azt mondta, hogy a fiút meg a lányt magával viszi, bírság fejében a vétkükért, de sem azoknak, sem az öregeknek nem lesz bántódásuk. Úgy is történt. Gyorslábú,

a fiú, és Gyorskezű, a lány, attól fogva hűségesen szolgálták Thor istent, és elkísérték minden útjára.

A bakokat hát otthagyták, és mentek, most már négyen együtt, az óriások földjére. Átkeltek a mély tengeren, és a túlsó partján vándoroltak tovább, zord sziklák, jéggel borított hegyek között, embernek lakhatatlan, de a jötunoknak annál kedvesebb tájakon.

Gyorslábú vitte a Mennydörgő tarisznyáját, de csínján kellett bánni az elemózsiával, mert a kietlen vidéken nemigen találtak ehetőt. Estére egy vadon erdőbe értek a fáradt vándorok, és körülnéztek, hol húzódhatnának meg éjszakára. Ahogy nézelődnek, meglátnak valami kunyhóformát. Ajtaja olyan széles, mint maga a ház. No, ez éppen jó lesz nekünk – gondolták és bementek. Kényelmesen elfértek mind a négyen, le is feküdtek, és azon nyomban elaludtak. Thor éjfél tájt hirtelen felriadt. Rengett alattuk a föld, és a ház fala is erősen dülöngélt. Felverte kenyeres pajtásait, hogy biztosabb helyet keressen nekik. Akkor vették észre, hogy jobbról, középen egy kis oldalház nyílik. Az Ármányos mindjárt bebújt oda a két emberivadékkal, de Thor kiült az ajtóba, kalapácsát készen tartva, hogy ha kell, megvédje magát és útitársait.

Közben, míg ott őrködött, furcsa zúgást, dübörgést hallott, el nem tudta gondolni, mi lehet. De mihelyt megvirradt, egyszeribe kitalálta: valamivel odább egy ember feküdt a fák alatt – éppen nem kicsiny termetű –, az horkolt olyan erősen. A Mennydörgő összébb húzta derekán a bűvös övét, amely megkettőzte erejét, és fél lábbal előrelépett. A jötun – mert az volt a hatalmas horkoló – felébredt a neszre, és nyomban talpra állt. Igaz-e, nem-e, de azt mondják, ez egyszer a Mennydörgő nem merte ütésre emelni kalapácsát, ahelyett nevét, kilétét tudakolta az idegennek.

– Mérmondi a nevem – felelte az, és illett is rá a név, mert ugyancsak sokat mert a szájával. Aztán végigmérte szemével a Mennykőhajítót, és így folytatta beszédét: – Téged nem is kell hogy kérdezzek, Thor vagy, látom, a Nagyerejű. De hova hurcoltad a kesztyűmet?

Kinyújtotta kezét, és fölvette a kesztyűt. Thor most látta, hogy az volt az éjjeli szállásuk. Az oldalház meg, ahová a földrengés elől bújtak, a kesztyű hüvelykje. Mérmondi most megkérdezte, elfogadja-e őt útitársul, és a Mennydörgő, mivel restelt nemet mondani, azt

felelte, hogy jó, menjenek együtt, csak előbb faljanak valamit. Az óriás leült, kioldozta tarisznyáját, és nekilátott a falatozásnak. Thor meg az emberei is megreggeliztek úgy-ahogy, bár egyik se mondhatta, hogy jóllakott. A maradékot aztán az óriás a maga tarisznyájába rakta, mindent együvé, ügyesen bekötözte, és vállára vetette.

Most már hát mentek tovább. Elöl az óriás, nagy léptekkel, ők négyen meg utána, szaporán emelgetve lábukat. Mikor beesteledett, az óriás odaadta Thornak a tarisznyát, hogy csak egyenek, amennyi jólesik, de ő nem vacsorái, inkább alhatnék, majd leragad már a szeme. Mutatott nekik egy vén tölgyfát, hogy annak a tövében jó helyük lesz, aztán odább ment, végigdőlt a földön, és nyomban elaludt, hallották a horkolását.

Thor leült, és ki akarta oldozni az elemózsiás tarisznyát, de – furcsa, ami furcsa – egyetlen csomót se tudott kibogozni, se a szíjakon nem tudott tágítani. Restellte a dolgot emberei előtt, és persze gyanította, hogy az óriás valami suskust csinált. Nagyon megharagudott, odament hozzá, két kézre fogta kalapácsát, és lesújtott az alvó fejére. A jötun felébredt, és álmosan dunnyogta:

– Ejnye, hát ez mi volt? Falevél hullott rám? – aztán, hogy Thort ott látta, megkérdezte, vacsoráltak-e már, és nem akarnak-e végre ők is aludni.

Thor azt felelte, hogy éppen most készülnek lefeküdni. Távolabb húzódtak, egy másik fa alá, de – mi tűrés-tagadás – bizony egyikük se merte behunyni a szemét. Éjféltajt, mikor az óriás megint olyan erősen horkolt, hogy az erdő harsogott bele, felkelt a Mennydörgő, és odament hozzá. Ezúttal feje búbjára sújtott.

– Ej, mi ez már megint? Makk potyog a fáról? – kérdezte Mérmondi, majd Thorhoz fordult: – Hát te? Még ébren vagy? Nem feküdtetek le?

A Nagy erejű sietve hátrább húzódtott, és olyasmit mondott, hogy ő is felébredt valami neszre, de se baj, hiszen csak éjféltre jár, eleget alhatnak reggelig. Magában pedig eltökélte, hogy még egy próbát tesz, mivel három az igazság, de aztán odábbállnak, Mérmondival nem akar többször találkozni.

Visszafeküdt a helyére, a fa alá, és várt. Majdnem pirkadt már, mire az óriás megint úgy horkolt, ahogy kellett, és Thor odamehetett

hozzá. Most halántékon vágta, teljes erejéből.

A jötun felült, végighúzta arcán a tenyerét, és bosszúsan dörmögte:

– Ejnye, a mindenit! Madarak ülnek itt épp a fejem fölött? Vagy mi potyogott rám? – aztán Thorra nézett, mintha csodálkoznék, hogy ott látja. – Nicsak, már felkeltél? Hiszen alig pirkad... Különbözik okosabb, ha szedelőzködtök, a Világszéi vára, ahová igyekeztünk, nem messze van ide, de a ti kurta lábatoknak elég nagy út lesz. És mondanék valamit neked, Thor. Hallottam, mikor egymás között beszélte, hogy én ugyancsak nagyra nőtem. De tudd meg, jó, ha előre tudod: a Világszéi király udvarában nálamnál nagyobb embereket láttok majd. Éppen azért okosabban teszitek, ha visszafordultok, vagy – ha már semmiképpen se akartok letenni szándékotokról – hát legalább fogadjátok meg a tanácsomat, és ügyeljétek a nyelvekre ott a Világszéi udvarában. Ismerem őt, és tudom, hogy nem szeret nagy szavakat hallani ilyen kis legénykék szájából. Én most elválok tőletek, északon van dolgom, itt a hegyeken túl, ti meg keletnek fordultatok, arra visz az utatok.

Azzal vállára dobta tarisznyáját, hátat fordított, és nagy léptekkel elindult. Thor és kenyeres pajtásai utána néztek, amíg csak el nem tűnt a görgetegen, a hatalmas kőtuskók között. De szerencsés utat aligha kívántak neki, ámbár úgy illett volna. És a jó tanácsát se fogadták meg: nem fordultak vissza, hanem egyenest keletnek tartottak, a fagy és sötétség földjére. Vagy félnapi járás után megláttak egy várat. Köves pusztaság szélén állott, és éktelen magas volt, egészen a hátuk közepéig kellett hajtani fejüket, hogy a teteje felett el tudjanak nézni. Odamentek, de mivel a kapu zárva volt, a rácsvasak között furakodtak keresztül. Benn a palota ajtaját szerencsére nyitva találták, beléptek egyenest az ivócsarnokba. Kétoldalt a hosszú padokon olyan Mérmondi-forma nagy, behemót emberek ültek, azok előtt nem álltak meg. Mindjárt látták, hogy a király is ott van. Szemközt, a keskeny falnál ült a díszhelyen. Elébe járultak, és annak rendje-módja szerint köszöntötték, de a hatalmas Világszéi rájuk se hederített. Előbb végignyalta fogát, mivel éppen evett, aztán így gúnyolta a Mennydörgőt:

– Messziről jött utas ritkán szól igazat, azt mondják. De mégis megkérdezlek, hogy ki vagy, mert amíg tulajdon szádból nem

hallom, el nem hihetem, hogy Thor, a Nagyerejű, ilyen kurta lábú legény. No de hát az se lehetetlen, hogy több vagy annál, amennyit mutatsz. És hadd hallom, milyen készséggel dicsekedhettek. Mert itt, az én udvaromban csak azt tűrjük meg, aki egyben vagy másban kitűnik a többi közül.

Ármányos leghátul állott, mégis ő felelt a jötun királynak:

– Evésben, azt hiszem, túlteszek mindenkin, és ezt meg is mutatom, ha akarod.

– Szép tudomány, ha csakugyan érted – bólintott a király. – Majd mindjárt meglátjuk.

Odaintette egyik emberét a padról, és megkérte, hogy mérkőzzék az Ármányossal gyorsévésben. Behoztak egy hússal rakott teknőt. Loki az innenső végéhez ült, a Világszéli embere meg a túlsóhoz, és evett, ki milyen szaporán tudott. A teknő közepén találkoztak. Akkorra az Ármányos mind lerágta a húst a csontokról, de a másik oldalon eltűntek a csontok is meg a teknő maga – a jötunok evőbajnoka mindent felemésztett. Senki se tagadhatta, hogy az a győztes.

A király most Gyorslábú felé bökött a fejével, és megkérdezte, hogy hát az a legényke miben tűnik ki.

Gyorslábú azt felelte, hogy kész párost futni akárkivel, akit a vár ura kijelöl.

– Jól futni dicséretes dolog, nem mondom – dörmögte a házigazda. – De nagyon bízol az inadban, fiam, ha itt nálunk győzni remélsz. No, lássuk, mire még.

Felállt a díszhelyről, és végigment a pádimentumon. Jó futópálya volt kinn, a vár előtti kopár téren. Odaintett egy fiatal legényt, és megparancsolta neki, hogy fusson párost a vendégükkel. Nekieredt mind a kettő, de a jötun király embere alaposan elhagyta Gyorslábút, úgyannyira, hogy a célnál megfordult, és szemberugaszkodott vele.

Akkor így szólott a király:

– Ha győzni akarsz, Gyorslábú, másodszor jobban igyekezz. Ámbár igaz, ami igaz, jó lábod van, náladnál futósabb még nem járt itt minálunk.

Elkezdtek a második kört, de mikor a másik legény már visszafordult, Gyorslábú még jó nyíllövésre volt a céltől. A király újra megdicsérte, és azt mondta, hogy ámbár ezek után nemigen bízik

már a győzelmében, csak fussanak még egyszer. Úgy is tettek, és Gyorslábú most még jobban elmaradt, a pálya közepén se volt még, mikor a másik már visszafelé jött. Akik a versenyt végignéztek, mind úgy vélekedtek, hogy kár többször próbálkozniuk.

A vár ura most Thorhoz fordult, és megkérdezte, hogy hát ő, akinek tetteivel olyan nagyra vannak az emberek meg a fényes istenek, miben tudós.

Thor azt felelte, hogy az iváshoz ért valamennyire, és most amúgy is szomjas, kész versenyt inni akármelyikkel a jelenlevők közül.

A király bement a házba, és valamit mondott a pohár mesterének, mire behoztak egy ivószarut. Azt a vendég kezébe adta, és így szólt:

– Ez a mi rendes ivóedényünk. Jó ivónak az számít közöttünk, aki egy hajtásra kiüríti. Van, akinek kétszer kell a szájához emelni, de olyan gyenge ivó, aki harmadszorra ne végezne vele, az én házamban még nem akadt.

Thor megnézte a szarut. Hosszúnak hosszú volt, igaz, de szélessége nem veszedelmes. Nekifohászkodott, és nagyokat kortyintott, azt hitte, egy hajtásra kiüríti, de mikor kifogyott a szusza, és elvette szájától az edényt, jóformán meg se látszott, hogy ittak belőle.

– Érted az ivást, mit tagadjuk – bólogatott a király –, ámbár sose hittem volna el senkinek, ha magam nem látom, hogy Thor, a Nagytorkú, csak ennyit győzzön.

A Mennydörgő nem szólt, újra nekifogott, és nyelte az italt hatalmas kortyokban, de a szaru vége csak nem akart olyan magasra emelkedni, mint szeretne volna. És mikor elvette szájától, hát még annyival se apadt benne az ital, mint előszörre. Éppen hogy ki nem lötyt, ahogy odább mozdította az edényt.

– Mi az, Thor, tán bizony kíméled magadat? Egy korttyal se iszol többet, mint jólesik; – kérdezte a Világszéli király. – Pedig ugyancsak iparkodnod kell, ha most, harmadszorra, ki akarod üríteni. És annyit máris mondhatok, hogy – hacsak más játékokban jobban ki nem tünteted magad – itt nálunk kisebb lesz a híred, mint otthon, az istenek palotájában.

Megharagudott erre Thor, szájához emelte a szarut, és ivott teljes erejéből. Ezúttal volt is valami kis látszatja az igyekezetének.

Mikor megelegette, visszaadta az edényt, és többet nem ivott, hiába kínálták.

– Az ivásban nem vagy olyan nagy, mint hittük – mondta a király –, magad is látod, hogy velünk nem mérkőzhetsz.

– Csudálnám, ha otthon vagy akárhol másutt kevesellnék, amit egy italra itt most felhajtottam – felelte Thor, bosszúságát türtőztetve.

– De majd próbálkozom más játékokban is; halljuk, mit ajánlasz.

– Látod azt a macskát? – kérdezte a király, és a terem túlsó végébe mutatott. – Itt nálunk a pelyhes állú legénykék játszadoznak vele, felemelgetik a földről, erejüket próbálják rajta. Nem merném ezt a játékot ajánlani neked, ha nem látnám magam szemével, hogy kisebb vagy a hírednél.

Jóformán végig se mondta, odaszaladt hozzájuk a nagy, szürke macska. Thor fél kézzel megmarkolta a hasa alatt, és megemelte. A macska fújt, hátát görbítette, de ő nem eresztette el, nyomta feljebb, feljebb, karját magasra nyújtva, míg az állat egyik hátsó lába végre elvált a földtől. Ennyit elért a Nagyerejű, de többre nem ment.

– Hát igen – bólintott a ház ura –, gondoltam, hogy nem bírsz vele. A macskám meglehetősen nagy, Thor meg kicsi és kurta lábú hozzáánk, jötunokhoz képest.

– Ha természetemre kisebb vagyok is, nem érek kevesebbet, mint ti! – csattant fel Thor. – Kiállók birokra akármelyiketekkel, mert most már haragszom.

A király végignézett a hosszú padokon, és megcsóválta a fejét:

– Nem látok itt olyant, akinek ez ne volna gyerekjáték. De várj csak, behívom a dajkámat, azzal kiállhatsz. Letepert már nem egyet, aki náladnál semmivel se volt hitványabb legény.

Hívni se kellett, már ott volt az öregasszony, akit emlegetett.

A Világszéli megkérte, hogy álljon ki birokra a vendégükkel, és elkezdődött a különös viadal. Mennél nagyobb erővel támadott Thor, annál keményebben megvetette lábát az öregasszony, és a gáncsoláshoz is értett. Kemény tusa volt, de nem tartott sokáig. Thor hamarosan fél térdre esett. Akkor odalépett hozzájuk a jötun király, és rájuk parancsolt, hogy hagyják abba, elég volt a birkózásból. Különben is későre jár, inkább vacsoráljanak, aztán feküdjenek le, szívesen ad nekik szállást éjszakára.

Úgy is történt. Megvacsoráltak, lefeküdtek, és reggel a vendégek csendben felöltöztek, búcsútanul akartak távozni. De mikor éppen indulóban voltak, benyitott a házigazda, és azt mondta, hogy nem ereszti el őket étlen-szomjan. Asztalokat hozatott, bőséges reggelit tálaltatott eléjük, a vendéglátásban nem volt hiba. Evés után kikísérte őket egészen a várkapun kívülre, és ott megkérdezte a Mennydörgőtől, hogy örömeire szolgált-e a világszéli kirándulás.

Thor nem szerette cifrázni a szót, ami szívéen, az volt a nyelvén most is, kimondta kereken:

– Becsületemet nem gyarapítottam itt. S hogy ennek örülnék, azt úgyse hinnéd el, még ha mondanám, se.

A király furcsán végignézte előbb, mintha nem tudná, mit feleljen. De aztán elszánta magát.

– Most, hogy már kívül vagy a kapumon, nem bánom, tudd meg az igazat – mondta. – De ide nem teszed be a lábad többször, amíg én élek és parancsolok. Most se tette volna be, ha tudom, hogy ilyen nagy az erőd. Hajszálon múlt, hogy rettentő hajba nem döntöttél bennünket. Megcsaltam a szemedet, Thor, elámítottalak. Én voltam, akivel az erdőben találkoztál. A tarisznyát is azért nem tudtad kioldozni, mert vaspántokkal kötöztem össze. Háromszor fejbe sújtottál, és nem az erőmnek köszönhetem, hogy még élek, hanem annak, hogy mi, óriások, a varázsláshoz is értünk. Látod azt a roppant sziklát ott? Három mély bevágás van benne, az egyik mélyebb, mint a másik kettő. A te kalapácsod nyomai. Azt a sziklát tartottam a fejem fölé, csak te nem láttad. És szemfényvesztés volt a többi is, a játékok mind. Kísérőd nagyon éhes volt, és szaporán falta az ételt. De a villám tűzével nem mérkőzhetett, pedig a *Villám* ült a teknő másik végénél. Az meg, akivel a te embered párost futott, a *Gondolat* volt. A gondolat gyorsaságával a leggyorsabb láb se versenyezhet. És mikor ittál, és úgy láttad, hogy nem fogy az edényből a sör, hát csak bámultuk a csodát. Hiszen a szaru vége a tengerbe ért. Most, ha arra mentek, láthatod majd, hogy apadt a vize, *apályt* csináltál a tengeren. De még jobban megijedtünk, mikor a macskát emelgetted. Tudd meg, hogy az a macska a *Világsárkány* volt, aki körüléri és tartja a kerek földet, amíg farka végét a szájába fogja. De mikor te olyan magasra nyújtottad a karodat, hogy majdnem az égig értél, kicsibe múlt, hogy szörnyűsége bajt nem

csináltál. És bámulatos volt a birkózás is, mert nem született még, és nem is születhet soha senki, akit az öregség, az idő le ne győzne. Dajkám, akivel küzdöttél, a mindeneket legyűrő *Idő* volt, nem más. Én most búcsúzom, Thor, elválnék, és mind a kettőnknek jobb lesz, ha nem találkozunk többet, ne is próbálj meglátogatni. Érték a szemfényvesztéshez, és ilyen vagy olyan módon megvédem magamat és országomat, nem vehetsz erőt rajtunk.

Thor, ahogy ezt hallotta, megmarkolta és ütésre emelte kalapácsát, de a jötun király eltűnt. Akkor megfordult, hogy visszamenjen, és összerontsa a várat, de annak is csak hült helye volt. Zöld vetések hullámozottak ott, ahol az imént még a Világszéli király magas tetejű palotája állott. Erre aztán leeresztette kalapácsát a Föld Fia, és elment útjára.

SVÉD ÉS SVÉD-LAPP MESÉK

AZ ÜVEGHEGY

Élt egyszer egy király, aki a vadászatot tartotta az egyetlen és igazi mulatságnak. Nem volt nagyobb öröme, mint ha egy nagy vadat elejthetett. Naphosszat járta az erdőt a kutyájával meg a sólymával, és legtöbbször nem is hagyta cserben a vadászszerencse; egyszer azonban mégis cserbenhagyta, s már beesteledett, mikor zsákmány nélkül, rosszkedvűen lovagolt haza. Váratlanul egy törpét pillantott meg, de az nyomban a sűrűbe menekült előle.

A király utána vetette magát, és hamarosan utolérte a törpét. De nagyon elcsodálkozott – s volt min csodálkoznia –, mert a törpe bizony furcsa szerzet volt. Csúnya kis szörny, égnek álló seprűhajjal, félrőfös fülekkel. És meg nem szólalt volna semmi áron, akárhogy nógatta a király. Nem szólt egy szót sem, se jót, se rosszat. A királynak amúgy is elég rossz kedve volt a sikertelen vadászat miatt, de a törpe szótlansága még jobban felbosszantotta. Megparancsolta embereinek, hogy fogják meg, és őrizzék, nehogy kereket oldjon. Nemsokára haza is tértek a furcsa vadászzsákmánnyal.

– Tartsd a törpét az udvaron egy ketrecben – tanácsolták a királynak az emberei –, hadd lássa ország-világ, hogy nincs több olyan vadász, mint te. De erős lakatot tetess a ketrecbe, hogy ki ne jöhessen, mert gonosz és alattomos jószág ez!

A király sokáig hallgatott, és végül így szólt:

– Jól van, majd így teszek. Ha kiszabadul a kis vadember, nem az én hibám lesz. De esküszöm, halál fia, aki kiereszti, még ha tulajdon gyermekem volna is a bűnös!

A király másnap reggel, amint felébredt, deszkákat, léceket, gerendákat hozatott, és hamarosan felépült a kis faházikó vagy inkább ketrecféle az udvaron. Vastag gerendákból ácsolták össze, hogy ne lehessen betörni, csak a fal közepén hagytak egy kis nyílást, ahol be lehetett kukucskálni, és be lehetett adni az ennivalót.

Ebbe bezárta a király a törpét, és a kulcsokat magához vette. Ott kellett ülnie a kis vadembernek éjjel-nappal egy helyben, az emberek pedig jöttek, ki gyalog, ki szekéren, hogy megbámulják. De soha senki nem hallotta, hogy zúgolódna, siránkozna, vagy akár csak egy árva hangot is kiejtene.

Így tartott ez jó ideig. Akkor háború tört ki, s a királynak el kellett mennie csatába. Elbúcsúzott a királynétól.

– Rád bízom országomat, népemet – mondta búcsúzóul –, és ígérd meg, hogy ügyelsz a vademberkére, éjjel-nappal őrizteted, nehogy megszökjön, amíg én távol vagyok.

A királyné megígérte, hogy úgy tesz mindent, ahogy férjeura parancsolta, a király pedig átadta neki a házikó kulcsait. Aztán hajóra szállt, és elvitorlázott a seregével messze-messze, idegen országba.

A királyi párnak egyetlen gyermeke volt, egy kicsi fiú. A király távolléte alatt egyszer az történt, hogy a kis királyfi, amint az udvaron jött-ment, futkosott, a törpe ketrece mellett labdázni kezdett az aranyalmájával, s addig dobálta, amíg az beesett a kis nyíláson a törpeketrecebe. A törpe mindjárt elkapta és visszadobta.

A kisfiút mulattatta a játék. Újra bedobta az almát a házikóba, és a törpe újra visszadobta neki. Így labdázgattak jó darabig, de a mulatságnak szomorú vége lett. A kis emberke végül megtartotta az aranyalmát, semmi áron nem akarta visszaadni. Nem használt se kérés, se fenyegetés. A kis királyfi elkeseredésében sírva fakadt.

– Gonosz ember a te apád – mondta váratlanul a törpe. Most szólalt meg először. – Gonoszság, hogy fogva tart engem. Nem kapod vissza az almádat, hacsak ki nem szabadítasz!

– Hogy tudnálak én kiszabadítani? – kérdezte a kisfiú. – Add vissza, kérlek, az aranyalmámat! Csak azt add vissza!

– Megmondom, mit kell tenned – szólt a törpe. – Eredj fel édesanyádhoz, és vedd le észrevétlenül a kulcsot, ami az övére van akasztva, aztán gyere vissza, és nyisd ki a ketrecajtót.

A kis királyfi engedett a rábeszélésnek. Felment a királynéhoz, megkérte, hogy fésülje meg a haját, és közben elcsente a kulcsot. Aztán leszaladt a házikóhoz, kinyitotta az ajtót, és kieresztette a törpét.

Ahogy szemtől szemben álltak, az emberke így szólt:

– Nesze, itt az aranyalmád, visszaadom, ahogyan megígértem. Köszönöm, hogy kieresztettél. Ha bajba kerülsz, majd én is a segítségedre leszek.

Azzal elszaladt.

A kis királyfi visszament édesanyjához, visszalopta a kulcsokat az övére úgy, ahogy elvette.

Amikor aztán észrevették, hogy a törpe kiszabadult, nagy riadalom támadt a palotában. A királyné parancsára tűvé tették az egész környéket. De az emberke úgy eltűnt, mint a kámfor. Nyoma veszett, nem is találták meg többé. Hiába volt minden keresés, kutatás.

A királyné egyre bánatosabb lett, mert közelgett az ura hazatérésének napja. És amikor megérkezett a király, csakugyan az volt az első kérdése:

– Jól vigyáztatok-e a vademberkére?

A királyné kénytelen-kelletlen bevallotta, mi történt. A király éktelen haragra gerjedt. Kijelentette, hogy a bűnösnek bűnhődnie kell, bárki legyen is. Parancsot adott, szigorú parancsot, hogy minden teremtet lélek esküszóval valljon arról, hogyan és mivel töltötte az idejét, míg ő távol volt. Végül előlépett a kis királyfi, és így szólt:

– Tudom, apám, hogy büntetést érdemiek, de az igazságot nem titkolhatom el. *Én* eresztettem ki a törpét.

A király halásápadt lett, de a többiek is körülötte. Mindenki szerette a kis királyfit. A király sokáig hallgatott, végül fennhangon megszólalt.

– Nem lehetek esküszegő – mondta. – Akkor sem, ha a saját véremeről van szó. Halj meg, ahogy megérdemled.

Kiadta a parancsot, hogy a kis királyfit vigyék a sűrű erdőbe, és ott hagyják magára, vadállatok prédájára.

A szolgák lóhátra ültették a királyfit, és elvágattak a legtávolabbi erdő legrejtettebb zugába, ott aztán útjára bocsátották, de kikötötték, hogy nem térhet vissza soha többé a palota környékére.

A királyfi hontalanul, elhagyatottan bolyongott. Tápláléka mogyoró volt meg vadszeder, amit éppen talált az erdőben. Mikor már hosszú ideje vándorolt, egy hegy lábához ért. A hegy tetején magányos nagy fenyő állt.

„Elvégre felmászhatnék arra a magas fenyőre – gondolta magában –, talán látok valamerre egy utat. Egy utat, amelyik valahová vezet.”

Meg is tette. Felment a hegyre, felmászott a nagy fenyőfára, és körülnézett. A messzeségben megpillantott egy szép királyi palotát, csillogott a teteje a napfényben. Megörült, hogy emberlakta vidékre ért, s elindult a kastély felé.

Útközben egy béreslegénnyel találkozott, aki éppen szántott. Megkérte, hogy cseréljen vele ruhát. Átöltözött, és így, paraszti gúnyában érkezett a palotához. Bement, munkát kért. Fel is fogadták marhapásztornak. Attól fogva az erdőt járta hajnaltól napestig, és lassacskán elfelejtette a bánatát is; szépen növekedett, erősödött, s végül olyan daliás, derék legénnyé serdült, hogy alig akadt párja.

A király, akinek a marháit legeltette, hatalmas birodalom ura volt. De nem volt neki fia, csak egy egyetlen lánya. Igaz, hogy a kis királylány szebb volt a szépnél, és ráadásul olyan vidám és barátságos, hogy mindenki azt mondta, szerencsés ember lesz, aki majd a kezét elnyeri. Tódultak is a kérők a királyi udvarba mindenfelől, mikor a lány a tizenötödik évét betöltötte. Valamennyit kikoszorúzott, de annál többen jöttek.

Végül így szólt a királylány:

– Csak annak a felesége leszek, aki a kedvemért nehéz vértben, vaspáncélban felnyargal az Üveghegyre.

A király, mit tehetett mást, hírül adta országnak-világnak, hogy az kapja meg a királykisasszony kezét, aki vaspáncélban, nehéz vértben felnyargal az Üveghegyre.

Elérkezett a próba napja. A királykisasszonyt felvitték az Üveghegyre. Leültették a hegy csúcsára, aranykoronát illesztettek a fejére, aranyalmát adták a kezébe, és olyan kimondhatatlanul szép volt, hogy bárki szívesen feláldozta volna érte az életét.

A kérők a hegy lábánál gyülekeztek, pompás paripáikon, a napfényben csillogó páncéljukban. Körös-körül hullámzott a nép. Várták a hadijáték kezdetét. Mikor eljött az ideje, harsonákkal és trombitákkal adták jelt az indulásra.

A vetélkedő lovagok vad iramban rohanták meg az Üveghegyet. Törtettek fölfelé teljes erejükből, csapkodták a lovukat. De a hegy meredek volt és sima, mint a jég, ráadásul még magas is. A fele útnál feljebb egyikük sem jutott, hanyatt-homlok bukácsoltak vissza, ki karját, ki lábát törte. Óriási lárma és zűrzavar keletkezett. A lovak

nyerítése, nyihogása, a sebesültek jajgatása, fegyvercsörgés zaja meg a kiabálás, az egész zenebona messzire elhallatszott.

Ezalatt az erdő mélyén a királyfi teregette gulyáját. Ahogy meghallotta a zajt és fegyvercsörgést, leült egy kőre, tenyerébe temette az arcát, és búslakodott, keserűség töltötte el a szívét. Arra gondolt, hogy milyen szívesen lovagolna ott a többiekkel. Egyszer csak lépteket hallott, és amint felnézett, hát a kis vadember állt előtte.

– Köszönöm, hogy a múltkor megsegítettél – mondta. – Miért búsulsz itt magadban?

– Éppen elég okom van a búsulásra – felelte a királyfi. – Miattad lettem földönfutó, és most se lovam, se páncélom, hogy szerencsét próbálhatnék az Üveghegyen én is.

– Ha csak ez a baj – mondta a kis ember –, ezen könnyen segíthetek.

Kézen fogta a királyfit, elvezette föld alatti barlangjába. A királyfi csak ámult, mert ott függött a legkeményebb acélból kovácsolt páncél, amely úgy csillogott, hogy kékes fény lebegte körül. A páncél mellett gyönyörű paripa állt, megnyergelve, felszerszámozva, és zabláját harapdálta, acélpatkójával a földet kapálta.

– Ölts vértet – mondta az emberke –, ülj lóra, és próbálj szerencsét. Én addig vigyázok a gulyára.

Több se kellett a királyfinak, felöltötte hamar a páncélt, sisakot, felkötötte a sarkantyúkat, felcsatolta a kardot, s a nehéz fegyverzetben olyan könnyűnek érezte magát, mint a madár, ha elszállni készül. Nyeregbe pattant, a kantárt a ló nyakába dobta, és mint a szélvész, oly sebesen elvágatott.

A kérők már-már feladták a küzdelmet. Egyikük se nyerte el a királykisasszony kezét, pedig ugyancsak kitétek magukért. Csüggedten álldogáltak az Üveghegy lábánál, és azzal vigasztalódtak, hogy legközelebb talán több szerencsájük lesz. Egyszer csak kibukkant az erdő szélén egy fiatal lovas. A legkeményebb acélból kovácsolt páncélja csillogott-villogott a napfényben, acélsisak a fején, kard az oldalán, pajzs a kezében, s úgy ülte meg a lovát, hogy öröm volt nézni.

Minden szem az ismeretlen lovag felé fordult. Egymástól tudakolták az emberek, hogy vajon ki lehet, mert eddig még soha

senki nem látta. Sok idejük azonban nem volt a tanakodásra, kérdezősködésre, mert a fiatal lovas, alighogy kibukkant az erdőből, megemelkedett a nyergében, megsarkantyúzta lovát, és mint a kilőtt nyíl, vágatott fel az Üveghegyre. De mikor a meredek kapaszkodó közepén túljutott, hirtelen megfordította a lovát, és olyan iramban száguldott le ugyanazon az úton, hogy szikrázott a ló patkója. Aztán eltűnt az erdőben, mint egy tovasuhanó madár.

A nézők ámulva morajlottak. Soha nem láttak még ilyen merész és daliás lovast, mondogatták.

Eltelt egy kis idő, és a királykisasszony kérői másodszor is szerencsét próbáltak. A királylányt nagy pompával, gyönyörű ruhában újra felkísérték az Üveghegyre. Leültették a hegy csúcsára, aranykoronát tettek a fejére, aranyalmát adtak a kezébe. A hegy lábánál gyülekeztek a kérők pompás paripáikon, csillogó páncélokban. Körös-körül hullámzott a nép. Mindenki látni akarta a vetélkedést.

Harsonával, trombitával adtak jelt az indulásra. A kérők nekirohantak vad vágatással az Üveghegynek. Igyekeztek fölfelé, ahogy csak bírtak. De most is úgy történt, mint először. A hegy nagyon magas volt, sima, mint a jég, és szörnyen meredek. Derekáig se jutott senki. Hanyatt-homlok bukdácsoltak lefelé. Nagy zűrzavar és lárma kavarodott. A lovak nyihogása, a sebesültek jajgatása, a fegyvercsörgés, kiabálás zaja elhallatszott az erdőbe is.

A királyfi közben megint csak a marhát legeltette. Ahogy meghallotta a távoli zenebonát, fegyvercsörgést, leült egy kőre, és tenyerébe temette az arcát. A szép királylányra gondolt, és arra, hogy milyen szívesen lóra ülne ő is a többiekkel. Hirtelen lépéseket hallott, és ahogy felnézett, a törpe állt előtte.

– Adj' isten jó napot! – köszöntötte a királyfit. – Mit búslakodsz itt magadban?

– Éppen elég okom van rá – felelte a királyfi. – El kellett szöknöm hazulról miattad, és most se lovam, se páncéлом, hogy szerencsét próbálhatnék az Üveghegyen a szép királylány kezéért.

– Ó – mondta a vademberke –, ha nincs nagyobb bajod, ezen könnyen segíthetek. Te is segítettél rajtam, én is segíték rajtad.

Azzal kézen fogta a királyfit, elvezette a föld alatti barlangjába, és lám, ott függött egy teljes vitézi öltözet. A páncél színezüst, csillogó

fehér. A páncél mellett egy pompás paripa toporzékolt türelmetlenül, megnyergelve, felszerszámozva, és zabláját harapdálta.

– No, most öltés vértet gyorsan, pattanj lóra, és próbálj szerencsét – mondta a kis ember. – Én majd addig vigyázok a gulyára.

A királyfinak több se kellett, magára öltötte a páncélt meg a sisakot, felkötötte sarkantyúit, felcsatolta a kardját, és a színezüst páncélban olyan könnyűnek érezte magát, mint a madár, mikor elszállni készül. Nyeregbe ült, a kantárt a ló nyakába dobta, és délcegen elvágatott.

A kérők már éppen feladták a küzdelmet, egyikük sem nyerte el a királykisasszony kezét, pedig mindnyájan derekasan igyekeztek. Ahogy ott álldogáltak csüggedten, és tanakodtak, hogy legközelebb vajon több szerencsájük lesz-e, egy ifjú lovas bukkant fel az erdő szélén, s vágatva közeledett, egyenesen neki a hegynek. Tetőtől talpig ezüstpáncélba volt öltözve, csillogó sisak a fején, kard az oldalán, pajzs a kezében, s olyan délcegen ülte meg a lovát, hogy gyönyörűség volt nézni.

Minden szem az ismeretlen lovag felé fordult. Rögtön látták az emberek, hogy ugyanaz a fiatal lovas, akit már egyszer megcsodáltak. De a királyfi, alighogy kiért a fák közül, felemelkedett a nyeregben, megsarkantyúzta lovát, és mint a kilőtt nyíl, vágatott fel az Üveghegyre. De nem vágatott fel a csúcsáig, hanem amikor már majdnem odaért, hódolattal köszöntötte a királylányt, aztán megperdítette a lovát, és levágatott a hegyről, hogy a ló patkója szikrát hányt. Azzal már el is tűnt a sűrű erdőben.

Most még nagyobb nyugtalanság támadt, mint az első alkalommal. Mindenki ámult-bámult. De abban egyetértettek, hogy soha szebb lovat és daliásabb lovast még nem láttak.

Megint eltelt egy kis idő. Akkor a király kihirdette, hogy a kérők harmadszor is versenyezhetnek a lánya kezéért. A királykisasszonyt felvezették az Üveghegyre. Leültették a hegy csúcsára, aranykoronát illesztettek a fejére, aranyalmát adták a kezébe, és olyan szép volt, hogy boldogan feláldozta volna érte az életét akármelyik vitéz.

A kérők a hegy tövében gyülekeztek, pompás paripáikon, a napfényben csillogó vértzetben. Hullámozott a sokaság szerte a

környéken. Mindenki látni akarta a nagy próbát. Kürtökkel, harsonákkal adták meg a jelet az indulásra.

A lovagok vad vágtában rúgtattak neki az Üveghegynek. Törtettek fölfelé, ahogy csak bírtak. De a hegy roppant meredek volt, és ráadásul nagyon magas is. A fele útig se jutottak, máris visszabuktak, hanyatt-homlok bukdácsoltak lefelé. Óriási lárma, zűrzavar támadt. A lovak nyerítése, a sebesültek jajgatása, a kiáltozás, fegyvercsörgés zaja elhallatszott az erdő mélyére.

A királyfi ezalatt a marháit őrizte egy tisztáson. Mihelyt meghallotta a lármát, fegyvercsörgést, leült egy kőre, lehajtotta a fejét, és sírdogált magában. A szép királykisasszonyra gondolt, meg arra, hogy milyen szívesen lóra ülne ő is, mint a többiek. Hirtelen lépéseket hallott. Felnézett. A törpe állt előtte.

– Adj isten! – mondta az emberke. – Mit búsulsz itt magadban ?

– Búsulok, hogyne búsulnék – felelte a királyfi –, mert világgá kellett mennem miattad, és most nincs se lovam, se páncélom, hogy az Üveghegyen szerencsét próbáljak a királykisasszony kezéért.

– Ha csak ez a bajod, ezen könnyűszerrel segíthetek – mondta a kis ember. – Te is segítettél rajtam, én is segítek rajtad.

Kézen fogta a királyfit, elvezette a föld alatti barlangjába, ahol egy gyönyörű páncélöltözet függött. Méghozzá színaranyból. Hófehér paripa állt mellette, megnyergelve, felszerszámozva, aranyzabláját harapdálta, s a földet arany patkójával kapálta.

– Ölts vértet – mondta a kis vadember –, ülj lóra, és próbálj szerencsét. Én majd addig őrzöm a gulyádat.

Több sem kellett a királyfinak, villámgyorsan magára öltötte az arany vértet, arany sisakot, felkötötte az arany szablyát, az aranysarkantyút, kezébe vette aranypajzsát, és a súlyos fegyverzetben olyan könnyűnek érezte magát, mint a madár, amelyik elszállni készül. Nyeregbe pattant, a kantárt a ló nyakába dobta és elvágtatott.

A lovagok megint éppen feladták a küzdelmet. Egyikük sem nyerte el a királykisasszony kezét, pedig derekasan küzdöttek valamennyien. Csüggedten álldogáltak az Üveghegy alatt, amikor az ifjú lovas előbukkant az erdőből, és nekivágott egyenest a hegynek. Tetőtől talpig aranypáncélban, aranysisak a fején, aranykard az

oldalán, aranypajzsa a kezében, és olyan délcegen ülte meg a lovát, hogy öröm volt ránézni.

Minden tekintet az ifjú lovag felé fordult. Tüstént ráismertek, ugyanaz, akit már kétszer megcsodáltak. A királyfi, mihelyt kiért az erdőből, megemelkedett nyergében, megsarkantyúzta a lovát, és mint a kilőtt nyíl, röpült fel az Üveghegyre.

Felnyargalt egészen a csúcsig, megállt a királykisasszony előtt, hódolattal köszöntötte. Aztán leugrott a lóról, letérdelt előtte, s elvette kezéből az aranyalmát. Újra lóra pattant, megfordult, és levágtatott a hegyről. A ló aranypatkói szikráztak, hosszú arany csík maradt a nyomában. Végül eltűnt az erdőben ló és lovas, s eltűnt velük együtt az aranycsillogás.

A nép örömrivalgásban tört ki, erdő-mező visszhangzott tőle. Megszólaltak a kürtök, harsogtak a harsonák, nyihogtak a lovak, csörögtek a fegyverek. A király messze földön hírré tette, Hogy az aranylovag elnyerte a királykisasszony kezét.

De senki se tudott semmit az aranylovagról. Mindenki róla beszélt, s várták, hogy majd jelentkezik a palotában, de nem jelentkezett. Az emberek tűnődtek, nem értették a dolgot, a király kisasszony pedig annyira búsult, hogy belebetegedett. Egyre halványabb lett, egyre erőtlenebb.

A királyt emésztette a bánat, a lovagok, kérők összesúgtak. Teltek a napok. Végül, mivel nem tudtak okosabbat kitalálni, a király elrendelte, hogy gyűljön egybe az ország apraja-nagyja a palota előtt, s a királylány majd választ közülük férjet.

Megszámlálhatatlan sokaság sereglett egybe, a királykisasszony kedvéért szívesen jött mindenki. Mikor már valamennyien ott voltak, kilépett a palotából nagy pompával az udvarhölgyei kíséretében a királykisasszony, s általsétált az egybegyűlt seregleten. De hiába nézett jobbra, hiába nézett balra, nem találta, akit keresett.

Ahogy a legutolsó sorhoz ért, meglátott valakit, aki lehajtott fejjel, mozdulatlanul állt. Lapos tetejű, széles karimás kalapot viselt s bő, szürke pásztorköponyeget.

A királylány habozás nélkül odaszaladt a pásztorruhás idegenhez. Levette fejről a kalapot, szétnyitotta a bő köponyeget, és a nyakába borult.

– Itt vagy hát! – kiáltotta. – Itt vagy hát!

Az emberek látták, hogy a király pásztora, akit a királykisasszony ölelget, és nem az aranylovag, mindenki elcsodálkozott, de akadt olyan is, aki nevetett. A király bezzeg megijedt.

A pásztor nyugodtan tűrte a nevetést, majd szembefordult a királlyal, és azt mondta:

– Sose aggódjék, Felség. Vagyok én olyan királyfi, mint amilyen király kegyelmed!

Egyetlen mozdulattal ledobta pásztorköpönyegét. Olyan csönd támadt, hogy a légy szárnya zizzenését is hallani lehetett volna. A szegényes öltözetű pásztorlegény helyett egy szép ifjú királyfi állt ott, tetőtől talpig aranyba öltözve, és kezében tartotta a királylány aranyalmáját. Most már mindenki látta, hogy ő az arany lovag, aki felnyargalt az Üveghegyre.

Csaptak is olyan lakodalmat hegyen-völgyön, amelyet még senki se látott. A királyfi megkapta a királykisasszony kezét és a fele országot. A lakodalomra meghívták a királyfi apját, anyját, akik már kisírták a szemüket is elveszettnek hitt fiuk miatt. Aztán boldogan éltek, és talán még ma is élnek, ha meg nem haltak. De a csúf kis törpéről azóta sem hallott senki.

Így történt, nem másként.

A FARKAS

Élt egyszer egy igen-igen hatalmas, gazdag király. Volt ennek a királynak egy gyönyörű szép felesége s egyetlen kicsi lánya, mindkettőjük szeme fénye. A király és a királyné jobban szerette a kislányt mindennél ezen a világon, és ha arra gondoltak, mennyi örömük lesz benne majd, ha felnőtt – elárasztotta a szívüket a boldogság.

De gyakran megesik, hogy olyasmi történik, amire nem számít az ember. Mielőtt a kis királylány felnőtt volna, a királyné hirtelen megbetegedett és meghalt. Mélységes gyászba borult az egész ország, s a király sehogyan sem tudott vigasztalódni; elhatározta, hogy sohase házasodik meg újra, egyetlen öröme a kislánya marad.

Telt-múlt az idő, a királylányka egyre nőtt, egyre szépült, s nem volt olyan kívánsága, amit az édesapja ne teljesített volna azon nyomban. A sok udvarhölgynek pedig ugyancsak nem volt más dolga, mint lesni a királylány gondolatát.

Élt ott a palotában egy udvarhölgy, aki már régebben özvegységre jutott. Szép orcájú, szelíd szavú asszony volt, amellet okos is, szavait jól meg tudta válogatni. Külsőre olyan csillogó és sima volt, mint a selyem, de a szíve csupa álnok hazugság. Amikor a királyné meghalt, fejébe vette, hogy ő lesz a király új felesége, a lányai pedig a királykisasszonyok. S hogy tervét megvalósíthassa, magához édesgette a kis királylányt. Bármit tett, bármit mondott a királykisasszony, dicsérte, bókolt, hízelgett neki, s mindig arról beszélt, hogy milyen boldogok lehetnének valamennyien, ha a király újra megházasodna. Reggeltől estig erről folyt a szó. A kis királylány elhitte, hogy az udvarhölgy tud mindent a legjobban a világon, és végül megkérdezte tőle, hogy kit kellene hát a királynak feleségül vennie.

Az udvarhölgy mézédés mosollyal válaszolt.

– Nem illik, hogy ebben a dologban én adjak tanácsot – mondta –, de bizonyos, hogy csak olyan asszony lehet a király felesége, aki a kis királylányt igazán szereti. Annyit mondhatok, hogy ha engem érne ez a nagy-nagy szerencse, én mindig csak a királykisasszony

kedvét keresném, ha kezét akarná megmosni, egyik lányom a kancsót tartaná, másik a törülközőt nyújtaná neki.

Ezt mondta az udvarhölgy és még sok hasonlót, a kis királylány meg elhitte minden szavát.

Attól fogva nem is hagyott békét apjának, a királynak. Kérte, kérlelte, folyton-folyvást, hogy vegye feleségül a jószívű udvarhölgyet. A király nem akart kötélni állni. A királykisasszony azonban nem nyugodott. Egyre azt hajtogatta, amit az udvarhölgytől hallott. Mikor egy szép nap megint előlről kezdte, a király kifogyott a türelméből.

– Ejnye – mondta haragosan –, látom már, hogy mégis az fog történni, amit a fejedbe vettél! Tudd meg, hogy akaratom ellenére történik. De nem bánom, megteszem, előbb azonban egyezséget kell kötnöd velem.

– Milyen egyezséget? – kérdezte a királylány boldogan.

– Ha újra megházasodom – felelte a király –, ezt csak a te kedvedért teszem. Meg kell hát ígérned, hogy ha mostohaanyádban és mostohatestvéreidben mégis csalódnál, egyetlen szóval sem panaszkodol.

A kis királylány ezt megígérte, a király pedig elhatározta, hogy elveszi feleségül az udvarhölgyet.

Megvolt hát az esküvő, az udvarhölgy királyné lett, s ahogy teltmúlt az idő, a kis királylány szépséges hajadonná növekedett, szépsége messze földön híres volt. Bezzeg csúfak voltak a mostohatestvérei, és ráadásul gonoszak is, nem akadt ember, aki valami jót talált volna bennük.

Nem volt hát meglepő, hogy az a sok-sok ifjú lovag, aki a világ minden tájáról érkezett, egytől egyig a királykisasszonynak tette a szépet, a királyné lányairól pedig egyikük sem akart hallani. Bosszankodott módfelett a királyné, de titkolta bosszúságát, éppen olyan negédes és hízelkedő volt, mint azelőtt.

Volt a kérők között egy délceg ifjú lovag, egy hatalmas király fia. Ez a királyfi fiatal volt és bátor, s a kis királylány megszerette. Hűséget is esküdtek egymásnak. A királyné görbe szemmel nézte őket. Azt szerette volna, ha a királyfi az ő lányai közül választ magának feleséget. Eltökélte magában, hogy a fiatalok nem lesznek

soha egymáséi, s attól fogva mindig csak abban mesterkedett, hogyan tegye tönkre őket és a szerelmüket.

Csak a jó alkalomra várt, hogy tervét végrehajtsa. Nemsokára hírül hozták, hogy ellenség tört az országra, s a királynak csatába kellett vonulnia. Most aztán megtudta a kis királylány, hogy igazában kiféle asszony a mostohája. Alig tette ki a lábát a király, a királyné kimutatta a foga fehérét. Amilyen szelíd és nyájas volt addig, olyan durva és gonosz lett most egyszerre. Nem múlt el nap szidalmak és gorombaságok nélkül, a mostohatestvérek meg híven követték anyjuk példáját. A királyfi pedig, aki úgy szerette a királylányt, s akit a királylány úgy szeretett, még rosszabbul járt.

Egy reggel vadászni ment, de eltévedt, és szem elől veszítette az embereit. A királyné ekkor elővette gonosz tudományát, és farkassá változtatta a királyfit, hogy most már élete végéig farkasként bolyongjon az erdőben. Eljött az este, senki sem hallott róla semmit. Emberei hazatértek, és elmondták, hogy nyoma veszett. Mikor a királykisasszony megtudta, mi történt, nagyon nekibúsult. Sírt, zokogott éjjel-nappal, nem tudták megvigasztalni. De a királyné nevetett a bánatán, mert gonosz szíve örült, hogy sikerült a terve.

Egy napon aztán, mikor a királylány megint egyedül búslakodott a szobájában, eszébe jutott, hogy kimegy az erdőbe. Abba az erdőbe, ahova a királyfi vadászni indult, s ahol nyoma veszett.

A mostohája elé állott.

– Hadd menjek ki az erdőbe – kérlelte –, hátha enyhül egy kicsit a bánatom.

A királyné nem akarta elengedni, már csak azért sem, mert szívesebben mondott nemet a lány minden kérésére, mint igent. De most olyan szépen kérte, hogy végül mégis engedett.

– De csak úgy – mondta –, ha egyik lányom elkísér, és ügyel rád.

Akkor meg elkezdődött a huzavona a mostohatestvérek között, mert egyik sem akart a királylánnyal menni. Unták az örökös sírását, kesergését. Mindenféle kifogásokat hoztak fel. De a királyné végül is ráparancsolt az egyikre, hogy kísérje el a királylányt, akár tetszik neki, akár nem.

Elindult hát a két lány az erdőbe. Ahogy a fák közé értek, a királylány a madarak dalát hallgatta, és a kedvesére gondolt, akit olyan kimondhatatlanul szeret, s akit nem láthat soha többé.

Mostohanénje mögötte lépkedett, és csak bosszankodott, unta a sétát is, a királylány bánatát is.

Mentek egy darabig, akkor egy kunyhóhoz értek a legsötétebb erdő kellős közepén. A királylány megszomjazott, és azt ajánlotta, menjenek be a kunyhóba, hogy egy korty vizet kérjen. Mostohanővére azonban felfortyant:

– Nem elég, hogy ebben a sötét erdőben kell kóborolnom veled – mondta –, most ráadásul azt kívánod, hogy hercegnő létemre egy ilyen hitvány kunyhóba menjek be veled!

– Csak egy korty vizet kérünk – mondta a királylány.

– Márpedig én semmi szín alatt be nem teszem a lábam – felelte a hercegnő. – Ha be akarsz menni, eredj magad!

A királylány nem is habozott, fogta magát, és elindult a kunyhó felé. Bekopogott, benyitott, s ahogy szétnézett, meglátott egy öregasszonyt a pádon. Olyan öreg és olyan gyenge volt, hogy folyvást reszketett a feje.

A királylány barátságosan köszöntötte az öreganyót.

– Jó estét, öreganyácska! Adj egy pohár vizet, szépen kérek – mondta.

– Adok én, hogyne adnék – felelte az anyó. – De ki vagy te, aki szegényes házikómba lépsz, és ilyen kedvesen köszöntesz?

A királylány megmondta, hogy kicsoda, és hogy azért jött az erdőbe, mert könnyíteni akart a szívéen, nagy-nagy bánatán.

– Mi az a nagy bánat? – kérdezte az öregasszony.

– Boldogtalan vagyok, öreganyácskám – felelte a királylány –, és boldogtalan is maradok örökre. Elvesztettem a kedvesemet, és nem láthatom soha többé.

Elmondta, hogy s mint történt minden, s közben patakzott a könnye. Mikor a szomorú történet végére ért, megszólalt az öregasszony:

– Jól titted, lányom, hogy elmondottál mindent. Sokat megértem én már életem során, talán most is jó tanácsot adhatok. Ha innen továbbmentek majd, meglátsz egy liliumot. De az nem akármilyen, közönséges lilium, hanem tudd meg, csodatevő ereje van. Mihelyt megpillantod, szakítsd le gyorsan. A többire ne legyen gondod. Találkozol majd valakivel, és az megmondja, mit kell tenned.

Azután a királylány elbúcsúzott az anyótól, és útnak indult, a reszketős fejű öreganyó meg csak ült tovább a pádon, fel se nézett. A mostoha lánya pedig egész idő alatt kint ácsorgott, és csak morgott, mérgelődött magában, amiért ilyen sokáig váratja őt a testvére.

Szidta is csúnyán a királylányt, amikor megint továbbmentek, de a kis királylány most oda sem figyelt. Úgyis tudta, hogy mostohatestvére mérgelődik, s csak arra gondolt, hogyan találja meg a virágot, amelyikről az anyó beszélt.

Ahogy mennek, mendegélnek tovább, hát egyszerre csak meglát egy gyönyörű fehér liliomot az úton. Nagyon megörült, s odaszaladt, hogy letépje. De a liliom abban a pillanatban eltűnt előle, és kicsit odább újra felbukkant. A királylány csak a virággal törődött, és nem is figyelt a nővéreire, aki mérgesen kiáltozott utána, hívta, hogy jöjjön vissza. Szaladt, repült, de valahányszor már-már elérte a liliomot, az mindig eltűnt előle.

Így ment ez hosszú ideig. A királylány egyre beljebb jutott az erdő sűrűjében. A liliom mindig ott volt előtte, s mindig eltűnt, s mindig szebb és nagyobb lett.

Végül egy hegy lábához ért a királylány, s ahogy felnézett a hegyre, hát látta, hogy a liliom ott tündöklök a hegytetőn, egy csupasz kősziklán, fehérén és izzóan, mint a legszebb csillag. Nekivágott hát a meredeknek, nem nézett se jobbra, se balra, csak ment árkon-bokron át. És mikor végre felért a csúcsra, a liliom nem tűnt el a szeme elől, hanem megvárta, hogy a királylány lehajoljon és leszakítsa.

Boldogan tűzte keblére a gyönyörű virágot, s úgy vert a szíve örömeiben, hogy nemcsak a mostohatestvéréről feledkezett meg, hanem az egész világról. Nézte, nézte a liliomot, nem győzte csodálni. De aztán mégis eszébe jutott, hogy fogadja majd a mostohája, ha ilyen későn ér haza. Szétnézett, kereste a palotához vezető utat.

A nap már lement, csak az utolsó sugarak világították meg a hegy csúcsát. Az erdő most olyan sűrűnek és sötétnek látszott, hogy nem mert nekivágni. Pedig más úton nem juthatott haza. Nagyon elszomorodott, mert úgy látta, nem tehet mást, mint hogy ott tölti az éjszakát a hegyen. Leült a sziklára, kezébe temette az arcát, és

sírva gondolt a gonosz mostohájára meg a mostohatestvéireire, a sok szidalomra, amit kap majd, amikor hazaér. Aztán apjára gondolt, a királyra, aki nem tudja megvédeni tőlük, mert a háborúban van, és a kedvesére is gondolt, akit soha többé nem láthat.

Leszállt az éjszaka, feljöttek a csillagok, de a királylány még mindig ott ült a sziklán, és sírdogált. Gondolataiból egy hang riasztotta fel.

– Jó estét, szép leányka! Miért ülsz itt magadban, és miért búsulsz?

Ijedten ugrott fel, de ahogy körülnézett, nem látott ott senki más, csak egy icipici öregapót, aki nyájasan bólogatott, és igazán jószágosnak látszott.

Illedelmesen felelt hát a kis öreg kérdésére.

– Hogyne búsulnék – felelte –, nem is leszek már vidám soha életemben. Elvesztettem a kedvesemet. Most pedig eltévedtem, és félek, hogy a vadállatok felfalnak.

– Attól ne félj – mondta az apóka. – Ha szót fogadsz nekem, a segítségemre leszek.

A királylány megkönnyebbült, hiszen most már nem volt olyan elhagyatott.

Az apóka elővette a tűzszerszámot, odanyújtotta neki, és így szólt:

– Csiholj tüzet, szép leányka!

A királylány szedett egy csomó száraz gallyat, mohát, rőzsét, és olyan tüzet rakott a hegytetőn, hogy a lángok az égig csaptak.

Ekkor újra megszólalt az öreg.

– Menj tovább, és nézz körül – mondta –, nem messze innen találsz egy fazék kátrányt, azt hozd ide.

A királylány úgy tett, ahogyan mondták neki.

Az öreg meg tovább parancsolgatott:

– Tedd a fazekat a tűzre.

Ez is megtörtént, és alighogy a kátrány felforrt, így szólt az öreg:

– Most dobd a fazékba a fehér liliomot!

A királylány könyörgött, hogy megtarthassa a virágját.

– Nem azt ígérted, hogy szót fogadsz? – kérdezte az öreg. – Tégy úgy, ahogy mondtam, nem bánod meg!

A királylány elfordította a fejét, úgy dobta a forró kátrányba a fehér liliumot. De úgy is belesajdult a szíve.

Abban a pillanatban üvöltés hangzott az erdőből, valami vadállat szörnyű és félelmetes hangja. A hang egyre közeledett, már a hegyek is visszhangoztak körös-körül. Aztán ágak recsegték, szétnyílt a bozót, és a királylány megpillantott egy hatalmas szürke farkast. A farkas éppen feléjük tartott. A kis királylány megdermedt félelmében.

Az öreg tovább parancsolt:

– Szaladj a fazékkal a szikla peremére, és mikor a farkas odaér, borítsd a fejére mindenestül.

A királylány rettenetesen félt, jóformán azt sem tudta, mit csinál, de szót fogadott. Már is ott termett a szikla peremén, és a farkasra borította a fazekat kátrányostul, liliumostul. A farkas megrázkódott, és mire a királylány ki merte nyitni a szemét, a kedvese állt előtte, ifjan, szépen, ahogy utoljára látta.

Kéz a kézben mentek vissza az öregemberhez, aztán hármásban letelepedtek a hegycsúcson, és mindent nevetve elbeszéltek, hogy történt, mi történt, mióta a gonosz királyné farkassá változtatta a herceget, mennyit búslakodott a királylány, hogy fájt a szíve eltűnt kedvese után. Észre sem vették az idő múlását, lassan megvirradt.

Amikor felkelt a nap, látták, hogy széles út vezet a hegyről egyenesen a palotához. Megszólalt az öreg:

– Nézz hátra, szép leányka, és mondd meg, látsz-e valamit.

A királylány hátranézett.

– Látok – felelte. – Egy lovast látok, tajtékos paripán vágat.

– Gyorsfutár az, akit látsz – mondta az öreg –, apád, a király küldte. Ő maga is itt lesz hamarosan seregével.

Boldog volt a királylány, s már is szaladt volna apja elé. De az öreg nem engedte:

– Várj – mondta –, korai lenne még. Várjuk csak ki a végét.

Eltelt egy kis idő, fényesen sütött már a nap, sugarai megvilágították a palotát. Újra megszólalt az öregapó:

– Fordulj hátra, szép leányka. Látsz-e valamit?

– Látok – felelte a királylány. – Sok embert látok, apám palotájából jönnek ki. Egy részük elindul az úton, a többi az erdőbe igyekszik.

– Azok a mostohád szolgái – mondta az öreg. – Apád elé küldi őket, hogy üdvözljék. De a többiek, akik az erdőnek tartanak, azok téged keresnek.

A királylányt nyugtalanság fogta el, és le akart menni a királyné embereihez. De az öreg nem eresztette.

– Várj egy kicsit – mondta. – Várjuk csak ki a végét.

Megint eltelt egy kis idő. A királylány le nem vette tekintetét az útról, ahol a királynak kellett érkeznie. Megszólalt az öreg.

– Fordulj meg, szép leányka – mondta. – Látsz-e valamit ott lent?

– Látok – felelte a királylány. – Nagy a sürgés-forgás apám palotájában. Fekete leplekkel vonják be a falakat.

– Mostohaanyád van ott a szolgálival – mondta az öreg –, azt akarják elhitetni apáddal, hogy meghaltál.

Megrémült a királylány. Könyörgött az öregnek.

– Engedj le, nem akarom, hogy apámat bánat érje.

De az öreg visszatartotta:

– Ne siess, várjuk ki a végét.

Telt az idő, a nap magasra hágott az égen, felmelegedett a levegő, enyhe szellő járt a földeken és az erdő fölött. De a királylány, a királyfi és az öreg csak ültek a hegy tetején, mint addig. Aztán mintha felhő ereszkedett volna a messzeségben, s ahogy hömpölyögve közeledett, csillogó fegyverek, bókoló sisakok, lobogó zászlók bontakoztak ki belőle, a hegy csúcsáig hallatszott a kardok csörgése meg a lovak nyihogása.

Boldogan ugrott fel megint a királylány, s mindenáron le akart szaladni, hogy átölelje édesapját, a királyt. De az öreg visszatartotta:

– Fordulj hátra, szép leányka! Látsz-e valamit a kastély előtt?

– Látok – felelte a királylány. – A mostohaanyám és a mostohanővéreim állnak ott talpig gyászban. Nagy fehér kendőbe takarják arcukat, és keservesen sírnak.

– Úgy tesznek – mondta az öreg –, mintha téged siratnának. Ne siess, várjuk ki a végét.

Kis idő múltán megint megszólalt az öreg.

– Nézz körül, szép leányka – mondta. – Látsz-e valamit odalent?

– Fekete koporsót visznek – felelte a királylány. – De apám most megállítja őket, és kinyitattja a koporsót. Ó, a királyné meg a lányai térdre borulnak, apám kivont karddal áll.

– Apád látni akarta a holttestedet – mondta az öreg. – Gonosz mostohádnak hát be kellett vallania az igazat.

– Eressz oda, kérlek – könyörgött a királylány. – Engedj, hadd menjek le apámhoz, hadd vigasztaljam meg!

– Hallgass rám – mondta az öreg. – Maradj még egy kicsit. Várjuk ki, mi lesz a vége.

Ottmaradtak hát a hegy tetején, a királylány, a királyfi és az öreg, ahogy eddig. Egyszer csak újra megszólalt az öreg:

– Nézz körül, szép leányka. Mit láatsz?

– Látom – felelte a királylány –, hogy apám, a mostohám, a mostohanéném meg az egész udvar elindult a széles úton, mely ide hozzánk vezet.

– Keresésedre indulnak – mondta az öreg, s azzal ráparancsolt a lányra, hogy vegye magához a farkasbőrt.

A királylány szót fogadott.

– Most állj ki a sziklaperemre – rendelkezett az apó.

Ezt is megtette a királylány. Éppen akkor ért a hegy lábához a királyné a lányaival. Ott megálltak egy pillanatra.

– Dobd le gyorsan a farkasbőrt! – parancsolta az öreg.

A királylány úgy tett, ledobta a farkasbőrt. Éppen a királynéra meg a két lányára esett. Azon nyomban három csúf farkas rohant üvöltve az erdőbe: a gonosz királyné meg a gonosz lányai változtak farkassá.

És akkor még egyszer, utoljára megszólalt az öregember.

– Most siess apádhoz, a királyhoz, szép leányka – mondta.

A herceg kézen fogta mátkáját, és nem is mentek, szinte röptek a király elé. A királylány sírva borult apja nyakába, könnyezett a herceg, könnyezett a király is.

A királylány elbeszélte, mit tett a gonosz mostoha, hogy rontotta meg a boldogságukat, meg azt is, hogy a hegyi öregember milyen jó szívvel segített rajtuk. Mire a király körülnézett volna, hogy köszönetét mondjon az öregembernek, az már eltűnt, s azóta sem tudja senki, hogy ki volt, és hová lett.

Megülték a lakodalmat nagy vigassággal, mulatsággal. Én is ott voltam, s amikor az erdőn lovagoltam, találkoztam egy nőstény farkassal és két kölykével. Dühösen vicsorgatták rám a fogukat. Később hallottam, hogy a királyné volt az a két gonosz lányával.

A palotába gyűlt az ország apraja-nagyja, hogy együtt örvendezzenek a királlyal, a szépséges királylánnyal meg a jegyesével. Lakodalmat ültek, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A HÁROM KUTYA

Egyszer egy király elindult feleséget keresni, és hozott is haza egy szép királylányt. Annak rendje-módja szerint lakodalmat ültek, s esztendőre szép lánykájuk született. Örült a hírnek az ország népe, mert a király igazságos, jó uralkodó volt, s mindenki szerette. Amikor a vendégsereg összegyűlt a kislány ünneplésére, váratlanul egy vénasszony lépett be a szobába, akiről senki sem tudta, honnan jött, és hová megy. Az a gyermek bölcsője fölé hajolt, valamit dünnyögött, majd fennhangon mondta:

– Ne süssön a lánykára az isten napja, rá ne süssön, amíg tizenöt éves nem lesz, mert különben elragadja a hegyi szörnyeteg.

Megfájdult a király szíve, de hallgatott az intő szóra. Őrőket rendelt a királylány mellé, őriztette naphosszat, nehogy akár egy árva sugár is érje a gyermeket.

Nemsokára még egy kislánya született a királynénak. Örvendezett megint az egész ország. A bölcsőnél megint csak megjelent a vénasszony, fölébe hajolva megint csak dünnyögött valamit, és fennhangon megint csak óvta a királyt:

– Ne süssön a lánykára az isten napja, rá ne süssön, amíg tizenöt éves nem lesz, mert különben elragadja a hegyi szörnyeteg.

Megszületett a királyné harmadik leánya is. Az öregasszony megint ott termett, és csak ugyanazt mondta, mint a két nagyobbik születésekor.

A király elszomorodott, mert nagyon szerette a lányait. Szigorúan megparancsolta, úgy vigyázzanak a királylányokra, hogy nap ne érje őket, se ébren, se álmukban.

Telt-múlt az idő, és a királylányok világszép hajadonná serdültek. De háború tört ki, és a királynak el kellett mennie a csatába. Mialatt a király a háborúban volt, egy reggel a három királykisasszony az ablakból nézte a napsugárban fürdő kerti virágokat. Nagyon-nagyon szerettek volna egy kicsit sétálni a virágok közt, és könyörögni kezdtek az öröknek, engedjék le őket a kertbe. Az örök előbb nem akarták megengedni, mert félték a király haragjától, de a három királylány olyan szépen kérte őket, hogy végül mégis hajlottak a szóra, és a királylányok hamarosan a kertben sétáltak.

Nem sokáig sétálhattak a virágok közt. Alighogy kiléptek a szabad ég alá, leereszkedett egy fekete felhő, és magával ragadta mind a három királykisasszonyt. Hiába keresték, hiába kutattak utánuk, nem bukkantak sehol a nyomukra.

Gyászolt az egész ország, hát még a király, amikor hazatért a csatából, és megtudta, mi történt. De hát hasztalan volt minden, a három királylányt nem látták többé. A király meg, mit tehetett volna egyebet, kihirdette szerte az országban, hogy aki a három királykisasszonyt a hegyi sárkány fogságából kiszabadítja, a fele királyságát és egyik lánya kezét kapja jutalmul.

Messzi országokból jöttek az ifjak, ki lóhaton, ki gyalogszerrel, hogy megkeressék a királylányokat. A királylányok országából való két herceg is elindult pompás fegyverzetben, aranyos páncélba öltözve, és szentül fogadkoztak, hogy haza sem térnek, míg a királylányokat meg nem találták.

Messze-messze, távol a királyi palotától, egy sűrű erdőben éldegélt egy szegény özvegyasszony derék legény fiával. A fiú minden reggel furulyaszóval hajtotta három disznáját a bükkösbe.

Egyszer megint az erdőben üldögélt a legény, és fújta a furulyáját, miközben a három disznó a fák gyökerei között turkált. Arra jött egy rettentően öreg ember, bozontos nagy szakála a térdét verte. Lompos nagy kutya ballagott az öreg mellett.

Ahogy a fiú meglátta a nagy kutyát, azt gondolta magában: „De jó annak, akinek ilyen társa van az erdőben!”

Az öreg, mintha csak kitalálta volna a fiú gondolatát, így szólt:

– Éppen azért jöttem, hogy a kutyámat elcseréljem egy disznóért!

A fiú nyomban ráállt a cserére. Megkapta a nagy kutyát, és odaadta érte az egyik szürke disznáját. Az öregember továbbállt, de búcsúzóul még azt mondta:

– Elégedett lehetsz a cserével, mert ez nem akármilyen kutya ám. Fogdmeg a neve, és ha ráuszítod, elkapja a legádázabb sárkányt is.

Azzal eltűnt az öreg, a fiú pedig azt gondolta magában, hogy ma igazán szerencsés napja van.

Mikor beesteledett, hívta a kutyáját, és hazaterelte a disznókat. De amikor az anyja meghallotta, hogy a szürke disznót odaadta egy

kutyáért, haragra gerjedt, és agyba-főbe verte a fiát. A gyerek csitította az anyját, de az asszony egyre mérgesebb lett. Nem volt hát mit tennie, hívta a kutyáját: „Fogdmeg!” Ott is termett a kutya, megragadta az asszonyt úgy, hogy mozdulni se tudott, de nem harapta meg. Az asszony kénytelen volt megígérni, hogy belenyugszik a dologba, így aztán szépen békét kötöttek.

Másnap a fiú megint kihajtotta a két disznót az erdőbe, de most már vele volt a kutyája is. Letelepedett egy kidőlt fatörzsre, s furulyázott, ahogy szokott. A kutya nyomban táncra perdült, és olyan ügyesen járta, hogy az valóságos csoda volt. Nemsokára újra ott termett az öreg a nagy deres szakállával, és most is egy kutya volt vele, semmivel sem hitványabb, mint a tegnapi.

Ahogy a fiú meglátta a szép kutyát, azt gondolta magában: „De jó annak, akinek ilyen társa van az erdőben, mint ez a kutya!”

Az öreg megint kitalálta, hogy a kanász mit gondolt magában, és így szólt:

– Ezért jöttem éppen. Elcserélném a kutyát az egyik disznóért.

A fiú nem sokat tétozott, ráállt az alkura. Megkapta a nagy kutyát, és odaadta érte az egyik disznót. A nagy szakállú öreg elbúcsúzott, de még visszaszólt a fiúnak:

– Bizony meg lehetsz elégedve a vásárral, mert ez nem közönséges kutya ám. Úgy hívják, hogy Tépjed. Csak mondd neki a nevét, s tüstént darabokra tépi a legádázabb fenevadat is.

Azzal eltűnt az öreg.

A fiú nagyon örült, úgy érezte, nagyszerű cserét csinált. Ámbár gondolta, hogy az édesanyja majd másként vélekedik. Mikor beesteledett, és a fiú hazatért, az asszony éppen olyan haragosan fogadta, mint előtte való este. De nem merte megverni a fiát, mert félt a nagy kutyáktól. Jól kiveszekedte magát, aztán elhallgatott. Megint szent lett a béke köztük, bár az asszony biztos volt benne, hogy a gyerek megkárosította.

Harmadnap újra kiment a fiú az erdőbe a disznóval és két kutyájával. Jókedve kerekedett, leült egy fatönkre, és játszani kezdett a furulyáján, mint mindig. A kutyák meg olyan gyönyörűen táncoltak hozzá, hogy öröm volt nézni. Ahogy a fiú ott furulyázgatott nagy vidáman, újra megjelent a nagy szakállú öreg. Kilépett a fák

közül, és megint vele volt egy szép nagy kutya, egy szikrával se hitványabb, mint a másik kettő.

Mikor a fiú meglátta a kutyát, le se vette a szemét róla. Azt gondolta magában:

„Akinek ilyen kutyája van az erdőben, az aztán igazán nem panaszkodhat!”

Rögtön felelt rá az öreg:

– Azért jöttem, Hogy eladjam neked a kutyámat, mert látom, nagyon megkívántad.

A fiú elfogadta az alkut rögtön. Megkapta a harmadik kutyát is, és odaadta érte az utolsó disznaját. Ahogy indult elfelé, így szólt az öreg:

– Meg leszel elégedve a cserével, mert ilyen kutya nincs több. Fülelj a neve, mert olyan éles a hallása, hogy meghallja a legkisebb neszt akármilyen messziről, még a fű növést is.

Nagy barátságban váltak el. A fiú boldog volt és nagyon elégedett. Most már aztán – gondolta magában – nincs mitől félnie ezen a kerek világon.

Beesteledett, a fiú hazament a kutyáival. Az anyja nagyon elszomorodott, amikor látta, hogy a fia így elherdálta az egész vagyonukat. De az biztatta, hogy sose búsuljon. Lesz rá gondja, hogy ne kerüljenek koldusbotra. Bízta csak rá az anyja, meglesz mindenük. Addig beszélt, míg az asszony csakugyan megnyugodott.

Másnap alig pirkadt, elindult a fiú vadászni a három kutyájával, és annyi vadat hozott haza estére, amennyit csak cipelni tudott. Egy darabig így vadászgatott reggeltől estig, de amikor kamrájuk már tömve volt pompásnál pompásabb vadászzsákmánnyal, és hosszú időre el voltak látva élelemmel, a fiú elbúcsúzott az anyjától.

– Elmegyek világgá, édesanyám, szerencsét próbálnék – mondta, s füttyentett a kutyáinak.

Ment, vándorolt hegyen-völgyön át, járt úton és járatlanon, mígnem egy sűrű, sötét erdőbe ért. Az erdő közepén találkozott a nagy szakállú, ősz öregemberrel, akitől a kutyákat kapta. Megörült a fiú, és ráköszönt az öregre:

– Adjon isten, nagyapó! – mondta. – Köszönöm a jó cserét!

– Neked is, fiam – felelte az öreg. – Hová igyekszel?

– Megyek a nagyvilágba – mondta a fiú –, aztán majd meglátom, hogy fordul a sorsom.

Az öreg eltűnődött, aztán bólintott:

– Menj csak ezen az úton tovább – mondta –, amíg egy nagy palotához nem érsz. Ott majd eldől a sorsod.

Azzal elváltak.

A fiú megfogadta az öreg tanácsát, és jó darabig csak ment az orra után. Ha vendégfogadóhoz ért, leült furulyázni, a kutyái meg szépen táncoltak rá, és ez a mutatvány, főképpen a furulyázás, annyira tetszett mindenkinek, hogy sohase volt gondja szállásra, elesésre. Az emberek ellátták mindennel, amire szüksége volt.

Régóta vándorolt már, amikor végre egy nagy városba ért. Az utcákon nyüzsgött a nép. A fiú előbb csodálkozott, de aztán hamarosan megtudta az okát. Azért gyűlt össze ekkora sokadalom, mert a piacon a király hírnökei éppen kikürtölték, hogy aki a három királykisasszonyt kiszabadítja a hegyi szörnyeteg karmaiból, feleségül kapja közülük az egyiket s hozományul a fele királyságot. Most végre megértette, mire gondolt a nagy szakállú öreg.

Csettintett a kutyáinak, és ment egyenesen a királyi kastélyhoz. A kastélyban a királylányok eltűnése óta nagy volt a bánat és szomorúság. Sírt, zokogott a király is meg a királyné is, nem volt se nappaluk, se éjszakájuk a sok kesergéstől. A fiú megállt a kapuban, és megkérdezte az őrköt, hogy furulyázhatna-e a királynak, és megmutathatná-e, mit tudnak a kutyái.

Az udvari cselédség szívesen fogadta, mert azt remélték, hogy talán jobb kedvre deríti majd a királyt. Beeresztették, és a fiú bemutathatta művészetét.

A király, ahogy a furulyázást hallgatta, és ahogy nézte a kutyák csodálatos táncát, csakugyan felderült. Hét éve, mióta csak elvesztette a lányait, soha nem látták még ilyen vidámnak.

Mikor a mutatvány véget ért, megkérdezte a fiútól:

– Mit kívánsz jutalmul? Nagy gyönyörűséget szerezteél nekem.

A fiú így felelt:

– Uram királyom, nem azért jöttem, hogy pénzt keressek, vagy ajándékot kérjek. Csak egyet szeretnék. Engedd, hogy megkeressem a lányaidat, akiket a hegyi szörnyeteg elrabolt.

A király homloka megint elborult.

– Ne is reménykedj abban – mondta szomorúan –, hogy a lányaimat ki tudod szabadítani. Sokan megpróbálták már, nálad különbek is, de mind szerencsétlenül járt. De ha mégis vállalkozol rá, én állom a szavamat.

A fiú elbúcsúzott a királytól, és útnak indult. Elhatározta, hogy nem nyugszik, amíg meg nem találja őket.

Széles országokon, nagy birodalmakon vándorolt keresztül. Kutyái hűségesen követték mindenhová. Fülelj figyelt és hallgatódzott, Fogdmeg a tarisznyáját vitte, Tépjed, a legerősebb, a gazdáját vette a hátára, ha az elfáradt. Egy napon Fülelj izgatottan futott a fiúhoz, elmondta, hogy fent járt a nagy hegyen, és látta, hogy ott a hegy mélyében ül a királylány, és aranszálat fon egy nagy rokkán, a hegyi szörnyeteg pedig éppen nincs otthon.

Nagyon megörült a fiú. Sietett fel a hegyre, a három kutya meg utána. Mikor felértek, Fülelj megszólalt:

– Nincs vesztegetni való időnk. A szörnyeteg már csak tíz mérföldre van innen, hallom, ahogy a lova aranypatkója cseng a köveken.

A fiú megparancsolta kutyáinak, hogy őrizzék jól a barlang bejáratát. A kutyák engedelmesen ott is maradtak, ő pedig leereszkedett a hegy belsejébe. Alighogy leért, egy szép leánykát pillantott meg, aki aranszálat font a rokkáján. Odalépett hozzá, és köszöntötte.

A királylány nagyot nézett, és így szólt:

– Menekülj, amíg tudsz, fuss, mielőtt hazajön a hegyi szörnyeteg, mert különben az életeddel fizetsz vakmerőségedért!

A fiú nem ijedt meg.

– Megvárom a szörnyeteget – mondta –, hiszen éppen azért jöttem, hogy végezzek vele.

Még javában beszélgettek, amikor a szörnyeteg egyszerre csak megérkezett aranszerszámos kancáján. Mikor látta, hogy a kapu nyitva van, rettenetes haragra gerjedt. Úgy ordított, hogy rengett bele a hegy.

– Ki törte be a kapumat? – kérdezte.

A fiú vakmerően elébe állt:

– Én – felelte. – És most téged is összetörlek! Fogdmeg! Fogdmeg! Tépjed! Fülelj! Tépjétek darabokra!

Alighogy kimondta, rohantak a kutyák, elkapták a szörnyet, és cafatokra tépték.

A királykisasszony boldogan hálálkodott a fiúnak. Nyakába borult és megcsókolta. De a fiú nem akart sok időt vesztegetni, megnyergelte a szörnyeteg lovát, felrakta a hátára a kincseit és aranyát, s a szép királylánnyal együtt sietve útnak indult.

Sokáig vándoroltak idegen országokon át, bejártak hegyet-völgyet, míg aztán egy napon megint hírről hozta Fülelj, hogy fent járt a nagy hegyen, és látta, hogy a középső királylány a hegy belsejében ül, és aranyfonalat gombolyít, a szörnyeteg pedig nincs otthon.

Megörült a fiú a jó hírnek. Nekivágtak a nagy hegynek. Kutyái hűségesen követték. Mikor a barlangbejárat közelébe értek, megszólalt Fülelj:

– Nincs veszteni való időnk. A szörnyeteg már csak nyolc mérföldnyire van innét, hallom, ahogy a lova aranypatkója cseng a köveken.

A fiú megparancsolta kutyáinak, hogy őrizzék jól a bejáratot. A kutyák ott is maradtak őrködni. Ahogy a fiú belépett a hegy belsejébe, egy szép leánykát pillantott meg, aki aranyfonalat gombolyított. Odalépett hozzá és köszöntötte.

A szép királylány csodálkozva nézett fel rá, és így szólt:

– Ki vagy te, hogy ide bemerészkedtél a szörnyeteg barlangjába? Hét hosszú esztendeje, amióta csak itt élek, embert nem láttam. Menekülj, amíg tudsz, mert mindjárt itt lesz a hegyi szörnyeteg, és ha itt talál, életeddel fizetsz vakmerőségedért!

De a fiú megmondta, miért jött, és megnyugtatta a királylányt.

Még be sem fejezte szavait, amikor hazaérkezett a szörny, aranyszerszámos lován. Látta, hogy a kapu nyitva van, és rettenetes haragra gerjedt. Úgy ordított, hogy a hegy beleremegett.

– Ki zúzta össze a kapumat? – kérdezte.

A fiú merészen elébe állt.

– Én – mondta. – És most téged is összezúzlak! Fogd meg, Fogdmeg! Tépjed, Fülelj, tépjétek darabokra!

Alighogy kimondta, rohantak a kutyák, és darabokra tépték a szörnyeteget.

A királykisasszony azt sem tudta, hová legyen a boldogságtól. Nyakába borult a fiúnak, és megcsókolta. A fiú a nénjéhez vezette, s a két királylány nagyon megörült a váratlan viszontlátásnak.

A fiú összeszedte, ami becses holmit csak talált, felrakta a szörnyeteg lovára, és indultak tovább mindhárman.

Sokáig vándoroltak, sok országot bejártak, míg egyszer aztán megint előrefutott Fülelj, majd száguldva tért vissza, s elmondta, hogy fent járt a nagy hegyen, és látta, hogy a harmadik királylány ott ül bezárva a hegy belsejében, és arany szövőszékén sző, a szörnyeteg pedig éppen nincs otthon.

Örült a fiú a hírnék. Sietett fel a hegyre, kutyái pedig híven követték. Mikor a bejárathoz értek, Fülelj azt mondta:

– Nincs vesztegetni való időnk. A szörnyeteg mindössze öt mérföldnyire van innét. Hallom a lova aranypatkóinak a csengését a köveken.

A fiú megparancsolta a kutyáknak, hogy őrizzék jól a bejáratot, és azok úgy is tettek. Ahogy a fiú belépett a hegy belsejébe, egy szép leánykát pillantott meg, aki arany szövőszéken aranyszálat szőtt. De ez a lány olyan gyönyörű volt, hogy a fiú nem is képzelte eddig, hogy ilyen szép lány is van a világon.

Odalépett hozzá, és köszöntötte.

A szép királylány csodálkozva nézett fel rá.

Aztán így szólt:

– Ki vagy te, hogy idemerészkedtél a szörny barlangjába? Hét hosszú esztendeje ülök itt, és azóta teremtett embert nem láttam. Fuss innen, menekülj, amíg tudsz! Ha itt talál a hegyi szörnyeteg, halál fia vagy!

A fiú azt felelte a szép királylánynak, hogy szívesen kockáztatja érte az életét.

Még javában beszélgettek, amikor hazaérkezett a szörnyeteg aranyszerszámos kancáján. Látta, hogy a kapu nyitva van. Gondolta mindjárt, hogy hívatlan vendég érkezett, és nagyon megijedt, mert tudta, milyen sorsra jutottak a bátyjai. Okosabb lesz – gondolta magában –, ha csalafintasághoz folyamodik. Nem mert nyíltan szembeszállni a fiúval. Nyájas szavakkal üdvözölte, aztán szólt a királylánynak, hogy főzzön ünnepi vacsorát a vendégüknek.

A fiút meg is tévesztette a nyájas szó, és megfélemedezett minden óvatosságról. Asztalhoz ült a szörnyel, hiába sírdogált titokban a királylány, hiába nyugtalankodtak a kutyák, nem törődött velük.

Megették a finom vacsorát, s akkor így szólt a fiú:

– Az éhségemet elvertem, most adj innom, hogy a szomjamat is csillapítsam.

– Van odafönt egy forrás – mondta a szörny –, a legtisztább bor fakad belőle. De nincs, aki elhozhatná.

– Ha csak ez a hiba – felelte a fiú –, az egyik kutyám felmehet érte.

Kajánul nevetett a furfangos szörnyeteg, mert éppen azt akarta, hogy a fiú a kutyáit elküldözgesse onnét. A fiú megparancsolta Fogdmegnek, hogy hozzon bort a forrásról, a szörny pedig egy nagy kancsót adott neki. A kutya elindult, de látszott, hogy nem szívesen teszi. Telt-múlt az idő, Fogdmeg nem jött vissza a borral.

Kis idő múlva megszólalt a szörny:

– Szeretném tudni, hol marad olyan sokáig a kutyád. Talán nehéz a kancsó, és hosszú az út? Küldd utána a másikat, hadd segítsen neki.

A fiú nem látott át a turpisságon, beleegyezett.

– Tépjed – kiáltotta –, menj, és nézd meg, miért nem jön Fogdmeg!

A kutya csapkodni kezdett a farkával, és nem akart a gazdája mellől elmozdulni. De az nem vett észre semmit, elkergette a kutyát Fogdmeg után. A szörnyeteg nagyot nevetett, a királykisasszony pedig most már hangosan sírt. A fiú semmire sem figyelt. Nagyszerűen érezte magát, eszébe se jutott, hogy veszedelem fenyegeti.

Újra eltelt jó hosszú idő, de híre se volt se a bornak, se a kutyáknak. Megszólalt megint a szörnyeteg.

– Látom – mondta –, hogy a kutyáid semmibe veszik a parancsaidat. Különbem nem kellene itt ülnünk szomjan. Azt hiszem, a legokosabb, ha Füleljt is utánuk küldöd, nézze meg, miért nem jön a másik kettő.

A fiú beleegyezett. Rászólt a harmadik kutyára, hogy menjen fel a forráshoz. De Fülelj semmi áron nem akart menni. Farkcsóválva dörgölődött a gazdája lábához. Dühbe jött a fiú, és ellökte magától

a kutyát. Így hát az is kénytelen volt szót fogadni, s elrohant. Ahogy kiért a kapun, vele is ugyanaz történt, mint a társaival. Hirtelen magas fal nőtt körös-körül, és ezzel a varázslattal Fülelj is, akárcsak Fogdmeg és Tépjed, a szörnyeteg foglya lett.

Mikor mind a három kutya eltűnt, felállt a szörny. Egyszerre csak teljesen megváltozott. Leakasztott a falról egy csillogó kardot, és így szólt:

– Most megfizetsz a bátyáim haláláért! Bosszút állok értük. A hatalmamban vagy, elpusztítlak.

No, megijedt erre nagyon a fiú. Most már keservesen megbánta, hogy elküldte a kutyáit.

– Nem könnyöngök az életemért – mondta. – Így is, úgy is meg kell halnom egyszer. Csak azt engedd meg, hogy elmondjak egy miatyánkot, és elfűjjak egy zsoltárt a furulyámon. Mifelénk ez a szokás.

A szörnyeteg beleegyezett. Csak azt tette hozzá, hogy iparkodjon, mert sokáig nem vár.

A fiú letérdelt, és elkezdett furulyázni. Szállt a furulyaszó hegyen-völgyön át. Keresztül szállt a kőfalon, és megtörte a varázslatot. A kutyák kiszabadultak, és rohantak vissza, mint a szélvész, nekirontottak a szörnynek! A fiú felpattant, és rájuk kiáltott:

– Fogdmeg, ne engedd el! Tépjed, Fülelj, tépjétek millió darabra!

Szét is tépték a kutyák a szörnyet. A fiú összeszedte, ami drága holmit csak talált, a lovat egy aranyszekér elé fogta, és útnak eredtek, hajtottak, amilyen gyorsan csak tudtak.

Boldogan ölelkezett össze a három királylány, ahogy viszontlátták egymást. Hálálkodtak a fiúnak, hogy kiszabadította őket a hegyi szörnyetegek rabságából. A fiú azonban a három testvér közül a legkisebbiket választotta. Az is megszerette a fiút, örök hűséget fogadtak egymásnak.

Jókedvűen indultak hazafelé. Játékkal, bolondozással, tréfával telt az idejük útközben. A fiú nagyon tisztességtudó volt, úgy viselkedett, ahogy előkelő kisasszonyokkal viselkedni illik. A csintalan királylányok játék közben a fiú hajába kötözgették a gyűrűiket.

Még javában kocsikáztak hazafelé, amikor az országúton két vándorral találkoztak. Rongyos volt a ruhája a két idegennek, a lábuk

csupa seb. Látszott, hogy hosszú, nehéz utat tettek meg. A fiú megállította a szekeret, és megkérdezte tőlük, honnét jönnek, és hová igyekeznek. Azt felelték, hogy ők mind a ketten hercegek, s azért vették nyakukba a világot, hogy megkeressék a három királylányt. De nem volt szerencsájük, s most kénytelenek így, lerongyolódva, sebesülten, dolgukvégezetlen hazatérni.

A fiú megsajnálta őket, és felvette mind a két herceget a szekérre. Így utaztak tovább, míg el nem érték azt az országot, ahol a királykisasszonyok apja uralkodott.

A hercegek azonban, amikor meghallották, hogy a fiú kiszabadította a három királylányt, nagyon elkomorodtak. Elfogta őket a sárga irigység, kivált ha arra gondoltak, hogy az ő vállalkozásuk milyen balul ütött ki. Törték a fejüket, hogy tudnák kijátszani a fiút, s hogy tudnák a dicsőséget és a jutalmat maguknak megszerezni.

Eltitkolták gonosz szándékukat, amíg jó alkalom nem kínálkozott. Akkor hirtelen rávetették magukat a fiúra, s megölték. A királylányokat pedig megeskették, hogy némák lesznek, halállal fenyegették őket, ha elárulják, ami történt. A három lány nem mert ellenkezni, de nagyon szomorúak voltak, hogy a fiú miattuk veszítette el az életét, a legkisebbik királylány meg valósággal vigasztalhatatlan volt. Megfogadta, hogy örök életében gyászolni fogja kedvesét.

Nem sok idővel a szörnyű gonosztett után megérkeztek a kastélyba. Ujjongott az egész ország, amikor kitudódott, hogy a három elveszettnek hitt királykisasszony hazaérkezett.

A fiú ezalatt egy erdei szakadék mélyén feküdt, de még pislákolts benne az élet. Hűséges kutyái körülfojták, testükkel melengették, és nyaldosták a sebeit. Olyan kitartóan gyógyígtatták, hogy végre visszatért az élet a fiúba. Mikor újra frissnek és egészségesnek érezte magát, útnak indult, és hosszú, fáradságos vándorlás után el is érkezett a palotába, oda, ahol a királylányok laktak.

Ott éppen akkor nagy öröm és vigasság folyt, a termekből tánc, zeneszó, mulatozás zaja hallatszott ki. A fiú csodálkozva kérdezősködött, hogy ugyan mit ünnepelnek.

– Biztosan messziről jössz – felelték a szolgák –, ha azt sem tudod, hogy a király három leányát kiszabadították a hegyi

szörnyetegek fogságából, és ma tartják a legnagyobb királykisasszony esküvőjét.

– Hát a legkisebb királylány? – kérdezte a fiú. – Annak az esküvője mikor lesz?

A szolga azt felelte, hogy a legkisebb nem akar férjhez menni, az csak sír reggeltől estig, senki se tudja, miért.

A fiúnak a szava is elakadt erre, olyan boldogság öntötte el a szívét. Ebből megértette, hogy kedvese hű maradt hozzá.

Odament hát a kapushoz, és így szólt:

– Mondd meg a királynak, hogy olyan vendég érkezett, aki az esküvő vidámságát nagyon tudná növelni, ha bemutathatná a kutyáit és csodálatos tudományukat.

Megörült a király, és kiadta a parancsot, hogy fogadják szívesen az idegent. Mikor a fiú belépett a terembe, minden szem felé fordult, ámulva nézték, és azt mondták, hogy ilyen pompás termetű ifjút talán még sohase láttak. A királykisasszonyok első pillantásra megismerték, felugrottak az asztaltól, és a nyakába borultak. A két herceg pedig jobbnak látta kereket oldani.

A lányok most már bátran elmondhatták apjuknak, hogyan mentette meg őket a fiú, és mi minden történt velük azóta. Aztán, hogy bebizonyítsák szavukat, kioldozgatták a fiú hajából a gyűrűiket.

A király haragra gyulladt, és üdözőbe vetette a két gonosz herceget, a bátor fiút pedig nagy megbecsüléssel fogadta, és még aznap megtartották a lakodalmat a legkisebb királylánnyal. A király halála után a fiút választották meg uralkodónak. Dicsőséggel és igazságosan uralkodott a szép királynéval együtt, és talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A ZACSKÓBÓL KISZABADULT ÉS VISSZAPARANCSOLT NÓTÁK

Volt egyszer egy lány, és annak egy szegény, elvarázsolt sánta kiskutya volt a mátkája. De nagyon szerette, életét is kész örömet odaadta volna érte. Csak az az egy bántotta, hogy éjszaka, amikor a kiskutya leveti kutyabőrét, és emberi alakot ölt, sohase láthatja, mert szigorúan meg kellett ígérnie, hogy amikor alszik, gyertyát nem gyújt, nem nézi meg. A lány állta is a szavát, amíg egy éjszaka olyan erővel rá nem tört a kíváncsiság, hogy sehogy se tudta legyőzni. Titkon gyertyát gyújtott, rávilágított alvó kedvesére. Hát uramfia! – egy tündöklő szép ifjú fekszik ott az ágyban, olyan szép, hogy a napra lehet nézni, de órá nem. Ámde a lány meg ki se gyönyörködhetette magát benne, felébredt az alvó, és szomorúan mondta:

– Megválthatál volna a gonosz varázstól, ha szavadat állod, amíg kitelik az idő. De így most téged is hatalmába kerít a gonosz vén banya, aki engem elvarázsolt, amiért nem akartam feleségül venni a lányát. Büntetésül a kíváncsiságodért el kell szegődnöd hozzá szolgálnak.

Úgy is történt. Elbúcsúztak egymástól, és a lány beállt a boszorkányhoz szolgálnak. Az meg gyűlölte, ki akarta pusztítani a világból, és mindjárt első napon olyan nehéz munkát adott neki, hogy azt se tudta, hogy fogjon hozzá. Két nagy halom fonalat tett elébe, és megparancsolta, hogy sulykolja ki, mégpedig úgy, hogy ami fehér, az fekete legyen, a fekete meg fehér.

A lány csak sírdogált ott a kamrájában, mi mást tehetett volna?

Egyszer csak előtte áll egy gyönyörű szép ifjú.

– Miért sírsz, kislány, mi a bánatod? – kérdezte nyájas szóval.

– Hogyne sírnék – zokogta a lány, és elpanaszolta, milyen munkát szabott ki neki a gazdasszonya.

– Én segítek neked – mondta a deli legény –, megteszem helyetted, amit gazdasszonyod kíván, de csak úgy, ha a mátkám leszel.

– Azt nem lehet – mondta a lány –, nem tudom elfelejteni az én sánta kis kutyámat. Annak fogadtam hűséget, hú maradok hozzá,

még ha agyonver is a gazdasszony.

No, megörült ezekre a szavakra a szépséges szép ifjú, majd kiugrott a szíve az örömtől, mert ő volt a sánta kiskutya, akinek a lány hűséget fogadott. Azt felelte:

– Hát jó, most már, ha itt vagyok, kisulykolom a fonaladat. – Azzal fogta a sulykolófát, háromszor rá vert az egyik csomóra, aztán háromszor a másikra, és a lány lefekhetett aludni, mint aki jól végezte dolgát.

Reggel bejött a kamrába a boszorka nagy garral:

– No, elkészültél-e?

– El – mondja a lány, és mutatja a két csomó fonalat.

– Jól van, látom, ügyes lány vagy. De mára is adok ám munkát. Takarítsd ki az istállót úgy, hogy ragyogjon ott minden, mire én megnézem.

A lány mindjárt nekifogott, sepert, talicskázott, sepert, talicskázott. Majd leszakadt már a két karja, de semmi látszatja nem volt a munkájának, mert ha egy talicska ganéjt kivitt, mire visszament, a tehének két talicskára valót potyogtattak oda neki. Sírt keservesen, mi mást tehetett volna? Egyszer csak előtte áll a tegnapi szép ifjú.

– Ha megígéred, hogy a mátkám leszel, segítek neked – mondja.

De a lány megint csak azt felelte, hogy a sánta kis kutyát nem tudja elfelejteni, annak ígért hűséget.

No, az ifjú is úgy tett, mint előtte való napon: ha már ott volt, elvégezte helyette a munkát. Valamit súgott a tehének fülébe, és attól a pillanattól fogva nem rendetlenkedtek. A lány kiséperte az istállót, ragyogott a tisztaságtól minden zege-zuga.

Jön a vény banya reggel, és kérdi:

– No, elvégezted-e, amit rád bíztam?

– El – felelte a lány. – Kisépertem az istállót.

A banya látja a nagy tisztaságot, eszi a méreg, mert gyanakszik, hogy valaki segített neki, de nem szólhat semmit.

– No, jó, ügyes lány vagy – mormogja. – Csak azt ne hidd, hogy most már heverhetsz. Lesz még egy harmadik munkád is. Férjhez adom a lányomat, ma este üljük meg a lakodalmat, és a lakodalmi nótákat neked kell elhoznod a nénémtől. Akár mindjárt indulhatsz is.

Megy a lány az úton, mendegél, egyszer csak előtte áll a szép ifjú. Kérdi, hová igyekszik ilyen jókor reggel.

– Lakodalmi nótákért küldött a gazdasszonyom a nénjéhez – mondja a lány.

– No, ez nem könnyű feladat, a magad erejéből nem boldogulnál. De ha megígéred, hogy a mátkám leszel, kitanítlak, hogy és mint kell cselekedned.

– Nem lehetek a mátkád – mondja a lány –, mert nem tudom elfelejteni az én sánta kis kutyámat, akinek húséget fogadtam,

– Hát jó, nem bánom, megsegítlek, ha már itt vagyok – mondja az ifjú.

És kitanította, mit, hogyan tegyen, ha nem akar bajba kerülni.

– Menj tovább ezen az úton, nemsokára egy tehenet láatsz, azt fejd meg, igyál a friss tejből, amennyi jólesik, a maradékot öntsd a tehénke lábára, a sajtárt meg akaszd a szarvára. Aztán egy kecskebakkal találkozol, azt nyírd meg, gyapját tedd szépen a lábához, az ollót akaszd a szarvára. Ahogy továbbmész, egy kemencét láatsz és mellette egy kenyeret. A kenyeret vedd be, a három kisült cipőt meg, ami ott lesz, vidd magaddal. Később egy folyóhoz érsz, a folyón híd lesz, vedd le a cipődet, és mezítláb menj rajta, hogy ne dobogjon. Onnan már nincs messze a ház, ahová gazdasszonyod küldött. Három nagy kutyát láatsz majd az udvaron, vess oda mindeniknek egy-egy cipőt, akkor nem bántanak. A pitvarban két öregasszony kézimalmot hajt, azoknak segíts örölni. De mikor már a szobában leszel, és a vén banya ennivalóval kínál, egy falatot se egyél.

A lány megköszönte a jó tanácsot, és mindent úgy tett, ahogy tanították.

A szobában ott ült a vén banya, az ő gazdasszonyának a nénje, és színleg nyájas volt hozzá, egy borjúlábat adott neki, hogy egye meg. De ő ügyesen kebelébe tette a borjúlábat, és a banyának így nem volt hatalma rajta; akarva, nem akarva, oda kellett, hogy adja neki, amit kért: a lakodalmi nótákat, zacskóba kötözve.

A lány most már indult vissza, azt hitte, túl van a nehezén, de ahogy a pitvarba ér, a vén banya kikiált az asszonyoknak:

– Zúzzátok agyon!

Csakhogy azok nem fogadtak szót, azt mondták:

– Mióta itt ülünk, és még eddig senki nem segített nekünk, csak ő, dehogy zúzzuk, dehogy zúzzuk agyon!

A kutyáknak is hiába parancsolta, hogy tépjék szét, azt ugatták vissza neki:

– Mióta itt vagyunk, és még eddig senki nem adott kenyeret nekünk, nem tépjük szét, dehogyis tépjük szét!

Mire a hídhhoz ért, sarkában volt a banya, lármázott, hadonászott, megparancsolta a hídnak, hogy nyíljon szét, és ejtse a folyóba. De az se fogadott szót:

– Mióta itt vagyok, és még eddig senki nem kímélt úgy, mint ő, mezítláb ment rajtam, csak hogy ne dobogjon. Nem ejtem én, dehogy ejtem a folyóba!

A kemencének is megparancsolta:

– Kemence, égesd meg!

De az így felelt:

– Mióta itt vagyok, és még eddig senki a megkelt kenyeret belém nem vetette, három kisült cipóm el nem vette, csak ő. Dehogy égetem meg!

– Kecske, ökleld agyon! – parancsolta a bakkecskének a banya, de az se fogadott szót, így mekegett vissza:

– Mióta itt vagyok, és még eddig senki meg nem nyírt, a gyapjam lábamhoz nem tette, csak ő, nem öklelem, dehogy öklelem fel!

A tehén se dőfte agyon, hiába lármázott a boszorka.

– Mióta itt vagyok, és még eddig senki nem bánt velem ilyen szépen, mint ő, megfejt, a tejemből ivott, és a maradékot lábamra öntötte. Dehogy döföm agyon!

No, a lány hát épségben kikerült a sok veszedelemből, és már majdnem otthon volt. De akkor megszólaltak a lakodalmi nóták a zacskóban, egyre hangosabban szóltak, és valamennyi egyszerre, úgyhogy éktelen zshivajgás támadt. Ő meg kíváncsi volt, hiába, nem állhatta meg, hogy ki ne oldozza a zacskót. De jaj, mit látott! Ocsmánynál ocsmányabb varangyok, kígyók másztak ki belőle, egyik erre, másik arra, ahány, annyi felé. Mire észbe kapott, üres volt a zacskó, és a kígyók, varangyok eltűntek a magas fűben. Megint nem volt mit tennie, sírt keservesen. Egyszer csak ott áll a deli legény, kérdi, mi a baja. És ő elpanaszol mindent.

– Most mit csinállok, hogy állítok be a gazdasszonyomhoz üres zacskóval; Hiszen agyonver.

– Légy a mátkám, akkor segítek rajtad – mondja az ifjú.

– Azt nem lehet, nem tudom elfelejteni az én sánta kis kutyámat. Akkor inkább verjenek agyon.

No, a deli ifjú, ha már ott volt, annyit megtett, hogy lehajolt a földre a zacskóhoz, és elkiáltotta:

– Zacskóba, nóták! Zacskóba, nóták!

Amint ebből is látszik, ő is értett a varázsoláshoz, csak jóra használta a tudományát, és nem rosszra, mint a vén banyák.

A parancsszóra előmászta, előugráltak a fű közül a kígyók varangyok, gyíkok, és visszabújtak a helyükre, a legény meg gyorsan bekötötte a zacskó száját, és azt mondta a lánynak:

– De most már úgy vigyázz ám rájuk, hogy másodszor nem tudom visszaparancsolni őket.

Sokára-valahára mégis szerencsésen hazaért a lány. Gazdasszonyának első kérdése volt:

– Elhoztad-e a lakodalmi nótákat?

– El. Itt vannak a zacskóban.

– Ügyes lány vagy, látom.

Aztán megmondta neki, hogy estére lakodalmat tartanak, csak azt nem árulta el, hogy ki lesz a vőlegény. Mikor már asztalnál ültek a vendégek, és a lány körülhordta a tálat, hát uramfia! – kit lát a menyasszony mellett, a díszhelyen? Ki mást, mint a deli ifjút, aki őt háromszor megsegítette.

De mégse úgy lett minden, ahogyan a vén banya akarta és kitervelte. Mert a lakodalom éjszakáján a vőlegény titkon otthagyta a rátukmált menyasszonyt, felébresztette a lányt, hogy szökjenek meg együtt. Most már az igazi arcát öltötte fel, megmondta, hogy ő volt a sánta kiskutya, akinek húséget fogadott.

– Kelj fel hamar, és meneküljünk innen, amíg nem késő! De semmit se vihetsz magaddal ebből a házból, csak néhány fenyőbugát, pár szem homokot és pár csepp vizet.

Kiosontak az istállóba, kiválasztottak két jó lovat, és uccu! – eliramodtak. De a boszorka hamar észrevette szökésüket, felverte a házat, és utánuk eredt a serege élén. Mérföldekre elhallatszott,

ahogy dongott a föld a lábuk alatt. A szökevények is meghallották a dübörgést. Egyszer azt mondja a legény a lánynak:

– Közel vannak már. Vesd hátra a fenyőbugákat!

A lány úgy is tett, és abban a nyomban sűrű erdő nőtt a hátuk mögött, meg kellett, hogy álljanak az ördögfajzatok. De a vén banya nem ijedt meg, elkiáltotta magát:

– No, ezt az akadályt félretakarítjuk!

Nekiálltak fejszékkel, döntötték egyre-másra a nagy fákat, amíg utat vágtak maguknak az erdőn keresztül, és nyargalhattak tovább a szökevények után.

Mikor már-már utolérték őket, azt mondja a legény a lánynak:

– Most szórd el a homokszemeket!

Abból a pár homokszemből olyan magas, vastag fal nőtt hirtelenében, hogy hosszú időre feltartóztatta az üldözőket, de végre mégis sikerült nyílást vágniuk, keresztül bújtak a falon.

Mikor harmadszor is már-már sarkukban voltak, azt mondja a lánynak a kedvese:

– Cseppentsd el a vizet – és abból a pár csepp vízből jókora nagy tó kerekedett mögöttük. A boszorka nem tudott okosabbat kitalálni, hazanyargalt, és ahány állat, tehén, birka, kecske, kutya, macska csak volt az udvarán, meg a cselédeit mind odahajtotta a tóhoz, hogy igyák ki. Ő maga elől járt a jó példával, és annyi vizet ivott, hogy szétrepedt.

– Megszabadítottál – mondta a deli ifjú a lánynak. – A boszorka halálával megtört a varázs. Most már az lehetek, aki vagyok, többet nem kell más alakot öltönnöm.

Szülei házába vitte hűséges kedvesét, aki annyit szenvedett, küszködött érte, és akkor se hagyta cserben, amikor sánta kis kutya volt. Ott éldegéltek ezután sok-sok évig békességben, boldogságban.

A SÜNDISZNÓ

Volt egyszer egy ember, aki vízmerítő kanalakat készített. Egy zivataros estén, amikor a szél csak úgy süvített a kéményben, és dühösen rázta az ajtót, ablakot, az ember megint a szobájában ült egyes-egyedül, és szorgalmasan farigcsált. Egyszer csak különös neszt hall, mintha kaparásznának kívül a pitvarajtón. Leteszi a munkáját, kimegy, kinyitja egyujjnyira az ajtót, és kinéz – hát egy sün disznó ül a küszöbön.

– Szállást keresek, jó ember – mondja a sün, és felnéz rá. – Nem fogadnál be éjszakára?

– Ne bolondozz – dohog az ember. – Minek neked szállás? Jó helyed van akármelyik kőfal tövében.

De a kis sün nem akart a kőfal tövében hálni, azt mondta, hideg van kinn, és addig beszélt, hogy végtére mégis beeresztették. Ahogy besurrant a szobába, mindjárt leült a kemencepadka alá, és onnan nézte, nagy figyelemmel, hogy faragja az ember az öblös merítőkanalat. Aztán egyszer csak megszólalt:

– Megvenném azt a kanalat, jó ember.

– No, nézd csak! Aztán mivel fizetnél, mi? Mert ingyen nem adom.

– Nézz ki majd holnap reggel, jó korán, ott lesz a pénz a pitvarajtód előtt, a küszöbön. Nem kívánom ingyen, ne félj.

A vége az lett, hogy megegyeztek. A kis sün megkapta a kanalat, és mindjárt beleült, mint valami csézába, csak a paripa hiányzott, amelyik a sétakocsit húzza.

Volt az embernek egy kakaskája, amelyik beszokott a szobába, most is ott kapirgált, felcsipegette a földről, amit talált. Most éppen ott csipegetett a padka mellett, és a kis sün észrevette.

– Megvenném tőled ezt a kakast – mondta.

Az ember szerette a kakaskáját, és előbb nem akarta eladni, de a sün olyan sok pénzt ígért érte, hogy végül mégis megkötötték az egyezséget.

Másnap jókor reggel a sün befogta a kakast a kanál-csézába, és elhajtott. De az ember se járt rosszul, megtalálta a pénzt a pitvarajtó előtt, amikor kinézett.

Alkonytájt a királyi palotához ért a furcsa fogat, a sün egyenest az ablak alá hajtott, és ott robogott fel-alá a kerti utakon, amilyen sebesen a kakas lába csak bírta.

Éppen akkor véletlenül az ablakban állt a legidősebb királylány, és meglátta a fogatot, de nem jól látta, mert félig sötét volt már odakinn, hát leszaladt a kertbe. Abban a pillanatban a sün megcsapkodta paripáját, és hajtott, mint a veszedelem, ki a palota kertjéből, egyenest az erdőbe. A kíváncsi királylány meg uzsgyi! – utánuk. Egy nagy túskebozótnál megállt a fogat, a sün leugrott a bakról, és így szólt:

– No, most, tisztelt királykisasszony, válasszon: vagy megcsókol itt most mindjárt, vagy átmászik ezen a bozóton, mert másként innen nem mozdulhat. – Avval összegömbölyödött, és olyan sebesen gurult körbe-körbe a királylány lába körül, hogy csakugyan nem mozdulhatott semerre. Félrerúgni se merte, mert a tuskék úgy álltak rajta, mint boronán a fogak. De mégse tudta rászánni magát, hogy megcsókolja a csúf kis állatot, inkább a túskebozótot választotta. Ahogy hazaért, ágyba feküdt, úgy összeszurkálták, karmolták a pöszmétebokrok, hogy napokig mozdulni se tudott.

Éppen így járt a középső királylány. Utoljára a legkisebbet is maga után csalta az erdőbe a kis sün. A pöszmétebozótnál leugrott a csézájáról, és neki is azt mondta, amit a két néniének, hogy ha nem akar a bozóton keresztülmászni, csókolja meg.

– Még mit nem?! Dehogyan csókollak meg, te világcsúfja! – mondta a királylány.

– Ha nem csókol meg, tisztelt királykisasszonyom, akkor csak ezen a túskebozóton keresztül jut haza, másként innen nem mozdulhat egy tapodtat se! – Avval összegömbölyödött, és keringeni kezdett körülötte, mint a sebes forgószél.

– Nem takarodsz innen, te kis szörnyeteg! – kiáltott rá a királylány, és félre akarta rúgni, de a sün kieresztette tuskéit, úgy álltak rajta, mint boronán a fogak.

– Akkor tessék átbújni a bokrok alatt.

– Persze, hogy agyonszurkáljanak! – mondta a királylány.

– No, ugye? Annál mégiscsak kisebb baj, ha engem megcsókol a tisztelt királykisasszonyka.

– A mindenedet! Tán bizony az orrodon csókoljalak meg? – kérdezte a királylány.

– Ott legalább nincs tüském – mondta a sün.

– Isten neki! A szememet majd behunyam, és a zsebkendőmet az orrodra terítem. Ezt, remélem, megengeded?

– Jó, nem bánom – felelte a sün, de ahogy a királylány lehajolt hozzá, kikapta kezéből a kendőt, és ajkára cuppantott egy csókot. Mire a lány kinyitotta a szemét, egy deli királyfi állt előtte. Mert – de hiszen ezt bizonyosan kitaláltátok már előbb – a sündisznó elvarázsolt királyfi volt, és a boszorka, aki elátkozta, azt a feltételt szabta, hogy csak akkor nyerheti vissza emberi alakját, ha egy szép leány jószántából megcsókolja.

A királylány menten beleszeretett, apja elé vezette, és megmondta, hogy vagy ez a királyfi lesz a férje, vagy senki. Hét országra szóló lakodalmat csaptak, férj-feleség lettek, és most is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A HÁROM HOSSZÚ ORR

Élt egy kidőlt-bedőlt kunyhóban egy szegény ember meg a felesége. Született egy kisfiúk, de olyan szegények voltak, hogy jóformán örülni se mertek a szép fiacskájuknak, nem tudták, hogy nevelik fel, féltették a koplalástól. Ahogy ott búslakodnak mind a ketten, előttük terem egy jó tündér, és három becses ajándékot tesz a gyermek bölcsője mellé.

– Ez az erszény olyan erszény – mondta –, hogy sohase fogy ki belőle az arany- és ezüstpénz. Ez a kürt, mihelyt belefújnak, összekürtől egy hatalmas sereget. Ez az öv pedig láthatatlanná teszi azt, aki derekára csatolja.

A szegény ember meg a szegény asszony még szíve szerint megköszönni se tudta a tündér jóságát, az már eltűnt, ők meg úgy tettek, ahogy mondta nekik, eldugták a kincseket, és őrizték, mint a szemük fényét, amíg a gyerek legénysorba nem került. A huszadik születésnapján odaadták neki, és megmondták, melyik mire való.

János, mert János volt a fiú neve, megköszönte öreg szüleinek, hogy olyan hűségesen őrizték a kincseit, és elbúcsúzott tőlük, hogy most már szerencsét próbáljon. Szerzett magának mindent, ami kellett, drága szép ruhát meg lovat, díszkíséretet, és büszkén, vidáman vonult városról városra, amíg a királyi palotához nem érkezett. Gondolta, így most már ő se hitványabb akármelyik királyfinál vagy hercegnél, és mivel hallotta, hogy a királynak van egy gyönyörű szép eladó lánya, mindjárt azzal állított be, hogy ha ő is megtetszik a királylánynak, feleségül venné. Senki se kételkedett, hogy a deli legény valamelyik hatalmas királynak a fia, tüstént megtartották az eljegyzést. De hogy, hogy nem, a királyné valahonnan megtudta az igazat meg azt is, hogy milyen kincsei vannak a fiúnak. Rávette a lányát, hogy valamilyen ravaszsággal csalja el a vőlegényétől az erszényt, kürtöt, övét, aztán adja ki az útját.

A királylány könnyen beleegyezett, mert éppen olyan csalfa és gonosz volt, mint az anyja. Egy napon, amikor kettesben voltak, azt kérdezte a vőlegényétől:

– Mondd csak, igazán annyira szeretsz?

– Szeretlek – felelte a fiú –, nem szoktam hazudni.
– Minden kérésemet teljesíted?
– Igen. Kérj akármit, és megkapod – mondta a fiú, mert bízott a kifogyhatatlan erszényében.

– Akkor add nekem a kürtöt – kérlelte a királykisasszony.

A legény meghökkent, de nem akarta megszegni szavát, no meg azt gondolta, hogy ha férj-feleség lesznek, úgymint visszacapja. Odaadta a kürtöt. Eltelt pár nap, és a királylány megint elkezdte. Azt kérdezte tőle:

– Igazán annyira szeretsz, mint ahogy mondod? Akármit kérek tőled, ideadod?

Addig hízelgett, addig kedveskedett, amíg a bűvös övét oda nem adta neki a fiú, abban bizakodva, hogy az esküvő után könnyen visszaszerezheti majd.

A királylány csupa ravaszságból most jó darabig nyugton volt, de mikor úgy gondolta, hogy elég sok idő eltelt, újra megkérdezte:

– Igazán annyira szeretsz? Minden kérésemet teljesíted?

– Kérj akármit, és megkapod – mondta a fiú, mert azt hitte, hogy most már olyasmit kér majd, amit pénzen megvehet.

– Akkor add nekem a kifogyhatatlan erszényt.

– Kérj akármit, csak azt ne – mondta a fiú. – Azt az egyet nem adhatom neked.

– Akkor nem is szeretsz igazán – panaszkodott a királylány.

Addig rimánkodott, amíg az erszényt is megkapta, a fiú meg azzal biztatta magát, hogy az esküvő után úgymint visszacapja.

Igen ám, de éppen akkor benyitott a királyné, és rátámadt a vőlegényre:

– Hogy merted a lányom kezét megkérni, te senkiházi, te koldus?! Hordd el magad, amíg szépen mondom!

No, a fiú nem várta meg, hogy még a szolgákat, tányérnyalókat is ráuszítsa az álnok királyné, szaladt ki a palotából, aztán tovább, utcáról utcára, amíg a város legszélső háza is háta mögött nem volt. Nekivágott az erdőnek, az erdő közepén a sötét fák alatt leborult a földre, és zokogott keservesen. Szerencsés Jánosból a legszerencsétlenebb Jánosa lett a kerek világnak. Rászedték, elcsalták tőle a kincseit, és most bizonyosan nevetnek rajta! Mitévő legyen? El se tudta gondolni. Aztán hirtelen megfélemedezett a

bánatáról, mert olyan éhes volt, hogy azt hitte, menten meghal, ha valami ennivalót nem kerít. De hol talál ennivalót a fenyveserdő kellős közepén? Ahogy ott nézelődik, egyszer csak meglát nem messze egy fát, amelyik másforma, mint a többi. Odamegy, hát telides-teli van pompás érett fügével! Nekiállt, szedett jó csomót, aztán letelepedett a fa alá, és jóízűen eszegette a fügét.

De a harmadik, negyedik szem után mintha nehezebben tudta volna a szájába tenni. „Ejnye, hát engem meg mi lelt? – tanakodott magában. – Annyira elerőtlenedtem, hogy már a számat se találom, mint az öklömnyi gyerek?” Közben, amíg tűnődött, leejtett egy szép nagy fügét, és ahogy utána akart hajolni, feljajdult, mert alaposan beverte orrát egy kőbe. Megnőtt az orra! De még milyen hosszúra nőtt! Most aztán eggyel több oka volt a sírásra. Nem elég, hogy kifosztották, kigúnyolták, de még a csinos arca is oda van!

Jajgatott, zokogott, csak úgy patakzott a könnye. De aztán hirtelen megfeledkezett a bánatáról, olyan szomjas volt, hogy azt hitte, menten meghal, ha vizet nem talál. Nézelődik, hát nem messze tőle friss hegyi forrás bugyog a kövek között. Odaszaladt, és mikor tükörképét meglátta a vízben, megint majdnem elfakadt sírva, de olyan jó friss vize volt a forrásnak, olyan kimondhatatlanul jólesett kortyolni, hogy egy pillanatig semmi másra nem gondolt. Ahogy ott hasalt a kövek között, és szürcsölte a friss, tiszta vizet, véletlenül újra meglátta tükörképét, és mintha kicsivel rövidebb lett volna most az orra, mint az imént. Ivott tovább, és csakugyan! Az orra egyre kisebbedett, míg végre egészen a régi lett. János nem állhatta meg, hogy el ne gyönyörködjön egy percig a tükörképében. Aztán felpattant, és örömeiben hangosan kimondta a gondolatát:

– Most már tudom, mit kell tennem!

Elindult az ösvényen, és ment, amíg egy erdei házikóhoz nem ért. Ősz öregember lakott a házikóban, azzal ruhát cserélt János, meg egy jókora nagy kosarat is kért tőle. A kosarat teleszedte fügével, és leballagott a városba. A királyi palota előtt megállt, és kiáltozni kezdett, mint az utcai árusok szoktak:

– Fügét vegyenek! Fügét vegyenek!

Az udvarmester kinézett az ablakon, és mikor a szép fügét látta, leszalasztotta a komornát, hogy vegyen egy tányérra valót, és vigye be a királynénak meg a királylánynak.

Minden úgy történt, ahogy a fiú kitervelte. A királyné meg a lánya jóízűen eszegették a fügét, míg aztán egyszer felpillantott a királylány, és ijedten mondta:

– Mi lelte az orrodát, édesanyám? Mintha megnőtt volna.

– A tied is, lányom – mondta a királyné –, de biztosan képzelődünk. Csuda jó ez a füge. Adj még egyet!

Hanem aztán mégiscsak el kellett hinniük, hogy alaposan megnőtt az orruk. Mennél többet ettek a fügéből, annál hosszabbra nőtt. Az öreg királynét majd szétvetette a méreg, lármázott, hogy kerítsék elő neki azt a fügés embert abban a nyomban! De hiába lármázott.

– Hol jár az már! – mondta a komorna meg az udvarmester.

Szomorú ház lett a királyi palota. A királyné meg a lánya ki se mozdultak a szobájukból, nem mertek mutatkozni az emberek előtt, és mivel ők egész nap búsultak, óbégattak, mérgelődtek, senki se mert mosolyogni vagy akár egy hangos szót is szólni a házban. Jöttek a tudós orvosok, kuruzslóasszonyok a világ minden tájáról, próbálkoztak százféle orvossággal, százféle kenőccsel – hiába. A két hosszú orr egy gondolattal se rövidült.

Ezalatt János nem télenkedett, új álruhát szerzett, pápaszemes öreg doktor képében állított be a palotába. Ősz szakálla a mellét verte, haja is hosszú volt és ezüstös, nyakában szíjra fűzve orvosságosüveg lógott. Azt mondta, ő segít a királyi hölgyek furcsa betegségén, ha mindenben parancsa szerint cselekesznek. Persze tüstént bevezették az elsötétített szobába, ahol a királyné meg a lánya ültek. Mind a kettővel itatott néhány kortyot az orvosságából, mire csakugyan megrövidült egyujjnyival az orruk, mert az üvegben, mint gondolhatjátok, az erdei forrás vize volt. A királyné eget-földet ígért neki örömeiben, mert látta, hogy jó az orvosság, csak több kell még belőle.

Az áldoktor azt felelte, hogy szörnyen nehéz a csodatévő vizet megszerezni, de ha a királylány kürtjét neki adják, kerít még egy üvegre valót, és elhozza.

Megkapta a kürtöt, és néhány nap múlva újra beállított a palotába. Most is csak annyit itatott velük a csodavízből, hogy egyujjnyival rövidüljön az orruk, és fizetésül a bűvös övét kérte.

A királyné nem alkudozott, csak azt kötötte ki, hogy hamarosan jöjjön el újra, és hozzon még egy üveggel az orrgyógyító csodaszerből.

De János bizony alaposan megváratta a két csúf lelkű teremtet, és mikor végre-valahára beállított hozzájuk, megint csak egy kis üveggel hozott az erdei forrás vizéből. Mindjárt arról kezdett beszélni, mennyit fáradt, küszködött, amíg ennyit is megszerezhetett, ne is csodálják, ha megfizetteti az árát. A király kisasszony kifogyhatatlan erszényét kérte jutalmul, és éppen csak annyit itatott velük, hogy még egyujjnyival rövidüljön a rusnya orruk, akkor ledobta álruháját, és azt mondta:

– No, rám ismertek-e végre? Én vagyok az, akit elzavartatok a palotából, csak mert nem rangotokbeli! Én adtam el nektek a fűgét, ezzel fizettem a jóságotokért. Most visszakaptam, ami az enyém, ti is megkaptátok, amit érdemeltek.

A királyné éktelen haragra gyulladt, bekiáltotta szolgáit, hogy fogják meg, kötözzék meg a vakmerőt, de az nem volt rest, gyorsan derekára csatolta a bűvös övét, és láthatatlanul kísértelt az ajtón. Lenn az udvaron kürtjébe fújt, mire fegyveres vitézek özönlöttek el a teret. Akkor János lekapcsolta övét, lóra pattant, és kalpagjával integetett a két pórul járt királyi hölgynek.

– Isten veletek, a hosszú orrotokat tartsátok meg, azt itt hagyom nektek emlékül! – Mátkájától pedig így búcsúzott: – Engem nem látsz többet; elmegyek, és meg sem állok, amíg szívem szerint való menyasszonyt nem találok magamnak, szebbet, jobbat náladnál!

A TETŰ BŐRÉBŐL VARROTT PRUSZLIK

Volt egyszer egy parasztember, és annak az a furcsa gondolata támadt, hogy a kövér, piros tetűt, amit a fejéből kifésült, nem öli meg, hanem felneveli. Kíváncsi volt, mekkorára lehet hizlalni. Csinált egy jókora fedeles vedret, abba tette a tetűt, és lisztpéppel etette. Nőtt a féreg, de még milyen gyorsan nőtt. Egy reggel azt látja az ember, hogy kihízott a vederből, felnyomja a fedelet. „No – gondolta –, tovább nem etetem, inkább levágom, és a szép piros bőrét elviszem a királynak, ilyet még úgyse látott.” Amit gondolt, meg is cselekedte. Levágta az óriási tetűt, lehúzta a bőrét, és elvitte a királynak. Annak meg nagyon tetszett a tetűbőr, mindjárt elhivatta a szabót, és megparancsolta neki, hogy varrjon belőle pruszlikot a királynak. Mivel szerette a tréfát ez a király, kidoboltatta az egész országában, hogy az egyetlen lánya immár eladó sorban van, jöhetnek a kérők, de csak az kapja meg a királynőt, aki meg tudja mondani, milyen bőrből varrták a rajta levő pruszlikot. A parasztembert gazdagon megajándékozta, és szigorúan megfogadtatta vele, hogy senkinek egy árva szót se szól a dolgról.

Jöttek hát a kérők, nemcsak abból, de a szomszéd országból is meg hetedhét országon túlról, százával tolongtak a szép királynő körül, de bizony egyik se tudta megmondani, milyen bőrből van a mellénykéje.

Élt annak az országnak a túlsó végén egy kidült-bedült házikóban három szegény fiú, a két nagyobb gögös és kemény szívű, de az öccsük, akit csak Hamujankónak csúfoltak, kívül-belül különb volt a bátyáinál. Meghallották, amit a dobos kidobolt, és gondolták, miért ne próbáljanak szerencsét ők is. A két nagyobb feltarisznyált, de Hamujankónak azt mondták, hogy szégyellnek vele mutatkozni, nem viszik magukkal. No, az meg a világot se akart otthon maradni, azt felelte, nem kívánja, hogy vigyék, elmegy ő a maga lábán, és ha szégyellnek vele mutatkozni, majd hátramarad az úton. Úgy is történt. Hamujankó is feltarisznyált, beérte avval, amit bátyái hagytak neki, és mikor azok már elindultak, még várt egy darabig, csak akkor vágott neki az útnak. Egyszer csak honnan, honnan nem, ott terem az úton egy egérke. Megszólítja a legnagyobb fiút:

– Engedd meg, jó legény, hogy beszökjem a tarisznyádba, és egyem pár morzsát a kenyeredből, mert nagyon megéheztem.

– Még mit nem! – mordult rá a legény, és félrelökte a csizmája orrával. – Azt hiszed, megenném, amibe te már belekóstoltál? Takarodj innen!

Az egérke most a középső fiút szólította meg:

– Hát te? Tőled talán kaphatok néhány morzsát.

Végig se mondta, mert a legény felkapott egy követ, és agyon vágta volna, ha el nem szalad.

Az egérke leült az útszélen, aztán egyszer csak meglátja Hamujankót, amint jődögél magányosan. Azt is megkérte:

– Engedd, jó legény, hogy beszökjem a tarisznyádba, és pár kenyérmorzsát egyem a tiédből, nagyon megéheztem.

– Miért ne; ugorj csak fel, és egyél, amennyi jólesik – mondta a fiú.

– Köszönöm – felelte az egérke. – De most már hadd maradjak itt a tarisznyádban, amíg a király palotájába nem érünk, ott aztán eressz majd ki, de csak ha már a pitvarban leszel.

A legény úgy tett, amint az egérke mondta, és mikor nagysokára-
valahára odaért, látta, hogy a palota udvarán meg a pitvarban csak úgy nyüzsögnek a kérők, mozogni se lehet tőlük. Nem volt kedve tülekedni, hát félrehúzódott a pitvar egyik sarkába, kieresztette tarisznyájából az egérkét, és türelmesen várta, hogy sor kerüljön rá is.

Benn a pompás fogadóteremben, ahol aranytól-ezüsttől csillogtak a falak meg a bútorok, az asztalnál ült a királylány a szép piros mellénykéjében, és egyik deli lovag a másik után lépett oda hozzá, tapogatta, fogdosta a mellénykét, de egy se találta el, milyen bőrből van. Gondolhatjátok, hogy a szép királylány már unni kezdte a dolgot, ha talán eleinte mulattatta is a tréfás felvonulás. Szívből kívánta, hogy bár vége lenne már. No meg talán szeretett volna már férjhez menni – az ilyesmit sohase tudhatja az ember. Elég az hozzá, hogy mikor megint becsukódott az ajtó egy szemrevaló ifjú herceg mögött, és egy percre egyedül maradt a teremben, mérgesen lerántotta magáról a mellénykét, és félhangosan szidta:

– Ó, te átkozott tetűbőr! Miattad még pártában maradok! Persze hogy senki se találja el, mi vagy.

Hanem aztán kénytelen-kelletlen újra felvette a mellénykét, mert bejött a következő kérő. Abban a szempillantásban, hogy az ajtó kinyílt, kisurrant egy egérke a szobából, de azt senki se vette észre. Az egérke viszont kihallgatta a királylányt, és most szaladt Hamujankóhoz, hogy elárulja neki a becses titkot hálából, amiért jó volt hozzá. Hamujankó türelmesen kivárta, amíg rá kerül a sor, aztán bement a fényes fogadóterembe, és alighogy két ujjával megérintette a pruszlikot, mindjárt megmondta, miből van:

– Ez bizony tetűbor, tisztelt királykisasszony.

Így történt, hogy a sok fényes lovagot és gőgös királyfit szégyenszemre hazazavarták, és Hamujankóé lett a szép királylány meg a fél ország. Nagy lakodalmat csaptak, és azóta is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A LÁDIKA

Volt egyszer egy asszony és annak két lánya, az egyik édes, a másik mostoha. Egy napon, amikor kenyeret süthött az asszony, bejött a konyhába a mostohalánya, és kérte, hogy adjon neki egy cipót.

– Nesze – mondta az asszony, és odadobta neki a frissen sült, fehér cipót.

A cipó elgurult, a lány meg szaladt utána. Nemsokára egy léckerítéshez ért.

– Szépen nyiss ki, szépen csukj be – mondta a léceskapu, és a lány úgy tett, amint mondták neki. Aztán egy almafához ért.

– Szedhetsz rólam almát, amennyi kell, de amit meg nem ettél, azt tedd a gyökeremre – mondta az almafa. A lány szót fogadott. A cipó gurult tovább, ő meg szaladt utána. Most egy tehénnel találkozott, amelyiknek szarvára volt akasztva a sajtár.

– Vedd le a sajtárt, fejj meg, és igyál a tejemből, amennyi jólesik, a többit öntsd a lábamra – mondta a tehén. A lány mindent úgy tett, ahogy mondták neki. Gurult a cipó, gurult előtte, ő meg szaladt utána. Akkor egy házhoz ért. A lépcsőn ott állt a ház ura, és azt kérdezte, nem szegődne-e be hozzá szolgálónak.

– Mért ne? – mondta a lány. – Mi lesz a dolgom?

– Sok jószágom van, és most el kell utaznom – mondta az úr. – Rád bíznom az állataimat, aztán még gyapjút is kell fésülni meg fonni, szőni és megvarrni nekem egy mellényt, hogy mikor hazaérkezem, fel is vehessem. A béredet megkapod majd, ha visszajöttem.

A lány szépen bánt az állatokkal, rendszeresen ellátta, etette őket, és az állatok nagyon szerették, segítettek neki, amiben tudtak, így aztán a mellény is elkészült idejére. A ház ura, mikor hazaérkezett, elébe tett két ládikát, az egyik fekete volt, piros macskával a fedelén, a másik piros, és a macska fekete rajta.

– Válaszd, amelyik tetszik – mondta a lánynak, mire megszólalt a piros cica:

– Engem válassz! Engem válassz!

A lány úgy is tett. A piros cicás fekete ládikát választotta, aztán elbúcsúzott a gazdájától, és hazament. Otthon megkérdezte, hová állíthatná be a ládikát.

– A tyúkól most üres, ott elfér – mondta a mostohája, ő meg nekiállt, súrolt, sikált, gyönyörűen kitakarította a tyúkólat. Aztán beállította a ládikáját, és most már meg akarta nézni, mi van benne. Ahogy kinyitja, hát színültig van arannyal, csak úgy száll belőle a sok aranypor. Egy szempillantás alatt aranyos lett mind a négy fal meg fönn az ól teteje, és a tető közepére egy fényes csillag telepedett.

Mikor a másik lány meglátta, hogy kiszépült a tyúkól, irigykedett, és a legközelebbi kenyérsütésnél ő is elkért egy cipót.

– Nesze – mondta az anyja, és; odadobta neki. A cipó elgurult, a lány meg szaladt utána. Mikor a kerítéshez ért, megszólalt a léceskapu:

– Szépen nyiss ki, szépen csukj be – de ő rúgással nyitotta ki, és aztán úgy hagyta, nem csukta be. A cipó továbbgurult, a lány meg szaladt utána. Odaért az almafához.

– Szedj almát rólam, egyél, amennyi kell – mondta az almafa –, de a többit tedd a gyökeremre.

A lány majdhogy le nem kopasztotta a fát, annyit szedett róla, evett is, amennyi belefért, de a többit szétdobálta a domboldalon. A cipó gurult tovább, ő meg szaladt utána. Most egy tehénnel találkozott, amelyiknek szarvára volt akasztva a sajtár.

– Vedd le a sajtárt, fejj meg, és igyál a tejemből, amennyi jólesik, a többit öntsd a lábamra – mondta a tehén. De ez a lány nem fogadott szót: ami a sajtárban maradt, a földre lötytyentette.

A cipó gurult, gurult, ő meg szaladt utána. Akkor egy házhoz ért. A lépcsőn ott állt a ház ura, és azt kérdezte, nem szegődne-e be hozzá szolgálonak.

– Miért ne? – felelte a lány. – Mi lesz a dolgom?

– Sok jószágom van, és most el kell utaznom – mondta az ember.

– Az állataimat rád bízom, aztán még gyapjút is kell fésülni, meg fonni, szőni és egy kabátot megvarrni nekem, hogy mire hazajövök, felvehessem.

De ez a lány komiszul bánt az állatokkal, ütötte-verte őket, enni se adott nekik rendesen, és azok persze gyűlölték, bosszantották,

amivel tudták, széttépték a varrását. Így aztán a kabáttal nem készült el, mire gazdája hazaérkezett.

– Mindegy, azért kiadom a béredet – mondta a ház ura, és elébe tett két ládikát. Az egyik fekete volt, piros cicával a fedelén, a másik piros, és a cica fekete rajta. Megszólal a piros cica a fekete ládikán:

– Engem válassz! Engem válassz!

– Nem! Nekem a másik kell – mondta a lány, mert azt hitte hogy a piros ládikában becsesebb holmit tartogatnak. Mikor hazaért, megkérdezte az anyját, hová állítsa a ládikáját.

– Kitakarítottam, felsúroltam neked a hátsó szobát, édes lányom, oda beállíthatod.

De jaj, ahogy a lány kinyitotta a ládikát, tűz csapott fel belőle, leégett az egész ház. Az asszony meg az édeslánya nem tehettek okosabbat, mint hogy bekéredzkedtek a tyúkólba, még örülhettek is, hogy a mostohalány befogadta őket.

KRUMMELIRULE, A BOSZORKÁNY PARIPÁJA

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony és annak egy kisfia. Elküldte egyszer a gyereket az erdőbe rőzsét szedni, és az véletlenül olyan messzire talált menni, hogy ráesteledett, mire a kosarát teleszedte. Akkor már észbe kapott, és szaladt volna egyenest haza, de a szürkületben elvétette az utat. No, most aztán megszeppent, egyedül volt a sötét erdőben, és azt se tudta, hazafelé botorkál-e vagy éppen ellenkező irányba. Gondolhatjátok, hogy megörült, amikor egy tisztás szélén takaros házikót pillantott meg. Bekopogott, de senki se nyitott ajtót. „No, most mit csináljak?” – tanakodott magában a kisfiú. Fázott is, meg el is fáradt a sok járkálásban, eszébe jutott, hogy a kémény talán meleg, felkapaszkodott a háztetőre, és lekucorodott a kémény tövébe.

„Hej, csak valami harapnivalót is találnék!” – sóhajtozott magában, mert korgott a gyomra az ürességtől. Nézelődik – hát csudák csudája, a háztető sajtokkal meg cipókkal van fedve zsindegy helyett! A gyerek nem sokat okoskodott, letört egy darabkát az egyik cipóról, sajtot is evett, aztán, mikor jóllakott, és meg is melegedett ott a kémény tövében, szépen elaludt. De alig szundított egy keveset, felriasztotta valami nagy döngés-dobogás. Nézi, mi az, hát egy óriási kutyaformájú gubancos szörnyeteg vágtat a házikó felé, a szeme két tűzgolyó, szájából csúf, hegyes agyarak állnak ki. Hát még a boszorka, aki a szörnyeteg hátán ült! Hogy az milyen rémítő csúnya volt, azt inkább el se mondom. Ahogy a ház elé értek, a boszorka leszökött a földre, és hosszú orrát feldugta egészen az ereszig, mérgesen szimatolni kezdett.

– Itt emberszag van! Te nem érzed, Krummelirule?

A fiú olyan kicsire húzózkodott, amilyenre csak tudott, de az ördögfajzat mégis észrevette.

– Hát te meg mit keressz itt, te világcsúfja, hogy merted elrontani a szép háztetőmet?! – förmedt rá, és már fel is nyúlt érte a hosszú karjával, leszedte a háztetőről, és azt mondta: – Éppen jókor kerülsz a kezembe, de ne félj, nem bántlak, csak annyi lesz a büntetésed, hogy ketrecbe duglak.

Bezárta a gyereket az üres tyúkólba, amelyik az istállóban volt, és dióbéllel meg édes tejjel etette. Az istállóban minden állás üres volt, csak az egyikben búslakodott egy csonttá-bőrré soványodott szomorú ökör a jászolhoz kötve. A komisz boszorka se enni, se inni nem adott neki, feléje se nézett. Aztán egy napon, mikor a gyerekek beadta az ennivalót a ketrecbe, azt mondta neki:

– Én most elmegyek vendéghívogatóba, ma este nagy vendégség lesz nálam.

Azzal felpattant Krummelirule hátára, és illa berek, nádak, erek!

De a gyerek nem volt ám holmi málészájú legényke, inkább nagyon is szemfüles. Régen észrevette, hogy a ketrec egyik léce lóg, csak azt várta, hogy a boszorka eltakarodjon, és tüstént elkezdett mesterkedni, addig mesterkedett, amíg a lécet kiszedte, és kibújhatott a résen. Első dolga volt szénát vetni a kiéhezett szegény ökör elé, vizet is adott neki.

– Ne félj, meghálálom a jóságodat – mondta az ökör. – Megszabadítlak innen, és magamat is megszabadítom egyúttal. Mert tudd meg, talán jó is, hogy eddig nem tudtad: téged akar megsütni pecsenyének ma este a boszorka. De sietnünk kell ám, mert Krummelirule gyorsan jár. Szedj le a háztetőről annyi sajtot, cipót, amennyit elbírsz.

A gyerek úgy is tett, a sajtokat az ökör egyik szarvára fűzte fel, a cipókat a másokra, aztán a hátára pattant, és elvágattak. Alig mentek egy darabon, megláttak egy rókát az útfélen. Ott kuporgott, és olyan sovány, olyan erőtlen volt, hogy megesett a szívük rajta.

– Adjatok egy falatot ennem, jó lelkek – rimánkodott a róka –, száz éve koplalok.

A gyerek egy cipót meg egy sajtot adott neki.

– Meghálálom a jóságodat – mondta a róka. – Nesze ez a pálcika, tedd el jól, és ha bajba keverednél, vedd a hátad mögé.

Az ökör továbbügetett, akkor egy nyulat látnak az út mellett, az is olyan sovány és kiéhezett, hogy ránézni is siralom.

– Adjatok valami harapnivalót, jó lelkek – mondta a nyúl. – Kétszáz éve egy falat se volt a számban.

A gyerek levett két sajtot meg két cipót az ökör szarváról, és odaadta neki.

– Meghálálom a jóságodat – mondta a nyúl. – Nesze ez a kis kő, tedd el jól, és ha bajba kerülnél, vedd a hátad mögé.

Avval nyargalnak tovább. Odább egy daruval találkoznak, szomorúan gunnyaszt az útszélen, olyan sovány, erőtlen, hogy ránézni is siralom.

– Adjatok valamit ennem, jó lelkek – mondta a daru. – Háromszáz éve nem ettem.

No, a gyerek három sajtot és három cipót adott neki, a daru meg hálálkodott:

– Amiért ilyen jó voltál hozzám, én is adok valamit neked – azzal egy vízcseppet tett az ökör fülébe. – Ha bajba kerültök, öntsd ki a füledből ezt a csepp vizet – mondta neki.

Mentek tovább, míg egyszer csak iszonyú dobogást, robogást hallanak a hátuk mögül.

– No, jön már Krummelirule, hozza a boszorkát, mindjárt itt lesznek – mondta az ökör a gyerekeknek –, vedd hátra a pálcikát!

A pálcikából egy szempillantás alatt sűrű nagy erdő nőtt a hátuk mögött. Krummelirule nem tudott keresztülvergődni rajta. Haza kellett vágtatniuk a csákánykapáért. A jó szerszámmal aztán hamar utat vágtak az erdőn, de akkor meg haza kellett vinni a nehéz csákánykapát, és azzal megint csak időt veszítettek, a menekülők meg jó darabot haladhattak előre. De Krummelirule nekirugaszkodott, és nemsokára megint csak a sarkukban volt.

– Vedd hátra a követ! – mondta az ökör a gyerekeknek.

Abból a kőből egy szempillantás alatt nagy, magas hegy kerekedett. A boszorkánynak megint csak haza kellett nyargalni a csákánykapáért. Igaz, hogy a jó szerszámmal aztán hamar utat vágtak maguknak a hegyen keresztül, de akkor megint csak haza kellett nyargalniuk a szerszámmal, csak aztán folytathatták az üldözést. Krummelirule harmadszor is sarkában volt a menekülőknek.

No, most már kiöntötte füléből a vízcseppet az ökör, és abból széles, mély tó lett; az ördögfajzat nem tudott okosabbat kitalálni, ráparancsolt a paripájára:

– Hasalj le, és idd ki a vizet, Krummelirule!

A szörnyeteg meg is tette, amit parancsoltak neki, még csak sok idő se kellett neki hozzá, és a boszorka nagy csomó gyapotot dugott

a torkába, hogy amit megivott, ki ne tudja adni. Mint akik jól végezték dolgukat, a menekülők után eredtek, utol is érték volna őket, ha a tó medrében egy nagy kő mögött ott nem gubbaszt a daru. Ámde az résen volt, és abban a pillanatban, hogy a rusnya paripa elvágatott mellette, hosszú csőrével a torkába nyúlt, villámgyorsan kikapta a gyapotcsomót, és a sok víz csak úgy dőlt-zuhogott a szörnyeteg tátott torkán. Egykettőre elborította őt magát is meg azt, aki a hátán ült. Ott fulladt mind a kettő a tóban.

Az ökör pedig szépen visszafordult, megkerülte a nagy vizet, és a boszorka háza előtt letette a fiút. Megpihentek, aztán berendezkedtek a takaros házikóban, elhozták a gyerek édesanyját is. Sajtot, kenyeret ehettek, ámennyi beléjük fért, akármennyit leszedtek, a tetőn meg se látszott. Vígan éltek, nem koplaltak, nem fáztak, és az ökörnek is jobb dolga volt, mint a boszorka idejében.

LASSE SZOLGÁM!

Volt egyszer egy fiatal herceg, aki két kézzel szórta a pénzt, addig-addig, hogy végül egy lyukas garas nem sok, annyija se maradt. Amíg gazdag volt, nyüzsögtek körülötte a jó barátok, mint teli vályú körül a disznók, de szegényen nem kellett senkinek. Mit tehetett? Vándorbotot fogott, és nekivágott az országútnak, ha megéhezett, bekopogtatott valahol, amit adtak, megköszönte, ha nem adtak, koplalt.

Egyszer olyan nagy erdőn vitt az útja, hogy ráesteledett, mielőtt a túlsó széléig ért. Most aztán nem tudta, mitévő legyen, hová húzódjon be éjszakára. Ahogy nézelődik, tanakodik, megpillant egy vedlett kunyhót a sűrű bozótban. „Nem valami fényes szállás – gondolta magában –, herceg létemre különbet érdemelnék, de hát az ember csak abban válogathat, ami van.” Bezörgetett, aztán, mivel egy lélek se mozdult odabenn, benyitott kéretlenül. Üres, lakatlan volt a ház, sehol egy szék vagy zsámoly, amire leülhessen. Akkor meglátott a szoba sarkában egy jókora ládát. Ejnye, mi lehet benne? Ezt meg kell tudni mentői előbb, bár olyan éhes volt, hogy a száraz kenyérhéjnak jobban megörült volna, mint a legszebb drágakőnek. Kinyitotta a ládát, és ugyancsak nagyot nézett, mert egy másik, kisebb láda volt benne, abban egy harmadik, még kisebb és így tovább. Belefájdult a dereka a hajolgatásba, de most már nem hagyta abba, szörnyen kíváncsi volt, mi az a becses portéka, amit ilyen gondosan eldugtak. Az utolsó parányi ládikából egy incifinci szelencét vett ki, és abban egy papírdarabkát talált. „A mindenit! Hát ezért vesződtem?” – dohogott az egykori herceg. De ha már kezében volt a papiros, megnézte. Valami írást látott rajta, furcsa, girbegurba betűkkel, nehezen tudta elolvasni. Végre mégis sikerült:

– Lasse szolgám!

Ahogy a szavakat kimondta, megszólalt mellette egy hang:

– Mit parancsolsz, uram?

Nézi, ki az, de nincs ott senki. Furcsa. Nézi a cédulát, betűzgeti, elolvassa újra:

– Lasse szolgám!

– Mit parancsolsz, uram? – kérdik megint az üres levegőből. A herceg, vagyis a vándorlegény nem fecsérelte hiábavaló álmélkodásra az időt, azt mondta:

– Akárki vagy, megkérnélek, hogy szerezz nekem valami ennivalót, mert tegnap óta egy falat sem volt a számban.

Jóformán végig se mondta, ott termett egy terített asztal, és rajta étel-ital, minden, ami szemnek-szájnak kedves. No, a hercegi vándorlegény nem várt kínálást, nekilátott a vacsorának. Soha életében még ilyen jóízűen nem evett. Hanem aztán a sok ételtől-italtól úgy elálmosodott, hogy majd lekoppant a szeme. Elővette a cédulkát.

– Lasse szolgám!

– Mit parancsolsz, uram?

– Ha már ilyen jó vacsorát teremtettél ide nekem, most arra kérlek, szerezz egy jó ágyat is, de ne holmi közönséges priccset ám, mert nem olyanhoz szoktam, tudd meg!

Most már bátrabban beszélt, és úgy gondolta, hogy oktalanság kevéssel beérni, ha az ember többet is kaphat. Abban a szempillantásban ott termett a selyempaplanos, mennyezetes ágy. Most meg az nem tetszett a herceg úrnak, hogy a szép ágy olyan rossz kis szobában áll. Kezébe vette a cédulát, és előszólította a szolgáját.

– Mit parancsolsz, uram;

– Ha már ilyen szép ágyam van, szeretném, ha a szobám se lenne rosszabb, mint az otthoni, mert ott aranykeretes tükrök vannak, a falak is aranytól, ezüsttől csillognak, tudd meg.

Lasse ezt a kívánságát is teljesítette, a herceg pedig úgy elálmosodott, hogy mihelyest lefeküdt a selyempaplanos ágyba, már aludt is, szolgájának nyugsága volt reggelig. Reggel azonban, mikor látta, hogy pompás palotában lakik, ablaka előtt a kertben szebbnél szebb virágok nyílnak, szökőkutak csobognak, azon kezdett búsulni, hogy a sok szépet senkinek se mutathatja meg, egy lélek sincs körülötte. Márpedig így az uraság nem igazi uraság. Elővette a papírlapocskát.

– Lasse szolgám!

– Mit parancsolsz, uram?

– Tetszik nekem a ház, itt is maradok, az étel-ital is kedvemre való, de nem szeretem, hogy egyes-egymagam vagyok a házamban. Otthon inasok, komornák sűrögnek körülöttem, és amit megszokott az ember, azt nehezen nélkülözi.

Alighogy kimondta, már ott sűrögtek-forogtak körülötte a szolgák, inasok, komornák. Így most már jól érezhette magát a palotájában.

Csakhogy nem messze oda, az erdő túlsó oldalán egy éppen olyan fényes palota állt, mégpedig régi időktől fogva, és nemcsak tegnap óta. Abban a palotában maga a király lakott, az övé volt a nagy erdő meg körös-körül a síkok, hegyek, minden. Reggel kinézett a palotája ablakán, és megdörgölte szemét, mert azt hitte, káprázik. Mi ez? Az erdő túlsó oldalán, ahol tegnap semmi se volt, egy palota aranyteteje csillog napon. Még a szélkakasok is aranyból vannak! A király nem tudta, mit gondoljon. Behívatta udvaroncait, és mutatta nekik a földből nőtt palotát. Azok is ámultak-bámultak, majd kiugrott a szemük. A király pedig, mikor már eleget csodálkozott, mérgelődni kezdett:

– Ki az a vakmerő, aki engedelmem nélkül ilyen fényes, nagy palotát épít a földemen? Ezt nem tűrhetem!

Generálisát hívatta, és megparancsolta neki, hogy tüstént készítse fel csatára a sereget, induljon a palota ellen, rontássá le tövig, hogy kő kövön ne maradjon, és azt, aki benne lakik, kössék fel. Nincs pardon.

A generális megfúvatta a gyülekezőt, aztán elindult a sereg nagy dobszóval, trombitaharsogással, csak úgy dongott a föld a masírozó katonák lába alatt. A herceg odaát, az erdő túlsó oldalán meghallotta a lármát, még mielőtt a katonákat látta volna, és menten kitalálta, mi szándékkal jönnek. Elővette cédukját, és megparancsolta Lassénak, hogy teremtsen oda kétszer annyi katonát, mint ahány az ellenségnek van. Jóformán ki se mondta, már felvonult a roppant sereg, körülfogta a palotát.

Mikor a király emberei a megszámlálhatatlan fegyveres népet látták, nem mertek a palotához közeledni. De a herceg nem volt ijedős természetű, elébük ment, egyenest a generálishoz lépett. Mikor megtudta, mit parancsolt a király, azt mondta:

– No, ez nem szerencsés gondolat, mondd meg uradnak, királyodnak, hogy tegyen le szándékáról, mert nekem kétszer annyi

katonám van, mint neki. És még valamit üzennék neki. Ha szövetséget köt velem, mindig számíthat a segítségemre, jó barátja leszek.

A generálisnak tetszett az ajánlat, és elfogadta a herceg meghívását is, hadnagyaival együtt asztalához ült. A jó bor megoldotta az urak nyelvét, a beszélgetés egyre bizalmasabb lett, és – a nem tudnám megmondani, hányadik pohárnál – rátérült a szó a király gyönyörű lányára. A herceg hegyezte a fülét, és csodálkozva hallotta, amit az egyik hadnagy mondott, hogy a szép királylány több bánatot szerez édesapjának, mint örömet.

– Hát az meg hogy lehet? – kérdezte.

– Úgy, jó uram – felelte a hadnagy –, hogy szörnyen büszke a lány, már régen eladósorban van, és férjhezmenésről hallani se akar, férfira rá se néz.

No – gondolta magában a herceg –, ha csak ez a baja, ebből még ki lehet gyógyítani.

Mikor a vendégek eleget ettek-ittak, és az udvaron álló katonákról is gondoskodott a bőkezű házigazda, vidám muzsikaszóval hazamasírozott a király serege, ha nem is olyan szabályos rendben, nem is olyan kemény léptekkel, mint odajövet. A herceg megüzente a generálissal, hogy a legközelebbi napokban meglátogatja őfelségét, a királyt.

Mikor egyedül maradt, egyre a királylány járt az eszében, és tanakodott, töprenkedett, hogy tudhatná meg, igazán olyan szép-e, amilyenek mondják. A vége az lett, hogy előparancsolta láthatatlan szolgáját.

– Mit parancsolsz, uram?

– Azt, hogy hozd el a királylányt, mihelyt elaludt, de úgy, hogy se idejövet az úton, se azalatt, amíg itt lesz, fel ne ébredjen.

Nem telt bele sok idő, és a selyempaplanos ágyban ott feküdt a királylány, édesen aludt, úgyhogy a herceg jól megnézhetette, előbb egyik oldalról, aztán másik oldalról, és mennél tovább nézte, annál gyönyörűbbnek látta. Aztán előszólította Lassét, és megparancsolta neki, hogy vigye vissza a királylányt a saját ágyába, de úgy, hogy az úton fel ne ébredjen.

A király csodálkozással hallotta generálisától, hogy mit üzent a herceg, akit ő fel akart köttetni, és mennyi katonája, micsoda

pompás palotája van. Le kellett tennie koronáját egy percre, hogy megvakarhassa a fejét. De még ugyanazon a reggelen más valami is történt, amin csodálkozhatott. Bejött hozzá a lánya.

– Jó reggelt, édesapám! Tudod-e, milyen furcsát álmotam az éjjel?

– Mindjárt megtudom, ha elmondod, leányom.

– Álmomban abban a földből nőtt palotában voltam, ott az erdőn túl. És egy gyönyörű szép fiatal herceg jött elém. Amint felébredtem, első gondolatom az volt, hogy szeretnék férjhez menni.

– Mi a csuda?! Hiszen eddig hallani se akartál férjhezmenésről, férfira rá se néztél.

– Lehet. Eddig nem volt kedvem hozzá. De ha az a herceg igazából is olyan, amilyenek álmomban láttam, hát ahhoz szívesen hozzámennék.

A király hát egyik ámulatból a másikba esett. És miközben arról tanácskoztak, hogy láthatnák meg a herceget élő alakjában, egyszer csak dobpergést, trombitaszót hallanak, és a szolga jelenti, hogy a herceg közeledik, fényes díszkísérettel.

A király megparancsolta udvarmesterének, hogy fogadja a hatalmas vendéget úgy, amint illik. Lett is olyan futkosás, sürgés-forgás a palotában, amelyet ott még nem láttak. A királylány is repült vissza a szobájába, hogy előkeresse és magára kapja a legeslegszebb ruháját a sok közül.

A herceget mindjárt megkedvelte a király, mert nemcsak szemrevaló legény volt, de a szót is ügyesen fűzte. A királylánynak pedig még százszor jobban tetszett annál is, akit álmában látott. Úgyhogy mikor a lakoma után megkérdezte tőle, nem jönne-e hozzá feleségül, legszívesebben mindjárt a nyakába borult volna. A király is csak azért nem mondta ki rögtön az igent, mert első szóra mégse adhatta oda a lányát. Pár napi gondolkodási időt kért, azt mondta, legalább a házat látni szeretné, ahová az egyetlen lányát viszik, és abban állapodtak meg, hogy hamarosan visszaadják a látogatást. A herceg ennyivel be kellett hogy érje egyelőre.

No, most aztán szaladozhatott a jó szolga, mert ugyancsak sok mindent kellett előteremtenie. De meg is volt a látszatja a munkájának, ragyogott, tündöklött minden a házban meg a kertben, amikor a várva várt vendégek érkeztek. A királynak szemé-szája

elállt a csodálkozástól, és mindjárt arra gondolt, hogy az ilyen dúsgazdag és hatalmas szomszédot a világért se szeretné haragosának. Odaígérte neki a lányát, és nemsokára ellakták a lakodalmat. A herceg, amikor ifjú feleségét hazavitte, ott is nagy vendégséget csapott, ebben nem volt semmi hiba.

Aztán egyszer, amikor a herceg egyedül volt este a szobában, hallja, hogy valaki szól hozzá.

– Meg vagy elégedve, uram? Jól szolgáltalak?

Tudta, hogy Lasse az, ha nem is látta.

– Jól, de még mennyire jól – mondta. – Hiszen amim van, azt mind neked köszönhetem.

– Igaz. De mit kaptam én a szolgálatom fejében?

– Semmit. De hát, édes istenem, mit adhattam volna neked, mikor nem húsból-vérből vagy? Szívesen megjutalmazlak, ha tudsz valami olyat a házamban, aminek hasznát veheted, csak mondd meg, és tiéd lehet.

– Add nekem a papírlapocskát, amit a legutolsó ládikában találtál.

– No, ez elég szerény kívánság. Azt a két szót talán csak el tudom már mondani fejből is.

Lasse megköszönte a jóságát, és arra kérte, hogy a cédulát tegye majd ki a székre, az ágya mellé, amikor este lefeküdt.

A herceg úgy is cselekedett. Nyugodtan lefeküdt, mint máskor, és édesen aludt.

De jaj, mire ébredt reggel! Összeverődött a foga a hidegtől, és mikor nagy nehezen kinyitotta szemét, rémülten látta, hogy meztelenül fekszik – még csak nem is az ágyában, hanem egy nagy ládán, a sarokban. Eltűnt a selyempaplanos ágy meg az aranykeretes tükör, falikárpit, minden.

– Lasse szolgám! – kiáltotta, de senki se kérdezte, hogy mit parancsol. Újra kiáltott – semmi válasz. Kiáltott, ahogy torkán kifért, az ócska kunyhó megremegett bele, de minden hiába.

Akkor végre derengeni kezdett benne, hogy mi történt. Lasse, mihelyt a papirost megkapta, letette a szolgálatot. Ördögadta ravasz fickója! Ezt ügyesen csinálta. De hát ami megtörtént, megtörtént. Szerencsére megtalálta a régi kopott ruháját a földön, egy sarokban, a királylányt pedig nem is vetkeztette le Lasse, mert azt nem ő öltöztette fel, csak az ágyat húzta ki alóla.

A herceg most már őszintén elmondott mindent a feleségének, nem titkolhatta tovább, hogyan szerezte és hogyan veszítette el a gazdagságát. Szavait így végezte:

– Arra kérlek, kedvesem, térj vissza apád házába, nem kívánhatom, nem is kívánom tőled, hogy ebben a rossz kunyhóban fagyoskodj, koplalj velem királylány létedre.

De a királylány hallani se akart elválásról. Ő nem hagyja el a hites urát, akinek az oltár előtt hűséget esküdött! Lesz, ami lesz.

Még az első napjuk se telt el ebben az új, siralmas állapotban, amikor a királynak feltűnt, hogy ablakából nem látja a veje palotáját.

Nagyon szerette az egyetlen lányát, aggódott miatta, és hogy végére járjon a dolognak, mindjárt felkerekedett néhány hű szolgájával, és elindult az erdőn túlra. Mikor oda ért, ahol a faragott kapunak kellett volna lenni, és a kapun belül a virágszegélyes, smaragdzöld pázsitnak, nem látott egyebet térdig érő gízgaznál. A palota helyén meg sűrű bozót volt, boróka, gyalogfenyő, túskebokor. Végre hosszú nézelődés után észrevette a bozótban az ütött-kopott kunyhót, és nagy nehezen elvergődött az ajtajáig. Benyit a házba, hát uramfia! – ott ül egy ócska ládán a herceg, rongyos ruhában, és mellette csendesen sírdogál a királylány.

– Hát itt meg mi történt? – kérdezte az öreg király, mire a lánya hangos, keserves sírásra fakadt. De a herceg konokul hallgatott, inkább leharapta volna a nyelvét, mint hogy ipaurának elmondja az esetét. A király faggatta, aztán már fenyegette, szidta, egy garas ára becsületet nem hagyott rajta, végül már éktelen haragra gyulladt, ami nem is csoda. Megparancsolta embereinek, hogy akasszák fel a csaló gazembert, aki hercegnek adta ki magát hitvány koldus létére, és ilyen szégyent hozott rájuk. Hiába könyörgött a lánya, nem másította meg a szavát. Elhivatták a hóhért, felállították az akasztófát, de a királylánynak az utolsó pillanatban sikerült a hóhér markába csúsztatni egy becses kis ékszert és fülébe súgni ezt a pár szót:

– Még megtetézem az ajándékot, ha úgy akasztod fel a herceget, hogy ne haljon meg, és később, amikor már senki se lesz itt, levágod az akasztófáról.

Így is történt. A herceget felakasztották a király és az udvari nép szeme láttára, de a hóhér ügyelt, hogy kárt ne tegyen benne. Mikor

aztán eltávozott a király a lányával és udvari népével, a herceg egyedül maradt. Miért, miért nem, talán mivel helyzete annyira szokatlan volt, ugyancsak szokatlan dologra szánta el magát: gondolkodni kezdett addigi viselt dolgairól. „Rosszul tettem, hogy a morzsát nem becsültem meg, és mindig csak a teli kenyérkosárba markoltam – morfondírozott magában. – Azt mondják, más kárán tanul az okos. De mért ne tanulhatnék én a magam kárán, az is több a semminél. Bárcsak megmutathatnám az embereknek és kivált az én kedves feleségemnek, hogy igenis okultam a káromon.”

Ahogy ott tűnődik a magasban, egyszer csak nagy hahózást, kurjongatást hall, és látja, hogy hét szekér közeledik az úton, mind a hét tetejést van rakva elszaggatott cipőkkel. A legutolsó szekéren, a rakomány tetején szürke ruhás, töpörödött öregapó ült, csücskös sapkával a fején. Egyenest az akasztófa alá hajtott. Ahogy odaért, megállította szekerét, és felnézett a kötélén hintázó hercegre.

– No, komám, téged aztán alaposan rászédtelek! De könnyű a bolondot bolonddá tenni. Most itt lógázod a lábodat, én meg viszem ezt a sok cipőt, mindet a te dolgodban szaggattam el, annyi ostobaságot kívántál tőlem. Ismered-e ezt a kis cédulát, hehe? Kár volt kiadni a kezedből!

Csúfondárosan röhögött, és a herceg orra alá tartotta a papírlapocskát.

Csakhogy ezúttal ő tevődött bolonddá.

A herceg kiragadta kezéből a papirost, és rögtön elkiáltotta a varázsszót:

– Lasse szolgám!

– Mit parancsolsz, uram e – kérdezte engedelmesen a pórul járt ravasz.

– Azt, hogy vágj le hamar erről a kötélről, aztán teremtsd vissza a helyére a palotát, kertet, mindent úgy, ahogy volt, és éjszaka hozd el a királylányt.

Lasse villámgyorsan elintézte, amit rábíztak. Ott termett a kastély meg a kert és a szolgasereg. A király, amikor másnap reggel kinézett az ablakán, megint azt hitte, hogy káprázik a szeme, mert az erdön túl ott csillogott az aranyos tető.

Behívatta udvaroncait, és azok is tágra nyílt szemmel bámulták a csodát, a király hát meggyőződhetett, hogy nem káprázat.

És ez még nem volt minden. Mikor a királylányt keresték, csak hűlt helyét találták, tűvé tették a házat, kertet – hiába.

A királynak megint le kellett tenni koronáját egy percre, hogy megvakarhassa fejét, aztán maga mellé vette néhány hű szolgáját, és elindult az erdőn túlra, hogy végére járjon a furcsa dolognak. A faragott kapuban a lánya meg a veje fogadták, éppen úgy, mint azelőtt.

– Isten hozta, kedves ipamuram! – köszöntötte a herceg.

A király szemét-száját tátotta rá, és csak hebegni tudott.

– Igazán te vagy az?

– Hogy én vagyok-e én? – nevetett a herceg. – Hát ki lennék?

– De hiszen téged tegnap felköttem!

– Micsoda beszéd! Talán a manók incselkedtek ipamurammal. Vagy ébren álmodik. Még hogy felköttem! Azt hiszi, nyugodtan tűrném az ilyen gorombaságot? Ne is mondja, mert úgyse hiszi el senki.

A király végül már maga is elhitte, hogy álmodott, vagy a manók tréfálták meg. Annyi bizonyos, hogy többet nem emlegette a dolgot. A házigazda betessékelte az egész társaságot, és ha azelőtt jó barátok voltak, most még kétszer olyan jó barátok lettek.

A király vejére íratta fele birodalmát, és megtette országa kormányzójának.

A herceg nem felejtette el a hét szekér rongyos cipőt, és attól fogva jórészt maga intézte dolgait. Ha alattvalói peres ügyekkel fordultak hozzá, mindennek alaposan utánajárt, mielőtt az ítéletet kimondta, és aki tanácsért, segítségért jött hozzá, nem koptatta hiába a lábát. Áldották is a nevét országszerte.

Aztán egy napon megint elébe állt a csücskös sipkás, töpörödött vénember, akit a szekéren látott, életének azon a keserves, de nem egészen haszontalanul eltöltött napján. Lasse volt az, mondanom se kell.

– Úgy látom, jó uram, hogy énrám nincs már szükséged. Régebben azon panaszkodtam, hogy sok cipőt elszaggattatsz velem, most meg éppen az ellenkező a bajom. Attól félek, bemohosodik a lábam. Gondoltam, megkérdezlek, nem akarsz-e útilaput kötni a talpamra.

A herceg azt felelte, hogy csakugyan kímélni akarta, mert megszívlelte, amit annak idején mondott. Az is igaz, hogy nincs szüksége a szolgálatára, mert amit maga megtehet, nem bízza másra. De a palotát meg a sok jó holmit most már nem nélkülözheti, a cédulát ne kérje tőle, mert úgylis hiába kérné.

– Hát hiszen amíg nálad van, addig nincs nagy baj – mondta az öreg. – Csak attól félek, hogy idegen kézbe talál kerülni, és akkor megint kezddhetem a lótás-futást. Pedig aki ezer éve egyebet se tesz, mint a más dolgában szaladoz, belefárad, elhiheted.

Tanakodtak, hogy és mint kéne cselekedniök, hogy se a herceg, se Lasse ne járjon rosszul, és végül kieszték.

A herceg egy éjjel titokban visszatette a szelencébe a cédulát, aztán kiment a hegyre, és elásta egy hét rőf mély gödörben, egy ősrög kő alatt, amelyik ott nőtt.

Boldogan élt a feleségével, fiaik, lányaik születtek, egyik szebb, mint a másik, és az öreg király halála után ő lett a király, igazságosan, okosan kormányzott, úgy lehet, még ma is ezt cselekszi, ha meg nem halt.

De a szelencét meg a csodaerejű papírlapocskát sokan keresték azóta, sok helyen ástak, sok földet lapátoltak, sok követ kiforgattak ősrégi helyéből, gondolhatjátok.

A FIÚ ÉS AZ ÓRIÁS LÁNYA

Egy stallu – egy hatalmas óriás – hajót épített magának. Odaszaladt hozzá egy kíváncsi legényke.

– Ma friss húst falok! – mondta a stallu, azzal megfogta, vállára vetette a legénykét, és hazavitte. De késő este ért haza, aznap már nem volt ideje friss vacsorát főzni. Volt neki egy lánya, annak adta a fiút, hogy másnap estére majd főzze meg. Aztán reggel elment dolgára. A stallu lánya látta, hogy szép a fiú, sajnálta levágni. Csak azt várta, hogy az apja elmenjen hazulról, és akkor szabadon eresztette. Hazajön este az óriás, kérdi a lányát:

– No, megfőzted?

– Jaj, édesapám – mondja a lány –, éppen csak vízért mentem ki, és mire bejöttem, megszökött!

– A mindenedet! Eleresztetted a vacsorámat! – mérgelődött az óriás. – Ha még egyszer ilyet teszel, megverlek.

Másnap reggel a stallu megint elment dolgára. Estefele látja, hogy jön a fiú.

– Hé, te gazfickó, csakhogy előkerültél, de most tudom, nem szabadulsz! – mondja neki.

Megfogta, vállára vetette és hazavitte. Megint késő este lett, mire hazaért, nem volt ideje friss vacsorát főzni. Odaadta a fiút a lányának, és megmondta, hogy ha megint elereszti, csúnyán elveri.

A lány fogadkozott, hogy most majd jobban vigyáz.

Aztán reggel lett. Az óriás elment dolgára, a lány meg látta, hogy szép a fiú, sajnálta levágni, megint csak eleresztette. Este, mikor hazajön az apja, mindjárt azt kérdi:

– No, megfőzted?

– Jaj, édesapám, éppen csak fáért mentem ki, és mire bejöttem, elszökött! – mondja a lány. Az apja meg jól elverte, amiért megint eleresztette a vacsoráját. Azt is megmondta, hogy ha még egyszer megteszi, még jobban elveri.

Aztán reggel lett. Az óriás elment dolgára. Egyszer csak látja, hogy megint ott van a legény.

– Hé, te csirkefogó, csakhogy előkerültél! – azzal vállára dobta és hazavitte.

Megint késő lett, aznap már nem ért rá friss vacsorát főzni magának, a lányára bízta a fiút, hogy másnap majd főzze meg.

De reggel, mikor az óriás elment, a lány újra csak eleresztette a fiút. Jön az óriás este, a vacsoráját kéri. A lány mondja:

– Jaj, édesapám, amíg vízért voltam, kiszabadult és elszökött!

No, az óriás alaposan elagyabugyálta a lányát, amiért mindig elereszti a vacsoráját. Másnap reggel elment dolgára.

Estefelé egyszer csak látja, hogy ott áll a fiú.

– Hé, te csirkefogó, csakhogy előkerültél, de most tudom, nem szabadulsz! – mondja neki.

Most már nem merte a lányára bízni, megkötözte a legényt, vállára dobta és hazavitte, bezárta az istállóba. Aztán elment a bátyjáért, hogy meghívja vacsorára.

A lány látta, hogy az apja elejtett egy kulcsot az istállóajtó előtt. Addig turkált, kotorászott, amíg előkotorta a kulcsot, kieresztette a fiút, és egy nagy döfös kost zárt be a helyére az istállóba. Ők ketten meg elszöktek.

Jön az óriás a bátyjával, hallják a nagy dobogást az istállóból.

– Hallod, hogy dobog, micsoda zenebonát csinál az átkozott? – kérdi a bátyjától a stallu. – Mindenáron szabadulni akar, de most tudom, nem szökik meg.

Hogy megmutassa a bátyjának, milyen nagy legény ő, benyitott az istállóba. A kos nekiugrott, és mellbe taszította. Hanyatt esett a stallu, és csak feküdt ott, mint aki se nem élő, se nem holt. A másik stallu meg ijedtében hazáig szaladt.

Mikor a stallu felocsúdott, mindjárt gyanítani kezdte, hogy a lánya tette ezt vele. Szörnyen megharagudott, kereste mindenütt a házban, és mikor látta, hogy eltűnt a lány is meg a fiú is, utánuk eredt.

Azok akkor már jó messze jártak. Egyszer csak nagy dobogást hallanak a hátuk mögött. A lány odakívánt egy nagy erdőt:

– Legyen mögöttünk egy sűrű nagy erdő, hogy ne jöhessen se keresztül, se körül.

Úgy is lett. A stallu odaért az erdőhöz, nem tudott keresztüljutni rajta. Azt mondta:

– Elhozom az öreg fejszemet, azzal egykettőre utat vágok.

Hazaszaladt, elhozta az öreg fejszét, utat vágott az erdőn keresztül, a fejszét meg elhajította.

Arra repül egy kis madár, és azt mondja:

– Én elviszem a fejszédet! Én elviszem a fejszédet!

„No, akkor inkább hazaviszem, nem adom neked” – gondolta az óriás, és hazaszaladt az öreg fejszével.

A fiú meg a lány jó darabot haladtak azalatt. Akkor megint hallják a döngést, dübörgést a hátuk mögül. A lány odakívánt egy nagy hegyet:

– Legyen mögöttünk egy nagy sziklahegy, hogy ne jöhessen se keresztül, se körül.

Úgy is lett. Mikor az óriás odaért a hegyhez, azt mondta:

– Elhozom a nagyfúrómat, azzal egykettőre átfúrom a hegyet.

Hazaszaladt, elhozta a fúrót, átfúrta a hegyet, a fúrót meg elhajította.

Arra repül egy kis madár, és azt mondja:

– Én elviszem a fúródat! Én elviszem a fúródat!

„No, akkor inkább hazaviszem, de neked nem adom – gondolta az óriás, és hazaszaladt a nagyfúróval.

A lány meg a fiú jó darabot haladtak ezalatt. Egyszer csak megint hallják, hogy dong a föld. A lány odakívánt egy nagy vizet:

– Legyen mögöttünk egy széles, mély víz, hogy ne jöhessen se keresztül, se körül.

Úgy is lett. Azt mondja az óriás, mikor odaér a vízhez:

– Elhozom az ökrömet, ketten hamar kiisszuk ezt a vizet.

Elhozta az ökrét, nekiálltak, ittak, ittak, addig-addig, hogy a sok víztől, szétpukkadtak mind a ketten.

Eddig van, nincs tovább.

AKI TÜNDÉRLÁNYT VETT FELESÉGÜL

Két fiatal legény tehenet legeltetett egy mocsaras réten, éppen Szent Iván-nap előtt. Egyszer csak látják, hogy a rét túlsó végén is tehenek legelnek. Tanakodtak, melyik tanyáról valók, mert nem ismerték a teheneket. Azt mondta az egyik legényke:

– Én odamegyek, megtréfálom őket – és úgy is tett.

Ahogy közelebb ér, látja, hogy két lány van ott. Egyik a kövön ül, lánypajtása meg az ölébe hajtja a fejét. A fiú a hátuk mögé lopózott, és hirtelen átkarolta azt, aki a kövön ült, a kendőt is leoldozta nyakáról. Abban a pillanatban a másik lány eltűnt, az meg, akit átkarolt, keserves sírásra fakadt.

– Most megszégyenítettél – zokogta –, nem mehetek vissza az enyéimhez!

A fiú is sírt, és ott maradt vele, nem tudták, mitévők legyenek.

A másik fiú ezalatt hazahajtotta a teheneket, és a tanyán mindjárt azt kérdezték tőle, hol hagyta a pajtását.

– Teheneket láttunk a rét túlsó végén –.mondta a gyerek –, és nem tudtuk, kinek a tehenei. A pajtásom odament, hogy megnézzé. Én aztán vártam, vártam, de nem jött vissza.

Keresték, addig keresték az elveszett fiút, amíg ráakadtak. A lány is ott volt mellette, de azt nem ismerte senki. Eközben a lányt is hiába várták a tündérek lenn a föld alatt. Aggódtak érte, és keresésére indultak. Végre megtalálták a mocsaras réten a fiúval. Sokáig tanakodtak, mi legyen a sorsa, és végül azt mondták, legokosabb lesz, ha a fiú feleségül veszi.

No, a fiút nem kellett biztatni, mert szebb menyasszonyt nem kívánhatott magának. A lány is megvigasztalódott.

Elmentek együtt a paphoz, az megkeresztelte a tündérlányt, de jobban szerette volna, ha az ő fia veszi feleségül, mert nagyon tetszett neki. Volt annak a papnak egy lánya is, rá akarta beszélni a fiút, hogy azt vegye el a tündérlány helyett, de persze hiába beszélt. Így aztán a tiszteletes kénytelen-kelletlen kihirdette és a harmadik vasárnapon összeadta őket a templomban, annak rendje-módja szerint.

Egyszer azt mondja a tündérlány az urának:

– Hogy akarsz így boldogulni, mikor se földünk nincs, se házunk, se tehenünk?

– Szegények vagyunk – felelte a fiú. – Nem tudom, miből tudnánk házat építeni, földet venni.

– Fogd a mérővesszőt – mondja a felesége –, mérd ki, mekkorára akarod a házat meg az istállót. Aztán jelöld ki a földet is, amit fel akarsz szántani.

A fiú úgy tett, ahogy a felesége mondta neki. Kijelölte a szántónak való földet is a tóparton, de rossz föld volt, csupa bogáncs meg tüske és gödör meg bucka. Aztán mikor elvégzett mindent, hazament, lefeküdt. Éjszaka hallja, hogy nagy hűhó van odakint, lovakat nógatnak, szántanak a réten. Reggel kimegy, hát – eltűnt a bogáncs, tüskebokor, eltűnt a sok bucka, gödör, szépen el van egyengetve a föld.

Este megint lefeküdt a fiú, és azon az éjszakán is lármát hallott. Szekerek jöttek-mentek, nagy szálfákat dobáltak, csak úgy dongott a föld. Reggel kiment, hogy megnézzze, mi van ott – hát ott állt felrakva a sok nagy szálfa, olyan magasra, hogy a rakások tetejét nem is látta. Este megint lefeküdt, de éjszaka fejszecsapásokat hallott meg kopácsolást, fűrészeléset. Olyan nagy munka folyt odakint, olyan sürgés-forgás volt, hogy csak úgy zúgott bele a levegő. Reggel kimegy, hát egy nagy ház van ott, körülötte ólak, pajták, istállók, minden. A fiú bement a házba, szobáról szobára járt, de olyan sok szoba volt, hogy mikor ki akart jönni, eltévedt. Jön elébe a felesége, kérdi:

– Hol maradtál? Mióta kiáltozok utánad. Betálaltam már az ebédet.

– Nem találom a kijárást – mondta a fiú. – Annyi szoba van itt, hogy eltévedtem.

Jót nevet a felesége, kézen fogja, és szépen kivezeti a házból.

– Kié ez a nagy ház? – kérdi a fiú.

– A mienk – mondja az asszony. – Kié volna? A bátyáim építették az éjszaka. A fát is ők hozták.

Aztán este lett. Lefeküdtek aludni. A fiú megint hallja, hogy fűrészelnék, kopácsolnak odakinn. Reggel kimegy, meglátja a roppant istállót. Szalad a feleségéhez, kérdi:

– Kié ez a roppant istálló, te asszony?

– A miénk, kié volna? Gyere, nézzük meg belül.

Bemennek. Húsz tehénállás van az istállóban meg egy tágas akol a juhoknak. Felmennek a padlásra, az is jó tágas. Az istálló másik végén a lovak helye. Megnéztek mindent, aztán visszamentek a házba. Este lefeküdtek aludni. Éjszaka hallja a fiú, hogy bőgnek a tehenek, bégetnek a birkák, nyerítenek a lovak. Reggel kimegy, hát – tele az istálló: húsz tehén áll benne. Az akolban harminc darab birka, a lóistállóban két szép ló. A szénapadláson meg ott a sok jó széna.

Eddig van, nincs tovább.

A FIÚ, AKI AZ ÖRDÖGNÉL SZOLGÁLT

Egy lapp legény találkozott a patakparton a stallu fiával. Látta, hogy aranygombok csillognak a mellén, és arról tudta, hogy nem közönséges fiú, hanem óriás fia. Kérde tőle:

– Sok aranyatok van odahaza?

– Van éppen elég – mondja a stallu fia.

– Kérdezd meg apádtól, nem akar-e cserélni. Adjon nekem aranyat, én meg elhozom neki a napot.

Az öreg stallu elhivatta házába a fiút, és azt mondta neki, hogy ha elhozza a napot, annyi aranyat vihet el a házából, amennyit elbír.

– Ma már nem hozom el – mondta a fiú –, majd csak holnap. Ha el akarok jutni a naphoz, előbb meg kell csinálnom az ahhoz való szerszámot.

Másnap beállított a fiúhoz az óriás, azt hitte, már viheti is a napot. De a fiú kitalált valami ürügyet, hogy aznap nem ért rá, várjon még holnapig. Akkor megint eljött az óriás, és megint csak hiába jött.

– Ne félj, megtartom a szavamat – mondta a fiú. – Ha el nem hozom neked a napot, elvihetsz engem magamat.

De mikor a stallu harmadszor is beállított hozzájuk, nem tudott okosabbat kitalálni, elbújt a pincében, és az anyja azt mondta a stallunak, hogy a fiú a naphoz ment.

Mikor negyedszer jött hozzájuk az óriás, azt mondta neki, hogy ott volt, de a nap nagyon tüzes, ha a stallu hazaviszi, leég a háza, jobb lesz, ha ketten mennek majd, és együtt hozzák el.

Elindultak. A fiú oda vezette a stallut, ahol az ördög szállása volt.

Egy fekete lyukra mutatott, és azt mondta neki:

– No, most hajíts be engem ezen a lyukon.

Az óriás behajította, de az ördög angyalai elkapták és visszadobták.

– Tartsd magadnak, nekünk nem kell! – kiáltottak ki. Akkorra másik lyukra mutatott a fiú, hogy ott dobja be, de megint elkapták a pokolbeli angyalok, és kikiáltották, hogy: – Tartsd magadnak, nekünk nem kell!

Végre harmadszorra szerencsésebb volt, mert annál a lyuknál maga az öregördög állt, az kapta el. A fiú elmondta az

öregördögnek, milyen bajba keverte magát azzal, hogy a napot odaígérte a stallunak. Kérte, hogy segítsen rajta. Azt is elmondta, hogy az angyalok kétszer visszadobták.

Az ördög behívta az angyalait, és szigorúan megdorgálta őket:

– Láthattátok, hogy bajban van, és így bántok vele? Mi dolog ez; Ha csak egy pillanatig nincs rajtatok a szemem, mindjárt rosszul csináljátok a dolgokat. De annyit mondom, ha meg nem javultok, kiteszlek a pokolból, mehetek, ahová tetszik. Most pedig eredjtek vissza a helyetekre, mert itt nincs szükség rátok!

Mikor az angyalok elmentek, azt mondta a fiúnak, hogy ha beáll hozzá, és hűségesen szolgál egy esztendeig, segít rajta, megszabadítja a stallutól. A fiú hát beállt az ördöghöz, az meg elment az óriáshoz a fiú képében, és azt mondta neki:

– Eredj csak haza, én is megyek mindjárt.

Másnap azt akarta az ördög, hogy most már a fiú maga beszéljen az óriással, de az alkudozni próbált:

– Eredj te helyettem, te ravaszabb vagy, ígérem, hogy hűségesen szolgállak, ha ezt az egyet megteszed a kedvemért.

Így aztán megint az ördög ment el a stalluhoz a fiú képében. A fiúnak pedig meghagyta, hogy amíg ő odajár, szorgalmasan tüzeljen a katlan alatt, de a fedőt le ne vegye. A fiú ravasz volt, és szót fogadott, nehogy megharagítsa a gazdáját.

Az ördög elment az óriáshoz, és építőszerszámot kért kölcsön tőle: gyalukat, szekercéket meg mindent. Azt mondta, messzire viszi a szerszámokat, mélyen benn az erdőben épít házat magának, az anyagot már oda is hordta.

– Nem építenél nekem is egy házat? – kérdezte az óriás.

– Miért ne? – mondta az ördög. – Úgyis tartozom neked egy csomó arannyal. Milyen nagyra építsem?

– Jó nagy házat szeretnék – mondta a stallu.

– Harminc öl hosszú, tizenöt öl széles elég lesz? – kérdezte az ördög. – És ha akarod, arannyal vonom be a falát kívül-belül.

Az óriás erre elébe tett egy csomó aranyat.

– Mennél több aranyat adsz hozzá, annál szebb lesz a házad – folytatta az ördög, és megígérte neki, hogy közbe-közbe majd benéz hozzá, elkéri, amire még szüksége lesz. Aztán hazament, és magával vitte az ácsszerszámot is, mivel nem hagyhatta ott.

Ahogy hazaért, a fiú mindjárt azt kérdezte, sikerült-e elrendezni a dolgot.

– De még milyen jól! – mondta az ördög, és megdicsérte a fiút, mert látta, hogy nem vette le a fedőt: – Derék gyerek vagy – mondta neki. A stallu gyaluit meg a katlan alá dugta tűzifának.

– Hazamehetek a szüleimhez? – kérdezte a fiú.

– Hazamehetsz – felelte az ördög –, de holnap okvetlen gyere vissza.

A fiú úgy is tett. Az ördög megint azt tanácsolta neki, hogy ő maga beszéljen az óriással, és ezt meg ezt mondja. De a fiú nem mert a stallu szeme elé kerülni. Azt mondta, most már addig nem megy el, amíg a tüzet meg nem igazítja.

– No, ha gondod lesz a tűzre, amíg én odajárok, nem bánom, elmegyek helyetted – mondta az ördög, és úgy is tett. A stallunak meg azt mondta:

– Ilyen nagy házat nem lehet ám hamar felépíteni. Beletelik másfél száz esztendő, mire elkészülök vele. Meg pénz is kell még, anélkül nem sokra haladok.

A stallu nem fukarkodott az aranyával, megint adott neki jó csomót. Mikor elbúcsúztak, az ördög megígérte, hogy közbe-közbe majd benéz hozzá, elkéri, amire még szüksége lesz. Úgy is tett. Hol ezt hazudta a házról, hol azt, amíg a stallu aranya el nem fogyott. Aztán, amikor tudta, hogy nincs több pénze, azt mondta neki:

– No, most már addig nem látsz, amíg a házadat fel nem építettem.

Éppen indulni akart, de a stallu még utánaszólt:

– A csillagokat is tedd bele, ha lehet, meg a holdat és a...

Az ördög a szavába vágott:

– Mondd csak meg, milyenre szeretnéd, és olyanra építem. A napot ugyan a magam házába akartam tenni, de nem bánom, legyen a tiéd.

Akkor végre elmehetett haza. A fiúnak azt mondta:

– No, most nyugságod lesz tőle. Úgy intéztem, hogy nyugságod legyen elbeszélte, miben állapotok meg a stalluval. – Másfél száz esztendő múlva a stallu réges-régen por és hamu lesz.

Azzal a fiú elé öntötte a sok aranyat, amit kicsalt az óriástól. A legény erre megkérdezte, hogy mi lesz a dolga.

– Szüntelenül tüzelni kell a katlanok alatt, ez a te dolgod lesz.

A fiú, valahányszor maga maradt az ördög házában, szobáról szobára járt, látta a sok aranyat, és talált egy rongyos nadrágot az egyik szoba sarkában. Mindjárt gondolta, hogy az ér a legtöbbet, és egyszer megkérdezte a gazdáját, nem kaphatná-e meg a rongyos nadrágot az egyévi szolgálatáért.

– Ígérni nem ígérem meg – mondta az ördög –, de ha rendesen végzed a dolgot, talán megkapod.

Azt is kikötötte, hogy nem mosdik, nem fésülködik, körmét se vágja le, amíg őnála szolgál. A fiú azt kérdezte, imádkozhat-e olykor-olykor. Az ördögnek nem tetszett a kérdés, de végre mégis beleegyezett, hogy imádkozzon, ha akar, csak isten nevét ki ne mondja.

Egyszer látja a fiú, hogy gazdája útra készül.

– Hová készülsz? – kérdi tőle.

– Lelkeket hozok a katlanba – mondja az ördög.

A fiú azon a napon nem állhatta meg, felemelte a fedőt a katlanról. Hát elkárhozott lelkeket lát ott, még ismerős is volt közöttük! Hazajön az ördög, azt mondja:

– Jó fűtő vagy, de azt az egyet nem jól tetted, hogy levetted a fedőt.

A fiú elmondta, hogy ismerősöket is látott az elkárhozott lelkek között.

– Ki hívta őket ide? – mondta az ördög. – Ott volt a tízparancsolat a szemük előtt, mért nem tartották meg?

A fiú kitöltötte az idejét az ördögnél. Mire az esztendő letelt, hosszúra nőtt a körme, haja, ő maga meg fekete volt, mint a korom – gondolhatjátok –, hiszen örökösen csak fűtött. Elkérte a rongyos nadrágot, és mikor az ördög odadobta neki, csengett-csörgött a nadrág, mert minden zsebe teli volt ezüsttel. Búcsúzóban jobb kezét nyújtotta, de az ördög a bal kezét kérte, merthogy őnáluk ez a szokás. Útba is igazította a fiút, megmondta, melyik házba kopogjon majd be, és a fiú mindent úgy tett, ahogy az ördög tanácsolta neki.

Abban a házban két eladó lány volt. Előbb a nagyobbikat kérte feleségül, de az rá se akart nézni, mert olyan szurtos volt.

– Kellesz az ördögnek, de nekem nem!

Akkor a kisebbiktől kérdezte, nem jönne-e hozzá feleségül, és az szelídebb természetű volt, igent mondott. Megtartották az esküvőt, az asszonyka kimosdatta az urát, levágta a hosszú, csúnya körmét, haját rövidebbre nyírta. A másik lány, mikor látta, milyen szép legény, akit ő kikoszorózott, mérgében, bánatában elbujdosott. A fiatalok meg boldogan éltek, aranyuk, ezüstjük is volt, amennyi kellett.

AZ ÁLLATOK ÉS A HÁROM ÓRIÁS

Volt a régi világban, amikor az állatok még beszélni tudtak, egy öreg parasztember. Az az öreg egyszer a kését köszörülte a konyhában, és odajött hozzá a disznó, megkérdezte, mit akar avval a késsel.

– Disznót vágok – mondta az ember.

No, megijedt erre a disznó, és elszaladt, futott, ahogy tudott. Szembejön vele a macska, és kérdi:

– Hová futsz, miau?

Mondja a disznó:

– Az öreg le akart vágni, rőf-rőf, de én inkább elszaladtam, és futok, ahogy tudok.

Azt mondja a macska:

– Hadd fussak ón is veled, miau! Hátha engem is le akar vágni.

– Nem bánom – mondja a disznó.

Így már ketten voltak, futottak együtt. Szembejön velük a medve, kérdi:

– Hová, hová?

Felelik:

– Az öregember le akart vágni, hát elszaladtunk, és most futunk.

Mondja nekik a medve:

– Hadd fussak én is veletek, brumm-brumm, hátha engem is le akar vágni!

– Jó, nem bánjuk – mondják azok.

Most már hárman voltak, futottak együtt. Akkor az ökörrel találkoztak. Kérdi az ökör, hová futnak.

– Az öregember le akart vágni – felelik –, hát elszaladtunk, és most futunk, ahogy tudunk.

– Hadd fussak én is veletek, buú-buú, hátha engem is le akar vágni!

Futottak együtt. Most már négyen voltak. Jön az úton egy fajdkakas. Kérdi, hová sietnek.

– Az öregember le akart vágni – mondják. – Mi meg elszaladtunk, és most futunk, ahogy tudunk.

– Hadd fussak én is veletek, gok-gok-gok! – mondja a fajdkakas.

Futottak együtt, most már öten voltak. Odaérnek az óriás házához. Az óriás nem volt otthon, elment a két bátyjáért, hogy meghívja őket a lakodalmára. Az ajtót jól bezárta, a kulcsot meg a küszöbre tette az ajtó elé.

Az állatok bementek a házba, a medve a pitvarajtó mögé állt, az ökör a szobaajtó mögé, a disznó beült a kemencesutba, a macska felült az asztalra, a fajdkakas meg a polcra.

Jön az óriás a két bátyjával, azt mondja nekik:

– Én előremegyek, meggyújtom a tüzet, várjatok meg itt.

Benyit a pitvarba, a medve rácsap a talpával, pofozza. Szalad az óriás a szobába, de ahogy az ajtót kinyitja, az ökör nekiugrik, döfködi a szarvával. El akarja venni a gyufát az asztalról, a macska összekarmolja a kezét. Szalad a kemence mögé, hogy egy kis nyírfakérget összeszedjen, amivel tüzet gyújthat, visítozni kezd a malac. Odább ugrik az óriás, megáll a szoba közepén, és tanakodik:

– Kik ezek, és hogy kerültek ide?

Akkor rákezd a fajdkakas a polcon:

– Gok-gok-gok, ide dobd!

No, megijed erre az óriás, ugrik ki az ajtón, és azt mondja a két bátyjának:

– Jaj, kedves bátyáim, fussunk innen! Most nem érek rá mindent elmondani, majd csak ha az ötödik dombon túl járunk.

Futottak együtt, és mikor az ötödik dombon túl jártak, elmondta az óriás a bátyáinak, hogy a pitvarajtó mögött egy kovács állt a pörölyével, és rávágott, a szobaajtó mögül egy tímár ugrott neki, és a ványolókésével döfködte, az asztalon egy cipész volt, és a tűzőárral összeszurkálta a kezét, meg is mutatta bátyáinak, hogy csupa seb a keze feje. A kemence mögött egy trombitás állt, és a fúíébe trombitált. De a legfélelmesebb az a nagy ember volt, aki a polcnál állt, a mestergerendáig ért a feje, és azt kiabálta: „Gok-gok-gok, ide dobd!”

– Ha megvárom, míg odadobnak neki, azóta már régen halott volnék – mondta, és akkor végre kiszuszogta magát.

ERŐS OLA

Élt a régi időben messze északon egy nagy erejű lapp, Erős Ola. Azért nevezték így, mert erő dolgában senki se mérkőzhetett vele. De békeszerető, csendes ember volt, nem bántott senkit, ha őt nem bántották. Ugyanabban az időben még az Ola vidékénél is északabbra, Finnmark egyik városkájában is volt három erős legény, három testvér. De azok kérkedtek az erejükkel, kivált a legöregebb. Ha valahol egy izmos fickó került útjukba, menten belekötöttek. Ha meg attól tartottak, hogy ők maradnának alul a mérkőzésben, láthatatlanná váltak, mert az apjuk stallu, vagyis óriás volt, és ők eltanulták a tudományát.

Akkoriban a tromsői halászok a nyári nagy haljárás idején feleveztek egészen a finnmarki öblökig. Ezek sokat emlegették Erős Olát, mivel földijük volt. Egyszer aztán a verekedős legényeknek is fülébe jutott a híre. Nagyon szerették volna tudni, igazán olyan erős-e Ola, amilyenek mondják. Ezért láthatatlanul megkörnyékezték a házát, és míg ő a tengeren járt, szanaszét szórták, elrontották a szerszámát, összedöntötték a halszárítót az udvarán. Ola szó nélkül megcsinálta, amit elrontottak, felállította a rudas szárítóját is vagy háromszor. De mikor azok újra kirángatták a földből a karókat, és kiszórták a földre a félszáraz halat – megharagudott Erős Ola, letört egy jókora sziklakövet a hegyről, és azt tette meg keresztlécnek. Még káromkodott is egy kicsit, hogy annál erősebben álljon a halszárító, így már nem tudták összedönteni a kötekedő legények.

Akkor csónakba ült a legöregebb a három közül, elevezett délre, Tromsö irányába, hogy megkeresse a lapp Olát, és összemérje vele az erejét. Kikötött a partokon, és felballagott a kunyhójába, benyitott. Csak az asszonyt találta otthon. Ola éppen aznap átevezett a közeli városkába egy hordó savanyúságért.

– Hol az urad? – kérdezte az idegen.

– Nincs itthon, de megjön nemsokára – felelte az asszony. Az idegen azt mondta, megvárja, és leült a lócára.

Ola felesége minduntalan kiment a ház elé, nézte, nem jön-e már a csónak, míg végre megpillantotta. Mikor Ola kikötött, a felesége

már ott állt a parton, és elmondta neki, hogy valami idegen ember van ott, és őrá vár.

– Milyen a formája? – kérdezte Ola.

– Hosszú, sovány fickó – mondta az asszony –, és aranygombok vannak a mellényén.

– Eredj fel, és ahogy belépsz a házba, mondd ezt: „Itt is van már az uram!” Ha látod, hogy vörös lesz a képe, nem bizonyos, hogy el tudok bánni vele, de ha elsápad erre a szóra, akkor nincs semmi baj.

Az asszony úgy is tett. Felment a házba, és ahogy belépett, hirtelen azt mondta:

– Itt is van már az uram, arra kéri, hogy menjen le hozzá, segítsen partra húzni a csónakot.

Az idegen elsápadt, de azért felállt, és lement a révbe, hogy segítsen a házigazdának. Nekiálltak, megfogták a csónakot. Akkor azt mondja Ola:

– Emeld csak ki azt a hordót, idegen! Azzal is könnyebb lesz a hajó.

Az idegen megfogta a hordót, de beleizzadt, mire a partra emelte. „No – gondolta Ola –, én könnyebben emeltem a hajóba azt a hordót, úgy látom, veled is könnyen elbánok.” Ő a csónak felső végénél állt és húzta, a másik meg taszította letről. Egyszer Ola nagyobbat talált rántani rajta, és az idegen fél térdre esett. De tüstént felállt, és most ő is megtaszította a csónakot. Csakhogy Ola keményen megvetette a lábát, térdig a homokba süppedt, de nem ingott meg. Aztán nagyot lökött a csónakon, úgyhogy az idegen hanyatt esett. De mikor végre partra húzták a halászhajót, Ola mégis meghívta házába az idegent, amiért segített neki.

– Eredj csak fel, én is jövök mindjárt – mondta a stallufiú, és elbújt előle, láthatatlanná vált, mert most már tudta, hogy nem bírna vele. Hanem később, mikor Ola már lefeküdt és elaludt, jókora sziklakövet hengerített az ajtaja elé. Ola felébredt, félretaszította a nagy követ, és újra lefeküdt. Igen ám, de a stallu nem nyughatott, megint odalopódzott, visszahengergette a követ, és ezt megcsinálta többször is. Utoljára mégiscsak megharagudott a házigazda, felkapta a sziklát, és elhajította, mint ahogy a gyerek a kavicsot hajítja. És megmondta jó hangosan, hogy szeme elé ne kerüljön, aki ilyen ostoba tréfával bosszantja a békés halászembert, mert

megkeserüli. A stallu erre megijedt és hazaevezett, de feltette magában, hogy újra eljön majd, ha Ola már öregebb lesz, és akkor megbirkózik vele.

Tíz esztendeig nyugton maradt. Aztán egy napon megint hajóba ült, és délnek fordította a kormányt, Tromsö irányába. Arra számított, hogy Ola most már öreg ember, az ereje nem a régi. Találkoztak a partfokon, és mindjárt birkózni kezdtek. A stallu látta, hogy jól számított: Ola félig se olyan erős, mint volt, bizonyosan leteperi, de gonoszságból még bele is akart rúgni. Ola észrevette a szándékát, és csak annyit mondott:

– Rúgni a ló szokott.

A stallu nem rúgta meg, ahelyett a hátába akart harapni.

– Harapni a kutya szokott – mondta Ola.

Akkor erről a szándékáról is letett a stallu, de mielőtt kitalálhatott volna valami új gonoszságot, Ola felesége észrevette, hogy az ura bajban van, nem bír az ellenfelével. Odalopózkodott, és fejszével a stallu sarkára vágott hátulról, hogy az urát megmentse. Így aztán Ola mégis felülkerekedett, legyűrte és megölte a stallut, el is temette ott a partfokon egy nagy sziklakő alá. Azt a követ mindmáig láthatja, aki arra jár.

És még ezt a történetet is feljegyezték Erős Oláról:

Abban a régi időben az északi halászok minden nyáron Bergen városába vitték a halat, halzsírt, májat, mert ott jobb árat kaptak érte.

Éppen akkoriban, az Ola idejében, a bergeniek is sokat emlegettek egy városukbeli nagy erejű embert, aki még addig minden ellenfelét legyőzte. Történt egyszer, hogy az egyik tromsói hajó kapitánya a kocsmában iszogatót a bergeniekkel, és azok másról se beszéltek, mint az óriás erejű vitézről.

– No, ha jövő nyáron eljövök – mondta a tromsói –, hozok nektek egy kis lappot, aki alighanem erősebb, mint az, akit ti emlegettek.

A bergeniek szaván fogták, azt mondták:

– Ha beváltod az ígéretedet, gazdagon megjutalmazunk, de ha nem hozod el azt a lappot, vagy nem olyan nagy legény, mint mondd, hát te fizetsz, amiért csorbítani próbáltad a mi emberünk becsületét.

A kapitány, mihelyt hazaért, csónakba ült, és átevezett a szomszédos öbölbe, Olához. Megkérdezte tőle:

– Mondd csak, nem jönnél velem Bergenbe majd a jövő nyáron? Szívesen elvinnélek.

Jó fizetést kínált neki, de egy szóval se árulta el, hogy miért akarja magával vinni.

Ola végül is beleegyezett. Miért ne tenné meg neki? – gondolta magában; ennyi pénzért nem is sok, amit kíván.

Aztán, mikor eljött az az idő, a kapitány berakta hajójára a halat, halzsírt, májat, és maga evezett át Oláért, elhozta Tromsøbe, és felültette a hajójára. Egész úton jól tartotta, valósággal tömte beléje a finomnál finomabb ételeket. Bergenben aztán kiszállt, megkereste a tavalyi ismerőseit, és megmondta nekik, hogy beváltotta a szavát, a lapp, akiről beszélt, itt van a hajóján.

– No, jó – mondták azok –, akkor csak mérje össze majd az erejét ez a kettő, meglátjuk, melyik a különb vitéz.

A kapitány visszament a hajóra Olához, és azt mondta neki, hogy bajban van, fogadást tett, maga se tudja, miért, és ha elveszíti a fogadást, szorul.

– Aztán mire fogadtál? – kérdezte Ola.

– Szörnyen nagyra vannak itt valami ökölvívó bajnokkal, azt mondják, olyan erős, hogy senki se mérkőzhet vele. Én meg odavágtam nekik, hogy tudok valakit, aki talán megbirkózhat az ő bergeni vitézükkel. Persze, nekem estek, és abban maradtunk, hogy vagy bebizonyítom, amit mondtam, vagy elverik rajtam a port, amiért a bergeni becsületét csorbítottam.

Ola csendesen fütyörészett, amíg végighallgatta, aztán abbahagyta a fütyörészést, mintha gondolkodna valamin. Végül azt kérdezte:

– Nem láthatnám meg azt az erős fickót?

– Dehogynem – kapott a szaván a kapitány. – Sőt ha úgy történik minden, ahogy gondolom, nemcsak meglátod hamarosan, de meg is tapogathatod.

Aztán megkérdezte, nem volna-e kedve kiszállni, körülnézni a parton.

– Miért ne? – mormogta csöndesen Ola.

– No, jó, de akkor az íjadat, nyiladat se hagyd itt – mondta a kapitány.

Kiszálltak, felballagtak a partra. Ola vállára akasztotta az íját, mert akkoriban még íjjal-nyíllal harcoltak a vitézek.

Volt ott egy hajó, amelyiknek a gerince mélyen besüppedt a nedves agyagba, a tőgerendából jóformán semmi se látszott, csak a legvégén egy darab. Az erős bergeni már ott volt, elsőnek ő próbálta kiemelni a hajót, de meg se tudta mozdítani. Akkor Olát szólították oda. Az megkérte a bergenit, hogy hozzon egy nagy követ, amilyen nagyot még éppen elbír, és azt tegye a tőgerenda végére. Aztán nekigyürkőzött, egy szempillantás alatt kiemelte, odább taszította a nehéz gerendát a kővel együtt, csak úgy cuppogott a sáros agyag. A bergeni éktelen haragra gyulladt, és ugrott a kardjáért, hogy levágja Olát, amiért erősebb, mint ő. Ola is fegyvert ragadott, felkapta az íját, nyilát, a bergeni pedig, mikor látta, hogy ellenfele nem fegyvertelen, uzsgyi! – futásnak eredt. Ola megfeszítette íján a húrt, rátette a nyilat, de nem lőtte el, amíg a bergeni vitéz a hajó orrát meg nem kerülte. Csak akkor repült ki a nyíl, és a hajó orráról is leszedett egy jókora darabot.

Ha csak egy szempillantással hamarabb ereszti el a nyilát, keresztüllőtte volna a vitézt, de kímélni akarta az életét. Többször nem is került az Ola szeme elé, annyi bizonyos.

DÁN MESÉK

SÁRKÁNYKIRÁLY

Élt egyszer egy király Dániában, aki feleségül vette egy szomszédos ország királylányát. Szép volt a fiatal királyné, olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. S szépségével csak a jósága vetélkedett. Nem mehetett el szegény, beteg, öreg a palotája előtt, hogy jó szóval, ízes étellel ne enyhítette volna bűját-baját. Szerencsés volt a házasságuk, kívánni se lehetett jobbat. Csak egy bánat zavarta meg a boldogságukat: az, hogy a királynénak nem lehetett gyermeke. Búsult a király, de még jobban búsult a királyné.

Egyszer, amikor gondolataiba merülve sétálgatott a palota kertjében, a hétszázhetvenhét rózsatővel övezett ösvényen, egy öregasszony lépett elébe, és megszólította:

– Miért szomorkodsz, szépséges királyné?

A királyné felnézett rá, és nagyot sóhajtott:

– Úgysem tudnál rajtam segíteni, hiába mondanám el a bánatomat – felelte.

Az öregasszonynak olyan szép szeme volt, hogy a királyné hamarosan felengedett, gondolta, hátha a segítségére lesz, és így lassan rendre elmesélte boldog házasságát s a nagy csalódást, hogy nem lehet gyermekük.

A csillogó szemű öregasszony végighallgatta a királyné panaszát, aztán így szólt:

– Felséges királynő, ne szomorkodj, hanem hallgasd meg a tanácsomat, és bízzál bennem, majd én segítek rajtad, de csak akkor, ha megfogadod, amit kérek tőled. Estefelé, amikor a nap utolsó sugarait veti kerted rózsáira, vigyél ki egy tálat a kert északnyugati sarkába, és tedd le a földre, lefelé fordítva. Reggel, mihelyt a nap felkelt, emeld fel a tálat. Két rózsát találsz majd alatta, egy pirosat meg egy fehérét. Ha megeszed az egyiket, gyereked fog születni.

– Igaz, amit mondasz? Gyerekem lesz? – kérdezte fellelkesülve a királyné. – Fiam?

– Választhatsz – felelte az öregasszony. – Ha a piros rózsát eszed meg, fiad lesz. Ha a fehér rózsát, lányod születik. De mind a

kettőt nem választhatod. Csak az egyiket szabad lenyelned, ne felejtse el.

A királyné fogadkozott, hogy úgy tesz, ahogy az öregasszony mondta. Reggel, mielőtt a nap telkeit, kisetett a kertbe, felemelte a tálat, és ott volt a két rózsza, a piros meg a fehér. De nem tudta eldönteni, melyiket válassza. Lehajolt a piros rózsáért. „Fiam születik – gondolta –, de hátha háború tör ki, mire felnő. És ha elesik a háborúban, akkor megint csak nem lesz gyermekem. Okosabb, ha mégis a fehér rózsát választom. A kislány otthon marad majd velem egy ideig, később férjhez megy, és egy másik országban királyné lesz. Talán sohasem látom többet.” Felvette hát a fehér rózsát, de aztán mégis a pirosra esett a pillantása. „Hiszen ikreim is születhetnek” – gondolta hirtelen. S elfeledkezve az öregasszonynak tett fogadalmáról, mind a két virágot megette, mohón.

Úgy fordult, hogy a király abban az időben éppen háborúban volt, és nagyon megörült, mikor a királyné tudatta vele, hogy nemsokára gyerekük lesz.

Ámde mikor eljött az az idő, a királynénak nem fia született, nem is lánya, hanem félelmetes sárkányt hozott a világra. S alighogy megszületett a szörny, besurrant a kamrába az ágy alá, ott ütötte fel a tanyáját.

Telt-múlt az idő, aztán egyszer levél jött a királytól, hogy hamarosan hazatér. Amikor a király kocsija a palota elé érkezett, és a királyné a férje elé sietett, előbújt a sárkány, és üdvözölni akarta a királyt. A kocsi elé pattant, nagyot ugrott, és így kiáltott:

– Isten hozott, édesapám!

– Mi a csuda! – mondta a király. – Hogy lehetek én a te apád?

– Az vagy, bizony – mondta a sárkány –, de ha nem fogadsz el fiadnak, elpusztítlak téged is meg a palotádat is.

Így hát a király kénytelen-kelletlen elvállalta, hogy a sárkány az ő fia. Mikor bementek a palotába, a királyné bevallotta, hogy s mint esett a dolog, mit tanácsolt neki az öregasszony, és azután hogyan vétett a fogadalma ellen.

Néhány nap múlva összegyűltek a király hű emberei, hogy megünnepeljék uruk szerencsés győzelmét és hazatérését. Ekkor előjött a sárkány is, és azt mondta:

– Apám, szeretnék megházasodni!

– Ej – csodálkozott a király –, csak nem hiszed, fiam, hogy akad olyan lány, aki hajlandó feleségül menni hozzád?

– Márpedig ha nem szerzel nekem asszonyt – felelte a sárkány –, mindegy, hogy milyet, fiatal vagy öreget, szegényt vagy gazdagot, kicsit vagy magas termetűt, akkor elpusztítlak a palotáddal együtt.

Így aztán a király levelet írt a világ minden tájára, valamennyi ismerős uralkodónak, hogy szeretné megházasítani a fiát. Jött is egy szép királykisasszony, de furcsállotta, hogy a lakodalom napjáig nem láthatja vőlegényét. Csak az utolsó pillanatban került elő a sárkány, amikor már elkezdődött a szertartás. Odaállt a menyasszonya mellé, de az sikongva, kétségbeesve elszaladt, s futton futott hazáig a rémülettől. Így hát nem lett semmi a házasságból.

Telt-múlt az idő. Elérkezett a király születésnapja. Mikor mindnyájan az asztalnál ültek, a sárkány újra előállt a kívánságával:

– Apám, szeretnék megházasodni!

– Ugyan már! Hol van olyan lány, aki hozzád menne feleségül? – felelte haragosan a király.

– Márpedig ha nem szerzel nekem asszonyt, mindegy, hogy milyet, fiatal vagy öreget, szegényt vagy gazdagot, kicsit vagy magas termetűt, akkor elpusztítlak a palotáddal együtt.

Mit tehetett a szegény király, megint leveleket írt a világ minden tájára, hogy szeretné megházasítani a fiát. Jött megint egy szép királyleány messze országból. Ő sem láthatta a vőlegényét a lakodalom napjáig, s vele is csak ugyanaz történt, hogy amikor a szertartás alatt meglátta a vőlegényét, futton futva menekült, és nem is látták többet.

Nemsokára a királyné születésnapját ünnepelték. Mikor már valamennyien az asztalnál ültek, bejött a sárkány, és így szólt:

– Apám, szeretnék megházasodni!

– Nem tudok neked több feleséget szerezni – felelte a király. – A két hatalmas uralkodó, akik a lányukat feleségül szánták neked, megharagudott a kudarcért, és háborút akar indítani ellenem. Mitévő legyek?

– Csak jöjjenek – mondta a sárkány. – Amíg kedvemben jársz, akár tíz hatalmas király is jöhet ellened, s nem lesz bántódásod. De ha nem szerzel nekem feleséget, akár fiatal, akár öreget, akár kicsit,

akár magas termetűt, akár gazdagot, akár szegényt, akkor elpusztítlak a palotáddal együtt!

A király nem ellenkezhetett tovább, de majd megszakadt a szíve bánatában. Volt neki egy öreg juhásza, aki egy kis kunyhóban lakott az erdőben, és volt annak egy lánya. Elment hát hűséges szolgájához a király, és megkérdezte tőle:

– Mondd, kedves juhászom, öreg barátom, nem adnád a lányodat a fiamhoz feleségül?

– Nem tehetem, felséges uram – felelte a juhász. – Nekem csak ez az egyetlen gyermekem van, aki öreg napjaimra gondomat viselje; mi lenne belőlem, ha ő is világgá szaladna, mint a királykisasszonyok? Ha meg kitartana Felséged fia mellett, akkor egy életre boldogtalan lenne. Ilyen nagy bűnt én nem vehetek a lelkemre.

A király azonban nem tágított, és az öreg juhász kénytelen volt engedelmessé válni. Elmondott hát mindent a lányának.

A juhász lánya nagyon elszomorodott. Nekiindult az erdőnek, gondolataiba merülve. Ahogy így mendegélt, találkozott egy öregasszonnyal, aki vadalmát és szedret szedett az erdőben. Piros szoknyát, kék ujjast viselt, szeme okosan, melegen csillogott.

– Miért búsulsz? – kérdezte a lánytól.

– Okom van rá – felelte a lány –, hidd el nekem, öreganyám. De hiába mondanám el, úgysem tudsz rajtam segíteni.

– Hátha tudnék – felelte az öregasszony. – Meséld csak el, miért vagy ilyen szomorú. Talán segíthetek rajtad.

A lány könnyen ráállott, megnyugtatta az öregasszony szeme csillogása.

– Ha megfogadod a tanácsomat, akkor megmenekülhetsz – mondta az öregasszony –, figyelj rám. Az esküvő napján végy magadra tíz inget. Ha nincs annyi inged, kérj kölcsön. Aztán szerezz egy köcsög lúgot, egy köcsög édes tejet és egy nyaláb vesszőt. Esküvő után hívd el az uradat fürdőbe. Amikor vetkőzni kezdtek, hogy megfürödjetek, azt kéri majd a sárkány, hogy vedd le az ingedet. Mondd neki, hogy megteszed, de ő meg vesse le a bőrét magáról a kedvedért. Meglátod, megteszi. Valahányszor arra kér, hogy vedd le az inget, te ismételd meg a kérésedet: ő meg vesse le a bőrét. Utoljára is ő kibújik a tizedik bőrből, te még mindig egy

ingben leszel, és akkor azt tehetsz vele, amit akarsz, mert az utolsó bőrével együtt kiszáll belőle minden erő. Akkor vágj rá a lúgba mártott vesszőnyalábbal, s aztán gyorsan füröszd meg az édes tejben. Bugyoláld be a kilenc ingedbe, vedd a karodba. Meglátod, nem lesz hiábavaló a küzdelmed.

A lány szépen megköszönte a tanácsot, de azért így is aggódva várta a lakodalom napját. Végre elérkezett az is. Két udvarhölgy jött a lányért, aranyos hintón. Pompás menyasszonyi ruhába öltöztették, ragyogtak rajta az ékszerek, úgy vitték fel a palotába. Megkezdődött a szertartás. A sárkány melléje állt, összeadták őket. A nagy menyegző után azt kérte a leány, hogy férje kísérje őt el a fürdőbe. Hogy a sárkány beleegyezett, a menyasszony egy köcsög lúgot, egy köcsög tejet kért a konyhán és egy nyaláb vesszőt. A konyhai népség nagyot nevetett a kérésen, afféle buta babonának tartották, de a király megparancsolta, hogy teljesítsék a lány kívánságát. Meg is kapott mindent. Akkor gyorsan magára vett kilenc inget, s így a rajta levővel együtt tíz inge volt.

A fürdőben azt mondja neki a sárkány:

– Vesd le az ingedet, asszonykám, fürödjünk meg!

Ő meg így felelt:

– Sárkánykirály, te meg vesd le a bőrödöt a kedvemért!

A sárkány kibújt a legkülső bőréből, a leány meg levetett egy inget magáról.

– Vesd le az ingedet, asszonykám! – mondta megint a sárkánykirály.

– Sárkánykirály, te meg vesd le a bőrödöt a kedvemért!

Így ment ez, míg csak a lány a kilenc inget le nem vette, a sárkány pedig valamennyi bőrét. Akkor a sárkány csakugyan erőtlenül elnyúlt a földön, a lány meg összeszedte a bátorságát, és jót vágott az urára a lúgba mártott vesszőnyalábbal, aztán, amilyen gyorsan csak tudta, megfürdette az édes tejben, bebugyolálta a kilenc ingébe, karjába vette és altatgatta. Maga is elszunnyadt, de egyszerre csak arra ébredt, hogy a sárkány gyönyörű királyfivá változott.

Nem volt a királynál boldogabb ember a földön, amikor daliás fia és a szép juhászlány elébe járultak. Hívatta tüstént a királynét s az egész udvart. Mindnyájan ujjongva kívántak boldogságot a fiatal

párnak. Akkor aztán nagy pompával, vigassággal megtartották az új lakodalmat. A király és a királyné azt sem tudta, hogy járjon a fiatalasszony kedvében, annyira megszerették, amiért a fiukat az átoktól megváltotta.

A fiatal királyné nem sokkal azután gyereket várt, de akkor is éppen hadat üzent az egyik szomszédos király, és Sárkánykirály az apjával együtt elment a csatába. A fiatal királynénak közben két szép fia született. Volt az udvarnál egy vitéz, akit csak úgy hívtak: a vörös lovag. Őt bízták meg, hogy vigye el a levelet a királynak, amelyben tudatják vele a két fiú születését. Elindult a vörös lovag, ment is egy darabig, de akkor felbontotta a levelet, és azt írta bele, hogy a Sárkánykirálynak a felesége fiúk helyett kutyakölyköket szült.

Amikor a Sárkánykirály megkapta a levelet, nagyon elszomorodott. Azon talán nem csodálkozott volna, ha sárkányporontyoknak ad életet a felesége, de ezt sehogyan sem értette. Válaszában mégis azt írta, hogy hagyják életben a kiskutyákat, amíg hazaér, a feleségére pedig nagyon vigyázzanak.

Ezt a levelet is a vörös lovagra bízták. De a lovag, alighogy útnak indult hazafelé, ezt a levelet is felbontotta, s újat írt helyette, amelyben azt parancsolta a Sárkánykirály nevében, hogy a fiatal királynét veszejtsék el a gyerekeivel együtt.

Az öreg királyné nagyon szerette a menyét, és nem tudta, mitévő legyen. Sehogyan sem tudta rászánni magát, hogy a fiatal királynét és az unokáit elveszítse. Ezért a két gyereket egy dajka gondjaira bízta, abban a reményben, hogy a király, ha otthon lesz, majd jobb belátásra tér. A fiatal királynét meg ellátta pénzzel és elemózsiával, és elküldte, hogy bujdosson egy ideig a sűrű erdőben.

Már második napja vándorolt az erdőben a fiatal királyné, amikor elérkezett egy nagy hegy lábához. Széjjelnézett, de nem volt más választása, felkapaszkodott a hegyre, anélkül, hogy közben megpihent volna. Három pad volt a hegy tetején. Leült a középsőre, két kezében két piros almával, s azokat nézegette, mert a két fiára emlékeztették. Egyszerre két nagy madár szállt le a két üres padra, jobbról-balról. Az egyik daru volt, a másik hattyú. Elég közel ültek a királynéhez, s ő egyik almát a darunak, másikat a hattyúnak a csőrébe tette. És láss csodát! A két madár egyszerre átváltozott herceggé, de olyan szépségesen szépek voltak, hogy ahhoz

foghatót még a világ nem látott. A hegyen pedig olyan gyönyörű várkastély termett, amelyet elképzelni is nehéz. Volt ott szolgahad, istállók, arany, ezüst, minden, ami csak kell.

A két herceg ugyanis el volt varázsolva, és csakis a királyné válthatta meg őket azzal, hogy a két almát, édesgyermekei emlékére, adta jó szívvvel.

A fiatal királyné ott maradt a várkastélyban Hattyúkirállyal és Darukirályal, akik mind a ketten feleségül akarták venni, mert hiszen mind a kettejüket ő váltotta meg.

Közben hazaérkezett Sárkánykirály a csatából, és keresni kezdte a feleségét.

– Szép dolog – mondta az öreg királyné haragosan –, amit parancsoltál. Hát már azt is elfelejtetted, milyen nyomorúságtól váltott meg téged a feleséged? Hogy is vihetett rá a lelked akkora gonoszságra?

A Sárkánykirály értetlenül hallgatta a szidalmakat. Hogyan is érthette volna azt, amit az anyja mondott, amikor ő éppen ellenkezőleg azt parancsolta, hogy vigyázzanak a feleségére.

Addig-addig beszéltek a dologról, míg kiderült a vörös lovag álnoksága. Be is vallott mindent, de most már hiába. Sárkánykirálynak majd meghasadt a szíve, úgy vágyakozott szépséges, hű felesége után, s a bánata csak még nagyobb lett, mikor megtudta, Hogy két szép fia is volt.

Az öreg királyné végül megnyugtatta:

– A fiaid jó helyen vannak, felőlük nyugodt lehetsz. Egy dajkára bízom őket, de hogy az asszonnyal mi történt, azt nem tudom. Amikor megérkezett a levél, felpakoltam elemózsiával, elláttam pénzzel, és elküldtem a sűrű erdőbe, hogy boldoguljon, ahogy tud. Azóta nem hallottunk róla.

A király megparancsolta, hogy hozzák vissza a gyerekeket a dajkától, és nekivágott az erdőnek, hogy megkeresse a feleségét.

Harmadik napja vándorolt már, kereste, kutatta feleségét mindenfelé, de hiába. Végül elért az erdei várkastélyhoz. Útközben, akivel csak találkozott, mindenkitől megkérdezte, nem láttak-e arrafelé egy fiatal asszonyt. De senki se látta.

A kastélyhoz érve azt gondolta a Sárkánykirály, hogy bemegy, megnézi, miféle hatalmas úr lakik ott. Ahogy belépett a kapun,

rögtön megpillantotta a feleségét.

A fiatal királyné is nyomban észrevette Sárkánykirályt, de félt, hogy azért jött utána, mert el akarja pusztítani. Így aztán gyorsan elszaladt, s amilyen gyorsan csak tudott, eltűnt a király szeme elől. Helyette Hattyúkirály és Darukirály lepett elő, és szíves szóval fogadták Sárkánykirályt, elbeszélgettek vele, és egykettőre összebarátkoztak. Meg is hívták, maradjon ott ebédre náluk.

– Ha jól tudom, van itt egy szép, fiatal asszony is – puhatolózott Sárkánykirály.

A hercegek buzgón bólogattak, s elmesélték, hogyan szabadította meg őket a varázslattól az a fiatal asszony.

– Milyen varázslattól? – csodálkozott a király.

– Madarak voltunk – magyarázták a hercegek, és elmondták az egész történetüket meg azt, hogy a padon ült a fiatal királyné a két piros almával, s amikor meglátta őket, mindkettőjük csőrébe tette az almát.

Sárkánykirály végighallgatta a történetet, álmélkodott, majd kijelentette, hogy azt a lányt vagy menyecskét, akárki legyen, ő is szívesen feleségül venné. Egyezzenek hát meg abban, hogy titokban több sót tesznek majd az ételébe, s akit felszólít, hogy igyon az egészségére, az nyerje el a kezét.

Darukirály és Hattyúkirály megörült a tervnek, mert így legalább eldől végre – gondolták –, hogy kettejük közül melyiküket választja a fiatal királyné. Eszükbe sem jutott, hogy az idegen királyt is felszólíthatja a koccintásra.

Leültek ebédelni, és nemsokára felkiáltott a fiatal királyné:

– Jaj, de el van sózva ez a leves!

Majd halkán így szólt:

*Ül mellettem Hattyúkirály,
Darukirály váltig kínál,
Sárkánykirály, velem igyál!*

Sárkánykirálynak több sem kellett, felkapta az ezüstserleget, ivott a királyné egészségére. A másik kettő elszontyolodott, de azért ők is ittak az egészségükre, bár nem tetszett nekik, hogy így fordult a dolog. Sárkánykirály most már elbeszélte, hogyan váltotta meg őt is

annak idején a fiatal királyné, s mi történt azután, hogy ő elment a csatába.

– Ha ezt előbb mondod, átengedtük volna neked – felelték a hercegek –, s nem lett volna szükség a próbára.

– Köszönöm nektek – mondta Sárkánykirály –, de hiszen nem tudhattam biztosan, hogy engem választ-e a történetek után a feleségem.

Ették-ittak, vidáman töltötték az estét, majd Sárkánykirály hazavitte a feleségét a palotába, ahol már várta őket a két gyerek. Hattyúkirály megtartotta az erdei várkastélyt, és feleségül vett egy hercegkisasszonyt. Darukirály pedig elment egy másik országba, és ott házasodott meg. Sárkánykirály és a fiatal királyné boldogan élt ettől fogva, sok-sok gyerekük született, s népük híven szerette őket. Mikor utoljára náluk jártam, lyukas rocskából kínáltak tyúklevessel.

KIRÁLYLÁNY A SZIGETEN

Valamikor régen élt egyszer egy angol király, akinek volt egy fia. A királyfi meglátta egyszer a dán királykisasszony képét, s rögtön beleszeretett. Attól fogva nem volt nyugta. „Vagy ő lesz a feleségem, vagy senki” – gondolta. Elmondta az apjának, hogy beleszeretett a dán királykisasszonyba, és feleségül akarja venni. Megörült az öreg király, és azt mondta:

– Angolország és Dánia együtt olyan erős lesz, hogy senki a világon le nem győzheti.

Mindjárt levelet írt a dán királynak, s megkérte a királylány kezét fia, örököse számára. A dán király azt válaszolta, hogy az ő lánya fiatal a házasságra, de különben sem adná, az ő lányából ugyan nem lesz angol királyné.

Az angol király nagyon megharagudott. Új levelet írt, most már csak ennyit: vagy megtartják a kézfogót, vagy vér folyik. Hamarosan megjött a dán király válasza: amíg az utolsó dán alattvalójának utolsó csepp vére el nem folyt, addig ebből a házasságból semmi sem lesz.

Csakugyan háborúra került sor. Az angol királyfi nagy sereggel kelt át Dániába, és megostromolta a fővárost. A dán király pedig egy messze szigetre küldte a lányát. Kísérőül melléje adott hét leányt, egy kis kutyát, s ellátta őket hét esztendőre való élelemmel. A szigeten a kastély köré áttörhetetlen falat építtetett, hogy lánya közelébe senki se férközhessen. Ott élt a királylány a szigeten a hét lánnyal meg a kis kutyával együtt, álló hét esztendeig.

Mire a hét esztendő eltelt, az angol királyfi elfoglalta a dánok fővárosát, elkergette a királyt, és beköltözött a palotájába. Végigjárta a palota minden termét, szobáját, kamráját, és végül benyitott a királylány elhagyott szobájába is. Egy szövőszék állt abban a szobában. A szövőszéken madarakkal, halakkal, virágokkal mintázott szőttes volt; ezen dolgozott utoljára a királykisasszony.

A királyfi hiába kerestette a dán királylányt, nem találták semerre, nem is jelentkezett senki, aki hallott volna róla. Kihirdette hát az egész országban, hogy aki a megkezdett szőtestet bejezi, az lesz a

királyné, azt veszi el feleségül. Úgy gondolta, hogy így majd megkerül a dán királylány, mert ebből megérti, hogy nincs oka félni.

Élt azonban egy herceg Dániában, akinek a lánya hasonlított az eltűnt királylányhoz, és a szövésben is ügyes volt. A herceg elküldte hát a lányát a palotába, hogy befejezze a félbemaradt munkát. De a hercegkisasszony a mintával sehogyan sem boldogult. Ha a színén szötte, nem fogott a szál, ha a fonákján, akkor mindjárt elakadt.

Ezalatt a dán királykisasszony a szigeten élt körülfalazva, a hét lánnyal meg a kutyával. Az élelmük már majdnem elfogyott, legfeljebb hét napra való ha maradt még, szűkösen számítva. Gondolták, megpróbálják áttörni a falat, de lassan haladt a munka, s attól kellett tartaniok, hogy mindahányat! éhen pusztulnak. Akkor az egyik lány azt mondta: „Nekem nem sokat ér az életem, osztozzatok meg a rám eső részen, és engem hagyjatok meghalni.” Beleegyeztek, mert nem volt mit tenni, de másnap se haladtak jobban a falbontással. Most már a második lány vállalta az éhhalált, hogy a többi megmaradjon. Így ment ez hét napig, míg mind a hét lány éhen nem pusztult; a királylány egyedül maradt a kutyájával. A falon pedig egy csöppnyi rés nem sok, de annyi sem látszott.

A királylány egyedül dolgozott hát tovább, s aztán a következő napon, amikor a kutyájával meg akarta felezni a maradék ennivalót, hát a kis kutya se fogadta el az ételt, csak elnyúlt a földön, és utolsót szusszant. Hiába, mégis elfogyott az utolsó falat is. Amikor már semmije se volt, a királylány nem tehetett mást, ha életben akart maradni, mint hogy egereket fogott a kastély udvarán, megnyúzta őket, és hússal táplálkozott, a bőruket meg felaggatta a kastély falára. Így dolgozott, míg végre sikerült áttörni egy helyen a falat, s egy akkora nyílás támadt, hogy éppen átfért rajta. Amikor kilépett a szabad ég alá, látta, hogy egyes-egyedül van a szigeten. Nézte, nézte a partról a tengert, s egyszer csak meglátott egy fehér vitorlás hajót a messzeségben, annak integetett a kendőjével.

A hajó kikötött, felvette a királylányt, s apja egykori kastélya előtt tette partra. Ő meg levetette a szép királylányruháját, és rongyokba burkolódzott. Aztán bekopogott a konyhaajtón, és megkérdezte, nincs-e szükségük mosogatólányra. A hercegkisasszonynak, aki éppen ott volt a konyhában, megtetszett a kolduslány, és rögtön felfogadta.

Így hát a dán királylány édesapja palotájának a konyháján kapott munkát. Ott sikált, söprögetett, mosogatott. Egyszer aztán, egy ünnepnapon, vizet vitt fel a hercegkisasszonynak a szövőszobába. A hercegkisasszony a szövőszék előtt üldögélt éppen, és sóhajtozott.

– Ilyen nehéz mintával se volt még dolgom! Holtomig itt ülhetek, akkor se tudom befejezni!

– Én szívesen befejezem – mondta a mosogatólány.

– No, ha befejezed helyettem ezt a szőttest – mondta a hercegkisasszony –, adok neked száz tallért, és megteszek szobalánynak!

A királylány leült a szövőszékhez, felfejtette, amit a hercegkisasszony rosszul csinált, de aztán már gyorsan haladt a munka.

Kihallatszott a kattogás a szobából, a királyfi is hallotta, hogy jár a szövőszék. Néhány nap múlva hírül vitték neki, hogy elkészült a szőttes. A királyfi megnézte a mesteri munkát, és nem talált rajta semmi hibát. Szavát kellett hát állnia, hogy feleségül veszi a hercegkisasszonyt, pedig erősen gyanakodott, hogy nem ő fejezte be a szőttest.

A dán királylánynak volt egy Fényes nevű lova. A hét évig tartó háború alatt az állat magára maradt, és úgy elvadult, hogy két erős ember vezette feszítőzablával a lóúszatóhoz mindennap. Vasárnapra tervezték az esküvőt. A királyfi megparancsolta, hogy menyasszonya a Fényes hátán érkezzék a templomba, mert jól tudta, hogy a ló nem tűr meg mást a hátán, mint az igazi dán királylányt.

A hercegkisasszony meg sem próbált felülni Fényesre. Félt tőle. Szólt a királylánynak, aki mosogatólányból valóban szobalány lett időközben, hogy vesse le ócska ruháját, öltözzön fel menyasszonynak helyette, és lovagoljon a királyfival a templomba. Száz tallért ígért érte megint.

Jött a királyfi, hogy a templomba vigye a menyasszonyát. Útközben egy rozoga hídhöz értek. Ingott, rengett, csikorgott a híd. Megszólalt a királylány:

*Jön a menyasszony, híd, erősen állj!
Apám rakatott, apám, a király!*

Erre a híd megnyugodott, átkelhetek rajta biztonságban.

– Mit mondtál az előbb, kedvesem? – kérdezte a királyfi.

– Semmit, uram – felelte a királylány.

Aztán egy kapuhoz értek. Egy láncra kötött kutya feküdt a kapu előtt, s dühösen vicsorgott, ugatott rájuk. A királylány így szólt:

*Ne ugass, kutya, utamba ne állj!
Apám nevelt föl, apám, a király!*

A kutya elhallgatott, s beengedte őket.

– Mit mondtál az előbb, kedvesem? – kérdezte a királyfi.

– Semmit, uram – felelte a királylány.

Mentek tovább, és egy töltéshez értek. A királylány így szólt:

*Itt a gyöpös gát alatt
nyüzsög a fürge halcsapat.
Vörös aranyamért ha mást kaptam volna,
hét lány meg a kutyám oda nem lett volna.*

– Mit mondtál, kedvesem? – kérdezte a királyfi.

– Semmit, uram – felelte a királylány.

Mentek megint tovább. A királylány egyszer csak meglátta messze-messze kint a tengeren a szigetet, ahol hét évig élt körülfalazva. Akkor így szólt:

*Egérbőrök lógnak sorba,
én nyúztam le fogvacogva.
Éhhaláltól ha nem félek,
rá nem vitt volna a lélek.*

– Mit mondtál, kedvesem? – kérdezte a királyfi.

– Semmit, uram – felelte a királylány.

Végre odaértek a lóúszató közelébe, a rétre, ahol Fényes legelt. Az elvadult jószág rúgott, harapott, rázta a sörényét, emberfia nem mert volna a közelébe menni. A királylány azonban így szólt hozzá:

*Kedves lovam, térdelj le,
úgyse pattant nyergedbe
kívülem más senki!*

Alighogy meghallotta gazdája hangját, a paripa térdre ereszkedett, és a királykisasszony könnyűszerrel felülhetett a hátára.

– Mit mondtál az imént, kedvesem? – kérdezte megint a királyfi.

– Semmit, uram – felelte a királylány.

De a királyfi boldog volt, mert most már biztosan tudta, hogy az igazi dán királylány lovagol mellette. Fényes senki mást nem tűrt volna meg a hátán.

Ahogy a templomhoz értek, a királyfi lehúzta aranykesztyűjét, és a királylánynak adta.

– Fogadd meg esküvel – mondta –, hogy ha majd ezt a kesztyűt kérem, te adod vissza nekem, senki más!

– Megfogadom – ígérte a lány.

Megtartották az esküvőt, aztán visszalovagoltak a templomból a kastélyba. A királylány bement a szövőszobába, és kis idővel azután a hercegkisasszony jött ki helyette. Az egész kastély javában készülődött a nagy lakodalomra. A világ minden tájáról gyűlt össze a vendégsereg. A királyfi azonban kihirdette, hogy ma nincs kedve lakodalmat ülni, jöjjenek holnap a vendégek. Elhalasztották hát másnapra az ünnepséget.

Mikor beesteledett, s a fiatalok magukra maradtak, megszólalt a királyfi:

– Mit is mondtál reggel, amikor a hídhöz értünk? – kérdezte.

– Jaj – felelte a hercegkisasszony –, ma olyan napom van, hogy mindent elfelejtek! De várj csak, a szobalányomnak mindent elmeséltem, ő bizonyára emlékszik rá. Megyek, megkérdem!

Szaladt a királylányhoz:

– Hallod-e, te boldogtalan, mit mondtál ott a hídnál?

A királylány engedelmesen elismételte, amit a rozzant hídnál mondott, a hercegkisasszony pedig szaladt vissza a királyfihoz, és mondta az imént hallott szavakat:

Jön a menyasszony, híd, erősen állj!

Apám rakatott, apám, a király!

– Igen, ezt hallottam – mondta a királyfi.

A hercegkisasszony megkönnyebbült. Azt hitte, nem lesz több kérdés. De a királyfi még többet is akart tudni.

– No és mit mondtál a kutyának?

– Jaj – felelte a hercegkisasszony –, az is kiment a fejemből, annyira eltölt a szerelmem! De megyek, megkérdezem a szobalányomat!

Szaladt megint a királylányhoz, és mérgesen nekitámadt:

– Egészen megzavarodok már, annyi mindent összefecsegtél útközben! Mi a csudát mondtál a kutyának?

A királylány szerényen megismételte, amit a kutyának mondott. A hercegkisasszony meg futott vissza a királyfihoz, és már mondta is:

*Ne ugass, kutya, utamba ne állj!
Apám nevelt föl, apám, a király!*

– Igen, ezt hallottam – felelte a királyfi.

A hercegkisasszony remélte, hogy most már megnyugszik a vőlegénye. De nem így történt. A királyfi azt is tudni akarta, hogy a töltésnél mit mondott. Szaladt hát megint a szobalányhoz, majd futton futva tért vissza és mondta:

*Itt a gyöpös gát alatt
nyüzsög a fúrge halcsapat.
Vörös aranyamért ha mást kaptam volna,
hét lány meg a kutyám oda nem lett volna.*

– Igen, ezt hallottam – nyugodott meg a királyfi. – Hát a szobalányodnak jó feje van, azt meg kell adni. De még azt is szeretném tudni, mit mondtál, amikor megláttad azt a szigetet messze-messze a tengeren.

A hercegkisasszony újra kiszaladt a királylányhoz. De most már nagyon haragudott, hogy annyit kell ide-oda futkosnia, és mérgesen kérdezte:

– Hallod-e, te locska, akkor mit fecsegtél, amikor azt a szigetet megláttad?

A királylánynak nem tetszett a megszólítás, de azért nyugodtan megfelelt a kérdésre. A hercegkisasszony még jobban sietett, és már mondta is:

*Egérbőrök lógnak sorba,
én nyúztam le fogvacogva.
Éhhaláltól ha nem félek,
rá nem vitt volna a lélek.*

– Igen, ezt hallottam – szólt a királyfi.

A hercegkisasszony remélte, hogy most már nyugsága lesz, de a királyfi még arra is kíváncsi volt, hogy mit mondott Fényesnek. Sajnos, ez is kiment a hercegkisasszony fejéből.

– De a szobalányom biztosan emlékszik rá. Hiszen az égvilágon mindent elmeséltem neki, amikor a templomból visszajöttünk – mondta.

Szaladhatott hát megint a királylányhoz, és ha eddig csak bosszús volt, most már igazán felforrt benne a méreg, amiért az tücsköt-bogarat összebeszél.

– Mintha más dolgom se lenne, mint ide-oda futkározni! Tüstént mondd meg, micsoda ostobaságot locsogtál, amikor felültél arra a lóra!

A királylány még ezt a gorombaságot is eltűrte, és megmondta neki, amit tudni akart. A hercegkisasszony meg futton futott vissza, és elismételte a hallottakat:

*Kedves lovam, térdelj le,
úgyse pattant nyergedbe
kívülem más senki.*

– Igen, ezt hallottam – mondta a királyfi. – No, a szobalányodnak, úgy látom, olyan jó feje van, hogy kettőtöknek is elég.

Most már igazán bízott benne a hercegkisasszony, hogy végre nyugta lesz. A királyfi azonban újabb dolgot eszelt ki.

– Add ide az aranykesztyűmet – mondta –, amit a templomban adtam neked.

– Adom már, hogyan adnám – felelte meglepetten a hercegkisasszony. – A szobámban hagytam, megyek érte.

Szaladt a királylányhoz, és nyájasan kérte, hogy adja oda a kesztyűt.

– Azt nem tehetem – felelte a királylány. – Esküvel fogadtam, hogy csak én magam adom vissza annak, akitől kaptam, senki más.

A hercegkisasszony kétségbeesett. Kezét tördelte.

– Jaj, mitévő legyek? – kesergett.

– Mondok egyet – felelte a királylány. – Menjünk vissza együtt a királyfihoz. Én majd hirtelen eloltom a gyertyákat, és a sötétben

visszaadom neki a kesztyűt. Aztán észrevétlenül kiszaladok, te meg ott maradsz. Meglátod, a királyfi észre sem veszi a cserét.

A hercegkisasszony nagyon megörült. Visszamentek hát együtt a királyfi szobájába. A királylány hirtelen eloltotta a gyertyákat, aztán a királyfihoz lépett, és átadta neki a kesztyűt. Ahogy ki akart surranni, a királyfi megragadta a karját, és nem engedte el.

– Te itt maradsz – mondta fennhangon. – És ha van még valaki más is a szobában, az takarodjon innét, de tüstént!

Másnap reggel visszaküldték a hercegkisasszonyt az apjához, a palotában pedig nagy ünnepséggel megölték az angol királyfi és a dán királylány lakodalmát.

A KÍGYÓ MEG A KISLÁNY

Volt egyszer egy lány, akinek az apja a mezőn dolgozott. Délben mindig ő vitte apjának az ebédet. Odaért egyszer megint az ebéddel, és az apja így szólt hozzá:

– Hozd el, kislányom, a kabátomat, amott van, ni, ott a nagy fa alatt.

Elment a lányka a kabátért, el is akarta hozni, de ahogy odaért, látja, hogy egy rettentő nagy kígyó fekszik a kabáton. Fogott hát egy botot, hogy elkergesse. De a kígyó meg se moccant, nyugodtan feküdt tovább a helyén.

Kérlelésre fogta a szót a leány:

– Menj már el, te kígyó, hadd vigyem oda a kabátot édesapámnak!

– Jól van – mondta a kígyó –, elviheted a kabátot, ha megígéred, hogy aztán visszajössz hozzám, és a hátamra ülsz.

A leány megígérte, a kígyó pedig lesiklott a kabátról, és engedte, hogy elvigye a kabátot az apjának. De a lányka tüstént visszafutott, és felült a kígyó hátára, az meg sebesen elkúszott vele az erdő felé, majd be az erdőbe, egyre beljebb, egyre messzebbre.

Már jó ideje száguldottak így, amikor a kígyó egyszerre csak megszólalt.

– Állj fel, kérlek, a hátamra – mondta –, nézz körül, és mondd meg, látsz-e valamit.

A leány felállt a kígyó hátára, körülnézett, és így szólt:

– Látok valamit csillogni.

– Mit?

– Nem tudom, de úgy csillog, mint a színezüst.

– Jól van – mondta a kígyó –, az anyám palotája az. Akkor még hosszú utunk van hátra.

Továbbutaztak az erdő mélyén, majd újra megállt a kígyó, és így szólt:

– Állj fel, kérlek, a hátamra. Nézz körül, és mondd meg, látsz-e valamit.

A leány megint felállt a kígyó hátára, körülnézett, és így felelt:

– Látok valamit csillogni.

– Mit?

– Nem tudom, de úgy csillog, mint a színarany.

– Jól van – mondta a kígyó. – Az apám várkastélya az. Akkor még hosszú utunk van hátra.

Sokáig utaztak tovább az erdőn, hosszú idő múlva harmadszor is megszólalt a kígyó:

– Állj fel, kérlek, megint a hátamra, nézz körül jól, és mondd meg, látsz-e valamit.

– Látok – mondta a leány.

– Mit látsz?

– Nem tudom, micsoda, de úgy csillog, mint a gyémánt.

– No, akkor mindjárt otthon leszünk – örvendezett a kígyó, s kúszott tovább, amíg egy szép kastélyhoz nem ért. Ott hozzásimult a kapufélfához, és így szólt a leányhoz:

– Állj a hátamra, kérlek, és húzd meg a csengőt. Ha jön a kapus, és megkérdezi, mit akarsz, mondd neki azt, hogy szolgálatot keresel, akkor szívesen fogad majd.

A kislány úgy is tett, ahogy a kígyó mondta, s mikor a kapus megkérdezte, mi járatban van, azt felelte, hogy szolgálatot keres a kastélyban.

– Jól van – mondta a kapus – de mihez értesz, te leány?

– Tudok sepregetni – felelte a lányka –, vizet hordani, s a konyhán is segíthetek.

– Örülök – mondta a kapus. – Éppen ilyen segítségre van most szükségünk. Kerülj beljebb.

Bevezette a kastélyba, megmutatta neki a hálókamrácskáját. A lány aztán lement a konyhába, és segített mindenféle munkában. Olyan ügyes volt, hogy rögtön megszerette mindenki.

Este, mikor felment a szobácskájába, úgy hallotta, mintha valaki kopogtatna az ajtaján. Kiszólt:

– Ki az?

– Én vagyok – mondta a kígyó. – Hideg van idekint, úgy fázom, eressz be a szobácskádba.

A lány megsajnálta a kígyót, hogy kint didergett a hidegben, és beeresztette. A kígyó meg alighogy bent volt, meg akarta csókolni. A lány arca elé kapta a kötényét, ámde hiába. A kígyó már megcsókolta, és abban a pillanatban gyönyörű királyfivá változott,

olyan szépséges királyfi lett belőle, hogy azt kimondani nem lehet. Megköszönte a leánynak, hogy megszabadította a gonosz varázslattól, aztán elmesélte, hogy ő királyi sarj, minden az övé itt, a kastély, meg amit csak a szeme lát. Nemsokára egybekeltek, nagy lakodalmat csaptak, s elutaztak a királyfi apjához, anyjához, majd meglátogatták a menyecske szüleit, s őket is magukkal vitték a palotába. Ott éltek boldogan, békességben, míg meg nem haltak.

A ZÖLD LOVAG

Élt valaha régen egy király meg egy királyné. Egyetlen gyermekük volt, egy szépséges királykisasszony.

Ez a királykisasszony még igen aprócska lány volt, amikor édesanyja halálos betegségbe esett.

Mikor a királyné érezte, hogy már csak rövid ideje van hátra, magához szólította a királyt, és így szólt hozzá:

– Kedves jó férjemuram! Nyugodtan halok meg, ha megígérsz nekem valamit. Azt kell megígérned, hogy ha csak tudod, minden kérését teljesíted a lányunknak, akármit kér is tőled.

A király megígérte, és a királyné rövidesen meghalt.

A király sokat búsult érte, mert igen szerette, s ha nincs az az egyetlen szem lánykája, talán még utána is hal bánatában. Ez a lányka volt özvegy életének egyetlen vigasza; gyönyörködve nézte, hogyan serdül napról napra szebbé, és soha egyetlen kívánságát meg nem tagadta volna. Ezzel aztán egy kicsit el is kényeztette a királykisasszonyt; de nagyobb baj nem lett a dologból, mert kedves, szófogadó, derék természetű lány volt, éppen csak az anyai nevelés hiányzott neki. Nem csoda, ha mint az ilyen anyátlankákból általában, belőle is csöndes, szomorkás, magának való gyerek lett. Pajtásai nemigen voltak, játszani se sokat játszott a többiekkel, hanem inkább a kertben sétálgatott, vagy az erdőben bolyongott, s leginkább a virágokat meg a madarakat szerette. De nemcsak a madarakat, hanem egyáltalán minden állatot kedvelt, s amellet sokat olvasott, különféle történeteket, legkivált pedig szép verseket.

A királyi kastélytól nem messze ódon udvarház állt, egy grófnak az özvegye lakott benne egyetlen leányával; ez valamicskével idősebb volt a királykisasszonynál. Kemény szívű, önző, akaratos teremtés volt, de okos, akár az anyja, és semmiféle színleléstől sem riadt vissza, ha arról volt szó, hogy megtalálja a számítását.

Az özvegy grófné úgy intézte a dolgot, hogy lánya minél többet legyen együtt a királykisasszonnyal; s ha aztán együtt voltak, anya is, lánya is egyre csak azon törték magukat, hogy a kedvére legyenek. Minden tőlük telhetőt megtettek, csak hogy egy kicsit

fölvidítsák, úgyhogy a királykisasszony hovatovább már szinte meg sem tudott lenni nélkülük.

Az özvegy grófné meg éppen ezt akarta! Mikor látta, hogy elérte a célját, egy szép napon kioktatta a lányát, s az aztán nagy sírás-rívás közt elmondta a királykisasszonynak, hogy el kell válniuk egymástól, mert anyjának valamilyen távoli országba kell költöznie. A királykisasszony riadalmában nyomban a grófnéhoz szaladt, és könyörögni kezdett neki, ne utazzék el, ne vigye el tőle a lányát, mert ő halálra fogja búsulni magát, ha el kell szakadniuk egymástól. A grófné úgy tett, mintha mélységesen megatódott volna. Töprengett egy ideig, majd azt mondta a királykisasszonynak:

– Kedves gyermekem, egy mód van rá, de csak egyetlenegy, hogy országokban maradjunk: ha édesapád, a király, elvesz feleségül.

Akkor aztán mindig együtt lesznek, soha el nem válnak, együtt élnek nyájas boldogságban. Így beszélt az álnok grófné.

A királykisasszony meg sietett édesapjához, a királyhoz, és kezdte kérlelni szép szóval, könyörgéssel: vegye feleségül az özvegy grófnét, mert ha nem, azok világgá mennek, ő pedig elveszti egyetlen barátnőjét, s előbb-utóbb halálra búsulja magát érte.

– Nem lesz az jó, lányom – mondta a király. – Ha megtenném, keserves bánatunk származnék belőle, mert nekem semmi kedvem házasodni, s ennyit sem bízom az álnok grófnében meg az álnok lányában.

De a királykisasszony nem hallgatott az okos szóra. Addig sírt, addig csegett, míg a király végül is bele nem egyezett a kívánságába. Megkérette annak rendje és módja szerint az özvegy kezét, az meg nem hagyta kétszer kéretni magát, s azon nyomban igent mondott. Megülték hát a lakodalmat. Így lett a grófnéból királyné és a királykisasszony mostohája.

De ezzel egyszeriben vége lett a szíveskedésének is. Most már egyéb gondja sem volt, mint kínozni, gyötörni, nyomorgatni a mostohalányát; attól mindent megvont, saját édeslányát meg tejbevajba fürösztötte közben. És most már a grófkisasszony se törődött a királylánnyal, legföljebb annyit, hogy ahol érte, bántotta, s ahol tehetett, borsot tört az orra alá.

A király mihamar észrevette ezt, és nagyon elbúsult miatta, mert igen szerette a lányát. Egy napon aztán magához hívta, és így szólt hozzá:

– Szegény leánykám, neked aztán igazán rosszul megy a sorod; százszor megbánhattad már, amit olyan esengve kértél tőlem. De immár késő; s én bizony előre megmondtam neked. Azt hiszem, az lenne a legjobb, ha elmennél a háztól, kiköltöznél a szigetre a nyári kastélyomba, ott békén hagynának, nyugalomban élhetnél.

A királykisasszony megköszönte szépen a király gondosságát, s akárhogy fájt is a szíve, hogy el kell válnia édesapjától, mégis megfogadta a tanácsot, mert odahaza már úgysem bírta volna ki gonosz mostohaanyja és komisz mostohatestvére örökös zaklatását. Kiköltözött hát néhány udvarhölgygel a szigetre, ott éldegélt a nyári kastélyban, s édesapja, mikor időnként meglátogatta, saját szemével is meggyőződhetett róla, hogy itt azért mégiscsak sokkal jobb sora van a lányának, mint otthon a mostohája mellett volt.

A királykisasszony szép, ártatlan hajadonná serdült a szigeten. Mindenkihez jó volt, emberhez, állathoz egyaránt, s mindenki szerette a jóságáért, gyöngédségéért. Hanem igazán, szívből sosem volt boldog, igazi vidámságot sosem érzett, mindig valami bánat lappangott benne, és mindig csillapíthatatlan sóvárgás emésztette valami jobb után, mint amit itt a földön találhat. Apja most is időről időre meglátogatta, s egy szép napon azzal köszöntött be hozzá, hogy búcsút venni jött, mert hosszú hónapokra el kell utaznia, a királyok gyűlésébe, ahol sok-sok ország sok-sok fejedelme, hercege, grófja, lovagja gyűlik egybe tanácskozásra. A királykisasszony mindig bús volt, s most a hír hallatára még jobban elbúsult, a király meg szerette volna egy kicsit földeríteni, tréfásan azt mondta hát neki, majd körülnéz a tanácsra gyűlt királyfiak és lovagok közt, hátha talál köztük vőlegénynek valót, mert ilyen szép, sudár hajadonnak bizony már gondolnia kell a férjhezmenésre.

– Köszönöm, édesapám – felelte a királykisasszony. - Ha a Zöld Lovaggal találkozol, üdvözölheted őt a nevemben, és megmondhatod neki, mennyire kívánkozom már utána; mert rajta kívül senki más nem válthat meg engem a szenvedéseimtől.

Pedig szegény lány nem gondolt semmiféle lovagra, hanem csak a temetőre gondolt, a zöld sírhalmokra a temetőben, mert már egyéb

vágya sem volt, mint hogy meghaljon. A király azonban mindebből semmit sem értett. Csodálkozott a csodálatos üzeneten, melyet lánya az idegen lovagnak küldött, akiről ő még sosem hallott; de hát megszokta már, hogy szó nélkül teljesítse a királykisasszony minden kívánságát. Megígérte, hogy átadja az üdvözetét, mihelyst találkozik a Zöld Lovaggal, elbúcsúzott, s útnak indult, a királyok gyűlésére.

Sok fiatal lovag sürgött-forgott ott, grófi meg hercegi úrfiak, de olyan, akit Zöld Lovagnak hívtak volna, egy sem volt, így a király nem is tudta átadni lánya köszöntését. Letellett a gyűlés, mindenki hazatért, hazaindult a király is. Hosszú, nagy út várta, hegyeken át, völgyeken át, folyókon keresztül, erdők vadonában.

Egyszer is egy ilyen vadon erdőben lovagolt a kíséretével. A fák ritkulni kezdtek, majd egészen elfogytak: ott álltak az erdő közepén, egy hatalmas tisztás szélén. A tisztáson nagy konda vaddisznó legelt, ezer meg ezer vaddisznó, túrták a földet, tépték a fűvet, s nem is voltak egészen vadak, mert éppen csak sípolni kellett nekik egyet, s azon nyomban engedelmeskedtek a pásztoruknak. Ez a disznópásztor zöld vadászruhában egy zöld dombon üldögélt, kezében a sípjával, lábánál egy sereg kutyával.

A király elámult, ahogy ezt az óriási kondát, ezeket a szelíd vaddisznókat látta. Odaküldött a kondáshoz, megkérdeztette tőle, ki a gazdája, és kié a jószág.

– Ez itt mind a Zöld Lovagé – felelte a kondás.

A király fölfigyelt a szóra, azonnal a lánya jutott eszébe, s hogy mire kérte, amikor elbúcsúztak. Most már ő maga rúgta oda a kondáshoz, hogy megtudakolja tőle, ott lakik-e valahol a közelben a Zöld Lovag.

– Nem – felelte a disznópásztor –, messze lakik innét, arra keletnek. De ha ebben az irányban továbblovagoltok, találkoztok egy másik pásztoremberrel, az majd megmutatja nektek az utat.

A király kíséretestül továbbügetett kelet felé. Harmadnap megint sűrű nagy erdőn kocogtak át; a fák megint ritkulni kezdtek, aztán egészen elfogytak, s ott álltak megint egy térés tisztás szélén. Hatalmas gulya legelt a tisztáson, csupa bölény meg jávorszarvas; azokat is zöld vadászruhás pásztor őrizte, kezében síppal, lábánál kutyákkal. A király megkérdezte tőle, kié a jószág.

– Ez itt mind a Zöld Lovagé – felelte a pásztor.

– S hol lakik a Zöld Lovag? – kérdezte a király.

– Messze keletnek – hangzott a válasz. – Ha arrafelé továbblovagoltok, eljuttok hozzá.

Mentek tovább, a király meg a kísérete, kelet felé; sűrű vadon erdőn haladtak át, s harmadnap megint egy tisztásra értek. Töméntelen sok jószág legelt a tisztáson, szarvasok, szarvastehenek, őzek meg nyulak; közbül egy dombon itt is zöld vadászruhás pásztor, körülötte kutyák, s ha belefújt a sípjába, egyszeriben valamennyi állat fölneszelt, és engedelmeskedett neki.

Odalovagoltak a vadászruhás pásztorhoz, megkérdezték tőle, ki a gazdája, kié az erdő, kié a tisztás, kié a jószág.

– Itt minden a Zöld Lovagé – felelte a pásztor. – Már nem vagytok messze a kastélyától, még egynapi járás az erdőn át keletnek, és oda értek.

Még egy napot lovagolt hát a király kíséretével, csupa zöld úton, csupa zöld erdőben; akkor egy nagy kastély tűnt eléjük, az is csupa zöld volt, úgy belepte falait s még a tetejét is a borostyán.

Ahogy a kastély felé lovagoltak, szolgák, inasok és lovászok siettek feléjük, azok is, akárcsak a tisztásokon a pásztorok, tetőtől talpig zöldben. A népes személyzet tisztelettel fogadta őket, s bevezette a kastélyba, jelentve urának, hogy ennek meg ennek az országnak a királya érkezett kíséretével köszöntésére. Erre aztán maga a Zöld Lovag is előjött. Szép, sudár ifjú volt, ő is zöldben, mint egész népe. Szíves szóval üdvözölte a királyt és kíséretét, s mindjárt asztalhoz ültette és gazdagon megvendégelte őket.

Ott az asztalnál azt mondta a király a Zöld Lovagnak:

– Nagyon messze lakói, és nagyon tágas a birodalmad. Nagy kerülőt kellett tennem, hogy megtaláljalak, és eleget tehessek a lányom kívánságának. Mikor a királyok gyűlésébe indultam, arra kért, adjam át köszöntését a Zöld Lovagnak, és mondjam meg neki, mennyire kívánkozik már utána, mert rajta kívül senki más nem válthatja meg szenvedéseitől. Mondhatom – folytatta a király –, nagyon furcsa megbízatás volt, de hát a lányom okos is, jó is, sokkal okosabb, sokkal jobb nálam; azonfölül megígértem édesanyjának a halálos ágyán, hogy egyetlen gyermekünknek soha semmilyen kívánságát sem tagadom meg. Teljesítettem hát ezt is, s azért jöttem hozzád, hogy megtegyem, amit megfogadtam.

Azt felelte erre a Zöld Lovag:

– Szomorú szívű lány a te lányod, és bizonyosan nem énrám gondolt, amikor üzenetét rád bízta, hiszen engem hírből sem ismerhet; hanem nyilván a zöld sírhalmokra gondolt a temetőben, mert nem remél egyebütt békességet, csak a sírban. De talán én is enyhíteni tudom a lelke fájdalmát. Vidd el neki ezt a könyvecskét, és kérd meg, hogy ha nagyon megszorodik szívében, nyissa ki naplementekor a keletre néző ablakát, üljön oda az ablakba, és olvasson ebből a könyvből. Megkönnyebbül majd tőle a lelke.

Azzal átadott egy zöld könyvecskét a királynak. A király belenézett, de egy szó nem sok, annyit sem bírt elolvasni benne, mert olyan betűkkel írták, amelyeket nem ismert. Fogta hát a könyvet, eltette, megköszönte a Zöld Lovagnak vendégszeretetét és szíves jószágát, aztán útnak indult. Igen sajnálta, hogy annyi alkalmatlanságot szerzett magának is, a Zöld Lovagnak is, mikor a királykisasszony nem is erre a lovagra gondolt.

Mentek, mentek, ugyanazon az úton, amelyiken jöttek; hét álló napig lovagoltak a Zöld Lovag zöld erdőiben, míg végül ismét a vaddisznós tisztásra nem értek, s azon túl a járt útra nem fordultak. Azon aztán már hamarosan hazajutottak.

Mikor a király legközelebb megint kihajózott a királykisasszonyhoz a szigetre, elvitte neki a zöld könyvecskét. A királykisasszony ezen is elcsodálkozott meg azon is, amit apja a Zöld Lovagról mesélt. Hogyisne csodálkozott volna, hiszen nem gondolt ő semmiféle valóban létező zöld lovagra, hanem csak a temető zöld sírhalmaira gondolt. Még aznap este, mihelyt apja eltávozott, kitérte a keletre néző ablakot, odaült az ablakba, kinyitotta a könyvet, és olvasni kezdte. Ismerte a betűit, s minden szavát megértette, bár nem az anyanyelvén írták. Csupa vers volt benne, s mindjárt az első így kezdődött:

*Suhan a szél a tengeráron,
suttogni kezd a lomb a fákon,
a szemekre leszáll az álom –
szól a lovag: „Ki lesz a párom?”*

Ahogy az első sort elolvasta, valóban, csalhatatlanul hallotta, ahogy a vízen végigborzol a szél; a második sorra megmozdultak a

fuvalomban a fák koronái; a harmadikra az udvarhölgyek lehunyták szemüket, és álomba merültek, s álomba merült a kastély körül is minden. Amikor a negyedik sort is elolvasta, berepült madár képében a Zöld Lovag az ablakon.

Berepült, megrázta tollait, visszaváltozott szép, sudár ifjúvá, kedves köszöntéssel üdvözölte a királykisasszonyt, és kérte, ne ijedjen meg tőle. Ne féljen tőle, mert ő a Zöld Lovag, nála járt a király látogatóban, s ő küldte vele a zöld könyvecskét; ha eljött, azért jött el, mert a verssel a királykisasszony idehívta. Most aztán elmondhatja neki mindazt, ami a szívét nyomja; s minél többet elmond, annál jobban megkönnyebbül majd a lelke. Így szólt a Zöld Lovag, és a királykisasszony nyomban nagy bizalmat érzett iránta. Nem kérette magát, hanem leült vele szemközt, és kiöntötte neki a szívét. A Zöld Lovag meg vigasztalni kezdte, s oly megértőn, oly szelíden szólt hozzá, hogy a királykisasszony egészen megmelegedett a boldogságtól.

– Eztán – mondta a Zöld Lovag –, valahányszor kinyitod a könyvet, és elolvasod azt a kis verset, mindig úgy lesz, ahogy ma este történt: a szigeten mindenki álomba merül, kivéve téged, én pedig megjelenek ablakodban, akármilyen messze lakom is tőled.

S még azt is hozzátette, hogy valahányszor csak látni kívánja, mindig szíves örömet eljön hozzá. Most azonban el kell búcsúzniuk, csukja be szépen a könyvet, és térjen nyugovóra.

Abban a szempillantásban, hogy a királykisasszony betette a könyvet, a Zöld Lovag eltűnt, az udvarhölgyek pedig, meg akik a szigeten laktak, azonnal fölébredtek. A királykisasszony lefeküdt, s egész éjjel a Zöld Lovaggal álmodott. Másnap, mikor fölkel, mintha újjászületett volna, a szíve könnyű volt, a lelke boldog; soha nem látták még ilyen frissnek, vidámnak. S ez napról napra így ment, a királykisasszony napról napra jobban érezte magát, arca megszínesedett, kipirult, s amit azelőtt sosem hallottak: tréfálkozott, nevetgélt, úgyhogy aki látta, mindenki csodálkozott rajta, mennyire megváltozott.

A király azt mondta, valóban jót tett neki a Zöld Lovag tanácsa, a friss esti levegő meg a könyvecske; a királykisasszony pedig ráhagyta. Mert senki sem tudta, hogy minden áldott este kinyitotta ablakát, elolvasta a kis verset, s amikor megjelent a Zöld Lovag,

sokáig elbeszélgettek egymással. A harmadik látogatás alkalmával a lovag aranygyűrűt adott a lánynak, és eljegyezték egymást; de még három hónapot várniuk kell, mondta a Zöld Lovag, és csak a három hónap leteltén állhat apja elé, és kérheti meg tőle a kezét. De akkor mindenképpen feleségül veszi, és hazaviszi a kastélyába.

Időközben a királykisasszony mostohaanyja is értesült róla, milyen változások estek a szigeten: hogy aki addig csupa bánat volt, csupa sír felé hajló szomorúság, az most nemcsak hogy meggyógyult, hanem olyan vidám is, amilyen sosem volt még. Igen elcsodálkozott a váratlan javuláson, s még jobban bosszankodott rajta, mert mindig azt hitte, halálos sorvadás emészti a királykisasszonyt: előbb-utóbb belehal, s akkor aztán saját édeslánya lesz a királykisasszony és az ország örököse. Ha pedig egy ország a hozomány – gondolta –, kérőnek majd királyfi is kerül hozzá.

Kiküldte hát egy napon komornáját a szigetre: látogassa meg a királykisasszonyt, nézzen jól körül, szimatolja ki, mi oka lehet a csodálatos változásnak. Másnap a komorna visszajött, s jelentette úrnőjének: a királykisasszony attól lett olyan egészséges, hogy minden este az ablakba ül, ott szívja a friss levegőt, s közben olvasgat egy könyvecskéből, melyet valamilyen messzi ország fejedelmétől kapott ajándékba. Ennyit mondhat, egyebet nem, mert az éles esti levegő úgy elálmosította, hogy ott helyben elaludt, akárcsak az udvarhölgyek, akik váltig panaszkodnak, hogy ettől a nagy levegőzéstől előbb-utóbb köszvényt kapnak, a királykisasszony meg egyre frissül, egyre gyarapszik tőle.

Másnap a királyné a lányát küldte át a szigetre.

– Jól nyisd ki a szemed – mondta neki –, s figyelj meg mindent, de legkivált a királykisasszonyt. Mert meg utóbb férfi van a dologban.

Harmadnap visszajött a lány, ő sem tudott többet mondani, mint a komorna, mert őt is elfogta az álom, mikor a királykisasszony olvasgatni kezdett az ablakban.

– Jól van – mondta a mostoha –, akkor, úgy látszik, magamnak kell mennem.

Át is hajózott a szigetre, és nagy mézesmázosan egyre arról beszélt a királykisasszonynak, milyen boldog, hogy ilyen jó egészségben látja. Közben alattomosan, fortélyosan megpróbálta

kifaggatni, de a világon semmit sem bírt kiszedni belőle. Akkor aztán odament ahhoz a keletre nyíló ablakhoz, amelynél a királykisasszony esténként olvasgatni szokott a kis könyvében; jól szemügyre vette, megvizsgálta kívülről, megvizsgálta belülről, de semmi különöset nem talált rajta. Jó magasra volt a földtől, aligha lehetett onnét megközelíteni. Igaz ugyan, hogy a falon borostyán futott föl az ablak körül. Azon kapaszkodnék föl valaki? A királyné elővette az ollóját, bekente erős méreggel, mert mindig hordott magánál mérget, s aztán hegyével fölfelé a párkányra erősítette, de úgy, hogy a borostyánlevelektől ne lehessen észrevenni.

Eljött az este, a királykisasszony a nyitott ablakba ült, és olvasni kezdett, a királyné meg összeszedte magát, és váltig igyekezett ébren maradni. De hiába erőlködött: ahogy a királykisasszony a vers harmadik sorához ért, pillája elnehezedett, s úgy elaludt, mint a bunda. S vele mind a többiek: az udvarhölgyek, a cselédség, a sziget valamennyi lakója.

És máris megjelent madár alakjában a Zöld Lovag. Senki sem látta, senki sem hallotta, egyedül csak a királykisasszony. Arról beszélgettek, hogy már csak egy hét hiányzik a bárom hónapból; ha az is letelik, a lovag odaáll a király elé, és feleségül kéri tőle a királykisasszonyt. Hazaviszi a kastélyába, a nagy erdei birodalom kellős közepére, s ott fognak élni boldogságban, szeretetben. Messze, nagyon messze van ide az az ország, mondta a lovag, jó néhány napi járóföldre, ő azonban olyan gyorsan röpül, hogy alig néhány szempillantás alatt megjárja az utat oda is, vissza is.

Így beszélgettek, aztán a Zöld Lovag gyöngéden búcsút vett mátkájától, ismét fölvette madár alakját, és kiszállt az ablakon.

De olyan alacsonyan szállt, hogy a lomb közé rejtett olló fölhasította a lábát. A madár fájdalmasan fölkiáltott, de máris eltűnt. A királykisasszony riadtan fölugrott, kiejtette kezéből a könyvet, úgyhogy az becsukódott, s ő maga is fölsikoltott. Erre a sikoltásra mind fölébredtek, a királyné is, az udvarhölgyek is. A királykisasszonyhoz futottak, körülvették, s aggódva faggatták, mi történt.

– Semmi – felelte tétován. – Csak egy kicsit elszundítottam, és nagyon rosszat álmodtam, attól ijedtem meg.

De azon helyben kiverte a láz, úgyhogy ágyba kellett fektetni. A királyné meg az ablakhoz surrant, hogy eltüntesse az ollót. Látta, hogy véres; gyorsan a tokjába tette, eldugta a köténye alá, és gyorsan hazatért a királyi palotába.

A királykisasszony aznap éjszaka le se hunyta a szemét, és még másnap is nagyon nyomorúságos állapotban volt, estefelé azonban mégis fölkel, azt mondta, egy kis friss levegőre vágyik, és kiült az ablakba. Kinyitotta könyvecskéjét, és olvasni kezdte:

*Suhan a szél a tengeráron,
suttogni kezd a lomb a fákon,
a szemekre leszáll az álom –
szól a lovag: „Ki lesz a párom?”*

A vízen végigborzolt a szél, a fákon megmozdult a lomb, a szemek álomra csukódtak, de a Zöld Lovag nem jött el.

S így ment nap nap után. Bármennyit sóvárgott, bármennyit olvasta a verset, bármennyit dúdolta sorról sorra: a Zöld Lovag csak nem jött el. A királykisasszony pirospozsgás arca pedig sápadni kezdett, vidám kedve elborult, szíve-lelke megszorodott; napról napra sorvadt, apja nagy bánatára, mostohája titkos örömére.

Egy nap aztán ott sétálgatott a kastély kertjében a szigeten, de már ettől a kis mozgástól is úgy elfáradt, hogy meg kellett pihennie. Leült egy padra, és sokáig üldögélt szomorú gondolataiba merülve. Egyszer csak egy holló szállt feje fölött a fára, s utána egy másik holló; beszélgetni kezdtek egymással, és a királykisasszony fölfigyelt, mert minden szavukat megértette.

Azt mondta az egyik holló:

– Siralom nézni ezt a szegény királykisasszonyt, ahogy már csak hálni jár belé a lélek, s halálra emészti magát a kedveséért.

– Úgy bizony – felelte a másik holló. – Pedig egyedül csak ő tudna segíteni azon, akit a királyné ollója megmérgezett.

– Hogyan? – kérdezte az első holló.

– Egyszerűen – felelte a másik. – Mérget méreggel kell gyógyítani. Odaát a király udvarában, a csúrtól nyugatra van egy gödör, a gödörben egy nagy kő, az alatt egy sikló a kilenc kicsinyével. Ha ezeket a királykisasszony megszerezhetné, s abból három nap egymás után levest főzhetne a kedvesének, mindennap

három siklóból, megmenthetne. Egyébként azonban nincs számára segítség.

Alighogy beesteledett, a királykisasszony kiosont a kastélyból, lelopakodott a partra, ott elkötött egy kis csónakot, és átevezett a túlpartra, a királyi palota udvarába. Megtalálta a csúrtól nyugatra a gödröt s benne a követ, azt nagy nehezen elhengerítette: ott volt alatta a kilenc kis kígyó. Szerencsésen összeszedte őket, bekötözte a kötényébe, s már haza se ment, hanem elindult egyenest arrafelé, amerre az édesapja járt, a királyok gyűléséről jövet.

Ment heteken át, hónapokon át, magas hegyek közt, sűrű erdőkben, és végül is rátalált a zöld vadászruhás vaddisznópásztorra. Az tudott róla, hogy a gazdája halálos beteg, s otthon várja végóráját a kastélyában; megmutatta az utat a királykisasszonynak, a királykisasszony pedig vándorolt tovább kelet felé a rengetegben, míg a második pásztorhoz nem ért; s attól megint tovább a harmadikhoz, s onnét megint tovább keletnek, s aztán végül föltűnt előtte a csupa zöld kastély, melyben a Zöld Lovag lakott, s most halálos ágyán senyvedt, vérében a méreggel, és már nem ismert meg senkit, nem beszélt senkivel, csak hánytorgott kínjában-keservében. Hiába hívtak hozzá orvosokat a világ minden tájáról, nem tudtak segíteni rajta.

A királykisasszony egyenest a konyhába ment, és megkérdezte, nem állhatna-e be szolgálónak. Nincs az a munka, amit ne vállalna, szívesen mosogat, törülget, mindent megtesz, amit kívánnak, csak engedjék meg, hogy ott maradjon. A szakács beleegyezett a dologba, és hamarosan megkedvelte a leányt, olyan ügyes, szorgalmas, igyekvő teremtés volt. Egy kicsit szemet is vetett rá, s hogy magához hajlítgassa, szívesen teljesítette kívánságát, ha netán valamit kért tőle.

Egyszer aztán így szólt a szakácshoz a konyhalány:

– Ma meg kell engedned, hogy én főzzem az úrnak a levest. Tudok én sütni-főzni; sose félj, nem lesz baj belőle. Hanem azt kikötöm, hogy senki ne üsse orrát a munkámba, mindent én magam akarok csinálni.

A szakács ráállt a dologra, a királykisasszony meg belefőzött három siklót a levesbe, melyet a Zöld Lovagnak föltálaltak. A lovag megkóstolta a levest, ízlett neki, mind egy cseppig megette, s azon

nyomban leesett a láza, abbahagyta a félrebeszélést, és kezdte magát egészen jól érezni. Hívatta a szakácsot, megdicsérte, amiért ilyen jó levest főzött neki, és meghagyta neki, másnapra is ilyet csináljon.

A szakács örült is, de ugyanakkor félt is, hogy kitudódik a dolog, s neki abból nagy baja lesz, mert szigorú parancs volt, hogy a Zöld Lovag ételét egyedül csak neki szabad elkészítenie, senki másnak. Mit tehetett egyebet, most már maga kérte meg a szolgálót, főzze meg gazdájuk másnapi levesét. Úgy is lett, s attól a levestől a beteg annyira magához tért, hogy az orvosok nagy ámulatára kikelt az ágyból. A híres doktorok sehogy sem tudták megmagyarázni a gyors gyógyulást; azt mondták végre használt a sok orvosság, amit hónapokon át etettek a beteggel.

Harmadnap megint a konyhalány főzte a levest; belefőzte a megmaradt három siklót. A Zöld Lovag, alighogy az utolsó kanalat lenyelte, úgy érezte, teljesen meggyógyult; olyan jól érezte magát, mintha soha nem is lett volna semmi baja. fölugrott az asztaltól, és maga sietett le a konyhába, hogy köszönetét mondjon a derék szakácsnak, aki jobb doktornak bizonyult a híres doktoroknál.

A szakács azonban éppen nem volt a konyhában. A Zöld Lovag belépett, s nem találta ott, csak a konyhalányt, amint a tűzhely mellett mosogatott. Ránézett, és azon nyomban megismerte, s egyszeriben azt is sejtette, kinek köszönheti a gyógyulását. Magához ölelte a királykisasszonyt, és így szólt hozzá:

– Hát te mentetted meg az életemet, te hajtottad ki véremből a mérget, mely akkor került belém, amikor utoljára nálad jártam, és a mostohád ollója fölsebezte a lábamat?

A királykisasszony egyszer sem tagadta, egyet sem szólt, csak mosolygott nagy boldogságában. Már másnap megtartották a zöld kastélyban a menyegzőt, s a nagy erdőbirodalom kellős közepén máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

TÜNDÉRFIA JANKÓ

Skagerrak vidékén, Furrebyban élt valaha egy kovács, Rasmus Matzennak hívták. Szegénynek nagyon keservesen ment a sora. Fiatal ember volt még, s ráadásul erős, szemrevaló legény, de korán megházasodott, egy sereg gyereket kellett eltartania, s ott, ahol lakott, nem sokra vihette a mesterségével. De mert igyekvő, dolgos ember volt, ha a műhelyben nem akadt dolga, kiment a tengerre halászni, vagy a parton leste, nem vet-e ki valami zsákmányt a víz.

Egyszer is, szép, kedvező, tiszta időben, kint járt a tengeren, szál egyedül a kis csónakjában, és tőkehalra halászott. Halászott egész nap, s estére se tért haza; nem tért haza másodnap estére sem, úgyhogy már azt hitték, odaveszett. Harmadnapra azonban előkerült, kivezett a partra, csónakja színükig volt tőkehállal; nem is láttak meg olyan szép, kövér tőkehalat. Rasmusnak semmi baja sem esett, és nem panaszkodott sem éhségre, sem szomjúságra. Ködbe került odakint, mondta, akkora nagy ködbe, hogy az orráig se látott, és sehogy sem bírt partra vergődni. Azt azonban már elhallgatta, hol volt ebben a három napban; ez csak hat esztendő múltán derült ki, s akkor nyilvánvalóvá lett, hogy egy tengeri tündér lepte meg, és tartotta magánál vendégségben.

Attól az időtől kezdve a kovács sosem járt többé halászni, de nem is volt rá szüksége, mert a tenger mindennel bőségesen ellátta. Valahányszor kiment a partra, mindig sok hordalékot talált, és mindig gazdag zsákmánnyal tért haza, s mivel abban az időben még mindenki megtarthatta, amit talált, a kovács napról napra tehetősebb lett.

Így telt el hat esztendő, s éppen a hetedikbe fordultak, amikor egy reggel, ahogy a kovács egy csorba ekét javított a műhelyében, beállított hozzá egy szép kis legényke, és így szólt:

– Jó reggelt, édesapám! Tiszteltet édesanyám, a tengeri tündér, és azt üzeni neked: hat évig jól tartott, és gondomat viselte, most hat esztendeig te is megteheted.

Hanem ez aztán különös fiúcska volt, hatéves korára! Legalább tizennyolcat mutatott, és még így is akármelyik tizennyolc éves legénynél erősebbnek, nagyobbak látszott.

– Akarsz egy falat kenyeret? – kérdezte a kovács.

– Kérek – felelte Jankó, mert Jankónak hívták.

A kovács szólt a feleségének, vágjon egy darab kenyeret a fiúnak.

Az asszony vágott, a fiú meg egyszerre lenyelte, aztán visszament apjához a műhelybe.

– Eleget ettél? – kérdezte a kovács.

– Nem – felelte a fiú. – Éppen csak egy falást.

A kovács bement a konyhába, fogott egy egész rozskenyeret, kettészelte, megkenste vajjal, sajtot is tett rá, s odaadta Jankónak. Az megette, aztán ismét kinézett a műhelybe.

– No, jóllaktál? – kérdezte a kovács.

– Jól ugyan nem – felelte a fiú –, s inkább más szállást keresek magamnak, mert azt már látom, hogy itt sosem lakhatom jól.

S máris indult, éppen csak azt várta meg, amíg apja elkészíti a botját.

– Vasból legyen ám, és jó kemény bot legyen! – mondta a fiú.

A kovács csinált neki egyet, vasból, vastagot, mint egy furkósbot; de Jankó fogta, ujja köré csavarta, és kijelentette, hogy semmit sem ér.

A kovács nekiállt, csinált egy másikat, olyat, mint egy kisebbfajta kocsirúd. Jankó fogta, nekifeszítette a térdének, és kettéroppantotta, mint valami pálcikát. A kovács nem tehetett egyebet, amennyi vasa csak a műhelyben volt, azt mind összeforrasztotta, abból vert botot a fiúnak, nehezebbet, mint amilyen az üllő volt.

Jankó ezt már megfelelőnek találta.

– Köszönöm, apám – mondta. – Kikaptam az örökrészemet, mehetek világgá.

Nyomban neki is vágott a nagyvilágnak, a kovács meg nem győzött örvendezni, hogy megszabadult tőle, mielőtt mindenükből kiette volna őket.

Jankó ment, mendegélt, míg csak egy udvarházhoz nem ért. A gazda épp az udvaron nézelődött, meglátta Jankót, odaszólt neki:

– Hová, háová, te legény;

– Helyet keresek – felelte Jankó. – Örömet beszegődnék valahová, ahol jó erős szolgalegényre van szükség, és eleget adnak enni neki.

– No – felelte a gazda –, nékem ilyentájt huszonnégy szolgám szokott lenni, de most nincs csak tizenkettő. Ha ínyedre van, szívesen fölfogadlak.

– Ínyemre van, hogyne volna! – mondta Jankó. – Nem jársz rosszul velem, mert egymagám elvégzem tizenkét szolgalegény dolgát, hanem enni is annyit kérek érte, amennyit együtt a tizenkettő kapna.

Ebben meg is egyeztek. A gazda bevitte Jankót a cselédházba, és meghagyta a lányoknak, adjanak az új legénynek annyit enni, amennyi tizenkettőnek járna. Kerestek neki egy üstöt, abban elfért az étele, úgy tették elébe, üstben, s abból aztán ehetett, amíg csak a fenekére nem ért.

Estére járt, amikor Jankó az udvarházhoz érkezett, s egyéb dolga már nem volt aznapra, mint hogy kikanalazza az üstből a tizenkét embernek való hajdinakását; derekasan ki is kanalazta az utolsó szemig, aztán nagyot nyújtózkodott, s kijelentette: most úgy-ahogy jóllakott, s alhatik rá egyet. Azzal lefeküdt, fálnak fordult, s már el is szunnyadt.

Olyan jóízűen szunnyadt, hogy a cselédség már régen fölkel, és munkába állt, mikor Jankó még mindig a heverőjén feküdt, és aludt, mint a bunda. Talpon volt a gazda is már; kíváncsi volt rá, hogyan dolgozik az új szolgalegény, aki tizenkettő helyett végzi a munkát, és tizenkettő helyett eszik; kiment hát megnézni, de hiába nézte, hiába kereste: a nap magasan az égen járt, de Jankónak nem volt se híre, se hamva. A gazda bement a cselédházba, és nagyot kiáltott:

– Hé, Jankó! Kelj föl, hallod-e! Elalszod a napot!

Jankó fölébredt, a szemét dörzsölte.

– Az igaz – dünnyögte. – Ideje fölkelni és reggelizni.

Fölcihelődött, megkapta üstjében a tizenkét embernek való sörlevesét, egykettőre lenyelte, aztán kérdezte, mi a munkája.

Mondta a gazda, hogy aznap a cséplés van soron, és hogy a többiek már javában dolgoznak. Tizenkét pajta volt ott, és hatban szorgosan folyt a munka, két-két szolgalegény dolgozott egy pajtában. De Jankónak nem kellett segítség: ami az ő hat pajtájában van, azt majd ő egyedül is kicsépele. Fogott hát egy cséphadarót, jól megnézte, hogyan csinálják a többiek, s ő is nekiállt. Sújtott egyet, hát a cséphadaró azon nyomban ripityomra törött. Leakasztott a

falról egy másikat, sújtott vele egyet, az is darabokra törött. S így a többi is, egyik a másik után. Jankó megvakarta az üstökét, s új szerszám után nézett. Hevert ott pár jókora gerenda, az ajtóra kifeszítve meg egy lóbőr száradt. Azokból készített magának új cséphadarót: az egyik gerenda lett a nyél, a másik a hadaró, a kettőt összeeszkábálta a lóbőrrel: olyan akkurátus szerszámot csinált, hogy kívánni se lehetett volna jobbat. No de most meg más baj lett: túl alacsony volt a pajta teteje, s ahogy a cséphadarót megforgatta, beleütődött a csapója; ráadásul helye sem volt elég: hol az egyik falat találta el, hol a másikat.

Hát így nem megy sokra – gondolta Jankó, és töprengett rajta, hogyan segítsen magán. Addig töprengett, míg rá nem lelt a módjára: nekirugaszkodott, leemelte a pajta tetejét, s letette szépen a pajta mellé a földre, a gabonát meg, amit ki kellett csépelni, föltolta mind a pajta egyik végébe, ő meg a másikba állt, így aztán lett elég helye, kedvére forgathatta a cséphadarót, csak úgy pergett a szem a kalászköböl. Egyik kéve szalmát a másik után hajította ki, és nem sokat válogatott: ami a keze ügyébe került, azt mind kicsépelte. A nap még delelőre sem hágott, ő már készen volt, és este halomban kiverve minden kéve minden szeme: búza, rozs, árpa, zab, hajdina összekeverve. Jankó fogta a tetőt, visszatette a helyére, mint dobozra a fedelét, s ment jelenteni a gazdának, hogy végzett.

A gazdának majd leesett az álla a csodálkozástól. Kiment megnézni, úgy van-e, ahogy Jankó mondja. Úgy volt, úgy: csak hát összezagyválva minden mag, ami a földjén termett. Éppen meg akarta dorgálni Jankót, amiért nem választotta külön a búzát a rozstól, árpát a zabtól, hanem akkor pillantása a gerendákból eszkábált cséphadaróra esett. Ráadásul meghallotta, hogyan csinált Jankó helyet magának, ettől aztán úgy megrémült, úgy megijedt az iszonyatosan erős szolgalegénytől, hogy jobbnak látta, ha nem szól egy árva szót sem. Inkább megdicsérte a legényt, hogy ilyen szépen kicsépelte minden kévét: ez így nagyon jó – mondta –, csak még át is kell ezt lapátolni.

– Hogy! – kérdezte Jankó. – Átlapátolni? Hát az meg mi?

Megmagyarázták neki, hogy külön kell választani a magot meg a pelyvát. Mert itt bizony pelyva és mag egy halomban zsúfolódott, egészen a tetőig.

Jankó egy darabig lapátolta, egy darabig szitálta, csorgatta egyik tenyeréből a másikba, de sehogy sem volt ez így jó. Gondolt egyet, a pajta végén kinyitotta a két ajtót, leült az egyik küszöbre, teleszívta magát levegővel, s elkezdett fújni. Fújt, fújt, s a túlsó ajtón csak úgy repült ki a mag közül a könnyű pelyva, egész pelyvadomb lett a pajta túlfelén, a mag meg benn maradt, olyan tisztán, amilyen ez a keverék egyáltalán lehetett. Jankó fölállt, ment jelenteni a gazdának, hogy ezzel is elkészült.

Jól van – mondta a gazda –, mára nincs több dolga. Jankó beballagott a cselédházba, megkapta a maga üstnyi ennivalóját, mind egy szemig bekanalazta, aztán leheveredett, és vacsoráig jót szundított.

A gazda közben azt sem tudta, hová legyen a kétségbeeséstől, s egyre azon panaszkodott a feleségének, mekkora bajba került, s hogy valamit ki kell találniuk, amivel megszabadulhatnak ettől a vasgyúrótól, mert ahhoz, hogy kiadja az útját, semmiképp sincs bátorsága. Az asszony meghányta-vetette magában a dolgot, majd hívatta az intézőt, s azzal kettesben kifőzték, hogy másnap kiküldik a cselédek az erdőbe fát vágni, s azok majd megegyeznek egymás közt, hogy aki utolsónak érkezik haza az erdőből a fuvarjával, azt fölakasztják. Így aztán könnyű lesz olyasformán kicsinálni a dolgot, hogy Jankónak a nyakára kerüljön a hurok, mert a többiek mind jó korán ki fognak menni, Jankó azonban biztosan elalszik. Ebben megegyeztek; este meg a cselédség az asztal körül egyre a másnapi munkáról beszélt: hogy hajnalok hajnalán talpon kell lenniük, meg hogy mekkora út áll előttük, s milyen nagy munka vár rájuk. Addig-addig biztatták meg ugratták egymást, míg végül oda jutottak, hogy aki utolsónak ér haza a fuvarjával, annak akasztófára kell jutnia. Jankó rábólintott, s egy szó nem sok, annyit sem szolt ellene.

Másnap már jóval pitymallat előtt fölkeltek mind a tizenkét szolga, befogták a legjobb lovakat a legjobb kocsikba, és igyekeztek ki az erdőbe. Jankó aludt tovább; a gazda pedig azt gondolta magában:

„Hadd aludjék.”

Hanem a fiú végül mégiscsak úgy vélte, jó lenne fölkelnie, és alaposan bereggeliznie. Lemászott ágyáról, felöltözködött, nekiült a sörlevesének, jóízűen kanalazta, és hosszan elidőzött mellette.

Mikor kipihente az evés fáradalmait, kiment, hogy rendbe tegye a kocsiját. De ami használható volt, azt a többiek mind elvitték, neki egyéb sem maradt, mint egy rozzant kocsiderék meg négy ócska kerék hozzá. Ezeket nagy nehezen összeszerelte, aztán lovak után nézett, de csak két girhes, vén gebét talált az istállóban. Mit tehetett egyebet, befogta azt a két rossz gebét, s elindult, mindig a kerékcsapáson; így aztán hamarosan el is ért az erdőszélre. Ott az utat sorompó zárta el, Jankó azonban nem vette észre, nekihajtott, összetörte. Leszállt a kocsiról, fogott egy nagy követ, széle-hossza hét láb volt, azt a sorompó helyébe tette, megbiztatta a két gebét, s odahajtott a többiekhez.

Nagy nevetve fogadták, mert hajnal óta dolgoztak, segítettek is egymásnak, döntötték, rakták a fát, úgyhogy egy kivételével valamennyi kocsijukat megrakták már. Jankó látta, hogy elmaradt, kezébe kapta hát a fejszét, nagyot sújtott vele egy vastag fára, de a fejsze éle azon nyomban kicsorbult, s a nyele is eltörött, mindjárt az első csapásra.

Jankó elhajította a fejszét, föltúrta az inge ujját, átkapta az első fát, amelyik az útjába akadt, nekirugaszkodott, és tövestül kirántotta. Fölhajította a kocsijára, ment a második fához, onnét a harmadikhoz, tépdeste kifelé őket, mintha hitvány fűszálak volnának, hajigálta a nagy, sudár szálfákat a kocsira, hogy csak úgy ropogott a tengely, a többiek meg szájtátva bámulták, s közben a saját dolgukról egészen megfeledkeztek. Hanem aztán egyszerre föleszméltek, gyorsan megrakták az utolsó kocsit is, megsuhogtatták ostoraikat, és indultak sietve hazafelé. Hogy Jankóval mi lesz, azzal nem sokat törődtek; azt gondolták: boldoguljon, ahogyan bír.

Jankó pedig megrakta jól a kocsiját, és ment volna haza ő is, de a két gebe sehogy sem győzte a terhet. Egy ideig ösztökélte őket, aztán megunt a dolgot, kifogta a két hitvány jószágot, körülzsinogelte fástul a kocsit, az egészet a vállára kapta, a két lovat meg kötőféken maga után vezette. Hát ahogy az erdőszélre ér, látja, hogy az egész szekérsor megrekedt az úton a nagy kő miatt, melyet a sorompó helyébe tett.

– No, mi az? – mondta. – Tizenkettőn vagytok, mégse bírtok ezzel a kaviccsal?

Lehajolt, odébb lökte a követ, s ment tovább, hátán a terhével, maga mögött a gebékkel; mihamar jócskán megelőzte a többieket.

A gazda a kapuban állt, és leste, leste, jön-e már valaki az úton; igen kíváncsi volt rá, ki lesz az első, és ki az utolsó. Egyszerre csak megpillantotta Jankót, ahogy közeledik, hátán a fuvarjával, mögötte a girhes gebékkel. Úgy megrémült, azt sem tudta, mitévő legyen; nagy ijedtében odaszaladt a kapuhoz, és bereteszte.

Jankó a kapuhoz ért, letette hátáról a szekeret a földre, bezörgetett. De hiába zörgetett, a kapu csak nem nyílt ki. Jankó várt egy ideig, aztán fogta a kévébe kötött szálfákat, behajította a csűr tetején át az udvarba, majd fogta a kocsit, azt is behajította, úgyhogy a négy kereke négyfelé gurult.

„Most jönnek a lovak – gondolta a gazda –, s ha nem nyitok kaput, azok is ugyanezen az úton, a tetőn át.”

Inkább kinyitotta a kaput, mielőtt a gebék berepülnek.

– Jó estét, gazduram! – köszönt illendően Jankó.

Bevezette a lovakat az istállóba, ő maga meg bement a cselédházba, mert már ehetnékje volt.

Jó sokára megjöttek a többiek is a fuvarjukkal. Ahogy beóvakodtak a cselédházba, azt mondja nekik Jankó:

– Elfelejtettétek, miben állapodtunk meg tegnap este? Lássuk, kire vár az akasztófa.

– A – mondták a többiek –, nem úgy van az, hiszen csak tréfáltunk!

– Az más – dünnyögte Jankó, és ennyiben maradt a dolog.

A gazda, a felesége meg az intéző közben összetanakoztak, suttogtak-buttoztak, törték a fejüket, hogyan szabadulhatnak meg a vasgyúró szolgalegénytől.

– Majd én elintézem – mondta az intéző. – Holnap kúttisztítás lesz; leküldjük a kútba, és ráhengerítünk egy nagy malomkövet, aztán betemetjük a kutat. Alapos munka lesz, azonfelül olcsó is.

A gazda meg a felesége örültek a ravasz tanácsnak, legkivált pedig annak, hogy elteszik láb alól Jankót.

Kifőzni jól kifőzték a dolgot; lenyelni már nem ment ilyen könnyen. Jankó másnap is sokáig aludt; a nap már rég a hasára süttött, mégse mozdult, úgyhogy a gazda kénytelen volt átmenni a cselédházba, és rákiabálni:

– Hallod-e, Jankó, alaposan elaludtál; legfőbb ideje, hogy fölkelj!

– Az igaz – dünnyögte Jankó. – Valóban ideje már, hogy föltápáskodjam, és egy jót reggelizzem.

Így is tett, szép kényelmesen elköltötte reggelijét, aztán megkérdezte, mi az aznapi munka. Mondják, hogy kúttisztítás, és hogy segítsen a többieknek. Rendben van, máris megy; a többiek ott várták a kút körül. Azt kérdi tőlük Jankó:

– Mit akartok inkább? Lemenni a kútba, tölteni a vödröt, s én majd fölhúzom; vagy menjek le én, töltsen én a vödröt, és ti húzzátok?

Azt felelték, inkább idefönn maradnak, szűk a kút, nem férnek el benne tizenketten. Jól van – hagyta rájuk Jankó, azzal leszállt a kútba, és kezdett lent dolgozni. A többiek meg már előre összebeszéltek; volt az udvaron egy halom kő, abból mindegyik megragadott egyet, ki mekkorát bírta, s kezdték lefelé hajigálni Jankóra, abban a hiszemben, hogy így egykettőre agyonütik. Jankó azonban éppen csak annyi ügyet vetett a lefelé hulló kövekre, hogy fölkiabált a cselédeknek, zavarják odébb a tyúkokat a kút peremétől, mert a mihaszna jószágok mind rákaparják a homokot. Azok fönt észbe kaptak, látták, hogy ilyen maroknyi kövekkel nem lehet agyonütni Jankót. No de ott a malomkő, majd azzal. Mind a tizenketten nekirugaszkodtak, odagörgették a kerek követ a kúthoz, aztán lebocsátották az üregbe. Jól beleizzadtak, de azt gondolták: „Most aztán már igazán nem lesz több bajunk ezzel a legénnyel!”

A malomkő lezuhant, de olyan szerencsésen, hogy éppen a lyukjával esett Jankó fejére; kibukkant a lyukon a feje, úgy állt ki a malomkőből, mint valami keményített palástból. Hanem most már Jankó is megelégette a tréfát. Kimászott a kútból, nyaka körül a malomkövel, s ment egyenest a gazdához, hogy ővele ne bolondozzanak, nem pojácá ő, hogy mindenféle palástot akasszanak a nyakába. Azzal előrebillentette a fejét, lerázta magáról a követ, szét is lapította vele a gazda nagylábujját.

Szaladt a gazda a feleségéhez, hívatta az intézőt; összetanakodtak, hogy kisüssenek valamit, hogyan lehetne megszabadulni a vasgyúró szolgától, mielőtt mindent elpusztít; mert amit eddig kifőztek, az mind kudarcot vallott, s most aztán igazán elkel a jó tanács.

– Egy mód még mindig van, hogy eltegyük láb alól – mondta az intéző. – Az pedig a következő: küldje ki őt, gazduram, még ma este halászni az Ördöglápra. Onnét még emberfia vissza nem került, oda éjszaka az öreg Erik senkit be nem enged.

Hát ez igazán bölcs tanács – gondolta a gazda meg a felesége. A gazda kiment Jankóhoz, és megígérte neki, hogy majd megbünteti a tizenkét szolgalegényt, amiért a bolondját járatták vele. Hanem volna valami kis munka, amit megtehetne; könnyű munka, és nem is háborgatnák közben. Ki kéne menni halászni az Ördöglápra; az éjszakai fáradtság fejében elengedi neki a másnapit.

– Rendben van – felelte Jankó –, ez már kedvemre való, csak hogy egy kis elemózsia kell hozzá: egy kemence kenyér, negyed tonna vaj, egy tonna sör meg egy akó pálinka; ennél kevesebb nem lehet.

Ha csak ez kell – mondta a gazda –, meglesz minden. Jankó az egész rakományt batyuba kötötte, botja végére akasztotta, botját a vállára vetette, és kiballagott az Ördöglápra. Ott csónakba szállt, ki evezett a tóra, és nekikészült a halászatnak.

Késő este volt már, ahogy kiért a vízre; gondolta, előbb eszik egyet, és csak aztán lát munkához. Éppen javában falatozott, mikor a tóból előbukkant az öreg Erik, nyakon ragadta, kiemelte a csónakból, s kezdte lefelé húzni. Egy szerencséje volt Jankónak: hogy magával vitte a botját, és hirtelen a kezébe kapta, amikor megérezte nyakán az öreg Erik karmait. Így aztán, mikor összeakaszkodtak, Jankó nagyot kiáltott:

– Megálljunk! Nem megy az olyan gyorsan!

Azzal fél kézzel nyakon kapta az öreg Eriket, másik kezével meg elkezdte püfölni, olyan derekasan, hogy egészen ellapította a hátsó felét.

Az öreg keserves jajgatással nagy rimánkodásba fogott: sosem mutatkozik többé a vízen, csak most az egyszer engedjék még el.

– Azt már nem, barátocskám! – mondta Jankó. – Előbb ígérd meg, hogy amennyi hal a tóban csak van, azt holnap reggelre mind a gazda udvarába szállítod.

Az öreg Erik örömezt megígérte, csak kiszabaduljon Jankó kezéből.

Jankó meg kievezett a partra, elköltötte maradék vacsoráját, szépen hazaballagott, lefeküdt, s aludt, mint a bunda.

Másnap reggel ajtót nyit a gazda, hát csak úgy dől be a hal a házba; tele hallal az udvar, magasan, egész a háztetőig. Elkiáltja magát, és szalad vissza az asszonyhoz; kérdi tőle, mert neki magának soha nem jutott eszébe semmi:

– Most aztán mitévők legyünk? Az öreg Erik sem bírta veled. Esküszöm rá, a tó minden halát kihalásztá: tetőig tele hallal az udvar!

– Hát ez több a soknál! – mondta az asszony. – Nincs más mód megszabadulni tőle, rá kell vened, menjen le a pokolba, behajtani a kamatot.

– Jól van – mondta a gazda –, megpróbálom.

Indult Jankóhoz a cselédházba, de csak nagy nehezen jutott előre, szorosan a fal mellett, a rengeteg haltól. Végre mégis odaért; azt mondja a legénynek:

– Derék fiú vagy, jól elláttál minket hallal; de most szeretnék megkérni valamire, amit csak olyasvalakire bízhatok, aki igazán hűséges szolgám. Le kellene menni a pokolba, behajtani a pénzem kamatát; kölcsönt adtam nekik, s harmadéve egy fillér nem sok, annyit sem fizettek érte.

– Szíves örömet – felelte Jankó –, csak azt szeretném tudni, merre visz az út a pokolba.

A gazda csak állt, mint szamár a hegyen, nem tudott mit felelni. Szaladt a feleségéhez, hogy mit mondjon.

– Ó, te mafla! – mondta az asszony. – Hát menjen az orra után, egyenest délnek, át az erdőn! Akár elér a pokolba, akár nem: mi mindenesetre megszabadultunk tőle.

Visszamegy a gazda Jankóhoz, s mondja:

– Egyenest visz az út, mindig délnek, át az erdőn.

Jankó elemózsiát kért az útra: két kemence kenyeret, fél tonna vaját, két tonna sört, két akó pálinkát. Meg is kapta, batyuba köttette, botja végére akasztotta, botját föl a vállára, azzal neki az útnak, dél felé.

Ahogy kiért az erdőből, szétágazott az út. Tűnődött, melyiket válassza; addig-addig tanakodott, míg a végén letelepedett, kibogozta a batyuját, és falatozni akart. Bicskáját ugyan otthon

felejtette, de szerencsére volt ott az útfélen egy eke, annak a vasát kiakasztotta, úgy szelte a kenyeret. Eszik, eszik, egyszer csak arra jön egy lovas ember.

– Hová, háová, atyafi? – kérdi tőle Jankó.

– A pokolba – mondja az ember.

– Akkor állj meg, és várj egy kicsit!

De az ember siet, nem akaródzik neki várakozni.

Jankó fölugrik, utána szalad, elkapja a ló farkát, visszarántja; a ló megtorpan, a lovas meg fejjel előre egy árokba.

– Mondtam, hogy várj egy kicsit! – így Jankó. – Egy utunk van, én is oda igyekszem.

Azzal bekötötte a batyuját, föltette a lóra, kantáron fogta a lovat, és így szólt az emberhez:

– Most aztán ballaghatunk gyalog mind a ketten.

Ahogy mentek, mendegéltek, Jankó elmesélte útitársának, mi járatban van, mivel bízták meg, és hogy-mint bánt el az öreg Erikkel.

A másik nem sokat beszélt, de jól ismerte az utat, úgyhogy hamarosan odaértek a pokol kapujába. Hanem amint odaértek, eltűnt a ló, eltűnt a lovas; Jankó ott állt egy szál magában a pokol kapujában.

„Majd csak jönnek és beengednek” – gondolta; de nem jött senki.

Várt egy ideig, aztán elunta a várakozást, s elkezdte döngetni botjával a pokol kapuját. Addig döngette, míg be nem törte, és szabad nem lett előtte az út.

Ahogy belépett, egész sereg kis ördög ugrott elébe, s kérdezték, mit akar. Mondta, hogy a gazdájukhoz jött, köszönteni akarja, s kéri tőle a háromévi kamatot. Erre elkezdtek üvöltözni, visítózni, belecsimpaszkodtak, ki akarták taszigálni; Jankó azonban megsuhogtatta a botját, középük vágott, úgyhogy elengedték; még jobban visítottak, s hanyatt-homlok futottak az öreg Erikhez, aki az ördöglápi leckéztetés miatt még mindig az ágyat nyomta. Nagy vinnyogással elsírták neki, hogy megjött az Ördögláp mellett lakó gazda küldötte, és követeli a háromévi kamatot. Átkozott vashusángjával betörte a kaput, nekik meg összevissza zúzta kezüket-lábukat.

– Adjátok ki neki a kamatot három esztendőre, de felőlem akár tízre is! – mondta az öreg Erik. – Csak ide, hozzám ne engedjétek!

Az ördögfiókák loholtak a kincstárba, s hordták Jankó elé a tömérdek aranyat, ezüstöt. Jankó megtömte a kenyereszsákját, vállára vetette, és visszaballagott az udvarházba.

Ott, ahogy megpillantották, majdhogy holtra nem váltak a rémülettől.

No de most már Jankónak is elege volt a szolgálatból. A fele aranyat, ezüstöt, amit a pokolból hozott, a gazdának adta; az meg nem győzött hálálkodni, egyrészt a sok pénz miatt, másrészt meg azért, hogy végre mégiscsak megszabadul a vasgyúró szolgától. A zsákmány másik felét Jankó hazavitte Furrebybe, apjának, a kovácsnak.

Odaadta apjának a pénzt, s nyomban búcsút is vett tőle, mert igen-igen megcsömörlött az emberek között való élettől; azt mondta, nagyon kívánczik már vissza az édesanyjához.

Vissza is ment hozzá, s azóta se látta többé senki.

LUSTA LARS

A királyi palota közelében lakott egy szegény ember a feleségével. Volt egy gyerekük is, egy egyetlen fiuk. De nem lehettek nagyon büszkék erre az egyetlen fiúra se, mert olyan lusta volt, hogy mire elhatározta magát, és megtett egy lépést, kinőtt a fű a talpa alatt. Olyan sokáig tudott ülni egy helyben, hogy aki reggel látta valahol, bizonyos lehetett benne, hogy este ugyanott találja. Lars volt a neve, de a tunyasága miatt mindenki csak Lusta Larsnak hívta.

Szülei a palotába jártak dolgozni. Édesanyja a konyhán, édesapja meg a kertben segített. Lars egész nap otthon lebzsel, reggeltől estig tétlenkedett, igazi naplopó lett belőle.

Történt egy nap, hogy amikor az anyja délben hazajött ebédet főzni, s előszedte a fazekat, meggyújtotta a tüzet, akkor látta, hogy nincs otthon víz. Kút nem volt a közelben, a patakról hordták a vizet, a kastély túlsó oldaláról.

– Hallod-e, Lars – szólt oda a fiúnak –, szaladj csak gyorsan, hozz a patakról egy kis vizet, mert különben nem kapsz ebédet.

– Megyek, édesanyám – felelte Lars, de meg se moccant.

Az anyja újra rászólt. Lusta Lars megint azt felelte, hogy megy máris, de csak ült tovább, mint addig. Végül mérges lett az asszony, felkapta a piszkavasat, hogy nagyot húzzon vele a fiára, így hát Lars mégiscsak feltápáskodott. Előszedett egy széles karimájú, öreg kalapot meg egy még öregebb üstöt, aminek valaha lába is volt, de már rég letörött, és útnak indult.

Nagyon lassan ballagott, mert melegen tűzött a nap, minduntalan pihenőt tartott. Meg-megállt, felfordította az üstöt, és rátelepedett.

Ahogy így nagy ráérősen a palota elé ért, úgy esett, hogy a vidám fiatal királylány éppen az ablakban ült, s mikor megpillantotta Lusta Larsot, akit jól ismert, nem tudta megállni, kitört belőle a kacagás. Nevette, nevette Larsot meg a lábatlan fazekat, ezt az egész utazást. Még le is kiáltott neki:

– Hova sietsz, Lusta Lars?

– A patakra vízért – felelte Lars.

– Iparkodj, Lusta Lars – csúfolódott a királylány –, nehogy a lábatlan fazekad hamarabb odaérjen, mint te!

„No – gondolta Lars –, ez a veszedelem igazán nem fenyeget.”

– Kár, hogy nincsen fiad, Lusta Lars, hogy vigye az üstöt –
évődött tovább a jókedvű királylány –, ugye, kár, Lusta Lars?

Lars bosszankodott, hogy bolondot csinálnak belőle, és mérgesen felnézett az ablakra. Hát ilyen gyönyörű lányt még soha életében nem látott, és úgy elámult, hogy a szája is tátva maradt a csodálkozástól.

Erre aztán a vidám királylány még féktelenebből kacagott.

– Csukd be a szádat, Lusta Lars – kiáltott le neki –, mert beesik rajta az eső!

Lars megunt a csúfolódást, nyakába szedte a lábát, és most már meg sem állt a patakig.

Ott kötelet kötött a fazék két fülére, és úgy merítette a patakba. Meg is telt az üst egykettőre tiszta, friss patakvízzel, de ahogy kihúzta, hát egy béka is ült benne. Méghozzá olyan béka, amelyik beszélni tudott. Ilyet Lars még soha nem látott.

Letette az üstöt, és álmélkodva nézte a békát. Az meg Larsot nézte, és szép szelíd szóval kérlelte, hogy eressze vissza a patakba.

– Nem engedlek – felelte Lars –, ugyan miért is fáradoznék érted?

– Ha fáradság is – könyörgött a béka –, tedd meg nekem, meglásd, meghálálom.

– Hát aztán hogyan hálálnád meg? – kérdezte Lusta Lars.

– Ha visszaeresztesz a patakba, teljesítem egy kívánságodat – ígérte a béka.

No, ez nem is olyan rossz alku – gondolta Lusta Lars, azzal fogta az öreg, széles karimájú kalapját, és ledobta a fűre.

– Ha annyi kívánságomat teljesíted, ahány fűszál a kalapom alatt van, visszaengedlek – mondta ki végül a szót Lusta Lars.

Így hát a béka visszamehetett a patakba, és nagyon boldog volt.

Lusta Lars újra megmerítette az üstöt, kihúzta, és leült melléje gondolkozni, hogy mit is kívánjon magának. „Mindenekelőtt – gondolta magában – azt kívánom, hogy ennek az üstnek nőjön lába, és szaladni tudjon, akkor nem kell cipekednem. És a királykisasszony se nevetget ki, amiért nincs lába az üstömnek, és nem csúfolhat azzal, hogy szerezzek egy fiút, aki segít az üstöt cipelni.”

Alighogy ezt elgondolta, máris kinőtt az üst lába, és úgy tűnt, mintha máris szaladni akarna. De Lusta Lars még maradni szeretett volna, hogy a patak partján szép nyugalomban kigondolhassa a többi kívánságát. Törte is a fejét egy darabig, de semmi se jutott eszébe. Mit is kívánhatna még? Elfáradt a nagy gondolkodásban, és megunt. Feltápáskodott hát, s indult hazafelé.

Az üst vágatni kezdett, de Lars erősen fogta a kötelet, s így félig-meddig húzatta magát. A széles karimájú kalapját pedig rádobta az üstre, így most már fedője is, lába is volt, egyszóval egészen tisztességes üstnek látszott.

Amikor a palota elé ért, a királylány még mindig az ablakban ült. Mihelyt megpillantotta a felvonulást a kalapos üsttel maga vontatott Lusta Larsszal, olyan fergeteges kacagásban tört ki, hogy majd összeesett.

– Hihih! Huhaha! – hahotázott a vidám királykisasszony. – Hihihihiszen lába nőtt az üstödnek, te Luhuhusta Lars! Elszalad veled magától, ninini!

Lars megállt, és csak nézett a kacagó királylányra.

– Még a kalapodat se kell vinned! – mondta a jókedvű királykisasszony. – És huzatod magad! Bárcsak lenne egy fiad, aki hátulról is tol, ugye, Lusta Lars;

– Bárcsak neked lenne egy fiad – mondta Lars mérgesen, csak éppen hogy mondjon valamit, mert megelégette a bosszantást.

A királylány nevetve becsukta az ablakot, mert nem akart tovább tréfálni a legénnyel.

Így aztán Lars békességben hazaérkezett az üsttel, megkapta szépen az ebédjét fis, de nem törte tovább a fejét újabb kívánságokon. Úgy gondolta, nincs szüksége semmire. Minden maradt hát a régiben.

Telt-múlt az idő, ahogy szokott. A nyárból ősz lett, az ősz télre fordult, aztán megjött a kikelet. De még egy esztendő se pergett le, amikor furcsa dolog történt a palotában. A királykisasszony megbetegedett. Orvosokat hívtak hozzá, de azok csak a fejüket csóválták, nem tudták, mi a baja. Egyik hosszabb receptet írt, mint a másik, de nem használt az orvosság. Faggatta a lányát az öreg király, kérdezgette a királyné is, mi a baja, de a lány maga se tudta.

Egy szép napon aztán a vidám-szomorú királykisasszonynak fia született. No, attól fogva sírt az egyik szeme a királylánynak, de nevetett a másik. Sírni azért sírt, mert neki nem volt férje, a fiának nem volt apja, aki felnevelje, de nevetni meg azért nevetett, mert a fiúcska szép és vidám volt, mint az édesanyja.

Telt-múlt az idő, s a kis apátlan herceg lassacskán hároméves lett. Akkor az öreg király kijelentette, hogy ha tetszik, ha nem, férjhez adja a lányát, apát keres a kis unokájának.

Közhírré tették a király parancsát minden tartományban. Aki férfiember csak van, kicsi, nagy, szegény vagy gazdag, öreg vagy fiatal, az mind jelenjen meg a megjelölt napon a kastély előtt. Amikor mindnyájan egybegyűltek, az ártatlan gyerek választ majd édesapát magának, férjet a királykisasszonynak.

Eljött a nagy nap. Óriási tömeg gyűlt össze, mindenféle fajta férfiak, feketéllett a kastély környéke a sok embertől. Lusta Lars édesanyja ezen a napon kicsit korábban ment haza ebédet főzni, mint ahogy szokott. Lars, mint rendesen, a küszöbön üldögélt, és sütkérezett a napon.

– Szép dolog – kiáltotta az asszony –, mondhatom! Az én híres lusta fiam csak tátja a száját tétlenül, még az ilyen napon is, mint ez a mai, csak henyélni tud.

Lars nagyot nyújtózott, ásított, s aztán nagy nehezen rászánta magát, hogy megkérdezze, miért olyan nagy nap a mai.

– Még ezt sem tudod? – csodálkozott az asszony, és elmondta, mi történt.

„No – gondolta magában Lusta Lars –, vagyok én is olyan legény, mint más” – és azzal szép lassan elballagott a palota felé.

Mikor a király látta, hogy Lusta Lars is megérkezett, úgy gondolta, most már nyugodt lélekkel elkezdhetik a dolgot. Abban ugyanis bizonyos lehetett, hogy Lars érkezik utolsónak, bár ő lakik a legközelebb a palotához.

Kezébe nyomtak a kis hercegnek egy aranyalmát, és kihirdették, hogy akinek azt odaadja, az lesz az édesapja. Sokáig járkált a kisfiú az emberek között, kezében az aranyalmával, mintha nem tudná, mit kezdjen vele. Végül megpillantotta Larsot, aki legesleg hátul állt a tömegben, zsebre dugott kézzel. Odament hozzá egyenesen, és neki nyújtotta az almát.

Lusta Larsnak egy csöppet sem volt sietős a dolog. Kényelmesen kihúzta egyik kezét a zsebéből, és elvette az aranyalmát. No, erre felzúdult a tömeg. Kicsi, nagy, szegény, gazdag, öreg, fiatal, aki csak ott volt, zúgott, háborgott. Mind Lusta Lars szerencsáját irigyelte.

– Hát persze – morogták –, az a legszerencsésebb, aki se írni, se olvasni nem tud! Mindig az jár a legjobban.

Olyan fenyegetően tolongtak körülötte, hogy majdnem agyontaposták szegényt, pusztá irigységből. De Lars jó erősen szorította az almát a kezében, s végül sikerült a király, a királyné és a miniszterek színe elé jutnia.

Az öreg király legszívesebben a föld alá süllyedt volna szégyenében, amikor meglátta, hogy Lusta Lars kapta meg az aranyalmát. Talán még minden jóra fordulhatott volna, ha egy délceg és előkelő nemesember kapja az almát s vele a lánya kezét, de ez a Lusta Lars... Kézen fogta hát szomorúan a lányát, s odavezette a legényhez.

– Eredj! – szólt rá keserűen. – Színeteket se lássam többé!

Meg is parancsolta mindjárt, hogy ültessék csónakra mind a hármukat, Larsot, a királykisasszonyt meg a gyereket, és tegyék ki őket a tengerre. Aztán vitorlázzanak, ahová akarnak, menjenek isten hírével, a maguk erejéből. De az ő országába nem térhetnek vissza többé.

A tenger ott volt mindjárt a palotától keletre. A szolgák teljesítették a király parancsát. Lars, a királylány és a kis herceg csónakba ültek, és a hullámok rögtön elsodorták őket messze-messze. Azt sem tudták, merre járnak a vad tengeren. Leszállt az este. A királykisasszony szívszaggatóan zokogott, de Lars a csónak fenekén hevert, és csak magára gondolt, csak a maga bajával törődött, avval se nagyon. Életében először volt a tengeren. Azt se tudta, hogy fogja meg az evezőt.

– De hát mit tegyünk – kiáltott fel a királylány kétségbeesve –, mondd már, Lars, mit tegyünk?

– Hogy mit? – kérdezte Lars. – Én igazán nem tudom.

Vállat vont, és vitorláztak tovább.

Kis idő múlva újra megszólalt a királykisasszony:

– Mondj legalább valamit, Lusta Lars! Csak heversz, és nem szólsz egy. szót sem.

– Mit mondjak? – dűnnyögte Lars maga elé.

– Akármit!

– Nem mondhatok mást – dörmögte Lusta Lars –, mint hogy szeretnék már szárazföldön lenni.

Alighogy kimondta a kívánságot, gyönyörű sziget bukkant fel előttük, békés, zöld sziget, erdőkkel, házakkal, emberekkel, jószággal.

Örült a királylány, hogy Lars végre kinyitotta a száját. És ha ilyen jól boldogul csak azzal, hogy kíván valamit, akkor igazán egyszerű a dolog. Csak neki kell kívánnia valamit, és a legény ajkára adni a szót, és minden valóra válik.

Legelőször is azt kívánta, hogy legyen Lars derék ember, ne pedig a világ lustája. Azután egy kastélyt kívánt, minden hozzá valóval együtt. Alighogy Lars kimondta a kívánságokat, máris teljesültek. Lars maga is más lett, mintha új élet költözött volna a szívébe, a sziget közepén pedig ott állt az aranyosan csillogó, szép kastély.

Ezután Larsnak pompás ruhákat kellett kívánnia meg kocsikat, lovakat, katonaságot és sok mindenfélét, ott is termett minden egy pillanat alatt. A királylány bezzeg tudta, hogy mit kívánjon.

Az öreg király másnap reggel, ahogy felébredt, szokása szerint az ablakhoz lépett, és kinézett a tengerre. Ez volt az első dolga minden áldott reggel. A palotájától keletre, kint a tengeren megpillantotta a szép szigetet, az aranyosan csillogó kastéllyal. Megdörzsölte a szemét, hogy ébren van-e, vagy még álmodik. Vagy az öreg szeme téved csupán? Feltette pápaszemét, és újra kinézett az ablakon.

Még mindig ott volt a sziget is meg a kastély is. Nem tévedett, nem káprázott a szeme.

Hívatta udvari embereit, megkérdezte tőlük is, látták-e valaha azt a szigetet. Nagyot néztek mind, ahányan voltak.

– Ez az ördög műve – mondták végül.

Ezt csakis a pokol ördögei tervezhették ki – úgy vélték –, hogy bolonddá tegyék őket, mert ott bizony a mai napig se sziget, se kastély nem volt, erre megesküsznek.

A király, hogy bizonyosságot szerezzen magának, felszereltette a hajóját, és elindult embereivel a sziget felé. Hamarosan odaértek,

kikötöttek, és partra szálltak. A parttól egészen a kastély kapujáig katonák álltak őrt, két hosszú sorban. Attól fogva hogy az öreg király a szárazföldre lépett, végig az egész úton fegyvereikkel tisztelegtek neki a sziget katonái. Ez már tetszett nagyon a királynak.

Mikor kíséretével a kastély elé ért, a lánya lépett hozzá mosolyogva. Letérdelt apja előtt, és kérte, hogy fogadja vissza őket mindkettejüket, engedelmes gyermekei lesznek. Az öreg király roppantul csodálkozott. A lánya elmesélte neki rendre, hogy s miként estek a dolgok. Elmesélte, hogyan bűnhődött meg, amiért kicsúfolta annak idején Lusta Larsot, nem is képzelve azt, hogy ő is pórul járhat, királylány létére. De most már örül, hogy így történt, ahogyan történt, mert nem tudna mással élni, csak Larsszal. Lars pedig megváltozott, nem olyan már, mint régen, új élet költözött belé.

Aztán Lars is kijött apósa fogadására, és pompás ruhájában olyan daliás volt, hogy senki királyfi nem lehetett volna különb nála. Megerősítette a királykisasszony szavait, és ő is kérte az öreg király kegyelmét.

Ha a vége jó, minden jó! – mondta a király. – Sok furcsaság van ezen a világon, de akik egymásnak vannak szánva, egymáséi is lesznek.

Így hát végül minden elrendeződött, s lakodalmat ültek, és boldogan éltek együtt mindnyájan. Az öreg király halála után Lars lett a király, s feleségével, a jókedvű királykisasszonnyal együtt sokáig uralkodtak békésen.

MALOM A TENGER FENEKÉN

Élt egyszer régen két testvér. Az egyiket Larsnak hívták, a másikat Hansnak. Lars gazdag volt, Hans pedig szegény. A gazdag Lars ráadásul fukar is volt, ami a gazdag embereknél nem ritka tulajdonság, Hans pedig jóhiszemű, ami a szegények erénye. Történt egyszer, nem sokkal karácsony előtt, hogy a szegény testvér átment a gazdaghoz, és valami kis ennivalót kért az ünnepi vacsorájukhoz, mert üres volt a kamrájuk, a sok gyerek meg éhes.

– Örökké a nyakamra jársz panaszkodni – mérgelődött Lars. – A házadat felveri a nyomorúság, én meg nem tudok megszabadulni tőled. Itt van hát, egyszer s mindenkorra, egy oldal szalonna, vidd, és eredj vele a pokolba!

– Köszönöm szépen – mondta Hans –, már viszem is.

Azzal vállára vette az oldal szalonnát, s minthogy világegyetében hiszékeny és szófogadó ember volt, elindult vele egyenest a pokolba.

Csak azt nem tudta, hol, merre keresse a poklot. Gondolta, nem megy hazafelé, hanem ellenkező irányba, útközben majd kérdezősködik.

Sokáig vándorolt, míg végül egy dombra ért. A dombtetőn egy öregember ásott.

– Mi járatban vagy errefelé ilyen késő este? – kérdezte az öreg.

– A bátyám azt mondta, hogy ezt a szalonnát vigyem a pokolba. Csak az a baj, hogy nem tudom, merre van a pokol – felelte készségesen a szegény Hans.

– Egyszóval a poklot keresed? – szögezte le az öreg.

– Azt – mondta Hans. – De nem lesz könnyű odatalálnom, tudom.

– Azt csak hiszed, jó ember – felelte az öreg, az ásójára támaszkodva. – Egy szikrát, sem nehéz odatalálni. Nézd ezt a gödröt, amit ások. Ereszkedj le benne. Sokkal mélyebb, mint gondolnád, de azt ne bánd; mikor leérsz a fenekére, indulj el az úton, amit ott látsz, és menj, amíg csak nem érsz a végére.

A szegény ember jól becsomagolta a szalonnát, magához szorította, összehúzódkodott olyan kicsire, amilyenre csak tudott, mert azt gondolta, hogy nehezen fog beleférni a lyukba. De tévedett,

mert a gödör olyan tágas volt, hogy többen is elérték benne egyszerre.

Ott lent aztán addig ment, mendegélt, amíg végre egy nagy tűzhez érkezett. A föld közepéből hatalmas lángok törtek elő, és olyan forróság volt, hogy ökröt lehetett volna sütni benne. Hansnak leesett az álla a csodálkozástól, olyan tömérdek kis ördögöt látott. A tűz körül szaladgáltak, ahogy meglátták őt, körülfogták, és tudni akarták, mi van a tarisznyájában.

– Mit hoztál? – kérdezték.

– Egy oldal szalonnát – mondta a szegény ember. – A bátyámtól kaptam, hogy vigyem a pokolba. Hát most aztán úgy látom, itt vagyok a pokolban. Ugyan bizony megmondanátok-e, kinek kell itt a szalonna?

– De még mennyire hogy megmondanánk! – feleltek az ördögök. – Éppenséggel nekünk kell!

Ugyanis a szalonna éppen jó helyre került, mivelhogy az ördögök és a disznók ősidők óta összetartoztak.

– Adunk neked érte egy darálómalmot cserébe – mondták az ördögök a szegény embernek.

– Jó, jó – felelte ez –, csak hogy mit kezdek én a kézimalommal? Hiszen nincs se árpám, se gabonám, amit megőrölhetnék.

– Egyet se törődj vele! – mondták az ördögök. – Csak gondold akármire, amit örölni akarsz, és már ott is lesz. Nem kell okvetlenül gabonára gondolnod, mert ez olyan daráló, hogy azt adja neked, amit csak kívánsz. Elég, ha odaképzeled, máris örli neked, villámgyorsan. De vigyázz, mert csak akkor hagyja abba az őrlést, amikor megparancsolod.

Azzal a fülébe súgták a varázsszavakat.

A szegény Hans fogta hát a malmocskát, és vitte haza a pokolból.

De mire hazaért, késő éjszaka lett. A felesége haragosan fogadta.

– Hol a pokolban jártál, te fajankó?! – veszekedett vele. – Éjfél is elmúlt, s még egy falatot sem ettünk a mai szent ünnep estéjén. Elcsavarogsz, pedig jól tudod, hogy semmink sincs itthon! Még aggódtam is érted, hogy talán szerencsétlenség ért valahol!

– Édes feleségem, hallgass már, hadd jussak szóhoz – mondta Hans. – Csakugyan a pokolban jártam. Ha hiszed, ha nem, ezt a darálómalmot pedig, ni, az ördögöktől kaptam. Mindjárt kipróbáljuk!

– Szép, szép – mondta az asszony –, csak azt nem tudom, hogy akarod kipróbálni. Nincs egy szem árpánk sem, amit megőrölhetnénk rajta.

– Majd ad a daráló mindent, ami kell – felelte Hans. – Így szól az alku.

Szoria-Moria

– Az már más – mondta az asszony. – Vedd rá, hogy adjon egy kis árpát, legalább ihatnánk egy-egy bögre árpakávé a szent estén! Persze, kenyérre még nagyobb szükségünk volna, meg gyertyára is, hogy ne kelljen sötétben üldögeznünk karácsony estéjén, de hát ha nincs, örüljünk legalább a kávénak.

– Lesz mindjárt minden, ami kell – mondta Hans, és szólt a darálónak: – Öröj, öröj, malmocska, öröj nekem gyertyát!

Lett erre olyan világosság a sok gyertyától, amilyen még nem volt a szegény ember házában soha. Utána kenyeret őrletett Hans, előbb feketét, aztán fehéret is. Olyan gyorsan ontotta a daráló a szép púpos cipókat, friss, ropogósra sült kenyereket, a sárgás, foszlós kalácsot, hogy már a kutyának is kalácsot vetettek, s ők maguk azt is megelégtették.

– Kell-e még valami? – kérdezte Hans a feleségét. – Most szólj, amíg jár a malom.

Persze sok mindenük hiányzott még, mert szegényebb embereket hét határban is bajos lett volna találni. Őrlettek hát maguknak edényeket, tálakat, konyhabútort, lakószobát, kancsót, kannát, dézsát, csöbröt, finom asztalneműt damasztból, kanalat, kést, villát színezüstből meg serleget, poharat, mindent, ami kellett.

– Most már abba lehet hagyni! – mondta az asszony lelkendezve örömeiben. – Annyi mindenünk van már, hogy akár vendégeket is hívhatunk!

– Jól mondd, asszony – örvendezett a szegény ember, azzal odasúgta a darálónak a varázsparancsot. A daráló meg, mint aki dolgát jól végezte, szépen megállt.

Szaladt a szegény Hans, végig az egész falun, hogy meghívjon mindenkit a másnap esti nagy lakomára. Bejárta az egész parókiát,

bekopogott minden házba, hogy eljönnének-e hozzájuk holnap este. Az emberek nem győztek csodálkozni. Hisz' ennek üres a kamrája, nincs egy huncut petákja se, még a levesét sem tudja megsózni, ha kölcsön nem kér egy marék sót a szomszédasszonytól! Hogy jut hát eszébe ekkora lakomát csapni?

Hans elment a bátyjához is, megköszönte neki még egyszer az ajándékba kapott szalonnát, és őt is meghívta feleségével az ünnepi lakomára. Lars, a gazdag fivér meg a felesége jól összeillett. Az asszony éppen olyan fukar volt, mint az ura, nem is csak zsugori, hanem kapzsi is. Szívesen ettek volna egy jó vacsorát a más házánál, de nem hitték, hogy a szegény Hansékhoz érdemes elmenni. Akadtak többen is, akik így gondolkoztak, és inkább otthon maradtak.

De azért néhányan mégis beállítottak a szegény emberhez, és szemük-szájuk tátva maradt a csodálkozástól.

– Micsoda pompa! – ámuldoztak. – Micsoda bőség!

Délután a gazdag Lars kiállt a kapujába, és nézegette az eget, hogy hó lesz-e vagy eső, s ahogy így bámészkodott, észrevette, micsoda jövés-menés van a testvére házánál. Nem tudta felérni ésszel, hogy mi lehet ott. Törte a dagadt fejét rajta, aztán bement, és elmondta a feleségének is, hogy mit látott.

Az asszony se értette, mit keres a sok vendég Hanséknál. Furdalta őket a kíváncsiság, és most már elhatározták, hogy bekukkantanak hozzá, ha csak egy pillanatra is.

Amikor beléptek a házba, elállt a lélegzetük a csodálkozástól. Tágra meredt szemmel bámulták a gazdagságot, mert ilyet még ők sem láttak soha életükben. Persze asztalhoz ültették mind a kettőjüket, jóltartották őket, de alig várták a vacsora végét; Lars, amint lehetett, kihívta az öccsét az udvarra, és mindjárt kérdezősködött:

– Honnan szereztél ennyi sok mindent, te szegény ördög? Talán bizony loptad? Vagy kölcsönkérted valakitől? Felelj, mert úgyis megtudom az igazat!

– Megmondom én szívesen – szólta Hans. – Emlékszel, amikor az oldal szalonnát adtad karácsonyra, azt mondtad, vigyem a pokolba?

– Azt hát! – mondta Lars.

– No, látod – folytatta Hans –, én úgy tettem, ahogy mondtad, elvittem a pokolba, és ott kaptam a szalonnáért cserébe, egy olyan darálómalmot, amelyik mindent őröl, amit csak kigondolok.

– No, ha ilyen bolondságot akarsz elhitetni velem – mondta Lars –, akkor mutasd meg azt a malmot, hátha megveszem tőled.

Hans megmutatta neki.

– Mit kérsz érte? – kérdezte Lars.

– Hajaj – vakargatta a fejét Hans –, ez bizony drága holmi. Háromszáz tallér az ára. Tulajdonképpen eszem ágában se volt, hogy eladjam, de hát neked, mivel a bátyám vagy, odaadom ennyiért.

Lars sokallta a háromszáz tallért, és alkudni próbált.

– Nem – rázta a fejét az öccse –, ennél egy petákkal sem adom alább. Sőt egy félesztendeig még magamnál tartom mindenképpen, hogy öröljön ezt-azt, ami még kell nekünk a háznál.

A gazdag Lars kénytelen volt belenyugodni a feltételekbe, bár nagyon bánkódott, hogy ilyen sok pénzt ki kell adnia. De még kevésbé tudta volna elviselni azt a gondolatot, hogy az öccse, ha megtartja a malmot, nálánál sokkal gazdagabb legyen.

Bizony nyár lett, mire Lars a darálómalmot megkapta és hazavihette. Kieszelte, milyen sokat megtakarít, ha a felesége reggeltől estig neki segít kint a földeken, főzés helyett. A malom, amikor délidőben hazaugranak, egy pillanat alatt elkészíti majd az ebédet.

Az első napon meg is beszéltek, hogy mit ebédeljenek.

– Régen nem ettünk már friss heringet – mondta Lars.

– Meg kását – tette hozzá az asszony.

Délben hazament hát Lars, elővette a malmocskát, és így szólt:

– Öröj nekem heringet, öröj nekem kását!

Csikorogva megindult a daráló. Dőlt belőle a hering meg a kása. Lars rakta alá a lábasokat, egyiket a másik után, de egy-kettőre tele lett valamennyi, több edényük nem volt. Odacipelte a kádat. Az is tele lett.

„Nem baj – gondolta a gazdag Lars –, jó lesz a disznóknak.”

A daráló meg csak darált tovább. Megtelt már minden vödör is.

„No – gondolta Lars –, most ez elég lesz egy jó ideig..”

Meg akarta állítani a darálót. De az nem állt meg, mert Larsot az öccse nem tanította meg a varázsszóra.

„Ej – gondolta magában Lars–, végül is lefoghatom erővel, hisz nem olyan nagy masina!”

Nekirugaszkodott, teljes erejével nekiment, hogy lefogja, de a malom csak annál szaporábban járt. Lars egyszerre csak azon kapta magát, hogy derékig áll heringben és kásában.

A felesége közben kint dolgozott a mezőn. Kis idő múlva furcsállni kezdte, hogy az ura ilyen sokáig elmarad. Felment a dombra, hogy körülnézzon, nem látja-e, nem integet-e neki. Lars éppen akkor futott ki a házból, s kiabált az embereknek, hogy hívják haza gyorsan a feleségét, és jöjjenek ők is, segítsenek megállítani a masinát.

Mire az asszony hazaért, az egész ház tele volt már heringgel és kásával. Az egyik ajtó meg is repedt és kidőlt. Özönlött a kertbe a hering meg a kása, elárasztotta az udvart. És a malom csak nem akarta abbahagyni az őrlést. Végre Lars feleszmélt, hogy mit kell tennie. Elküldött valakit az öccséért.

Hans hamarosan megérkezett, de nem volt hajlandó megállítani a malmot, csak azzal a feltétellel, ha újra az övé lesz.

– Állítsd meg! – kérlelte Lars.

– Csak úgy, ha visszaadod – felelte Hans.

Ott álltak és alkudoztak, a daráló pedig ezalatt vígan járt tovább. Már a kerítést recsegettette a sok hering, kása. Lars belátta, hogy nincs menekvés, ha tovább erőszakoskodik.

– Jól van! – sóhajtotta. – Vigyed! Bánom is én! Legyen a tied újra.

A szegény Hans megállította a malmocskát, és vitte haza. Lars megkönnyebbült. De hátra volt még a ház, a kert, az udvar takarítása, ami nem kicsiség. Késő őszig azzal bajlódott Lars meg a felesége, hogy elhordják a töméntelen sok heringet, kását. Nem volt kellemes munka, mert a heringek nemsokára bűzleni kezdtek. A legnagyobb baj mégis az volt, hogy a nyár és az egész ősz ráment, nem értek rá a termést behordani. Minthogy takarmány sem volt, az állatai télen sorra elhullottak az éhezéstől, s a vége az lett, hogy se lova, se tehene, se semmije nem maradt, és a hajdani gőgös, gazdag ember teljesen elszegényedett.

Öccse, a szegény Hans viszont egyre gyarapította a házát, jószágát, és jómódú ember lett belőle. Szép kis majorságot örölt magának, meg egy igazi nagy udvarházat hozzá, a domboldalon, a tenger partján. A teteje színarannyal volt zsindelyezve. Ebben a házban lakott Hans meg a felesége, és olyan messzire ellátszott az aranytető csillogása, hogy a tengeren a hajók, csónakok aszerint tájékozódtak.

Persze aki hajósemer csak tehetett, meglátogatta őket, s megcsodálta a hajdani szegény ember gazdagságát. Egyszer egy norvég hajóskapitány kereste fel, aki sóot szállított a hajóján. Megkérdezte Hansot, hogyan tudott így meggazdagodni.

– Nem vagyok én gazdag – felelte Hans –, de van egy darálómalmom, az őrl nekem mindent.

– Mindent? – kérdezte a hajós.

– Mindent, ami csak kell – felelte Hans.

– Nagy kincs egy ilyen daráló – mondta a hajós –, még akkor is, ha csak sóot darál.

– Azt is tud – mondta Hans.

Mindjárt elindította a malmocskát, s megmutatta a hajóskapitánynak, mit tud az ő masinája, hogyan őrl finom sóot, durva sóot, amit éppen kívántak tőle. A hajóskapitánynak annyira megtetszett a darálómalom, hogy azonmód meg akarta venni.

– El sem tudom mondani, milyen nagy szükségem volna rá – magyarázta Hansnak. – A sok hosszú hajózást mind megtakaríthatnám, mert nagyon messze vannak a sószirtek. Mi az ára a malomnak? – kérdezte vágyakozva.

– Hát – mondta Hans – ez becses holmi. Ezer tallér nem sok érte.

A kapitány alku nélkül kifizette az ezer tallért, és már vitte is a darálót. De éppen úgy járt vele, mint a gazdag ember. Eszébe sem jutott megkérdezni, hogy kell megállítani a masinát.

Ahogy kiértek a tengerre, mindjárt megparancsolta, hogy indítsák el a darálót, előbb durva sóot, aztán finomat őrltetett, és amikor már annyi volt belőle, hogy a hajónak csak a pereme állt ki a vízből, a kapitány végre meg akarta állítani. Megragadta két kézzel. Hiába, a malom csak járt tovább.

Nekiesett a legénység, hogy lefogja. Hasztalan. Akkor elkezdték a tengerbe lapátolni a sóot, de nem tudtak olyan gyorsan dolgozni,

hogy a malom ne ontotta volna még gyorsabban a sót. A hajó elsüllyedt, lemerült a tenger fenekére a malommal együtt, de az ott sem állt meg, járt tovább a víz alatt. S minthogy azóta sem tudta megállítani senkifia, mind a mai napig jár. Ezért van, hogy akármennyi friss édesvíz ömlik a tengerbe mindenfelől, a tenger mindig sós marad.

A FAZÉK

Egyszer egy ember elindult a vásárba, hogy eladja egyetlen tehenét. Útközben találkozott egy másik emberrel, aki egy birkát vezetett. Megálltak, és megegyeztek abban, hogy cserélnek, így aztán a tehene helyett a birkát hajtotta az ember a vásárba.

Ahogy ment, mendegélt, megint találkozott valakivel. Annak meg egy libája volt. Megegyeztek, hogy cserélnek, és most már a libával ment tovább az ember a birka helyett.

Végül egy vénasszonnyal találkozott, aki egy fazekat vitt. Hát azt is elcserélték. A vénasszony vitte a libát, az ember pedig megkapta a fazekat.

De azt már el sem vitte a vásárba. Visszafordult, hazament a feleségéhez a fazékkal.

– No, eladtad-e a tehenet? – kérdezte az asszony.

– El – felelte az ember. – Ezt a fazekat kaptam érte.

– Fazekat egy tehénért?! – kiáltotta az asszony. – Hiszen ez édeskevés!

– Kevés, kevés – felelte az ember. – De hát a vásárt megkötöttük, s nem lehet már visszacsinálni.

Így aztán a fazék felkerült a polcra a többi fazék mellé. Egy darabig meghúzódott csöndben, de egyszer aztán megszólalt:

– No – mondta –, most eltityegek-totyogok.

– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte az asszony.

– Fel az urasághoz – mondta a fazék, és eltityegett-totyogott.

Ahogy odaérkezett az urasághoz, bement egyenest a konyhába. A szakácsnő meglátta, rögtön megtetszett neki a fazék. Szép fazék – gondolta –, jó lesz kását főzni benne. Beleöntötte hát a kását.

– No, én most eltityegek-totyogok – szólalt meg ismét a fazék.

– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte a szakácsnő.

– A szegény emberhez. Elviszem neki a kását – felelte a fazék, és csakugyan vissza tityegett-totyogott a szegény emberhez, elvitte neki a kását.

A szegény ember meg a felesége megette a kását, az asszony szépen elmosta a fazekat, és visszatette a polcra. Ott állt megint egy ideig, míg újra meg nem szólalt:

– No, én most eltityegek-totyogok.
– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte az asszony.
– Fel az urasághoz – felelte a fazék, és eltityegett-totyogott az urasághoz.

Ahogy odaérkezett, egyenest a konyhába ment. A szobalány meglátta, megtetszett neki a fazék, no – gondolta magában ez igazán szép kis fazék, éppen jó lesz vajnak. Bele is tette a vajat. Megszólalt megint a fazék:

– No, én most eltityegek-totyogok.
– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte a szobalány.
– A szegény emberhez, elviszem neki a vajat – felelte a fazék, és eltityegett-totyogott.

A szegény ember kivette a vajat a fazékból, aztán a fazekat szépen elmosták, és feltették újra a polcra.

Kis idő múlva megszólalt a fazék a polcon:

– No, én most eltityegek-totyogok.
– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte a szegény asszony.
– Fel az urasághoz – mondta a fazék, és eltityegett-totyogott.

Ahogy az uraság konyhájába ért, meglátta a konyhalány. Szép fazék – gondolta –, jó lesz ezüstöt mosogatni benne. Azzal belerakott egy nagy csomó ezüstkanalat.

– No, most én eltityegek-totyogok – mondta a fazék. Visszatityegett-totyogott a szegény emberhez, az kiszedte az ezüstkanalakat, a fazekat szépen elmosta, és feltette a polcra. Egyszer megint megszólalt a fazék:

– No, én most eltityegek-totyogok.
– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte az asszony.
– Az urasághoz – mondta a fazék, és eltityegett-totyogott megint.

Ahogy az uraság meglátta, nagyon megtetszett neki a fazék, és azt gondolta, legjobb lesz, ha ebben tartja ezentúl a pénzét. Tele is hordta mindjárt, minden pénzét belerakta.

– No, én most eltityegek-totyogok – mondta a fazék.
– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte az uraság.
– A szegény emberhez, a pénzzel – felelte a fazék, és eltityegett-totyogott.

A szegény ember kiszedte belőle a pénzt, a fazekat meg újra feltette a polcra.

– No, én most eltityegek-totyogok – mondta kevés idő múlva a fazék.

– Hová – kérdezte az asszony.

– A paphoz – mondta a fazék, és eltityegett-totyogott a paphoz.

Ahogy a paphoz ért, átváltozott, véka lett belőle. A pap kukoricát darált, azt mérte, s amikor tele lett, megszólalt a fazék, vagyis a véka:

– No, én most eltityegek-totyogok.

– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte a pap.

– A szegény emberhez, elviszem neki a kukoricadarát – mondta a véka, és eltityegett-totyogott.

A szegény ember kiöntötte a darát, a véka visszaváltozott fazékká, és újra a helyére került, fel a polcra.

Kis idő múlva megint megszólalt:

– No, én most eltityegek-totyogok.

– Hát most meg hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte az asszony.

– A paphoz – felelte a fazék.

De a pap ezúttal bolonddá akarta tenni a fazekat, a fazék meg a papot. Úgy tett a pap, mintha megint darát öntene a fazékba, de igazában moslékkal akarta megtölteni. Ahogy lehajolt, és kezdte volna a moslékot belelapátolni, a fazék hirtelen megnőtt akkorára, hogy a pap beleesett fejjel előre.

– No – mondta a fazék –, és most eltityegek-totyogok.

– Hová tityegsz-totyogsz? – kérdezte a pap.

– Viszlek a pokolba – mondta a fazék.

„JÓL VAN, APJUK!”

Elmondok most nektek egy történetet, amit még gyermekkoromban hallottam, de azóta is, valahányszor eszembe jut, egyre szebbnek találom. Mert a mesék is olyanok, mint némely derék ember: ahogy vénülnek, úgy szépülnek, s bizony ezt jólesik látni!

Jártál-e már falun, s láttál-e afféle zsúptetős, igazi öreg parasztházat? Zsúpfödélét felveri a fű, zöld moha párnázza, a kéményen meg gólya fészkel, mert az nem hiányozhat róla. Kidőlt-bedőlt a fala, alacsonyok az ablakai, s csak egyet lehet közülük kinyitni. A kemence úgy domborodik, mint egy gömbölyű pocak; a kerítésen kihabzik a bodzavirág, egy görbe derekú fűzfa tövében tócsa kéklik, kacsza bukdácsol benne a fiókáival. Hogy el ne felejtsem: meg egy láncos házörző is van ott, mindent és mindenkit megugat.

No, hát szakasztott ilyen parasztház állt egy faluvégen, öreg házaspár lakott benne, egy paraszt meg a felesége. Kevesen eltengődtek, s még fölös jószáguk is volt: a lovuk, amely ott legelészett naphosszat az országút szélén. A parasztember néha ezen lovagolt be a városba, máskor meg a szomszédok kérték kölcsön, s viszonozták ezzel-azzal, de hát több hasznot nem hajtott a ló. Ezért elhatározták, hogy vásárra hajtják a lovat, eladják, vagy elcserélik hasznosabb jószágért. De mi legyen az?

– Azt te tudod a legjobban, apjuk! – mondta az asszony. – Éppen ma van hetivásár a városban, eredj, add el a lovunkat pénzért vagy más jószágért. Te mindig okosan cselekszel. Eredj hát a vásárra!

Megkötötte szépen az ura nyakravalóját, mert ahhoz ő értett jobban; kettős csokrot kötött rá, ami legényes külsőt adott az öregnek. Még a kalapjáról is levergette tenyerével a port, aztán megcsókolta, s az ember elkocogott a lován, amelyet vagy elad ma, vagy elcserél hasznosabb jószágért. Majd tudja ő, hogy lesz a legjobb!

Tűzött a nap, tenyéryi felhő sem látszott az égen. Vásárosok verték föl az országút porát, ki kocsin, ki lovon, ki csak gyalogszerrel. Rekkenő hőség volt, egyetlen fa sem kínált árnyékot végig az úton.

Kocogott a mi emberünk a lován, s szembetalálkozott egy másik paraszttal, aki tehenet hajtott az országúton, olyan takarosát, amilyen csak lehet egy tehen. „Ez biztosan jó tejelő – gondolta a paraszt, amikor szemügyre vette. – Hátha cserélnénk!”

– Hallod-e, koma! – szólította meg a tehenes embert. – Állj csak meg egy szóra! Megegyezhetnénk. Nézd meg a lovamat, többet ér, mint a tehened, de nekem a tehen jobb hasznot hajtana. Cserélsz-e velem?

– Cserélek én! – mondta az, s nyomban megkötötték az egyezséget.

A mi emberünk most már hazafordulhatott volna, hiszen amiért útnak indult, azt elvégezte. De ő már eltervezte magában, hogy a vásárba megy, s körülnéz egy kicsit, hát nem akart róla elmaradni. Ballagott hát tovább, hajtotta a tehenet, az is ballagott, s nemsokára utolértek egy embert, aki egy birkát vezetett az országúton. Szép birka volt, sűrű gyapjas, jól kihízott.

„Ez volna még csak jó nekünk! – gondolta a parasztember. – Ellegelészhetne az árokparton, télen meg lejöhetne közénk a jó melegre. Hasznosabb lenne, ha tehen helyett birkát tartanánk. Talán megalkuszunk.”

A birkás ember, persze, nem is kívánhatott jobb cserét, megkötötték hát gyorsan a vásárt, s a paraszt továbbhajtotta a birkáját az országúton. A keresztútnál szembejött vele egy ember, jókora ludat vitt a hóna alatt.

– Ez aztán a kövér lúd – szegődött mellé a mi parasztunk. – Milyen szép zsíros, milyen finom a tolla! Madzagot kötnénk a lábára, elúszkálhatna nálunk a tócsában. Legalább nem kellene kidobnia az anyjuknak a kenyérhaját. Hányszor mondta: „Ha egy libánk lehetne!” Hát most megkaphatja, ha ugyan cserélsz velem! Megköszönöm szépen, ha odaadod a birkámért!

Hogyne adta volna!

A mi emberünk elbúcsúzott a birkájától; s tovább baktatott a lúddal.

Közel volt már a városhoz, egyre sűrűbben jöttek-mentek az országúton a vásárosok; emberlárma, állatbögés hangzott mindenütt. Árokparton vezetett az út, a sorompóór krumpliföldje mellett, ahová a tyúkocska volt kikötve. Sutafarkú tyúk volt, kancsal

is egy kicsit, de különben elég takaros formájú. „Koty, koty!” – mondogatta; hogy mit gondolt közben, nem tudom, de a mi emberünk azt gondolta, ahogy meglátta:

„Sose láttam szebb tyúkot, mióta a világon vagyok! Még a papék tojójánál is szebb! De jó lenne nekünk! Egy tyúk mindig talál szemet, még a vak is, ahogy mondják; maga keresi meg a kenyerét. Jól járnék, ha megkaphatnám a ludamért!”

– Cserélnél velem? – kérdezte a tyúk gazdájától.

– Biz az nem volna rossz! – felelte ravaszul a sorompóőr, s már kész is volt a vásár. A paraszt nagy vígan tovább bandukolt a tyúkkal.

Bizony, elég sokat végzett útközben, míg a városba tartott. Meleg volt nagyon, fáradt is volt a mi emberünk, s igen megkívánt egy korty pálinkát, egy falás kenyeret. Útjába esett egy kocsmá, hát gondolta, betér egy kicsit. Éppen be akart menni, amikor kinyílt a kocsmajtó, s a csaposlegény lépett ki rajta, teli zsákkal a vállán. Az ajtóban egymásba botlottak.

– Mit viszel a zsákban? – kérdezte a paraszt.

– Rothadt almát – felelte a csaposlegény. – Jó lesz a disznóknak.

– Kár azoknak! – mondta a paraszt. – De szeretném, ha az anyjuk láthatná ezt a tenger sok almát! A mi öreg fánkon egyetlenegy szem termett az ősszel. Fel is tettük az almáriumra, ott állt, amíg el nem rothadt. „Ez is valami!” – mondta az anyjuk. No, most láthatná, mi a valami! De megörülne!

– Odaadom én, de mit adsz érte? – kérdezte a csapos.

– A tyúkomat!

Odaadta a tyúkját, megkapta a rothadt almát, s bement a kocsmába. A zsák almát nekitámasztotta a kemencének – nem gondolt vele, hogy befűtötték. Tele volt a kocsmá: lókupecsek, marhahajcsárok ittak odabenn, két ángliusz is volt köztük; olyan gazdagok voltak valamennyien, hogy majd kirepedt a zsebük a sok aranypénztől. Poharazgattak, s fogadásokat kötöttek, hogy milyeneket, mindjárt megtudjátok.

Susss! Susss! Mi sustorog a kemence mellett?

Sülni kezdett az alma a zsákban.

– Hát ez meg mi?

Megtudták hamarosan. A mi emberünk elbeszélte nekik, milyen jó vásárt kötött, egy tehenet kapott a lováért, azért meg egy birkát; elmondott mindent rendre, egészen a rothadt almáig.

– No, megállj csak, ad neked az anyjuk, ha hazamegy! – mondták az ángliusok.

– Ad hát – csókot ad! – felelte a paraszt. – Azt mondja majd: „Jól van, apjuk!”

– Kössünk fogadást! – mondta a két ánglius. – Fogadjunk egy hordó aranyba! Száz aranyat teszünk egy ellen, hogy szorulsz ma az asszonytól!

– Nem kell egy hordó, egy véka is elég – mondta szerényen a paraszt. – De én csak egy zsák almát tehetek föl, no meg magamat és az anyjukomat, ha beéritek vele.

– Topp! – mondták az ángliusok, s a markába csaptak, megkötötték a fogadást.

Befogták a kocsmáros szekerét, felültek az ángliusok, felült a mi emberünk is, földobták a rothadt almát, s elhajtottak a paraszt házához.

– Adjon isten, anyjuk!

– Fogadjisten, apjuk!

– Elcseréltem a lovunkat!

– Hiszen érted te a dolgotat – dicsérte meg az asszony, s megölelte az emberét; nem törődött se a zsákkal, se az ángliusokkal.

– Egy tehenet adtak érte.

– Istennek hála, lesz tej a háznál! – örült meg az asszony. – Tejbekása kerül az asztalunkra, sajt meg friss vaj! De jó cserét csináltál!

– Az ám, csakhogy a tehenet meg odaadtam egy birkáért!

– Okosan tetted! – mondta az asszony. – Neked mindig helyén van az eszed! Éppen akkora legelőnk van, amin elél egy birka! Nemcsak juhtejük lesz meg juhsajtunk, de gyapjúharisnyánk meg gyapjúujjasunk is! A tehén nem ad gyapjút, kárba veszejt a szőrét! Jól van, apjuk!

– Hanem a birkát elcseréltem ám egy lúdért!

– Te mindenre gondolsz! Márton-napkor hát libapecsenye kerül az asztalunkra! Azt se tudod, mivel szerezz örömet nekem! Kikötjük

a libát a tócsa mellé, s még hízik is Márton-napig!

– De nincs ám meg a liba se! Elcseréltem egy tyúkért! – mondta az ember.

– Tyúkért? Azt tetted még csak jól! Lesz tojásunk, lesz kiscsirkénk, egész fészekalja! De régóta vágyom rá!

– Úgy ám, de a tyúkot meg odaadtam egy zsák rothadt almáért!

– Jól van apjuk! Igen jól van! Mindjárt megcsókollak érte, te kedves! Mert tudod-e, mi történt velem? Amikor elindultál a városba, azt gondoltam, valami igen jót készítek, mire hazajössz: hagymás rántottát. Tojás még csak volt a háznál, de hagyma egy szem se. Gondoltam, átmegyek a tanítóékhöz, mert nekik termett hagymájuk, tudom. Hanem az a vén tanítóné olyan zsugori, hogy még egy szem hagymát is sajnált tőlem, pedig csak kölcsönbe kértem. „Hagymát? – azt mondja. – Nem termett a kertünkben semmi, még egy rothadt almám sincs! Még azt se adhatok!” No, én most adhatok neki tízet is vagy akár egy teli zsákkal. Jól van, apjuk, igen jól van! – azzal megcsókolta az urát nagy örömeiben.

– Ez aztán igen! – kiáltott fel a két anglus. – Elkótyavetyélte mindenét, de a jókedve megmarad. Ez csakugyan aranyat ér.

S egy teli véka aranyat adtak a parasztnak, aki kapott a feleségétől – nem szidást, hanem csókot!

Látjátok, milyen hasznos, ha az asszony minden tettéért dicséri az urát, s elismeri, hogy neki van a legtöbb esze.

Szép történet ez! Én gyermekkoromban hallottam, most megtudtad tőlem te is, s nem felejtetted el soha, hogy amit apjuk tesz, az mindig jól van!

A BŰVÖS SAPKA

Volt egyszer egy pásztorfiú. Egy szép napon fenn üldögélt a dombtetőn a falu közelében, s mikor megszólalt a déli harangszó, egyszerre csak éktelen lármát, zenebonát, veszekedést hallott a föld alól.

– Hol a sapkám? Ide a sapkámmal! – sivalkodott egy hangocska.

– Itt is van egy! Itt is! Meg itt is! – visongtak összevissza. A pásztorfiú gondolt egyet, aztán ő is elkiáltotta magát:

– Adjatok egyet nekem is, ha már annyi a sapkátok! Azon nyomban a lába elé perdült egy csinos, kerek sapka.

A fiú a fejébe nyomta, no, látott is csodát! Sereg törpe nyüzsgött, hancúrozott a dombon, egyszer csak szép rendben párba álltak, s elindultak a falu felé. A fiú meg utánuk. A törpék szavából megértette, hogy lakodalmas házhoz tartanak, a falu legmódosabb gazdája éppen aznap adta férjhez a lányát. Ahogy a fiú a törpék nyomában beért a faluba, észrevette ám, hogy az emberek elmennek mellette, majdhogy fel nem lökik, ha meg köszönt valakinek, az csodálkozva körülnézett, mint aki nem érti, honnan jön a hang. Bűvös sapka volt a pásztorfiú fején, láthatatlanná tette, akár a törpéket.

„No, akkor én is elmegyek a lakodalmas házhoz – gondolta magában –, senki sem látja meg, hogy hívatlan vendég is telepszik az asztalhoz.”

Így is történt. A pásztorfiú meg a seregnyi törpe bevonult a lakodalmas házhoz, körülvették a jól megrakott asztalt, s derekas étvággal faltak. A házigazda meg csak nézett, sehogyan sem értette, hova tűnik a rengeteg pecsenye, a sok kalács, hordónyi bor. A vendégeknek alig jutott egy-két falat, mindent megettek előlük a hívatlan és láthatatlan vendégek: a pásztorfiú és a törpék.

Eljött az este, a törpék, ahogy jöttek, távoztak, de a pásztorfiú nem érte be a lakomával, ő a táncot is meg akarta nézni. A falhoz lapult, nehogy a vidáman kerengő táncosok még letapossák a lábát. Igen ám, de sor került a menyasszonytáncra, s ekkor az egész vendégsereg a fal mellé sorakozott, hogy onnan gyönyörködjék a fehér fátylas menyasszonyban. A pásztorfiú kicsit előbbre lépett,

hogy mindent lásjon, s ez lett a veszte. Táncolt a menyasszony, csak úgy röpült utána a fehér fátyla meg ruhájának hosszú uszálya. Röpült, és leverte a fiú fejről a bűvös sapkát. Ahogy a sapka a földre esett, vége volt a varázslatnak, mindenki meglátta a hívatlan vendéget. Ott állt szégyenében pirulva, a zsebe degeszre tömve pecsenyével, kaláccsal. A gazda menten tudta, hova tűnt a sok finom falat, elkapta a pásztorfiú irháját, s alaposan kiporolta, még azt is az ő rovására írta, amit a törpék faltak föl.

A fiú rendre elmondta, hogyan jutott a bűvös sapkához, hogyan vonult be a házba a törpékkel együtt, hogyan lakmározott kedvére. Nosza, ahányan voltak, mind a bűvös sapkát keresték, mindenki magának akarta. De azt ugyan kereshették, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. A pásztorfiú szégyenkezve ódalgott ki a házból, a bűvös sapkának meg azóta se hallották még a hírét sem.

EKKE NEKKEPEN, A VÍZI EMBER

A Sylt szigeti Rantum faluban élt egyszer régen egy hajós, akinek gyönyörű szép felesége volt. Nagyon szerették egymást, annyira, hogy soha nem akartak egymástól távol élni, és az asszony minden útjára elkísérte az urát.

A hajós ügyes és szorgalmas ember volt, s egy szép napon rábíztak egy nagy hajót.

A hajó első útja Angliába vezetett. Szép időben, jó széllel indultak, de feleúton vad viharba kerültek. A legénység kétségbeesetten küszködött a hullámokkal, és már-már attól féltek, hogy elsüllyed a hajójuk. Ekkor az egyik matróz, aki a fedélzeten dolgozott, észrevette, hogy egy óriási emberfej emelkedik ki a habokból.

Rémülten szaladt a kapitányért. Az fel is jött a fedélzetre, és megszólította a fejet:

– Ki vagy te, és mit akarsz?

– Ekke Nekkepen vagyok, a vízi ember. Azért jöttem, hogy megkérjem a feleségedet: segítse rendbe rakni és elaltatni a legkisebb fiamat, mert a feleségem beteg.

A kapitány elsápadt a rémülettől. Féltette a feleségét, és így szólt:

– Az én feleségem is beteg. Jártányi ereje sincs, hogyan tudna hát segíteni neked?

– Ne akarj becsapni! – felelte a tengeri ember. – Tudom, hogy nem beteg a feleséged. Ha nem akarod, hogy a gyerekem tovább sírjon, s a hajód elsüllyedjen egész legénységével, akkor teljesítsd kérésemet, és küldd le a feleségedet.

Közben a kapitány felesége is feljött a fedélzetre, és meghallotta az utolsó szavakat. Bátor és erős szívű volt, mint a legtöbb Sylt szigeti asszony. Odalépett a hajó korlátjához, és így szólt a vízi emberhez:

– Ha ezzel megmentem a hajót, veled megyek a tenger mélyére!

S még mielőtt férje megakadályozhatta volna, a tengerbe ugrott. Abban a pillanatban elült a vihar, elsimultak a hullámok.

A kapitányt emésztette az aggodalom. Nem engedte a vitorlákat kibontani, sőt parancsot adott, hogy az úszóhorgonyt vessék ki, mert

ott akart maradni, ahol a felesége a tengeri emberrel eltűnt. Várt, várt, és nemsokára meg is hallotta a tenger mélyéről az ősi bölcsődalt: „Heja, haja, haj...” Megörült, mert azt remélte, hogy a gyerek hamarosan elalszik, s a felesége visszajöhet.

Így is történt. A vízi ember nagyon megörült, hogy a gyereke végre elnyugodott. Örömeben telerakta az asszony kötényét ezüsttel, arannyal, gyöngyökkel, s úgy vitte vissza az urához. És csodák csodája, az asszony ruhája még csak nedves sem lett.

Attól fogva a hajóskapitány mindig jó széllel hajózott, és szerencse kísérte minden útján. De a feleségét soha többé nem vitte magával.

Teltek-múltak az évek, és a vízi embernek hírét sem hallotta senki. Ekke Nekkepen azonban nem felejtette el a hajós szép feleségét. Milyen jó volna olyan szép és rendes asszony – gondolta –, mert az ő felesége, Ran, egyre házsártosabb lett. Addig-addig gondolt rá, míg elhatározta, hogy feleségül veszi a szép rantumi asszonyt.

Ki is tervelt mindent. Ha a kapitány hajója arra jár, ő azt mondja Rannak, hogy heringhalászatra megy, legyen ám só bőven, mert be kell sózni a halakat. Ran akkor megindítja az óriási kézimalmát, darálja a sót, s közben akkora vihar lesz, hogy a kapitány hajója elsüllyed. Akkor pedig ő elveheti az özvegyet.

Előbb azonban elindult Syltbe, megkeresni az asszonyt. A sziget partján közönséges hajóssá változott, hogy senki se ismerhesse meg, s felment a kikötőbe.

Nem kellett soká várnia. Hamarosan arra jött egy leány, aki nagyon hasonlított a kapitány feleségéhez, de még szebb volt. A tengeri ember nagyon megörült, nem is gondolta, hogy ez a hajóskapitány lánya, csak arra gondolt, hogy ezt a lányt ő feleségül fogja venni. Oda is ment hozzá, kedvesen megszólította, szépeket mondott neki, s végül megajándékozta egy aranylánccal és egy aranygyűrűvel.

A lánynak nagyon tetszettek a csillogó ékszerek, és azonnal fel is vette őket, mert éppoly hiú volt, mint a legtöbb fiatal lány. A vízi ember pedig boldogan felkiáltott:

– Most megkötöttelek, most már a menyasszonyom vagy!

A lány megrémült erre, és azonnal vissza akarta adni a láncot és a gyűrűt, de a gyűrű nem jött le az ujjáról, és a lánc kapcsa sem nyílt többé ki. A vízi ember átölelte a tiltakozó lányt, és így szólt:

*Nagyon tetszel, enyém leszel!
Ha tetszem neked, ha nem,
így is, úgy is jössz velem!
Szerdán este veszek el.
Ha nevemet kitalálsz,
megszabadulsz, elbocsátlak!*

Mikor a lány ezt hallotta, felvidult; biztosan nem lesz nehéz megtudni a nevét – gondolta –, s akkor megszabadul ettől a titokzatos idegentől. Már is futni akart, de a vízi ember addig nem engedte el, míg a lány meg nem ígérte, hogy három nap múlva itt lesz, ugyanezen a helyen.

A lány pedig elindult a szigeten, ment egyik faluból a másikba, és mindenütt azt kérdezte: ismeri-e valaki az idegen hajóst, és tudja-e a nevét. De akárhány embernek írta is le, senki sem tudott róla semmit mondani.

Szomorúan, leverten ballagott haza estefelé. Egyszerre éneket hallott, amely mintha egy magas homokdomb belsejéből hangzott volna. Megállt, fület, és világosan felismerte az idegen hangját:

*Ma habos sört főzök,
holnap a húst sütöm,
holnapután lesz
az esküvőm.
Senki sem tudja a nevem!
Én vagyok Ekke Nekkepen!*

Mikor a lány meghallotta az éneket, nagy öröm fogta el. Hazasietett, és nem félt többé attól a naptól, mikor az idegennel újra kell találkoznia.

Harmadik nap este le is ment a partra, ahogy az idegennek megígérte. Az már várt rá. Amint a lány megpillantotta, már messziről odakiáltott neki:

– A te neved Ekke Nekkepen..., én pedig a rantumi Inge maradok!

És amilyen gyorsan csak a lába bírta, hazaszaladt. Még a gyűrű és a lánc is az övé maradt, de most már nem volt varázshatalmuk rajta.

Azóta azonban a vízi ember haragszik a rantumiakra, és ott okoz nekik kárt, ahol tud. Homokkal és árvízzel pusztítja házaikat, vihart küld hajóikra a tengeren, és sokat elsüllyesztett már. Lenn pedig felesége hálóval megfogdossa a hajósokat, és soha többé nem bocsátja őket szabadon.

EKKE NEKKEPEN ÉS A TÖRPÉK

Ekke Nekkepen sokáig bosszankodott, hogy a szép Inge így túljárt az eszén. A tengerbe egy ideig nem mert visszamenni, mert félt, hogy felesége, a házsártos, féltékeny Ran megtudja, milyen kalandba keveredett ő. Akkor pedig ugyancsak szorul. Az emberekre is haragudott, amiért Inge így csúffá tette. Ezért elindult Rantumtól észak felé a parton, míg el nem érkezett a pusztaságban lakozó törpenéphez.

Ezek az apró emberek voltak Sylt szigetének ősi lakói. Mikor azonban a frízek az Északi-tenger partjain kikötöttek, Syltet is elfoglalták, és elűzték otthonaikból a törpéket. Az elűzöttek pedig üregekben és a pusztaság bozótjaiban kerestek menedéket, s ott békén is hagyták őket, mert ez a vidék olyan terméketlen volt, hogy a frízek nem akartak rajta megtelepedni. A törpék keservesen éltek itt, bogyón, mocsári csigán, néha halat, madarat is fogtak, és tojást gyűjtöttek. Bár szegényesen tengettek életüket, mégis mindig vidámak voltak, és énekeltek, táncoltak késő éjszakáig. A frízek „Ondereersken”-nek, vagyis „föld alattiak”-nak nevezték őket, mert üregekben laktak.

Hozzájuk menekült tehát Ekke Nekkepen. Alakját tetszés szerint változtatta, és így könnyen elkeveredett a kicsi emberek között. Talált egy lakatlan üreget is, azt elfoglalta, és egy szép fiatal törpekisasszonynak kezdett udvarolni. Annak azonban volt már választottja, így aztán kurtán kiadta az útját a kedve ellen való kérőnek, sőt még gúny dalt is énekelt hozzá:

*Kit szeret szívem, kit rejt?
Akel Dakel Dummeldeint.
Tűnj el, Ekke Nekkepen,
telepedj meg más helyen!
Találsz más mátkát,
Bundisék macskáját.*

Ekke ettől rettentően felbőszült. Tüstént háttal fordított a lánynak, s a színét sem akarta többé látni. Elment hát kelet felé, hogy ott a fehér

sziklákon keressen magának lakhelyet. Útközben azonban betért a törpekirály, Finn lakásába.

Finn nemrégiben házasodott, és pedig fríz lányt vett el. A dolog így történt: egyik nap a pusztában járkált, s útközben két fiatal lánnyal találkozott. S amikor már elment mellettük, hallotta, hogy az egyik azt mondja a másiknak:

– Bárcsak olyan jó dolgunk volna, mint a föld alattiaknak! Egész éjjel énekelnek és táncolnak, nekünk meg látástól vakulásig dolgoznunk kell a gazdánknak!

Másnap Finn újra meglátta a lányt. Utána szaladt, s megkérdezte tőle:

– Igaz az, amit tegnap mondtál?

– Én mindig igazat mondok – felelte a lány.

Finn-nek felcsillant a szeme:

– Hát ha neked annyira tetszik a mi életünk, akkor maradj itt, és légy a feleségem.

A lány örömmel ráállt, s még aznap este megülték a lakodalmat. Minden törpét meghívtak, s azok ünneplőbe öltözve el is jöttek messzi vidékekről, és ajándékokat hoztak: az egyik egy csésze tejet, a másik egy tálka bogyót, a harmadik egy marék kagylót, a negyedik egy ibrikecske erdei mézet, az ötödik egérfogót, a hatodik halászhálót, a hetedik seprűt, a nyolcadik fakanalat, a kilencedik köszörűkövet, a tizedik egy görbe szöveget, a tizenegyedik ajtókulcsot, a tizenkettedik pedig éppenséggel egy ágyterítőt. Egy se jött üres kézzel, s Iza, a menyasszony, ott ült vőlegénye, Finn mellett, és boldogan vette át az ajándékokat.

Aztán nagy lakmározás és mulatozás következett. A vendégek heringikrát, sült verebet, sózott tojást, ürgepecsenyét és osztrigát kaptak, hozzá áfonyát és szedret, amennyi beléjük fért, és méhsört hordószám. Finn király sziklából faragott trónján ült, fehérégér bundából készült palástot viselt s a fején gyémántkoronát – akkora volt, mint egy tengeri sün.

Szép fiatal felesége mellette ült, s olyan finom, áttetsző ruha volt rajta, mintha csupa szitakötőszárnyból készült volna. Fején ő is koronát viselt és minden ujján aranygyűrűt.

A lakoma után jött a lakodalmi tánc, és a törpék fáradhatatlanul énekeltek és ugráltak késő reggelig. Még dalt is írtak az ünnepségre,

és elénekelték királyuk és királynőjük előtt:

*Mennyi rokon, mennyi törpe
táncol itt most körbe-körbe.
Finn királyunk már nem ül
kőtrónusán egyedül –
szépséges szép asszonyt kapott!
Daloljatok, táncoljatok!*

Így szerezte a törpekirály feleségét. Amikor Ekke Nekkepen elmondta neki a panaszát, a király a következő tanácsot adta:

– Menj el Braderup faluba. Biztosan találsz ott csinos lányt, aki szívesebben élne velünk vigasságban, mint hogy egy parasztnál szakadásig dolgozzon.

Másnap Ekke egy fiatal fiút pillantott meg, aki a faluból a part felé tartott, fürödni. Ekke már régóta nem volt vízben, s most hirtelen nagy kedve támadt, hogy maga is megfürödjön. Gyorsan kifutott a parti sziklára, és onnan a tengerbe ugrott.

A fürdőző felsikoltott, mikor a vízből váratlanul felbukkant előtte Ekke feje. Menekülni akart, de Ekke megfogta. Ekkor vette észre nagy örömeire, hogy a fürdőző nem is fiú, hanem fiatal lány. Amióta Ilsa eltűnt, minden braderupi lány félt, hogy a föld alattiak őt is elcsábítják, s ezért nem jártak egyedül a mezőn, vagy fiúruhába öltöztek, mint Dörte, akit Ekke fogva tartott.

Hiába sírt és hiába könyörgött a lány, hogy engedje szabadon, addig nem engedte el, míg az meg nem ígérte, hogy a felesége lesz, és hamarosan megtartják az esküvőt.

De Ekke Nekkepen megint nem tudott hallgatni. Néhány falusi a sziklák tájékán járt, s hallotta énekét:

*Főzöm a sört,
a húst sütöm,
holnap meglesz
az esküvőm!
Dörte Bundis az enyém!
Mert azt, hogy az én nevem
Ekke..., Ekke Nekkepen,
nem tudja más, csak én!*

A braderupiak persze megharagudtak, hogy a törpék az ő szép lányaik után vetették magukat, s ahol egy is felbukkant, üldözőbe vették. Ekke Nekkepent pedig meglesték, és alaposan ellátták a baját. Így aztán megint nem lett semmi az esküvőből.

Ekke megint elment Finn királyhoz, és elpanaszolta neki, mi történt vele. A törpekirálynak egyáltalán nem esett meg rajta a szíve, sőt haragra gyulladt:

– Vigyen el az ördög! – kiáltott Ekkére. – Törpének túlságosan ostoba vagy. Mikor megfogtad a lányt, nem kellett volna eleresztened, hanem vitted volna egyenest a barlangodba, és be kellett volna fognod a szádat. Most a buta énekeddel megharagítottad a nagy embereket, és mindnyájunkra bajt hoztál! Tűnj el innét! Menj más vidékre vagy vissza a tengerbe! Nem vagy közénk való.

Ekke erre felfortyant.

– Annyi eszem azért még mindig van, mint neked! – ripakodott a törpekirályra. – Ne hidd, hogy csak a tengerben van hatalmam. Majd megmutatom a szárazföldön is, ki az úr.

Gyorsan leült Finn sziklatrónusára, és így kiáltott:

– Mutasd meg, hogy erősebb vagy, és taszíts le a trónusodról! Ha le tudsz taszítani, elmegyek.

– Ennél mi sem könnyebb – mondta Finn. Nekifutott, és akkorát vágott Ekkére, hogy az azt hitte, szétmegy a feje. De azért a trónon maradt.

– Én vagyok a királyotok! – bömbölte vörös képpel. – Aki a trónon ül, az a király!

– Várj csak, míg előhozom a buzogányomat – felelte Finn. – Majd akkor megmutatom, ki a király.

Ekke megijedt egy kicsit, de úgy gondolta, ilyen kis ember nem tud benne nagy kárt tenni. Ottmaradt a trónon.

Finn azonban rájött, hogy erőszakkal nem megy semmire. Ezért csak úgy tett, mintha a buzogányáért menne, s közben a feleségével csejt eszeltek ki.

Mikor visszajött, így szólt Ekke Nekkepenhez:

– Figyelj csak ide! Most kötött ki a parton egy hajó. Tele van majommal, cirkuszi előadást fognak ma tartani. Le akarok menni a feleségemmel. Teneked amúgy is itt kell ülnöd a kövön, vigyázhatnál

hát addig a gyerekünkre. Melléd rakom a bölcsőt, ringathatod, ha sírni kezd.

– Mi jut eszedbe?! – kiáltotta Ekke magánkívül dühében. – Ti megnézitek a cirkuszt, én pedig addig dajkáljam a gyereketeket? Nem, nem, én is veletek megyek!

Felugrott a trónról. Finn elnevette magát, és le akart ülni, de abban a pillanatban Ekke is ráébredt, hogy butaságot csinált, és vissza is telepedett.

Megint ott ült hát a vízi ember a trónon, de a gyerekre semmiképpen sem akart vigyázni. Ő is szerette volna látni a cirkuszt. Nem tehetett mást, vállára vette a nehéz követ, és nyögve-lihegve elindult a part felé.

Fél óra hosszat cipelte a törpekirály trónját, csak csurgott róla a verejték, akkor aztán elfáradt. Egy tapodtat sem tudott továbbmenni. Leejtette a követ, gyorsan ráült, és ott maradt egész éjszaka.

Folyvást abban reménykedett, hogy Finn és a törpék odajönnék a majmokkal, és megkezdődik a cirkusz. De már megvirradt, és ő bárhogy meresztette a szemét, sem hajót, sem egy árva lelket nem látott a parton.

Hát csak ült, ült, a nap egyre feljebb emelkedett, egyre kegyetlenebbül sütött, de Ekke nem hagyhatta ott a trónt.

Egyszerre látja, hogy egy csapat törpe közeledik a part felől. Valami nagy istencsudáját vonszoltak. A közepe olyan vastag volt, mint egy hordó, és emberfeje és halfarka volt. És üvöltött, vonaglott, de nem akart a törpékkel jönni. Ekke hirtelen rájött, hogy ez nem más, mint az ő felesége, Ran.

– Ide ne hozzátok a nyakamra! – kiáltotta, ahogy a torkán kifért. – Vigyétek innen a vén boszorkányt! Hallani sem akarok róla!

A törpék azonban úgy tettek, mintha nem hallanák, és egyre közelebb jöttek.

– A királyotok vagyok! – kiáltotta a vízi ember magánkívül a dühtől. – A trónon ülök, engedelmeskednetek kell nekem!

Hiába. Egyre közeledtek, már hallotta a boszorkány szuszogását. Rémülten felugrott a trónról, szélesebesen a partra rohant, és hanyatt-homlok a tengerbe vetette magát.

Mikor a törpék meglátták, hogy megszabadultak Ekkétől, eleresztették Rant, és a trónhoz rohantak. Finn boldogan leült a

helyére, s a kicsi emberek új dalt énekeltek királyuk tiszteletére és Ekke Nekkepen csúfságára.

A VIHARMADARAK

Az Északi-tenger hullámaiból ridegen és mereven emelkedik ki egy hatalmas szirt. Sok madár fészkel rajta, s ezért némelyek Madár-szigetnek nevezik.

Valamikor régen azonban nemcsak sirályok és tengeri fecskék laktak e vad szirten. Ott, ahol a szirt ellaposodik, s egy patak folyik a völgyben, állt egy kunyhó; egy ember élt benne a feleségével. Ellenségeik elől menekültek erre az isten háta mögötti helyre. Volt egy lányuk is, akit Carynak hívtak.

Hosszú-hosszú évekig éltek a békés völgyben, amelyet a legmagasabb dagály sem öntött el – halat fogtak a tengerből, madártojást kerestek a sziklákon, málnát és szedret szedtek a völgyükben. Nehéz munkával még kertet is ültettek, s amikor már gyümölcsük és veteményük termett, a királlyal sem cseréltek volna.

Így éltek együtt hármásban, boldogan. De mikor Cary húszéves lett, meghalt apja és anyja, s a lány egyedül maradt.

Apja a halálos ágyán magához hívta, és így szólt hozzá:

– Édes lányom, itt a szigeten nem bánt senki. Csak arra kérlek, ne menj a szirt csúcsára, mert ott messziről megláthatnak a hajósok, és sok rossz ember jár a tengeren. Amíg nem látnak, nem szállnak ki, mert azt hiszik, hogy a sziget lakatlan. Ne menj fel a csúcsra.

Mikor azonban a lány egyedül maradt, valami ismeretlen vágyódás vonzotta fel a sziklára, s ott ült órák hosszát, és nézte a hatalmas tengert. És amikor az ég alján feltűnt egy vitorla, kiáltozni kezdett, és integetett, integetett, hogy a karja is belefájdult. De a hajók mind eltűntek a messzi távolban, és senki soha nem vette észre a magányos lányt.

Egy nap azonban mégis történt valami. A lány a szikláról nézte a tengert, és látta, hogy felbukkan egy fehér vitorla. Már nem kiáltozott, integetni is alig integetett, hiszen úgysem látja meg soha senki.

A távoli hajóról azonban egy ember észrevette a lányt. Jobb szeme is volt a többieknél, meg aztán nagy hatalom is volt a kezében, mert értett a varázslás mesterségéhez. A hajó többi utasa csak a kegyetlen nagy szirt bizonytalan körvonalait látta, de ő

észrevette rajta az integető leányt, s azt is, hogy a lány nagyon szép. Elhatározta, hogy odamegy hozzá, mégpedig úgy, hogy senkinek a figyelmét ne keltse fel. S egyszer, mikor éppen mindenkinek a figyelmét lekötötte egy távoli vitorlás, beleugrott a tengerbe, és hagyta, hadd sodorja az ár a szirt közelébe. Ott egy nagy hullámra bízta magát, s kisodródott a partra, egyenesen az ijedt lány lábához, mert Cary időközben lejött, a sziget csúcsáról.

A lány felsikoltott, és el akart menekülni, de a férfi megfogta a kezét, és ránevetett. Még így, víztől csöpögő ruháiban sem volt ijesztő látvány, s oly kedvesen beszélt, hogy Cary végül is nekibátorodott, és az idegent a kunyhójába vezette.

Első látásra megszerették egymást. Cary azt hitte, hogy Hjort – így hívták az idegent – most már vele marad, és itt laknak a sziklán életük végéig. Hjort sem akarta Caryt elhagyni.

Nemsokára megszületett a kislányuk is, akit Aslának neveztek el. Hjort közben megtanította Caryt a maga varázstudományára is: hogy kell vihart támasztani, csőt, szelet kelteni, hullámot, áramlást, apályt-dagályt szolgálatába fogni. Azt is megtanulta Cary hamarosan, hogyan kell csónakon evező és vitorla nélkül oda hajózni, ahova akar. Gyakran elhajóztak együtt a szárazföldre, s ott Hjort szép fiatal feleségének mindent megvett, amit annak szíve megkívánt, de mindannyiszor visszatértek sziklaszigetükre.

A legszebb ajándékot, azt, aminek a legjobban örült, mégsem a szárazföldön kapta meg Cary. Hjort néhány madarat fogott a sziklákon, megszelídítette, s megtanította őket beszélni. Carynak sok örömet okoztak ezek a szép, okos madarak. Ha csak a hangját hallották, máris suhogva jöttek és körülropködték.

Egyik nap azonban hiába hívta őket.

– Vihar készül – mondta az ura –, ezért kiküldtem őket, hogy figyelmeztessék a hajósokat. Ha időben bevonják a vitorlákat, nem süllyed el a hajó.

Attól fogva, valahányszor vihar fenyegetett, mindig kirepültek messze a tengerre, figyelmeztették az embereket, és sok hajó menekült meg így a hullámsírtól.

A vízi ember felesége, Ran, bosszankodott is ezen. Mert az lesüllyedt hajó, a vízbe fúlt ember az ő zsákmánya volt. Mostanában azonban nem szerzett semmit még a legszörnyűbb ítéletidőben sem.

Sehogy sem értette a dolgot. Egyik nap aztán elhagyta helyét, felkúszott a tenger felszínére, és kidugta fejét a hullámokból. Hát mindjárt megpillantotta a madarakat: ott köröztek a feje felett, és így kiáltottak:

– Vigyázzatok, vigyázzatok! Vihar lesz! Húzzátok be a vitorlákat! Vihar lesz!

Ran villámgyorsan kiemelkedett a hullámokból, és sikerült is az egyik madarat elfognia.

– Ki tanított meg rá, hogy figyelmeztess az embereket? – kiáltotta rettentő haraggal.

A madár, mit is tehetett volna mást, elmondott hát rendre mindent.

Ran tudta, hogy erőszakkal nem boldogul a varázslóval szemben. Ezért cselt eszelt ki. Ő maga ugyan öreg volt és rút, de a lányai szebbek voltak a legszebb földi lányoknál, és varázshatalmuk volt. El is küldte az egyik habeányt a Madár-szigetre.

Egyik este Hjort csodálatos éneket hallott a tenger felől. Cary és Asla már aludt, és Hjort kiosont a kunyhóból lábujjhegyen, hogy fel ne ébressze őket. S lenn, egy messzire benyúló sziklanyelven egy csodálatosan szép habeányt pillantott meg, aki integetett neki. Átbotorkált a szirten, de amire odaért, a lány a hullámokba ugrott, és így kiáltott:

– Gyere utánam!

Mikor Cary reggel felébredt, nem találta férjét. Gyorsan felugrott, kereste a kunyhóban, kereste a völgyben, sírva kereste mindenütt a szigeten. De kiáltozására nem felelt más, csak a visszhang a sziklákról – Hjortnak se híre, se pora. S a madaraktól végül megtudta, hogy férjét a tengerbe csalogatta a habeány.

Mély keserűség fogta el a szívét. Megesküdött, hogy soha többé nem segít az embereknek, még a viharmadarakat is kalitkába zárta, hogy ne figyelmeztethessék a hajósokat.

A szárazföldre sem hajózott többé ki, de a varázslómesterség segítségével, amit a férjétől tanult, könnyen megszerzett mindent, s így nem szenvedtek szükségét.

Teltek-múltak az évek, Asla felnőtt, és még szebb lett, mint amilyen anyja volt.

Azokban az időkben a vikingek – a norvég tengeri rablók – végigháborgatták az Északi-tenger partját, sőt eljutottak sárkányhajóikon egészen Angliáig és Franciaországig. És minthogy hajóik nem voltak mélyjáratók, felhajóztak a folyókon is, és nagy tartományokra vetettek hadisarcot. Egyik-másik király adót fizetett nekik, hogy országát támadásaiktól megvédje. Köztük Alfréd is, Anglia királya.

Egyszer aztán nem jött meg az adó. Helgo, a vikingek egyik fejedelme és vezére haragra gyulladt, és elindult hajóhadával Anglia felé, hogy az adót behajtsa.

Mikor a hajóhad a szirthez ért, kiáltozni kezdtek a madarak, és nekicsapódtak a kalitka rácsának:

– Engedj ki bennünket! Engedj ki bennünket!

Cary azonban haragosan nevetett, és nem engedte ki őket. Hadd jöjjön a vihar, hadd verje szét a hajókat – mit bánja ő a hajókat és a hajósokat?

És kitört a vihar! Északkeletről végigzúdult a vízen, és úgy hajtotta maga előtt a kicsi vitorlásokat, mintha játékszerek volnának. Eltörte árbocait, leszakította vitorláikat, s a roncsokat nekivágta a szirtnek.

Helgo csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudott egy szál deszkán a hullámverésen keresztül a sziklára kijutni. Ott feküdt halálosan kimerültén a fövényen, s amikor ismét erőre kapott, és fel tudott kapaszkodni a sziklákra, egyetlenegy hajóját sem találta meg a tengeren, s egyetlen emberét sem látta a habokban küszködni. Nem gondolhatott mást, csak azt, hogy egyedül menekült meg, s minden társa a habokban lelte halálát. Csaknem irigyelte azokat, akik most Rannál aludták utolsó álmukat. Mi lesz vele ezen a sivár sziklán? Itt fog éhen pusztulni, szomjan veszni.

Becsukta a szemét, hogy ne lássa ezt a szörnyű, kopár helyet, ahol nincs más, csak örökös tengerzúgás és madárviijogás. S amikor újra kinyitotta, csaknem felkiáltott meglepetésében, mert egy

gyönyörű lány hajolt fölébe, olyan szép, amilyen szépet még sohasem látott.

– Ki vagy te? – kérdezte Asla. Anyján kívül nem látott soha más embert, mert apjára már nem emlékezett.

– Helgo vagyok. A vihar elpusztította hajóimat és embereimet. Egyedül én menekültem meg.

– Gyere velem a kunyhónkba – mondta Asla. – Ott élünk anyámmal. Ő majd ad neked enni-inni, és bekötözi a sebeidet.

Az anyja azonban megharagudott, mikor meglátta lányát az idegennel közeledni. Legszívesebben be sem engedte volna Helgót, hanem csónakján kivitte volna a szárazföldre. Sietve le is ment az öbölbe, de bizony a csónak a hosszú pihenő alatt szétkorhadt. Így hát kénytelen volt vendégül látni az idegent.

És megtörtént az, amitől Cary tartott. A fiatalok egyre jobban megtetszettek egymásnak, s egyik nap Helgo odaállt Cary elé.

– Szeretem a lányod – mondta –, és Asla is szeret engem. Feleségül akarom venni.

– Sok bajt és szomorúságot hoztok ránk, asszonyokra, ti, férfiak – felelte Cary komolyan, de nem ellenségesen. – Ezért csak akkor adom neked a lányomat, ha szent esküvel fogadod, hogy soha ezt a szigetet el nem hagyod, hanem életed végéig velünk maradsz.

Helgo nagyon szerette Aslát, s így habozás nélkül szívére tette a kezét, és így szólt:

– Esküszöm, hogy soha ezt a szigetet el nem hagyom!

Hosszú idő telt el, de Helgo nem számolta sem a napokat, sem a heteket. Boldogan élt gyönyörű feleségével.

Egyszer hajnalban felmentek a szírt csúcsára, hogy megnézzék a napfelkeltét. Szélcsendes, kristálytiszt, csillagos volt az éjszaka, s a végtelen tenger tükörsimán feküdt előttük. S ekkor az első hajnali sugárban felbukkant a látóhatáron egy vitorla.

Helgo és Asla már sokszor figyelte, kéz a kézben, a láthatáron feltűnő vitorlákat. A hajók néha közelebb jöttek, néha némán úsztak el a távolban, s Helgo mindig nyugodtan nézett utánuk, mikor egy idő után eltűntek. Most azonban hevesen dobogni kezdett a szíve, kínzó vágyakozás fogta el, s maga sem tudta, miért.

Gyorsan fát hordott össze, máglyát rakott és meggyújtotta.

– Mit csinálsz? – kérdezte Asla riadtan, de Helgo nem válaszolt.

A hajókon, úgy látszik, észrevették a jeltüzet, mert hirtelen irányt változtattak, és egyenest a szigetnek tartottak. S mivel a tenger csendes volt, sikerült is a kicsi, sziklával körülzárt öbölben horgonyt vetniük.

Mikor a hajósok partra ugrottak, Helgo felkiáltott örömeiben, mert megismerte a két legkedvesebb társát, Nöst és Ourdalt, akiket már holtaknak hitt. Azok is alig hittek a szemüknek, mert azt gondolták, hogy Helgo régóta a tenger fenekén nyugszik.

Se vége, se hossza nem volt a kérdezősködésnek és a mesélésnek.

– Mióta eltűntél – mondták –, ellenségeink egyre dühösebbek és erősebbek. Alfréd király már nemcsak az adót tagadja meg, hanem a saját partvidékeinket fenyegeti. De megkeserüli. Ha újra te vezetsz bennünket, ellátjuk a baját!

– Én nem mehetek veletek, barátaim! – szólt közbe Helgo. – Ez itt Asla, a feleségem, s én megesküdtem, hogy sohasem hagyom el.

A vikingek egy darabig nézték Aslát, s leverten hallgattak. Végül Nös újra szóhoz jutott:

– Miért kellene elhagynod, Helgo? Hozd magaddal őt is. Úgy fogjuk tisztelni és becsülni, mintha fejedelem lánya volna, hiszen a te feleséged.

Helgo helyett Asla válaszolt:

– Nem lehet! Helgo szent esküvel megfogadta, hogy élete végéig itt marad velünk ezen a szigeten.

– Így van – tette hozzá Helgo.

Beszélgetés közben nem vették észre, hogy a távolban sok-sok vitorla bukkant fel. Most azonban Ourdal végigpillantott a tengeren, s amikor észrevette őket, keserűen felkiáltott:

– Látod, azok ott Alfréd király hajói, akit a mi gyengeségünk olyan bátorrá tett, hogy a partjainkig merészkedik! Fogadd hát itt a szigeten, ahogy alattvalóhoz illik! Nyiss neki vendégszeretőén ajtót! Görbítsd meg a hátad előtte, mint urad előtt!

Azzal a két barát köszönés nélkül elfordult, a hajójához ment, és felszedte a horgonyt.

Ourdal szavai szíven találták Helgót. Mindent elfelejtett: a feleségét és az esküjét, a boldogságát. Csak a gyalázat égette.

– Várjatok, jövök én is! – kiáltotta, félretolta Aslát, aki belékapaszkodott, s a szikláról egy hatalmas ugrással a már induló hajón termett.

Amikor Asla a kunyhóba lépett, Cary rögtön látta rajta, hogy rettenetes dolog történt. De Asla nem szólt, csak leült, és némán kezébe temette arcát.

– Hol van Helgo? – kérdezte az anyja.

– Elment – felelte Asla tompán.

Cary anyó akkor felkapaszkodott a legmagasabb csúcsra, és nézte a hajókat, amelyek egyre jobban eltávolodtak a szigettől, s végül eltűntek a szeme elől. Nagy harag fogta el. Félhangos szavakat mormolva visszatért a kunyhóba, és bezárkózott a szobácskájába.

Asla egy ideig élettelenül ült, és maga elé meredt. Egyszer azonban hirtelen felriasztotta a kalitkában ide-oda csapkodó madarak hangja.

– Eressz ki! Engedj ki!

„Mi történhetett? – gondolta a lány. – Az ég nemrég még egészen tiszta volt. Honnan jöhetne egyszerre vihar, amit a madarak éreznek?”

Anyját kereste, és be akart a szobájába lépni, de zárva találta az ajtót. Ekkor szörnyű sejtelem támadt szívében: anyja itt benn vihart támaszt, hogy elsüllyessze Helgót.

Gyors elhatározással a kalitkához ment, és kinyitotta az ajtót.

– Repüljetek! – kiáltotta. – Figyelmeztessétek, hogy vigyázzon!

Anyja ekkor lépett a szobába.

– Mit csinálsz?! – kiáltotta, és meg akarta fogni a madarakat, de már nem tudta, mert azok szélesebesen kirepültek a nyitott ablakon, és máris az egyre jobban csapkodó habok felett szálltak.

– Szeretem a férjemet! – kiáltotta Asla. – Akár itt van velem, akár elhagyott, szeretem! Állítsd meg a vihart, anyám, énmiattam ne pusztuljon el senki!

– Már nem tudom megállítani! – felelte az anyja zordonan.

Olyan vihar támadt, mintha az egész világot el akarná süllyeszteni. De a madarak figyelmeztették a hajósokat, s azok

bevont vitorlával átvészelték a vihart.

Helgo azonban nemsokára összecsapott Alfréd király hadával, s egy nyílvessző olyan erővel vágódott a mellébe, hogy a vízbe zuhant és elmerült.

A két asszony sem élt már sokáig. Később összedőlt a kunyhó is, és azóta sem telepedett meg ember a Madár-szigeten.

Csak a viharmadarak fészkelnek a sziklákon, s köröznek a tenger felett – és mind a mai napig híven figyelmeztetik a hajósokat, ha vihar készül.

MESEMAGYARÁZÓ

Ezt a kötetet Európa északi tájairól, a finnek és a skandináv népek meséiből válogattuk össze. A Skandináv-félsziget úgy terül el szárazföldünk nyugati szegélyén, mintha csak egy hatalmas mackó heveredett volna le észak-déli irányban, farka valahol a Sarkvidéknél van, nyitott szája a belga és holland partvidékkel szemben lóg a tengerbe, két kinyújtott mancsa pedig Németországig ér le. A gerincén és a fején a norvégok telepedtek meg, az oldalán a svédek, a hasa alatt a finnek, ahol pedig kissé szabálytalanul kinyújtott lábát képzeljük, a dánok laknak. Rajtuk kívül – mert nemcsak négy, hanem öt nép meséivel ismerkedik itt az olvasó – északi tájain lappok is élnek, részben Finnországban, részben Svédországban, s ezért meséiket hol a finn, hol a svéd mesék között találja meg az olvasó.

A különböző népek meséiben – jól tudjuk ezt akár olvasói tapasztalatból is – rengeteg a közös elem. Nemcsak a mesei fordulatok, hanem maguk a történetek is vándorolnak egyik néptől a másikig. Mégis, az azonosságok ellenére, minden nép mesevilágának megvan a maga sajátossága, amely a nép életmódjának és történelmének hatása alatt, régről hozott szellemi kincseiből és újonnan átvett kultúrkincsekből ötvöződik egybe. A régi mesekutatók úgy hitték, hogy ez a sajátosság olyan erős, hogy mintegy a „nép lelke”, formai teremtőkészsége, legfőbb nemzeti sajátossága elevenedik meg benne. A nemzeti érzések kibontakozása idején, amikor minden nép a maga különállásának hagyományait kereste, azért is fordultak a kutatók olyan hévvel és lelkesültséggel népük kincsei felé. A kis népek kutatóit kivált egyfajta nemzeti önvédelmi buzgóság vezette. A nagy népek szellemi vagy politikai terjeszkedésével szemben a népi értékek és sajátosságok felmutatását és tudatosítását afféle szellemi pajzsnak képelték. Nagyjából ebben rejlik a magyarázata annak, hogy ezekben a nagy területű, de kis lélekszámú északi államokban miért fejlődött ki a többi európai országhoz képest legkorábban a mesekutatás, s miért kapott tudománya a későbbiek során olyan nagy hangsúlyt. A finn

néprajztudósok például kétszázezer finn mesét gyűjtöttek egybe (sokszorosan meghaladja ez a magyar népi mesekincset), s egy kutatójuk, Antti Aarne, már 1910-ben megalkotta a világ összes mesetípusainak egy olyan katalógusát, amely ma is az összehasonlító mesevizsgálat alapja és kiindulása.

Persze ha a különböző népek meséinek meg is van a maguk sajátossága, ez a sajátosság mégsem olyan éles, annyira nemzeti jellegű, mint ahogy azt a kutatók első felbuzdulásukban remélték. A társadalmi viszonyok, a földrajzi fekvés, a történelmi adottságok bizony kimutathatóbb befolyásolói, mint a szó romantikus értelmében vett nemzeti lélek. Mégis – egy ilyen aránylag szűkre szabott válogatáson belül is – természetesen érzékeltetni lehet az egyezéseken túl a különbségeket. De hogy sorba menjünk, beszéljünk előbb az egyezésekről, amelyeket a meseszerető olvasó esetleg maga is felfedez. Hiszen van olyan egyezés, amely, ahogy mondják, szinte szúrja a szemet. A „Mikko, az erdő fia” című finn mese például sokban hasonlít a magyar „Fehérlófia”-hoz, a „Mese az öreg kakasról”-hoz, „A kis kakas gyémánt félkrajcárja”-hoz. „A bátyjait kereső leány” meséje pedig „A vadhattyúk” című mesékre emlékeztet. De vannak persze ezeknél rejtettebb megfelelések, olyanok, amelyeket inkább csak mint úgynevezett motívumrokonságokat tart számon a tudomány. A lappok meséiben például fontos szerepe van az óriásnak – ők stallunak hívják –, s legyőzése éppúgy hozzá tartozik a lapp meséhez, mint a trollok legyőzése a norvégokéhoz vagy a sárkány elpusztítása a mi meséinkhez. „Az állatok és a három óriás” című lapp mese ilyesféle motívumrokonság alapján emlékeztet a magyar „Farkastanya” mesére, ami annál is érdekesebb, mert a két mese előadásmódja mélyen különbözik egymástól, a lapp mese dísztelenül, csupaszon, jóformán egyszerű tömondatokban szól hozzánk.

De ha már a motívumokat említettük, rátérhetünk nyomban a különbségek vázolására, mert az eltérések, a sajátosságok a motívumokban alaposan megmutatkoznak. A norvég és a svéd mesék ördöge, a troll, például hatalmas erejű, félelmes alak, olyan, mint a magyar mesékben a sárkány, csak hogy a mi sárkányunkkal szemben alakját is tudja változtatni, s ért másféle bűvöléshez, szemfényvesztéshez is. A Dánia melletti szigetvilág megfelelője:

Ekke Nekkepen, a tengeri ember, viszont nem annyira félelmes, hanem inkább komikus és hallatlanul együgyű figura.

A mi mesevilágunktól eltérőleg – hogy tovább soroljuk a különbségeket ez az északi mesevilág talán minden másénál gazdagabban van tele törpékkel, manókkal, akik emberközelen élnek, többnyire láthatatlanul, s vagy jóra, vagy éppen gonoszra törekednek. A Népek Meséi olvasója már több kötetben megismerkedett ezzel a föld alatt élő apró néppel, s most majd újra találkozik velük, akár a „A zacskóból kiszabadult és visszaparancsolt nóták”-ban vagy Ekke Nekkepen történetében, akár a Lápányó lányáról vagy a bűvös sapkáról szóló mesében.

Amiben azonban már egymástól is eltérnek ezek az északi mesék, az a történeti hagyományaikat összefoglaló regéik, balladáik, vagy a dolgok keletkezésére s főleg az ember eredetére felelő mondáik, mítoszaik világába vezet. A finnek népi eposza, a „Kalevala” világhírű, egyike a legszebb népi eposzoknak. A múlt század első felében Lönnrot Illés orvos és néprajzkutató gyűjtötte össze és szerkesztette egységbe az akkor még eleven elbeszélő dalok alapján. De ugyanabban az időben, amikor Lönnrot Illés felfedezte a „Kalevalá”-t, egy finn mesegyűjtő népmese formájában találta meg a „Kalevala” egyik főhősének, Ilmarinnek azt a kalandos szerelmi történetét, amelyet itt közlünk kötetünkben. De rajta kívül egy másik finn mesénk is a „Kalevala” világába vezet: Fagally Antti nem hetedhét országon túlra vagy a pokolba vándorol, mint ahogy szokták a mesehősök, hanem egyenesen Pohjolába megy, amely a „Kalevalá”-ban a gonoszság birodalma, és amit meg kell tudnia – mert mindig valamit meg akar tudni a vándorló mesehős –, azt Louhitól, Pohjola fejedelemasszonyától tudja meg. Ha keressük, hogy mi a sajátos a finn mesékben, mi az, amivel a finn képzelet ajándékozta meg a világot, akkor arra talán éppen ezekben a mesékben bukkan rá legteljesebben az olvasó.

Éppen abban az évben, amikor a német Grimm testvérek világhírűvé vált gyűjteményüket – „Mesék a gyermekeknek és a ház népének” – közreadták, született a norvég Asbjørnsen. Nem volt tanult ember, egyszerű erdészként járta a vidéket, és a halászok, havasi pásztorok meséit hallgatta és jegyezte fel. Később azután barátjával és munkatársával, Jürgen Moe-val együtt tette közzé

mesegyűjteményét. Az ő gyűjtésükben találkozunk először Peer Gynt (norvég ejtés szerint: peer jünt) félig történeti, félig mondái históriájával. Peer Gynt nevét az egész világon ismerik. Az első norvég író, akinek híre egész Európában elterjedt, Ibsen Henrik egyik drámája hőseit Peer Gynt-ről nevezte el. Ez a Peer Gynt is egyszerű vadászlegény, csakúgy, mint a mesebeli; az élet értelmét, saját magát keresi, más fokon, de hasonlóan, mint a népi eposzok hőse. Akik kötetünk olvasói közül felnőtt korban megismerkednek Ibsen drámájával, címadó mesénkkel, „A Szoria-Moria palotá”-val is találkoznak majd s egy másikkal: a „Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól” cíművel is.

A norvég mesék között találunk még kettőt, amely erősen eltér a többitől. Ezek az „Eddá”-ból valók. A skandinávoknak nincsen olyan nagy, összefüggő eposzuk, mint a finneknek a „Kalevala”, de az úgynevezett Edda-dalokban és a későbbi Edda prózai történetekben őrződtek meg szokásaik, erkölcsi eszményeik, a világ felépítéséről kialakított mítoszuk. Az „Eddá”-ban külön „fényes” birodalomban élnek az istenek és a világ túlsó szélén a jötunok, az óriások, közöttük él „középen” az ember. Egy teljesen ismeretlen s az északi népek sajátos ősi képzeletéből fakadt világmagyarázat kellős közepén találjuk magunkat, ha ebben az Edda-világban egy kissé körülnézünk. A jötunok a föld régi urai, minden rendnek, békés munkának ellenségei, s ha az istenek nem törnék meg állandóan az erejüket, az ember nem művelhetné többé a földet, nem építhetne házat, nem élhetné a maga életét. Az istenek fejedelme Odin, és az ő fia Thor, a békés élet és a paraszti munka védelmezője. És így tovább. Az az érdekes itt, hogy ennek az ősi mitológiának a nyomai milyen elevenek még a mai életben is. Nemcsak a helységnevek őrzik fogalmait (Norvégia legvadabb hegyvidékét Jotunheimennek nevezik, egy nagy kikötőjét például Tórshavnnak – Havn-kikötő –, egy másikat Dániában meg Odensének), hanem még a hét napjainak elnevezése is a skandináv isteneket idézi: a német, angol, svéd, dán, norvég nyelvek egyikében-másikában csütörtök Thor napja, péntek Freia istennőé, szerda pedig Odiné, akit másként Wotannak is hívnak.

Ugyancsak nem egyszerűen népmese a Lofoten szigetekről való „A három kárókatona”, hanem a norvég tengerparti halászok

babonás hiedelmeinek mesébe öltöztetése. Jobban megértjük, ha arra gondolunk, hogy alig két évtizeddel ezelőtt még egész Nordland (Észak-Norvégia egyik tartománya) férfilakossága minden tavasz elején a Lofoten szigetekre hajózott, hogy ott próbáljon szerencsét. Törékeny halászcsónakokon vágtak neki a zátonyos, szirtes tengeri útnak, és százan meg százan veszték oda minden évben. Kora tavasztól késő őszig férfi nélkül küszködtek otthon az asszonyok és gyerekemberek, és sokan hiába várták haza a családapát. Ezen a tájon, a Lofoten szigetek körül gyakori a délibábhoz hasonló tünet, és érthető, hogy a halász, amikor napokig hányódik a vad tengeren, a toronymagas hullámokkal küzdve, vagy nem is küszködve már, mert ereje kimerült – éppen úgy, mint a mi mesénk Isakjának –, sok mindent valóságnak hisz, ami káprázat csupán.

Hosszan lehetne persze beszélni még arról is, hogy a mesevilág sajátosságának többi formálói, a társadalom berendezkedése, a történelmi múlt vagy a földrajzi helyzet mennyire alakította ezeknek az északi népeknek a mesekincsét. Hogy formált ki bennük külön-külön jegyeket. Utalni lehetne arra, hogy a lapp rénszarvaspásztor mennyire más elemekkel építi fel meséjét, mint a vad tengeri viharokhoz szokott norvég halász vagy az erdős-tavas világban élő finn paraszt. Beszélni lehetne arról is, hogy a hódító dán hajós nép regősei hogy formálták kalóztörténeteikkel népük mesekincsét. Mert valahol mégis itt, az életformába rejtve lappanganak azok a legfőbb sajátosságok, amelyek kibontakoztathatják a mesevilágok egymástól eltérő légkörét.

Elég csak egy pillanatra felidézünk a dánok, svédek, norvégek őseinek, a vikingeknek az életét, akik sárkányhajóikon bekalandozták a nagy tengereket, kalózkodtak és hódítottak, megsarcolták Párizst, és megalapították Normandiát, de a kegyetlen harci élet közepette is magukkal vitték regőseiket, a skaldokat, hogy énekeik és meséik messze hirdessék hírüket. S így, ha világuk el is pusztult, számunkra mégis megmaradt. Wilhelm Grimm, aki a német népmeséken kívül a dán balladákat, hősi énekeket is kutatta, a fennmaradt művészi kincs bővületében joggal állapíthatta meg:

„Ezek a vad kalózok, kegyetlen harcosok, amikor a hosszú északi tél tétlenségre kárhoztatta őket, csendes elmélkedésbe merültek, és úgy gondolkodtak a múltról és a jelenről, mintha minden szellemi

erejüket a költészetnek szentelték volna. Az élet teljes képét megtaláljuk mesevilágukban: fájdalmat, örömet, hűséges szerelmet, gyászt és mélységes bocsánatot. Költői kincsük valóban csodálatos; a legmélyebb azok közül, amelyet az emberi lélek valaha is létrehozott.”

Grimm megállapítása azonban nemcsak a dánok népköltészetére érvényes, hanem – úgy hisszük – valamennyi északi nép meséire is.

FORRÁSMUNKÁK

1., 2., 4., 5., 7., 8., 9. sz. mesék: Finnische Märchen, Emmy Schreck, Hermann Bohlau, Weimar, 1887.

3., 6. sz.: Eero Salmelainen, Suomen kansan satuja ja tarinoita, Helsinki I-IV. 1852-66.

10., 12., 13., 18., 19., 20. sz.: Norske folke eventyr, I-II., P. Ohr. Asbjørnsen og J. Moe, Förlag Aschehoug and Co., Kristiania, 1904.

11., 15., 16., 17. sz.: Norwegische Märchen, Kiara Schroebe, Märchen der Weltliteratur, Diederich Verlag, Jena, 1915.

23., 24., 25. sz.: Schwedische Märchen, Kiara Schroebe, Märchen der Weltliteratur, Diederich Verlag, Jena, 1917.

26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. sz.: Sveriges samtliga folksagor, I-II., Waldemar Liungman, Förlagsakdebolaget Vald Litterat Djursholm, Stockholm, 1954.

33., 34., 35., 36., 37. sz.: Lapiske eventyr og sagn II., J. Qvigstad, Aschehoug and Co., Oslo, 1928.

38., 39., 40., 43., 44., 45., 47. sz.: Danische Volksmärchen, Kiara Schroebe, Märchen der Weltliteratur, Diederich Verlag, Jena, 1917.

41., 42. sz.: Dánische Volksmärchen, Grundtvig, Verlag Joh. U. Barth, Leipzig, 1879.

46. sz.: Andersen legszebb meséi, Rab Zsuzsa, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 1957.

48., 49., 50. sz.: Ságén und Märchen von der Nordsee, Elisabeth Hering, Altberliner Verlag Lucie Groszer, Berlin, 1961.

A 10., 11., 14., 18-22., 26-37., 47-50. számú meséket Beke Margit, az 1-9., 12., 13., 15-17., 23-25., 38-46. számú meséket Korompay Bertalan válogatta. A finn mesék versbetéteit Kormos István dolgozta fel.

TARTALOM

FINN ÉS FINN-LAPP MESÉK

1. Mikko, az Erdők Fia (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
2. A tengerből kikelt leány (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
3. Fagally Antti (*Korompay Bertalan fordítása, Bartócz Ilona átdolgozása*)
4. Az ördög hálája (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
5. A bátyjait kereső leány (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
6. Az egérményasszony (*Korompay Bertalan fordítása, Bartócz Ilona átdolgozása*)
7. Mese az öreg kakasról (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
8. Ilmarinen háztűznézőben (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
9. Lippo és Tapio. Lapp mese (*Bartócz Ilona átdolgozása*)

NORVÉG MESÉK

10. A Szoria-Moria palota (*Beke Margit átdolgozása*)
11. A fiú meg az északi szélvész (*Bartócz Ilona átdolgozása*)
12. Keletre a Naptól, Nyugatra a Holdtól (*Beke Margit átdolgozása*)
13. A három fiú (*Beke Margit átdolgozása*)
14. Aase, a libás kislány (*Beke Margit átdolgozása*)
15. A becsületes fiú ezüstgarasa (*Sebők Éva átdolgozása*)
16. A fiú, aki Láp anyó lányát kérte feleségül (*Sebők Éva átdolgozása*)
17. A király nyulai (*Sebők Éva átdolgozása*)
18. Pöttöm Frikk, a hegedűs (*Beke Margit átdolgozása*)
19. Peer Gynt (*Beke Margit átdolgozása*)
20. A három kárókatona (*Beke Margit átdolgozása*)
21. Suhanó, a nyolclábú táltos (*Beke Margit átdolgozása*)
22. Thor és a Világszéli király (*Beke Margit átdolgozása*)

SVÉD ÉS SVÉD-LAPP MESÉK

23. Az üveghegy (*Ottlik Géza átdolgozása*)
24. A farkas (*Ottlik Géza átdolgozása*)
25. A három kutya (*Ottlik Géza átdolgozása*)
26. A zacskóból kiszabadult és visszaparancsolt nóták (*Beke Margit átdolgozása*)
27. A sündisznó (*Beke Margit átdolgozása*)
28. A három hosszú orr (*Beke Margit átdolgozása*)
29. A tetű bőréből varrott pruszlik (*Beke Margit átdolgozása*)
30. A ládika (*Beke Margit átdolgozása*)
31. Krummelirule, a boszorkány paripája (*Beke Margit átdolgozása*)
32. Lasse szolgám! (*Beke Margit átdolgozása*)
33. A fiú és az óriás lánya. Lapp mese (*Beke Margit átdolgozása*)
34. Aki tündérlányt vett feleségül. Lapp mese (*Beke Margit átdolgozása*)
35. A fiú, aki az ördögnél szolgált. Lapp mese (*Beke Margit átdolgozása*)
36. Az állatok és a három óriás. Lapp mese (*Beke Margit átdolgozása*)
37. Erős Öla. Lapp mese (*Beke Margit átdolgozása*)

DÁN MESÉK

38. Sárkánykirály (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  39. Királylány a szigeten (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  40. A kígyó meg a kislány (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  41. A Zöld Lovag (*Rónay György átdolgozása*)
  42. Tündérfia Jankó (*Rónay György átdolgozása*)
  43. Lusta Lars (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  44. Malom a tenger fenekén (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  45. A fazék (*Ottlik Géza átdolgozása*)
  46. „Jól van, apjuk!” Andersen népmese-feldolgozása (*Rab Zsuzsa átdolgozása*)
  47. A bűvös sapka (*Bartócz Ilona átdolgozása*)-
  48. Ekke Nekkepen, a vízi ember (*Szász Imre átdolgozása*)
  49. Ekke Nekkepen és a törpék (*Szász Imre átdolgozása*)
  50. A vihardarak (*Szász Imre átdolgozása*)
- Mesemagyarázó*

Forrásmunkák

632127

Az Athenaeum Nyomda offset nyomása

Felelős vezető: Soproni Béla igazgató

A szöveg monophoto eljárással készült

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója.

Felelős szerk.: T. Aszódi Éva

Képszerkesztő: Szántó Tibor.

Műszaki szerk.: Back Ernőné.

Műszaki vezető: Földes György

25 300 példány, 35 (A/5) ív + 4 darab színes melléklet, MSZ 5601-59

IF 136–d–6365

A normannok görög és ószláv neve

A finnek népi hangszere

A „Kalevalá”-ban a gonoszság birodalma

Alakját változtató szörny

Ejtsd: *Ose*; norvég lánynév